

Karjeras izglītība skolā

Pieredze 2009

Brošūru "Karjeras izglītība skolā" sagatavoja
Valsts izglītības attīstības aģentūras Karjeras atbalsta departaments
sadarbībā ar Latvijas pilsētu un rajonu vispārizglītojošām skolām.

ISBN/ISMN 978-9934-8012-6-6

© Valsts izglītības attīstības aģentūra, 2009

PRIEKŠVārds

Mūsu sabiedrību neizbēgami ietekmē Eiropā vērojamās tendences: negatīvās izmaiņas demogrāfiskajā situācijā, ekonomisko norišu globalizācija, informācijas sabiedrības veidošanās, zinātnes un tehnikas progress, augstais tehnoloģiju attīstības temps un no tā visa izrietošās izmaiņas nodarbinātības struktūrā un darba tirgū kopumā.

Mūsdienu pasaule kļūst arvien sarežģītāka, vairs nevar paļauties, ka visu darba mūžu varēs strādāt vienā nozarē vai darbavietā. Nodarbinātības iespējas turpinās mainīties, un vienīgi spējas orientēties notiekošajā, iegūt un izmantot informāciju, vispārējas un profesionālas zināšanas un prasmes ļaus ātrāk un efektīvāk pielāgoties izmaiņām. Šodien vērtīgāka kļūst radoša pieeja, spēja domāt netradicionāli, nozīmīgākas ir savstarpēji saistītas prasmes nekā atsevišķs zināšanu kopums. No ikviena tiek prasīta aktīva rīcība un pastiprināta atbildība par savu personisko izaugsmi un labklājību. Tādēļ aktuāli ir apgūt dzīves pamatprasmes, jo īpaši karjeras vadības prasmes, ne tikai akadēmiskās zināšanas un profesionālās prasmes.

Skolā cilvēki pavada vismaz deviņus savas dzīves gadus. Skolā apgūst pamatzināšanas dažādās zinātņu nozarēs, iemaņas un prasmes, attieksmi un vērtības, kas jāsaglabā visas dzīves gaitā. Vecāku loma bērna izglītības un karjeras virziena izvēlē ir ļoti nozīmīga, taču skola to papildina un palīdz skolēniem attīstīt savus dotumus, piepildīt personības izaugsmes un labklājības potenciālu. Skola sagatavo jauniešus dzīvei mūsdienu pasaulē un ievirza mūžizglītības ceļā.

Skolēniem ir jāapzinās, ka ir svarīgi uzlabot sasniegumus izglītībā, ka viņu vispārējais sekmju līmenis tieši ietekmēs viņu labklājību un konkurētspēju vēlākā dzīves periodā, kopumā sekmējot arī valsts ekonomisko izaugsmi.

Skolas nozīme šajā procesā ir nepārvērtējama, tai ir jābūt atsaucīgai pret dažādajām un bieži sarežģītajām atsevišķu skolēnu vajadzībām, tai ir jānodrošina, ka skolēni aiziet no skolas zinoši un motivēti uzņemties atbildību par savām mācībām visas dzīves garumā.

Ceram, ka šis izdevums palīdzēs skolām to misijas īstenošanā!

Valsts izglītības satura centra
vadītājs **Guntis Vasiļevskis**

Valsts izglītības attīstības aģentūras
Karjeras atbalsta departamenta
direktore **Aleksandra Joma**

PATEICĪBA

Izdevuma "Karjeras izglītība skolā" veidotāji izsaka pateicību karjeras izglītības īstenotājiem un visām skolām, kuras iesūtīja savas pieredzes aprakstus un karjeras izglītības īstenošanā izmantojamo materiālu aprakstus.

	Alūksnes rajons	Ziemeļu pamatskola
	Balvu rajons	Balvu pamatskola
	Bauskas rajons	Bauskas rajona Izglītības pārvalde Karjeras koordinātoru metodiskā apvienība
	Cēsu rajons	Karjeras attīstības atbalsta speciāliste Ligita Embrekte Jaunpiebalgas vidusskola Raunas vidusskola Taurenas pamatskola Veselavas pamatskola
	Daugavpils	Daugavpils 8. pamatskola Daugavpils Vienības pamatskola
	Dobeles rajons	Auces vidusskola
	Jēkabpils rajons	Jēkabpils 2. vidusskola
	Jūrmala	Jaundubultu vidusskola Jūrmalas skolu valdes Psiholoģiskās palīdzības centrs Jūrmalas sākumskola "Atvase" Lielupes vidusskola Pumpuru vidusskola
	Kuldīgas rajons	Karjeras konsultantu metodiskā apvienība
	Limbažu rajons	Liepupes vidusskola Limbažu 2. vidusskola Limbažu 3. vidusskola
	Madonas rajons	Madonas Valsts ģimnāzija
	Ogres rajons	Suntažu vidusskola
	Rēzeknes rajons	Nautrēnu vidusskola
	Rīga	Rīgas Anniņmuižas vidusskola
	Rīgas rajons	Carnikavas pamatskola
	Saldus rajons	Remtes pamatskola Saldus BJC Karjeras centrs Šķēdes sākumskola Zaņas pamatskola
	Talsu rajons	Jaunpils vidusskola Rojas vidusskola Talsu 2. vidusskola
	Valmieras rajons	Valmieras Pārgaujas ģimnāzija

Pateicība Valsts izglītības attīstības aģentūras karjeras atbalsta speciālistei Rudītei Blokai par skolu labās prakses piemēru apkopošanu un analīzi.

SATURS

IEVADS	5
TERMINU SKAIDROJUMS	7
I. KARJERAS VEIDOŠANAS ASPEKTI	8
Karjera	8
Karjeras vadības prasmes	9
II. KARJERAS IZGLĪTĪBA	11
III. KARJERAS IZGLĪTĪBAS PLĀNOŠANA	12
Karjeras izglītības programmas ietvars	12
Ieteikumi karjeras izglītības programmas izstrādes procesam	13
Ieteikumi karjeras izglītības pasākumu plānošanai un īstenošanai	13
Ieteikumi skolas personāla iesaistei karjeras izglītības īstenošanā	14
Ieteikumi skolas karjeras konsultanta pienākumu veikšanai	14
IV. IETEIKUMI KARJERAS IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES VĒRTĒŠANAI	16
V. KARJERAS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS PARAUGS	19
Vispārīzglītojošās skolas karjeras izglītības programma 1.-12. klasei	19
VI. KARJERAS IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES VĒRTĒŠANAS ANKETU PARAUGI	23
Anketa skolotājiem	23
Anketa skolēniem	25
Anketa vecākiem	27
Karjeras izglītības īstenošanas izvērtējums skolēnu kompetenču attīstīšanā	29
Anketa skolas karjeras izglītības darba vērtēšanai	32
VII. KARJERAS IZGLĪTĪBAS ĪSTENOŠANAS PIEREDZE	37
Bauskas rajona pieredze	37
Karjeras izglītības nodrošināšanas un pārraudzības sistēma Bauskas rajonā 2005.-2010. gadam	37
Karjeras izglītības īstenošanas novērtējums	38
Cēsu rajona pieredze	40
Karjeras izglītības darbs Cēsu rajona izglītības iestādēs	40
Karjeras izglītības darbs Jaunpiebalgas vidusskolā	41
Atbalsts klases audzinātājiem karjeras izglītības darbā ar bērniem ar speciālām un īpašām vajadzībām	46
Dobeles rajona pieredze	62
Atbalsts turpmākās izglītības un profesijas izvēlē Auces vidusskolā	62
Jēkabpils rajona pieredze	64
Karjeras izglītības īstenošana Jēkabpils 2. vidusskolā	64
Jēkabpils 2. vidusskolas Karjeras konsultāciju centrs	68
Saldus rajona pieredze	69
Saldus Bērnu un jaunatnes centra Karjeras centra darbība	69
Karjeras izglītības īstenošana Remtes pamatskolā	70
Valmieras rajona pieredze	72
Karjeras izglītības īstenošana Valmieras Pārgaujas ģimnāzijā	72

VIII. KARJERAS IZGLĪTĪBA DAŽĀDĀS VECUMPOSMA GRUPĀS	79
Karjeras izglītības īstenošanas pamatnostādnes dažādās skolēnu vecumposma grupās	79
Karjeras izglītībā sasniedzamās prasmes 1. - 6. klasē	82
Īslīces vidusskola. Karjeras izglītības programmas īstenošanas plāns	83
Daugavpils Vienības pamatskola. Karjeras izglītības programmas īstenošanas plāns	85
Karjeras izglītības īstenošana klases stundās	87
Nodarbību komplekts 1. – 6. klašu karjeras izglītības stundām	89
Carnikavas pamatskola. Karjeras izglītības integrēšana mācību priekšmetu stundās	122
Jēkabpils 2. vidusskola. Karjeras izglītības integrēšana sociālo zinību stundā	124
Jaunpils vidusskola. Karjeras izglītības īstenošanas projektu nedēļā	126
Taurenas pamatskola. Karjeras izglītības īstenošana projektu nedēļā	128
Karjeras izglītībā sasniedzamās prasmes 7.-9. klasē	130
Vecsaules pamatskola. Karjeras izglītības programmas īstenošanas plāns	131
Karjeras izglītības īstenošana klases stundās	134
Auces vidusskola. Karjeras izglītības īstenošana klases stundās	135
Carnikavas pamatskola. Karjeras izglītības integrēšana mācību priekšmetu stundās	137
Jēkabpils 2. vidusskola. Karjeras izglītības īstenošana mācību priekšmetu stundās .	140
Bauskas rajons. Karjeras izglītības īstenošana karjeras dienās	147
Suntažu vidusskola. Projektu nedēļa "Dibināsim uzņēmumu!"	152
Ziemeļu pamatskola. Karjeras izglītības īstenošana "Ēnu dienā"	155
Karjeras izglītības īstenošanas piemēri 10.-12. Klasē	156
Karjeras izglītībā sasniedzamās prasmes	156
Karjeras izglītības īstenošana klases stundās	156
Talsu 2. vidusskola. Karjeras izglītības īstenošana klases stundā	158
Jaunpils vidusskola. Karjeras izglītības īstenošana klases stundā	160
IX. IDEJAS DARBAM	162
Mācīšanās mācīties	162
Karjeras jomu saistība ar interesēm	170
Lēmumu pieņemšanas prasmes	178
Nodarbinātībai noderīgās prasmes	181
Uzņēmējdarbībai noderīgās prasmes	195
Nodarbība vecākiem par bērnu karjeras izvēli.	201
X. IETEICAMIE INFORMĀCIJAS UN METODISKĀ ATBALSTA AVOTI	209
XI. IZMANTOTĀ LITERATŪRA	210

IEVADS

Izdevuma veidotāji, analizējot skolu aprakstīto pieredzi karjeras izglītības īstenošanā, secina, ka skolu veidotās karjeras izglītības programmas, darba organizācijas formas un metodes 2009. gadā pārsvarā sakņojas ESF nacionālās programmas projekta "Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības sistēmā" (KIPNIS) gaitā izstrādātajos ieteikumos un skolotājiem organizēto tālākizglītības kursu programmas saturā (laika periods 2005. – 2008. gads). Projekta KIPNIS rezultāti tiek izmantoti, adaptējot tos vietējām vajadzībām un iespējām. Karjeras izglītības darbs ir kļuvis aktīvāks, sistemātiskāks un pēctecīgāks skolās, kurās administrācija un rajonu izglītības pārvaldes ir atbalstījušas šo darbības virzienu.

Tomēr kopumā izglītības sistēmā karjeras izglītības īstenošana vispārīzglītojošajās un profesionālajās skolās 2009. gadā vēl nav kļuvusi par visā mācību procesā integrētu pasākumu kopumu, kurā katrs pedagoģiskais darbinieks pilda savu lomu. Skolās, kurās karjeras izglītības programma tiek īstenota, pasākumi vairāk tiek vērsti iespējamo nodarbinātības aspektu izziņai. Nav vērojama pietiekama saskare ar pasākumiem, kas veicinātu motivāciju mācīties, lai uzlabotu sekmību un samazinātu mācību programmu nepabeigušo skolēnu skaitu, lai palīdzētu skolotājiem un vecākiem apgūt mūsdienīgas prasmes, atbalstot bērnus viņu tālākās izglītības izvēlē. Karjeras atbalsta pasākumi visbiežāk tiek organizēti klašu grupām, piemērojot tos "vidējam" skolēnam, un šie pasākumi bieži vien ir ne visai efektīvi riska grupas vai īpaši apdāvinātajiem bērniem un jauniešiem. Ļoti nedaudz skolās strādā profesionāls karjeras konsultants.

Tajā pašā laikā ir uzteicamas vairākas skolas, kuras pēc izstrādātajiem programmu paraugiem ir izrādījušas iniciatīvu un izveidojušas karjeras izglītības programmas arī 1. – 6. klasēm (šis vecumposms netika iekļauts projekta KIPNIS mērķauditorijā), piemēram, Īslīces vidusskola, Auces vidusskola.

Izdevumā nav ievietota visu skolu sniegtā informācija, jo daudzviet karjeras izglītības īstenošana notiek līdzīgi. Nav arī atspoguļota visu Latvijas rajonu prakse, jo materiālu iesniegšana notika pēc brīvprātības principa. Izdevumā izlases kārtībā atspoguļoti raksturīgākie piemēri, lasītājs tiek iepazīstināts tikai ar dažu rajonu un skolu darbu karjeras izglītības plānošanā un īstenošanā, izmantojot dažādas organizācijas formas (piemēram, nodaļas par karjeras izglītības programmu īstenošanas plānu, karjeras izglītības īstenošanu klases stundās, mācību priekšmetu stundās un ārpusklases pasākumos).

Pasaules attīstīto valstu valdības jau ilgāku laiku, bet jo īpaši lielo pārmaiņu laikā, nodrošina saviem iedzīvotājiem mūža ilgumā karjeras attīstības atbalsta pakalpojumus (informāciju, padomus un konsultācijas), lai sniegtu atbalstu individam viņa personisko spēju un interešu apzināšanā, mērķu noteikšanā un to īstenošanā, iesaistītu viņus mūžizglītības procesā un sekmētu nodarbinātības līmeņa pieaugumu un līdz ar to nacionālās konkurētspējas izaugsmi.

Kopš 2005. gada Latvijā tiek veikti pasākumi karjeras attīstības atbalsta pakalpojumu pieejamības paplašināšanā mūžizglītības kontekstā saskaņā ar 29.03.2006. Ministru kabinetā apstiprināto koncepciju "Karjeras attīstības atbalsta sistēmas pilnveidošana" (MK rīkojums Nr.214), kurā politiskā atbildība par tās īstenošanu sadalīta starp Izglītības un zinātnes ministriju (karjeras izglītības pasākumi un pakalpojumi izglītības sistēmā) un Labklājības ministriju (karjeras atbalsta pakalpojumi visiem iedzīvotājiem darbības jomā).

Laika periodā no 2005. gada februāra līdz 2008. gada augustam tika īstenots projekts "Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības sistēmā" (KIPNIS), kura ietvaros:

- 1) īstenota skolās strādājošo skolotāju profesionālā pilnveide (izstrādāta 72 stundu tālākizglītības programma pedagogu kompetenču pilnveidei karjeras izglītībā, programmu ir apguvuši 5390 skolās strādājoši pedagogi);
- 2) izstrādāti metodiskie, informatīvie materiāli, tajā skaitā e-formā. Izveidota nacionālā izglītības iespēju datubāze www.niid.lv, kurā pieejama informācija par bērnu un jauniešu izglītības, tālākizglītības un augstākās izglītības iespējām, pašnovērtējuma testi, e-konsultanta pakalpojumi un cita aktuāla izglītības informācija;
- 3) izstrādāta divgadīgā profesionālās augstākās izglītības maģistra studiju programma "Karjeras konsultants" saskaņā ar apstiprināto karjeras konsultanta profesijas standartu. Studiju programma ir ieviesta piecās augstskolās, mācībspēku un studentu vajadzībām ir izstrādāts un publicēts mācību līdzeklis "Karjeras attīstības atbalsts", iztulkota un publicēta vācu autoru

B.J.Ertelta (*Bernd-Joachim Ertelt*) un V.Šulca (*William E. Schulz*) grāmata "Karjeras konsultēšanas kompetences". 2009. gada vasarā pirmie 69 maģistranti absolvēja studiju programmu "Karjeras konsultants".

Visi projektā KIPNIS izstrādātie informatīvie un metodiskie materiāli ir pieejami: http://www.viaa.gov.lv/lat/karjerasatbalsts/informativie_izdevumi/klasu_audzinatajiem

Var apgalvot, ka projekts KIPNIS ir licis pamatus un uzsācis karjeras izglītības mērķtiecīgu īstenošanu vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs. Taču nevar apgalvot, ka karjeras attīstības atbalsts izglītības sistēmā ir nodrošināts kvalitatīvi ikvienam, kam tas vajadzīgs. Projekta ietvaros mācības pabeigušie pedagogi ir tikai 14% no visiem pedagoģiskajiem darbiniekiem, un joprojām ne visiem, kuri vēlas papildināt savas zināšanas karjeras izglītības jautājumos, ir pieejama tālākizglītība.

Pēc projekta vairs netiek sniegts koordinēts atbalsts ilgtermiņā, jo nav pabeigta starpinstitūciju karjeras atbalsta vadības un metodiskā atbalsta sistēmas izveide, kas ilgtermiņā nodrošinātu koordinētu karjeras attīstības atbalstu. Izglītības sistēmā nav izstrādāti indikatori un izveidots mūsdienīgs karjeras izglītības kvalitātes vērtēšanas mehānisms, trūkst līdzekļu personāla mācībām un metodisko resursu papildināšanai, lai nodrošinātu to, ka karjeras izglītība tiek īstenota kā ilglaicīgs, mērķtiecīgs, plānveidīgs un izvērtēts pedagoģisks process un tajā strādā profesionāli sagatavoti karjeras izglītības koordinatori/konsultanti. Ne visos novados, ne visās skolās ir izveidoti karjeras atbalsta centri, kas nodrošinātu skolēniem individuālo karjeras konsultāciju pieejamību. Skolām daudzviet netiek sniegts pilnvērtīgs pašvaldības atbalsts šo jautājumu risināšanā.

Pamatproblēma ir mūsdienīgas izpratnes trūkums visos atbildības līmeņos par karjeras izglītības un karjeras atbalsta pakalpojumu lomu mūžizglītības, nodarbinātības, sociālā atbalsta un jaunatnes politikas jautājumu risināšanā.

Lai gan 2008. gada 21. novembrī ES Izglītības, kultūras un jaunatnes lietu ministru Padomē pieņemtajai **ES Rezolūcijai "Par sekmīgāku karjeras atbalsta iekļaušanu mūžizglītības stratēģijās"** pilnīgu atbalstu ir izteikusi Izglītības un zinātnes ministrija, paužot politisko apņemšanos īstenot Rezolūcijā iekļautās prioritātes: veicināt **karjeras vadības prasmju apgūšanu** visas dzīves laikā, vienkāršot visu iedzīvotāju **piekļuvi** karjeras atbalsta pakalpojumiem, pilnveidot karjeras atbalsta **pakalpojumu kvalitātes** nodrošinājumu, veicināt dažādu iesaistīto darbinieku **koordināciju un sadarbību** valsts, reģiona un vietējā mērogā karjeras atbalsta jautājumos, diemžēl šie jautājumi nav kļuvuši par Latvijas izglītības politikas prioritāti.

Gribētos, lai izdevumā "Karjeras izglītības skolās: pieredze 2009" ietvertie labās prakses piemēri un ieteikumi kļūtu par ierosmes avotu visiem karjeras izglītības īstenošanā iesaistītajiem.

TERMINU SKAIDROJUMS

Karjera ir cilvēka resursu efektīva izmantošana dzīves mērķu sasniegšanai, cilvēka mērķtiecīga darbība savu kompetenču pilnveidei un izpausmei visa mūža garumā. Tas ir nepārtraukts mācīšanās un attīstības process. Citiem vārdiem, tā ir cilvēka virzība visa mūža garumā gan sociālajā, gan profesionālajā jomā.

Karjeras attīstība ir indivīda personīgās dzīves, mācību un darba vadības process mūža garumā. Tas ir nepārtraukts process, kura gaitā cilvēks izmanto informāciju par sevi un apkārtējo pasauli, analizē un pielieto to, lai izvēlētos savu nodarbošanās jomu un pēc tam jau konkrētu profesiju.

Karjeras izglītība ir plānots pasākumu, kursu un programmu nodrošinājums izglītības iestādēs, lai palīdzētu izglītojamajiem attīstīt prasmes savu interešu, spēju un iespēju samērošanā, savu karjeras mērķu izvirzīšanā, karjeras vadīšanā; sniegtu zināšanas un izpratni par darba pasauli, tās saikni ar izglītību, par karjeras plānošanu un tālākizglītības iespējām, kā arī nodrošinātu efektīvu dalību darba dzīvē.

Karjeras vadības prasmes ir vadošās individuālās prasmes, kas palīdz izprast, plānot, organizēt, vadīt un kontrolēt savu iekšējo un ārējo resursu efektīvu izmantošanu dzīves mērķu sasniegšanai. Tās attiecas uz nepieciešamajām prasmēm, lai atrastu sev izglītības virzienu un nodrošinātu sev darbu un lai sekmīgi veidotu personīgo dzīvi.

I. KARJERAS VEIDOŠANAS ASPEKTI

KARJERA

Mūsdienās karjeras jēdziena saturs ir ievērojami paplašinājies. Ja sākotnēji jēdzienu "karjera" skaidroja un asociēja ar sekmīgu darbošanos kādā profesionālajā jomā, kurā ir iespējama izvirzīšanās, slavas un popularitātes sasniegšana, tad tagad termins "karjera" ir jāsaprot ne vien kā izaugsme profesionālajā jomā, bet arī kā likumsakarīga personības izaugsme un nodarbošanās secīga maiņa visas dzīves garumā. Karjera ir personības mērķtiecīgs, jēgpilns visas dzīves gājums, kurā summējas visas indivīda dzīves lomas, brīvā laika aktivitātes, mācības un darbs.

Cilvēks var sevi īstenot divos profesionālās **karjeras veidos**.

Vertikālā karjera ir saistīta ar cilvēka virzību pa karjeras hierarhijas kāpnēm vertikāli uz augšu, ieņemot arvien augstākus un atbildīgākus amatus ar tam atbilstoši augstāku atalgojumu un attiecīgi augstākām kompetences prasībām. Šajā karjeras veidā indivīds parasti specializējas kādā noteiktā sfērā un var sasniegt reti sastopamu izcilību savā profesionālajā darbībā, piemēram, izcilis ķirurgs vai panākumiem bagāts advokāts.

Horizontālā karjera ir process, kurā cilvēks profesionāli paplašina savu kvalifikāciju, kā arī ceļ un nostiprina savu vērtību darba tirgū. Darbinieka ieguvums ir jauna pieredze, apmācība un nebijuši izaicinājumi. Šis karjeras veids ļauj darbiniekiem papildināt un padziļināt savas profesionālās amata kompetences un radīt pievienotās vērtības savai darba ikdienai.

Mūsdienās sekmīga profesionālā karjera ir divpusējas sadarbības rezultāts, kas ir ieguvums gan darbiniekam, kurš ir motivēts un realizē savas ieceres un ambīcijas, gan arī darba devējam, kurš saņēmis paaugstinātu produktivitāti no lojāla darbinieka.

Profesionālās karjeras izvēles pamatnosacījumi

Svarīgi, lai cilvēks strādātu darbu, kas viņam sniedz gan morālu gandarījumu, gan pietiekamu finansiālu nodrošinājumu. Gandarījuma un apmierinātības sajūtu cilvēkam var sniegt darbs, kurā viņam ir iespēja īstenot savas spējas un potenciālu. Tas nodrošina cilvēka pozitīvu attieksmi pret savu darbu un darba pienākumiem, kā arī garantē augstu darba produktivitāti un kvalitāti. Strādājot darbu, kas pienācīgi tiek atalgots, cilvēks jūtas novērtēts un apmierināts. Pietiekams finansiāls nodrošinājums cilvēkam dod iespēju uzturēt sevi un savu ģimeni, pilnvērtīgi un kvalitatīvi atpūsties, attīstīties garīgi, personiski un profesionāli. Arī studijas un mācības ir darbs. Lai neatpaliktu no pastāvīgi mainīgās darba pasaules un saglabātu savu konkurētspēju darba tirgū, mūsdienās ikvienam ir jāmācās nepārtraukti, visas dzīves garumā.

Izvēloties savas profesionālās karjeras virzienu un profesiju, jāņem vērā trīs būtiski nosacījumi:

- lai profesija būtu interesanta un saistoša,
- lai profesija atbilstu spējām,
- lai varētu atrast darbu šajā profesijā.

Plānojot savu personīgo dzīvi, veidojot profesionālo karjeru un izvēloties profesiju, ir svarīgi saprast – ko pats cilvēks GRIB, VAR un ko VAJAG sabiedrībai.

GRIBU – tās ir cilvēka intereses, vēlmes, centieni, būtiskais dzīvē un darbā.

Iespējams, ka, nosaucot visas savas intereses, vēlmes, nodarbošanos, kas saista, patīk un ko gribētos darīt, būtu ļoti garš saraksts. Daudziem ir plašs interešu loks, un ir visai grūti izšķirties, kuru no savām interesēm izvēlēties profesionālajai realizācijai, bet ko atstāt kā vaļasprieku. Lai pieņemtu pareizo lēmumu, nepieciešams izziņāt potenciālās darbības virziena/profesijas saturu, darba pienākumus un apstākļus.

VARU – tās ir cilvēka prasmes, zināšanas, spējas, īpašības, stiprās puses, kā arī veselības stāvoklis, – visas profesionāli nozīmīgās īpašības. Kad ir noskaidrotas profesionālās intereses, svarīgi saprast, vai indivīdam piemīt šīm interesēm atbilstošas spējas. Spējas vispilnīgāk atklājas un attīstās tieši darbībā – mācībās vai jau praktiskajā darbā.

VAJAG – tās ir profesijas un kompetences, kas konkrētajā vietā un laikā darba tirgū ir pieprasītas, tātad – kādi speciālisti un kādas kompetences ir nepieciešamas tagad un tuvākajā nākotnē; tāpēc,

izvēloties izglītības virzienu ir jāuzzina, kādas zināšanas un prasmes (kompetences) var apgūt mācoties/studējot vienā vai otrā programmā, kuru piedāvā izglītības iestādes. Jāapzinās, ka mainās pašas profesijas, to saturs un attiecīgi arī kompetences konkrēto darba uzdevumu veikšanai, tāpēc ir jābūt gatavam arī turpināt mācīties.

Kopumā jēdziens "karjera" ietver arī citas nozīmīgas cilvēka dzīves jomas

Ģimene. Ģimenes dzīve ir viena no svarīgākajām cilvēka dzīves jomām. Ģimene un attiecību veidošana nereti prasa ļoti daudz laika, pūļu un enerģijas, taču tikpat bieži tā ir arī neizvietoājams atbalsts grūtos brīžos. Ir cilvēki, kuri tieši šai dzīves jomai ir izvēlējušies veltīt lielāko sava laika, spēku un enerģijas daudzumu. Šī ir ne tikai personīgi, bet arī sabiedriski nozīmīga izvēle, jo bērnu audzināšana ir "kapitālieguldījums" kā savas ģimenes, tā arī visas sabiedrības nākotnē.

Garīgums. Tas ir laiks un nodarbes, kuras mēs veltām savai dvēselei un garīgai izaugsmei. Katram tās var būt atšķirīgas. Šī ir joma, kas sniedz iespēju pilnveidot pašiem savu garīgo pasauli un pasauli ap mums. Ikvienam cilvēkam ārpus darba un ārpus ģimenes ir nepieciešams laiks, kuru veltīt sevis bagātināšanai, pilnveidošanai un attīstībai.

Pilsoniskums. Tas ir laiks un enerģija, kuru veltām sabiedrībai un labajiem darbiem. Daudzi aktīvi iekļaujas valsts politiskajā dzīvē un ir aktīvi savas valsts vai novada patrioti, citi ir gatavi darboties sabiedriskajās organizācijās un brīvprātīgo kustībā, nodarboties ar labdarību. Katram cilvēkam vajadzība just sevi kā sabiedrības daļu ir atšķirīga, taču tā ir ikviena cilvēka dzīves sastāvdaļa.

Brīvais laiks. Lai cilvēks justos labi un varētu ķerties pie darba ar entuziasmu un pilnu atdevi, ir jāspēj atlicināt brīdi atpūtai. Veidi, kā mēs atpūšamies un aizpildām brīvo laiku, var būt ļoti dažādi. Svarīgākais, lai cilvēkam būtu šis brīvais laiks un lai viņš to varētu aizpildīt atbilstoši savām vēlmēm un vajadzībām. Tāpat svarīgs ir fakts, ka brīvais laiks un dažādi vaļasprieki cilvēkiem sniedz iespējas īstenot tās viņu intereses, kuras nevar īstenot darbā.

KARJERAS VADĪBAS PRASMES

21. gadsimtā situācija pasaulē ir krasi mainījusies, jo globālā tirgus un uz zināšanām balstītas ekonomikas un sabiedrības apstākļos indivīdiem ir nepieciešams nepārtraukti uzlabot savas prasmes un apgūt jaunas kompetences. Karjeras attīstības atbalstu vairs nevar uzskatīt vienīgi par lietderīgu atbalstu indivīdam pārejā no viena izglītības līmeņa uz citu un no mācībām uz darbu. Lai pielāgotos mainīgajam darba tirgus vajadzībām un uzņēmumu konkurētspējai, ir jāspēj ātri reaģēt darba vides mainīgajos procesos, radot efektīvu rezultātu. Ilgstoša mācīšanās ir tieši tas, kas mūsdienās ir kļuvusi par galveno faktoru konkurences izturēšanā un veiksmē.

Lai noturētos darba tirgū, indivīdam ir pašam jāklūst par savu karjeras resursu un darba vides procesu vadītāju. Ja indivīds (ne tikai jaunietis, bet arī pieaugušais) nav apguvis karjeras vadības prasmes, viņš arī nespēj īstenot savas personīgās dzīves un savas karjeras sekmīgu virzību.

Jēdziens **karjeras vadības prasmes** ir ļoti plašs. Tās tiek uzskatītas par vadošām individuālām prasmēm, kas palīdz plānot, organizēt, vadīt un kontrolēt savu iekšējo un ārējo resursu efektīvu izmantošanu dzīves mērķu sasniegšanai, lai ikkatrs spētu uzņemties atbildību par savas karjeras attīstības vadību mūža garumā. Prasme mācīties, sociālās, pilsoniskās un starpkultūru prasmes, kā arī iniciatīvas un uzņēmējdarbības gars ir nepieciešams, lai cilvēks būtu motivēts mācībām, mērķtiecīgi sevi pilnveidotu un spētu atrast un saglabāt darbu. Šo prasmju apguvē liela loma ir izglītotājiem, jo prasmēm ir jāklūst par galveno izglītības rezultātu. Katram skolas beidzējam ir jābūt sagatavotam turpmākajam izglītības posmam vai nodarbinātībai un spējīgam uzņemties atbildību par savu personīgo lēmumu pieņemšanu un atbilstošu darbību. Lai šo uzdevumu veiktu, ir jāpilnveido skolotāju kompetences karjeras vadības prasmju apguves integrēšanai vispārējā izglītības procesā.

Modernai, konkurētspējīgai ekonomikai ir vajadzīgi darbinieki, kam ir prasmes, zināšanas un attieksmes, ko var izmantot jebkurā darba situācijā, un kam ir spējas un vēlēšanās nepārtraukti pielāgoties un gūt panākumus mainīgajā pasaulē. Tāpēc nodarbinātībai noderīgās prasmes ir būtiska karjeras vadības prasmju sastāvdaļa. Nodarbinātībai noderīgās prasmes tiek definētas kā "īpašību, prasmju un zināšanu kopums, kāds ir nepieciešams ikvienam darba tirgus dalībniekam, lai nodrošinātu savu efektivitāti darba vietā – sava paša izaugsmei, sava darba devēja un visas valsts ekonomikas labā".

Nodarbinātībai noderīgās prasmes

Pašvadība – gatavība uzņemties atbildību, elastīgums, pašiniciatīva, neatlaidība, laika vadība, gatavība uzlabot savus rezultātus, pamatojoties uz atgriezenisko saiti, reflektīvo mācīšanos.

Komandas darbs – cieņa pret citiem, sadarbošanās, pārliecināšana, diskusiju veicināšana, visu savstarpējās atkarības apzināšanās.

Izpratne par biznesu un klientu – pamatzināšanas par biznesa panākumu galvenajiem virzītājiem, tajā skaitā par inovāciju nozīmi un pārdomātu risku uzņemšanos, un vajadzība gandarīt klientu un veidot klienta lojalitāti.

Problēmu risināšana – faktu un situāciju analīze un radošās domāšanas lietošana atbilstošu risinājumu veidošanā.

Komunikācija un rakstīt un lasīt prasme – rakstīt-lasīt prasmes lietošana, spēja radīt skaidru, strukturētu rakstusdarbu un mutvārdu prasme, tajā skaitā klausīšanās un jautājumu uzdošana.

Skaitīt prasmes lietošana – manipulācijas ar cipariem, vispārējas matemātiskas zināšanas un to izmantošana praktiskā kontekstā (mērīšana, svēršana, aprēķināšana un formulu lietošana).

Informācijas tehnoloģiju izmantošana – IT pamatprasmes, tajā skaitā iemaņas teksta apstrādē, failu vadībā un interneta meklētājprogrammas izmantošanā.

Iniciatīva un uzņēmējdarbība – spēja demonstrēt inovatīvu pieeju, radošumu, sadarbošanos un riska uzņemšanos.

Veiksmīga karjera ir saistīta ar cilvēka personības faktoriem ne mazāk kā ar izglītību un intelektu. Nodarbinātībai noderīgās prasmes ietver arī šādas **personības īpašības**, kas veicina vispārējo nodarbinātību: lojalitāte; atbildība un saistību ievērošana; godīgums un integritāte; entuziasms; uzticamība; prasme sevi prezentēt; veselais saprāts; pašcieņa; humora izjūta; līdzsvarota attieksme pret darbu un ģimenes dzīvi; spēja pārvarēt grūtības; motivācija; spēja pielāgoties.

Visu šo īpašību pamatā ir jābūt **pozitīvai attieksmei**: "es varu" pieeja, gatavība ņemt daļību un ieguldīt, atvērtība jaunām idejām un vēlme ļaut tām īstenoties.

Mūsdienās **darba devēji vēlas** sev darbiniekus, kuriem piemīt īpašības, kas tiek uzskatītas par darba veiksmes pamatelementiem: patstāvība un uzticamība; precizitāte; kvalitatīvs darbs; strādīgums; augsts novērtējums kolēģu vidū; prasme veidot un uzturēt labas darba attiecības, jo indivīds ar šādām īpašībām spēj īstenot jebkuru biznesu.

II. KARJERAS IZGLĪTĪBA

Karjeras izglītības **mērķis** ir organizēt izglītības saturu un izglītības ieguves procesu, nodrošinot izglītojamajam pašizpēti, karjeras izpēti un karjeras plānošanai un vadīšanai nepieciešamo pamatzināšanu un pamatprasmju apguvi, radīt pamatu savlaicīgu, apzinātu un ar iespējām līdzsvarotu personīgo lēmumu pieņemšanai par turpmāko izglītību.

Karjeras izglītība ir harmoniski **jāintegrē** visā izglītības procesā, lai nodrošinātu plānotu un pēctecīgu pasākumu kompleksu, kas palīdzētu jauniešiem noteikt savas karjeras izglītības vajadzības, apzināti izvēlēties līdzekļus savas karjeras plānošanai nevis epizodiski, bet caurviju un veselumā, izmantojot izglītības procesa un programmas līdzekļus.

Karjeras izglītības uzdevumi

1. Palīdzēt skolēniem pašattīstīties:

- izprast sevi un novērtēt savas stiprās un vājās puses,
- izveidot elastīgu skatījumu uz dzīvi un reālistiskas gaidas attiecībā uz savu karjeru,
- attīstīt prasmes un attieksmes, kas palīdzēs veidot karjeru, piemēram, pašapziņa, pašpaļāvība, spēja "sevi pasniegt", mērķu izvirzīšana un darbības plānošana mācību un personīgajā dzīvē,
- analizēt savu personīgo pieredzi, intereses, dotumus, iemaņas un spējas, vērtības, mērķus, personīgās īpašības, sasniegumus.

2. Motivēt un palīdzēt izpētīt dažādas karjeras iespējas:

- izprast izmaiņas sabiedrībā un kā tās ietekmē karjeru attīstību,
- izpētīt dažādas karjeras un iespējas to veidošanai,
- izpētīt un izvērtēt darba tirgu, nodarbinātības un profesiju, izglītības un apmācības iespēju attīstības tendences,
- salīdzināt un samērot personīgos sasniegumus un īpašības ar tiem sasniegumiem un īpašībām, kas ir nepieciešamas konkrētai tālākai karjerai/mācībām/studijām,
- piedalīties darba izmēģinājumos,
- uzzināt, kur un kā iegūt vajadzīgo informāciju, resursus un palīdzību,
- gatavoties pārejai no mācībām uz darba dzīvi vai uz tālākām mācībām/citu darbu,
- izpētīt un pārdomāt savas personīgās un sabiedrības vērtības,
- uzzināt, kādas prasības izvirza darba devēji, kādas prasmes un personīgās īpašības palīdz noturēt darba tirgū.

3. Palīdzēt plānot un vadīt savu karjeru:

- apgūt karjeras vadības prasmes,
- noteikt savas attīstības vajadzības,
- pilnveidot savas zināšanas un prasmes,
- apzināties informācijas ieguves un konsultēšanas iespējas,
- veidot savu personīgās karjeras plānu,
- attīstīt pieņemto personīgo lēmumu plānu īstenošanas prasmes,
- veidot izpratni par karjeras saistību ar sasniegumiem izglītībā un mūžizglītību.

Karjeras izglītības īstenošanas pamatprincipi

- Karjeras izglītība ir izglītības sastāvdaļa.
- Karjeras izglītība ir visas izglītības iestādes atbildība.
- Ievērotas vecumgrupu intereses un vajadzības.
- Mērķi – objektīvi un sasniedzami; pasākumi – īstenojami.
- Pasākumi ir orientēti uz zināšanu un prasmju apguvi.

III. KARJERAS IZGLĪTĪBAS PLĀNOŠANA

Lai skolēnus sagatavotu efektīvai pārejai no skolas uz pieaugušo darba dzīvi, skolām ir jānodrošina saviem skolēniem aizvien daudzveidīgāks un lielāks mācīšanās pieredžu skaits. Visaptverošas karjeras izglītības programmas ieviešana skolā ir rūpīgi jāplāno.

KARJERAS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS IETVARŠ

Visaptveroša karjeras izglītības programmas sastāvdaļas:

Sevis izzināšanas aktivitātes, kurās skolēni:

- identificē savas personīgās īpašības (fiziskās, intelektuālās, emocionālās iezīmes, prasmes, intereses un vērtības),
- izpēta personīgo īpašību un nepieciešamo prasmju samērotību, lai gūtu panākumus dažādās dzīves un darba situācijās,
- izvērtē stratēģijas un apstākļus, kas ietekmē viņu mācīšanos dažādās dzīves un darba situācijās.

Iespēju apzināšanās aktivitātes iesaista skolēnus darba pasaules izpētē un iepazīšanā. Aktivitātes var ietvert:

- dažādas darba vides iepazīšana un pētīšana,
- dažādu profesiju un izglītības un apmācības iespēju izpēte,
- darba pasaules vēsturisko un plānoto izmaiņu analīze.

Lēmumu pieņemšana ir saistīta ar mācīšanos, kā pieņemt lēmumus, lai plānotu un vadītu savu karjeru. Skolēni iesaistās aktivitātēs, kas palīdz:

- izpētīt, kā citi cilvēki pieņem lēmumus, un saprast, kas var ietekmēt lēmuma pieņemšanu,
- identificēt atbilstošus lēmuma pieņemšanas stilus un stratēģijas,
- ģenerēt dažādas ar karjeru saistītas izvēles.

Pieņemt lēmumu par karjeras izvēli nenozīmē tikai piemērot individu noteiktai profesijai. Lēmuma pieņemšanu ietekmē dažādi faktori, kuri ir jāņem vērā:

- **individuālās iezīmes** (veselība, vērtības, intereses, prasmes, vecums, zināšanas u.c.),
- **sociālais konteksts** (ģimene, vienaudži, sabiedrības grupas, sociāli-ekonomiskais statuss u.c.),
- **vides konteksts** (politiskie uzskati, izglītības iestādes, ģeogrāfiskais izvietojums, darba tirgus u.c.),
- **citi faktori** (laika perspektīvas, izdevība, izmaiņas laika gaitā u.c.).

Sagatavošanās pārmaiņām un pārejai attiecas uz tādas izpratnes un prasmju veidošanu, kādas skolēnam ir nepieciešamas, lai tiktu galā ar jaunām situācijām, gan vēlamām, gan nevēlamām. Šādas aktivitātes palīdz:

- noteikt dažādas plānotas un neplānotas dzīves/darba pārmaiņas un pārejas periodus, ar kādiem ir jāstopas dzīves laikā,
- izpētīt, kā cilvēki reaģē uz izmaiņām,
- attīstīt prasmes, lai efektīvi pārvarētu dažādas plānotas un neplānotas pārmaiņas, piemēram, problēmu risināšanu, atbalsta tīklu identificēšanu un izmantošanu.

IETEIKUMI KARJERAS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS IZSTRĀDES PROCESAM

Skolas, kuras veiksmīgi īsteno karjeras izglītības (KI) programmas, ievēro noteiktu stratēģiju, kura sastāv no šādiem soļiem:

- **darba grupas izveide** (tiek iesaistīts skolas personāls, vecāki, citi sociālie partneri),
- **programmas loģiska pamatojuma izstrāde** (tam jābalstās uz skolēnu vajadzībām un interesēm, skolas un izglītības sistēmas mērķiem),
- **programmas izskaidrošana (visam skolas personālam un vecākiem),**
- **programmas koordinators izvēle,**
- **programmas galarezultātu (skolēnu prasmju) noteikšanas veidu un metožu izstrāde,**
- **pasākumu identificēšana** (skolā jau īstenoto karjeras atbalsta pasākumu apzināšana, trūkstošo pasākumu un pasākumu, kas dublējas, identificēšana),
- **programmas izstrāde** (visiem skolēniem nodrošinot vecuma grupai atbilstošu prasmju sasniegšanu),
- **skolas personāla iepazīstināšana ar programmu** (lai skolotāji varētu īstenot KI programmu, viņi ir jāiepazīstina ar KI mērķiem un uzdevumiem un karjeras attīstības pamatprincipiem),
- **sabiedrisko partneru iepazīstināšana ar programmu** (lai veidotu sadarbību, jānodrošina, ka vecāki un vietējā sabiedrība zina par skolas KI programmu un tās mērķiem),
- **programmas uzraudzības, pārskata un novērtēšanas procesu noteikšana.**

IETEIKUMI KARJERAS IZGLĪTĪBAS PASĀKUMU PLĀNOŠANAI UN ĪSTENOŠANAI

Labās prakses karjeras izglītības programmas ir vērstas uz klientu; tās ir vispārīzglītojošas, vadības apstiprinātas. Tās plānošanā un īstenošanā iesaistās viss skolas personāls. Programmas īstenošanā jāiesaista sadarbības partneri, jāizmanto aktuāla informācija, jāizmanto dažādi mācību līdzekļi un atbilstoši sagatavots personāls; tās īstenošana ir jākoordinē, jāpārtrauc un periodiski jāizvērtē.

Uzsākot skolas **karjeras izglītības pasākumu plānošanu**, ir jāpārdomā mācību mērķi/sasniedzamās prasmes, ievērojot pēctecību pārejā no zemākas klases uz augstāku klasi, lai:

- attīstītu analītiskās un sintezējošās darbības prasmes savas karjeras plānošanai, apzinoties/respektējot savas personības spējas, talantus, intereses, vajadzības un iespējas,
- sniegtu zināšanas un veidotu izpratni par izglītības sistēmu, izglītības piedāvātajām iespējām un nosacījumiem, motivējot mūžizglītībai,
- veidotu izpratni un sniegtu zināšanas par nemitīgi mainīgo darba pasauli globalizācijas apstākļos un informācijas tehnoloģiju attīstības laikmetā,
- sniegtu/padziļinātu zināšanas un prasmes sevis raksturošanā, lai veicinātu veiksmīgu iekļaušanos izglītības un darba tirgū,
- veidotu motivāciju savu spēju attīstībai, lai kļūtu par pilntiesīgu informācijas sabiedrības locekli,
- radītu motivāciju profesionālās karjeras izvēlei un veicinātu izglītojamā konkurētspēju tālākas izglītības apgūvē vai darba gaitu uzsākšanai.

Karjeras izglītības īstenošanas pasākumus var integrēt mācību priekšmetu stundās, klases audzināšanas stundās; ārpusklases pasākumos (projektu nedēļas, "ēnu dienas", karjeras/profesiju dienas, atvērto durvju dienas, tikšanās ar absolventiem un dažādu profesiju pārstāvjiem, ekskursijas, pārgājieni, konkursi, viktorīnas, erudītu spēles, pēcpusdienas, klases vakari, bibliotēkas stundas, darba izmēģinājumi/vasaras nometnes, vecāku sapulces u.c.).

Definēto mācību mērķu sasniegšanai un karjeras vadības pamatprasmju apguvei jāizmanto daudzveidīgas un interaktīvas mācību metodes – anketēšana, aptauja, *portfolio* veidošana, diskusija, grupu darbs, grafiskais organizators, intervijas, lomu spēles, darbs pāros, pašvērtējums, IKT tehnoloģiju izmantošana, pētījums, prāta vētra, prezentācija u.c.

IETEIKUMI SKOLAS PERSONĀLA IESAISTEI KARJERAS IZGLĪTĪBAS ĪSTENOŠANĀ

Katrā skolā vajadzētu veidot karjeras atbalsta komandu, kura spētu veicināt skolēnu karjeras attīstību, balstoties uz katra skolēna vajadzībām. Šādai komandai ir jāpalīdz skolēniem attīstīt lēmumu pieņemšanas prasmes, lai karjeras izvēle atbilstu viņu personīgajām īpašībām, tādām kā dotumi, intereses un spējas, kā arī jāpalīdz saprast, ka vides faktori var ierobežot izglītības un profesionālās iespējas.

Skolas personāla atbildību varētu sadalīt šādi:

- **Direktors** – “virsatbildība”: izglītības standartu izpilde, skolas attīstības, mācību un audzināšanas darba un resursu plānošana; izpildes pārraudzība/kontrole.
- **Direktora vietnieks mācību darbā** – karjeras izglītības integrēšana izglītības programmā, mācību priekšmetu saturā.
- **Direktora vietnieks audzināšanas darbā** – karjeras izglītības integrēšana audzināšanas darbā, ārpusstundu pasākumos, darbā ar vecākiem (plānošana, īstenošana, pārraudzība, kontrole).
- **Klašu audzinātāji** – karjeras izglītības plānotāji, īstenoņāji.
- **Mācību priekšmetu skolotāji** – karjeras izglītības plānotāji, īstenoņāji.
- **Metodiskās komisijas/apvienības** – karjeras izglītības plānotāji, metodiskais atbalsts, integrācija.
- **Bibliotekārs** – informācijas resursi.
- **Atbalsta personāls:** psihologs, sociālais darbinieks, karjeras konsultants.

Ja skolā ir izveidots karjeras atbalsta centrs/kabinets, kuru vada profesionāls karjeras konsultants, tad par karjeras izglītības programmas īstenošanas darbu skolā kopumā atbild **karjeras konsultants**.

IETEIKUMI SKOLAS KARJERAS KONSULTANTA PIENĀKUMU VEIKŠANAI

Skolas karjeras konsultanta darba aprakstam par pamatu ir ņemams karjeras konsultanta profesijas standarts, tajā ietvertie darba pienākumi un to izpildei nepieciešamās kompetences un prasības.

Skolas karjeras konsultanta darbības mērķauditorija nosacīti ir sadalāma grupās – izglītojamie, izglītojamo vecāki vai aizbildņi, skolotāji un sadarbības partneri. Karjeras konsultanta profesionālā darbība galvenokārt ir vērsta izglītojamo atbalstam, tādējādi nodrošinot profesionālu karjeras konsultāciju pieejamību ikvienam skolēnam un skolas karjeras izglītības pasākumu koordinēšanai.

Karjeras konsultanta pamatuzdevumi karjeras izglītības programmas ietvaros

Informācija

Karjeras konsultantam jāpalīdz skolēniem iegūt, izskaidrot un izmantot informāciju, kas ir būtiska viņu personīgās un sociālās, izglītības un karjeras attīstībai.

Konsultēšana

Karjeras konsultantam jāpalīdz skolēniem apgūt prasmes, kā risināt problēmas, mainīt attieksmi un pieņemt lēmumus, lai risinātu dažādus dzīves jautājumus. Tā var būt personīga konsultēšana, izglītojoša konsultēšana, karjeras konsultēšana vai arī var būt apvienotas visas. Individuālajai konsultēšanai ir būtiska loma skolas karjeras izglītības programmā. To var piedāvāt gan individuāli, gan grupā kā attīstības un mācīšanās procesa sastāvdaļu, gan arī personīgās krīzes brīžos.

Atbalsts

Karjeras konsultantam jāsniedz atbalsts arī vecākiem, skolotājiem, skolas vadībai un visām institūcijām, kas ir iesaistītas skolēnu personīgās un sociālās, izglītības un karjeras attīstības veicināšanā. Atbalsts attiecas uz skolas karjeras izglītības programmas izstrādi, pasākumu plānošanu un īstenošanu sadarbībā ar skolas vadību.

Novērtēšana

Karjeras konsultantam ir jāpiedalās dažādu testu un citu vērtēšanas instrumentu izvēlē, lai nodrošinātu skolas karjeras izglītības programmas pasākumu attiecīgo mērķu sasniegšanu.

Skolas karjeras izglītības pasākumu koordinēšana

Karjeras konsultantam jākoordinē pasākumi saskaņā ar karjeras izglītības programmas mērķiem (informācijas sniegšana un/vai IKT pieejamības nodrošināšana, karjeras vadības prasmju veidošana un/vai arodapmācība).

Darba izmēģinājumu plānošana un organizēšana

Konsultantam ir jāiesaistās skolas organizētajos pasākumos darba pieredzes iegūšanai darbavietās vai darba simulācijā saistībā ar karjeras izglītības programmas mērķiem. Šādi pasākumi ietver darba pieredzes gūšanu, ēnu dienas, darbavietu, mācības centru un augstskolu apmeklēšanu.

Nosūtīšana pie speciālista

Karjeras konsultantam ir jāpalīdz skolēniem atrast palīdzību pie citiem atbalsta speciālistiem skolā un/vai ārpus skolas, ja tāda ir nepieciešama, ievērojot vispārpieņemto kārtību vai saskaņā ar skoloņāju, vecāku vai skolas vadības ieteikumu.

Profesionālā pilnveide

Karjeras konsultantam ir jāiet kopsolī ar visām izmaiņām, kas notiek izglītības, nodarbinātības un bērna labklājības jomās. Skolas vadībai ir jāveicina karjeras konsultanta profesionālā pilnveide mācību gada laikā.

IV. IETEIKUMI KARJERAS IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES VĒRTĒŠANAI

Lai nodrošinātu karjeras izglītības kvalitāti, skolā īstenotais karjeras izglītības darbs ir jāpārbauda un jāvērtē. Tas palīdz konstatēt trūkumus un veikt nepieciešamos uzlabojumus.

Sistēmiska pieeja skolas darbības plānošanai un īstenošanai nodrošina kvalitatīvu darba organizāciju un plānoto rezultātu sasniegšanu. Izvirzītie izglītības kvalitātes nodrošināšanas virzieni, tādi kā atbalsts kopējās situācijas attīstībā, uzlabošanā, sekmēšanā, izglītības kvalitātes vadība un izglītības kvalitātes novērtēšana, pasākumu kopums, kas vērsts uz gaidītā rezultāta sasniegšanu, palīdz veiksmīgi risināt gan skolas vispārējās attīstības prioritātes un mērķus, gan karjeras izglītības uzdevumus.

Karjeras attīstības atbalsta kvalitatīvai nodrošināšanai ir jāplāno, jāanalizē un jāvērtē gan ieguldījumi, gan process, gan rezultāti:

Ieguldījumi	Process	Rezultāti
Mērķa grupas noteikšana	Izglītības iestādē tiek plānota sistēmiska un sistemātiska karjeras izglītība, integrējot to izglītības un audzināšanas programmā un nodrošinot plānotu un pēctecīgu pasākumu kompleksu visiem izglītojamajiem. Skolas karjeras izglītības plānā ir definētas mērķa grupas un tām paredzēti diferencēti pasākumi, tajā skaitā pasākumu kompleks riska grupām. Karjeras izglītības pasākumi tiek mērķtiecīgi virzīti uz izglītojamo sevis izziņāšanu un pašattīstību, akcentējot karjeras vadības prasmju attīstīšanu, karjeras iespēju izpēti un plānošanu.	Mērķa auditorijas apmierinātība ar karjeras attīstības atbalstu izglītības iestādē. Izglītojamie motivēti pastāvīgai sevis pilnveidei, izglītībai un nodarbinātībai. Samazināts izglītojamo "atbirums". Savlaikus izdarīta turpmākās izglītības vai nodarbinātības izvēle, ir izveidoti personīgie karjeras attīstības plāni.
Darbinieku kvalifikācija	Notiek regulāra darbinieku profesionālā pilnveide. Notiek sadarbība starp pedagogiem un atbalsta personālu, plānojot un īstenojot integrētu karjeras izglītību, sniedzot izglītojamajiem informāciju un atbalstu. Karjeras izglītības īstenošanā tiek izmantotas mūsdienīgas metodes un resursi. Skolā ir karjeras izglītības koordinators. Karjeras izglītību īsteno mācību priekšmetu skolotāji, klases audzinātāji un skolas atbalsta personāls. Tiek nodrošināta karjeras izglītības plānošana, īstenošana, īstenošanas pārraudzība, analīze un veikti pasākumi karjeras izglītības pasākumu kvalitātes uzlabošanai.	Visam skolas personālam ir vienota izpratne par karjeras attīstības atbalsta būtību, mērķiem un sasniedzamajiem rezultātiem. Kompetents personāls karjeras izglītības un karjeras atbalsta īstenošanai. Notiek harmoniska izglītojamo personības attīstība, zināšanu un prasmju apguve, to skaitā karjeras vadības prasmju apguve.
Informatīvie un metodiskie materiāli IKT Darba telpas	Karjeras izglītības īstenošana notiek sistēmiski un sistemātiski/secīgi, izmantojot dažādus metodiskos un informatīvos resursus. Karjeras atbalsta aktivitātēs ietverti pasākumi informēšanai, padomu došanai, novērtēšanai, konsultēšanai, darba izmēģinājumiem, darba pieredzes gūšanai u.c.	Pieejama vispusīga informācija par izglītības un darba iespējām. Pieņemti kompetenti lēmumi par turpmākās izglītības vai nodarbinātības izvēli.

Ieguldījumi	Process	Rezultāti
Sadarbības partneri	Pasākumi plānoti un īstenoti sadarbībā ar vietējām pašvaldībām, darba devējiem un citiem karjeras atbalsta sniedzējiem. Sadarbības partneri tiek iesaistīti karjeras izglītības pasākumu plānošanā, īstenošanā un rezultātu izvērtēšanā.	Vienota izpratne par jauniešu karjeras attīstības atbalsta nozīmību un katra sadarbības partnera lomu tajā. Motivēti jaunieši, kas ir apmierināti ar izdarīto izglītības vai nodarbinātības izvēli, kuri spēj vadīt savas personīgās dzīves karjeras veidošanas procesu: plānot savas mācības, mācīties, meklēt/iegūt/saglabāt darbu.

Karjeras attīstības atbalsta pasākumu gala rezultātus ir grūti vai pat neiespējami vērtēt īstermiņā. Taču to efektivitātes un kvalitātes **rezultatīvo rādītāju** atskaites punkti varētu būt:

- sekmīgo skolēnu īpatsvars attiecībā pret nesekmīgajiem,
- mācības, sekmīgi pabeigušo skaits (procentos),
- "atbirušo" skaits (procentos),
- mācības nākamajā izglītības pakāpē uzsākušo skaits (procentos),
- darba gaitas uzsākušo skaits (procentos),
- karjeras attīstības atbalsta pasākumu veidu daudzveidība,
- karjeras attīstības atbalsta pasākumu secīgums un regularitāte,
- karjeras attīstības atbalsta pasākumu diferencēšana atbilstoši dažādām mērķa grupām,
- skolēnu un vecāku apmierinātība ar izglītības iestādē īstenotajiem karjeras atbalsta pasākumiem: karjeras informācija, izglītība, konsultēšana (aptaujas rezultāti).

Izvērtējot kvalitāti, nepieciešami arī dokumentāli apliecinājumi.

1. Skolas darbība (plānošanas dokumenti, darba dokumenti, liecības par pasākumu organizēšanu un apmeklētību, karjeras atbalsta informatīvais un metodiskais nodrošinājums un to pieejamība, padomu došanas un konsultēšanas nodrošinājums u.c.).
2. Karjeras izglītības un atbalsta koordinatora darba plāni, pasākumu dokumenti, sadarbība ar skolas personālu, darbs ar dažādām mērķa grupām u.c.
3. Akreditācijas dokumenti, inspekciju rezultāti, sekmības rādītāji un to analīze, "atbirušo" skolēnu uzskaitē un veikto preventīvo darbību analīze, dažāda veida statistikas dati, to skaitā dati par skolu beigušo un "atbirušo" skolēnu turpmākām gaitām u.c.
4. Skolēnu pašnovērtēšanās un aptauju dati, skolēnu *portfolio* un personīgo attīstības plānu veidošanas pierādījumi, dati par skolas absolventu gaitām, mācību un ārpusklases pasākumu apmeklētību u.c.
5. Vecāku iesaiste karjeras atbalsta pasākumos: informatīvu/ konsultatīvu/izglītojošu pasākumu dokumenti, piesaiste ārpusklases pasākumu īstenošanā par karjeras izglītības tēmām, aptauju dati u.c.

Pašnovērtējuma rezultātu un karjeras izglītības pilnveides plānošana jeb darbības plāna izstrāde jāveic, analizējot secinājumus, nosakot konkrētus uzlabojuma veidus vai pasākumus un, protams, nosakot arī termiņus uzlabojumu veikšanai un atbildīgo personālu.

Secinājums	Veicamais uzlabojums	Atbildīgais	Izpildes laiks	Apliecinājums par veikto uzlabojumu

Skolēnu sasniegumus karjeras izglītībā vērtē **bez atzīmju** vērtēšanas sistēmā, īsi rakstiski vai mutiski raksturojot skolēnu mācību darbību, darba stilu, attieksmi un izaugsmes dinamiku zināšanu, prasmju, iemaņu apgūvē (izmantojot pašvērtējumu), sevis izzināšanā, karjeras izpētē un karjeras plānošanā un vadībā.

Skolēnu mācību sasniegumu pierādījumus – pašizpētes, karjeras izpētes un karjeras vadības darba materiālus – uzkrāj skolēnu darba mapēs (*portfolio*).

Skolēna karjeras izglītības sasniegumi ir jāvērtē regulāri (vienu reizi semestrī vai vienu reizi gadā), informējot vecākus par skolēna zināšanām, prasmēm, iemaņām un sasniegumu dinamiku.

Karjeras izglītības kvalitātes vērtēšanā izmanto aptaujas anketas skolēniem, skolotājiem, vecākiem.

V. KARJERAS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS PARAUGS

Karjeras izglītības programma izstrādāta ESF projekta KIPNIS ietvaros

VISPĀRIZGLĪTOJŠĀS SKOLAS KARJERAS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMA 1.-12. KLASEI.

I. Karjeras izglītības programmas mērķi un uzdevumi

- Karjeras izglītības mērķis ir organizēt izglītības saturu un izglītības ieguves procesu atbilstoši Ministru kabineta 2000. gada 5. decembra noteikumu Nr.462 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu" prasībām, integrējot specifiskus mērķus:
 - nodrošināt izglītojamam pašizpētei, karjeras izpētei un karjeras plānošanai un vadīšanai nepieciešamo pamatzināšanu un pamatprasmju apguvi;
 - radīt pamatu savlaicīgu, apzinātu un ar iespējām sabalansētu personīgo lēmumu pieņemšanai par turpmāko izglītību.
- Karjeras izglītības uzdevumi:
 - nodrošināt katram izglītojamam pašnovērtēšanas metožu apguves iespējas;
 - palīdzēt izmantot zināšanas par sevi, lai izprastu savas spējas, stiprās puses, intereses, prasmes un talantus, pieņemtu lēmumus, noteiktu mērķus;
 - veidot katrā izglītojamā interesi par karjeru, iepazīstinot ar darba pasaules un ar to saistīto izglītību daudzveidību;
 - nodrošināt katram izglītojamam iespēju apgūt mācīšanās prasmes, informācijas tehnoloģiju un citu informācijas avotu izmantošanas pamatiemaņas;
 - palīdzēt katram izglītojamam pieņemt apzinātu lēmumu par turpmāko izglītību un ar to saistīto iespējamo karjeru;
 - nodrošināt iespēju gūt darbības pieredzi;
 - izkopt sadarbības, saskarsmes, prezentācijas prasmes, cieņu pret daudzveidību;
 - veidot izglītojamajos izpratni par karjeras saistību ar sasniegumiem izglītībā un mūžizglītību.

II. Karjeras izglītības saturs

- Karjeras izglītības programmas apguves organizācijas pamatnosacījums ir – īstenot karjeras izglītību tā, lai izglītojamais iegūtu gan zināšanas konkrētā izglītības jomā (pašizpēte, karjeras izpēte, karjeras plānošana un vadība) un formā (mācību priekšmetu stunda, klases stunda, konsultācijas, ārpusstundu pasākumi), gan universālas, vispārējas prasmes, saistītas ar darbības pieredzi, kas palīdzētu rīkoties gan iepriekš zināmās, gan jaunās dzīves situācijās.
- Katra karjeras izglītības joma – pašizpēte, karjeras izpēte un karjeras vadība – ietver vairāku mācību priekšmetu un audzināšanas darba saturu, tā pilnveides virzienu integrācijas aspektā.
- Karjeras izglītībā sasniedzamo spēju un prasmju attīstību atspoguļo galvenie izglītošanas aspekti (Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu):
 - pašizpaušmes un radošais aspekts: radošās darbības pieredze, pastāvīga iespēja meklēt un atrast risinājumu praktiskām problēmām, atklāt kopsakarības;
 - analītiski kritiskais aspekts: intelektuālās darbības pieredze – patstāvīga, loģiska, motivēta, kritiska un produktīva domāšana; prasme pamatot savu viedokli pagātnes, tagadnes un nākotnes saiknes kontekstā;
 - morālais un estētiskais aspekts: izpratne par morāles jēdzieniem cilvēku savstarpējā saskarsmē, par cilvēka tiesībām uz vienlīdzību;

- 5.4. sadarbības aspekts: prasme sadarboties, strādāt komandā, uz klausīt un respektēt dažādus viedokļus, pieņemt lēmumus un uzņemties atbildību par to īstenošanu, atbildīgi rīkoties konfliktsituācijās, rūpēties par savu un līdzcilvēku drošību un meklēt palīdzību atbilstošās institūcijās un dienestos;
- 5.5. saziņas aspekts: praktiska pieredze valodas lietošanā; prasme sazināties vairākās valodās (rakstīt, runāt, lasīt), prasme publiski uzstāties, izteikt un pamatot savu viedokli, prezentācijas prasmes;
- 5.6. mācīšanās un praktiskās darbības aspekts: prasme patstāvīgi plānot, organizēt un īstenot mācīšanos; dažādu zināšanu un prasmju lietošana praktiskajā darbībā; prasme mācību procesā izmantot dažādu veidu informāciju, konsultēties, atrast palīdzību; prasme izmantot modernās tehnoloģijas;
- 5.7. matemātiskais aspekts: matemātikas izmantošana praktiskajā dzīvē (budžeta plānošana, izglītības izmaksu aprēķināšana, salīdzināšana u.c.).
6. Katrs aspekts tiek īstenots visās karjeras izglītības jomās, taču ne vienādā mērā.
7. Pamatjoma "Pašizpēte" ietver šādas saturiskas tēmas:
 - 7.1. mana identitāte, paštēls, mana rakstura īpašības;
 - 7.2. manas intereses, hobiji, spējas, brīvais laiks;
 - 7.3. mana ģimene, tās loma, tradīcijas;
 - 7.4. sevis iepazīšanas un izpētes veidi, to sasaiste ar iecerēto profesiju, pašnovērtēšana;
 - 7.5. attieksmes un vērtības;
 - 7.6. prasme sadarboties, risināt konfliktus;
 - 7.7. mana veselība un nākotnes nodomi;
 - 7.8. mācīšanās prasmes, mācību sasniegumi, to saistība ar nākotnes nodomu īstenošanu;
 - 7.9. pašaudzināšana.
8. Pamatjoma "Karjeras izpēte" ietver šādas saturiskas tēmas:
 - 8.1. darba nozīme cilvēka dzīvē;
 - 8.2. populāras un sabiedrībā augstu vērtētas profesijas, profesiju daudzveidība, to tipi;
 - 8.3. manu vecāku darba dzīve;
 - 8.4. informācijas avoti un izglītības pasaules pētīšana;
 - 8.5. profesionālā kvalifikācija un tās ieguve;
 - 8.6. darba tirgus un nodarbinātība;
 - 8.7. sociālā vide un nodarbinātība;
 - 8.8. izglītības veidi un līmeņi, dažādas izglītības iestādes;
 - 8.9. darba likumdošana, darba drošība;
 - 8.10. pašnodarbinātība.
9. Pamatjoma "Karjeras plānošana un vadība" ietver šādas saturiskas tēmas:
 - 9.1. lēmumu pieņemšanas paņēmieni karjeras plānošanai;
 - 9.2. lēmuma pieņemšana par karjeru. Dažādu faktoru ietekme (ģimene, skola, draugi, sabiedrība u.c.);
 - 9.3. dažādu karjeru pozitīvie un negatīvie aspekti;
 - 9.4. kad viss nenorit tā, kā plānots;
 - 9.5. mani nākotnes mērķi un to sasniegšanas plāns (īstermiņa in ilgtermiņa plānošana);
 - 9.6. pārmaiņas manā dzīvē;
 - 9.7. komandas darba pieredze;
 - 9.8. praktisko iemaņu gūšana dažādās profesijās;
 - 9.9. sevis prezentēšana.

III. Karjeras izglītības programmas īstenošanas plāns

10. Karjeras izglītība tiek īstenota, izmantojot dažādas darba organizācijas formas – mācību priekšmetu stundas, klases stundas, individuālās nodarbības, dažādus ārpusstundu pasākumus u.c. pēc šāda plāna:

1. kl.	2. kl.	3. kl.	4. kl.	5. kl.	6. kl.	7. kl.	8. kl.	9. kl.	10. kl.	11. kl.	12. kl.
... st.	... st.	... st.	... st.	... st.	... st.	... st.	... st.	... st.	... st.	... st.	... st.

Darba organizācijas formas	Tēmas	Stundu skaits
Mācību priekšmets		
Mācību priekšmets		
Mācību priekšmets		
Klases stundas		
Individuālās nodarbības		
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, lomu spēles, vecāku sapulces, ekskursijas u.c.)		

IV. Karjeras izglītības vērtēšana

11. Skolēnu sasniegumi karjeras izglītībā tiek vērtēti bezatzīmju vērtēšanas sistēmā, īsi rakstiski vai mutiski raksturojot skolēnu mācību darbību, darba stilu, attieksmi un izaugsmes dinamiku šādu zināšanu, prasmju, iemaņu (kompetenču) apgūvē un izmantojot pašvērtējumu:

11.1. pašizpētē:

- 11.1.1. skolēns apgūst un izmanto zināšanas par sevi, savu ģimeni, lai izprastu savas spējas, dotumus, stiprās puses, intereses, prasmes, kā tos redz pats un citi;
- 11.1.2. skolēns demonstrē pozitīvas starppersonu prasmes un cieņu pret daudzveidīgo, lai veicinātu savas karjeras attīstību;
- 11.1.3. skolēns atzīst, ka izaugsme un pārmaiņas ir karjeras attīstības neatņemama sastāvdaļa;
- 11.1.4. skolēns spēj noteikt svarīgākos faktorus, kas ietekmē viņa attieksmi pret mācībām, darbu, vērtībām, rīcību un izturēšanos;
- 11.1.5. skolēns izmanto zināšanas par sevi, lai pieņemtu lēmumus un noteiktu mērķus;

11.2. karjeras izpētē:

- 11.2.1. skolēns spēj izskaidrot terminu "karjera" tā plašākajā nozīmē;
- 11.2.2. skolēns spēj vispārīgi aprakstīt, kas ir darba tirgus un kādas ir izglītības un profesionālās apmācības iespējas dažādās izglītības iestādēs;
- 11.2.3. skolēns spēj atrast atbilstošus informācijas avotus par karjeras iespējām, sameklēt, analizēt un izmantot informāciju par dažādām karjeras iespējām;
- 11.2.4. skolēns zina, ka personīgās veselības stāvoklis varētu būt šķērslis dažu profesiju izvēlei;
- 11.2.5. skolēns spēj izmantot zināšanas par darba pasauli un ārpusklases pasākumos gūto pieredzi, lai paplašinātu savas karjeras iespējas;
- 11.2.6. skolēns spēj formulēt savas izglītības iespējas pēc pamatzglītības iegūšanas;

11.3. karjeras plānošanā un vadīšanā:

- 11.3.1. skolēns prot izvēlēties un izmantot atbilstošas lēmumu pieņemšanas metodes;
- 11.3.2. skolēns prot salīdzināt dažādas iespējas, kā kritērijus izmantojot gan personisko pieredzi, gan informāciju no dažādiem avotiem;
- 11.3.3. skolēns spēj izvērtēt ar finansēm saistītos faktorus;
- 11.3.4. skolēns prot reāli plānot savu darbību un nenovirzīties no sava mērķa;
- 11.3.5. skolēns zina, kādas ir prasības un kas jā dara, iestājoties izvēlētajā izglītības iestādē;
- 11.3.6. skolēns izprot savas un potenciālā darba ņēmēja tiesības;
- 11.3.7. skolēns prot sazināties un sadarboties ar citiem cilvēkiem dažādās dzīves situācijās;
- 11.3.8. skolēns prot apkopot, uzturēt un izmantot savu personīgo un citu nepieciešamo informāciju, stājoties citā izglītības iestādē vai darbā, kā arī to mutiski un rakstiski prezentēt.

12. Skolēnu mācību sasniegumu pierādījumi – pašizpētes, karjeras izpētes un karjeras vadības darba materiāli – tiek uzkrāti skolēnu darba mapēs (*portfolio*).

13. Skolēnu karjeras izglītības sasniegumi tiek vērtēti regulāri (ne retāk kā vienu reizi semestrī), informējot vecākus (aizbildņus) par izglītojamā zināšanām, prasmēm, iemaņām un sasniegumu attīstības dinamiku.

VI. KARJERAS IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES VĒRTĒŠANAS ANKETU PARAUGI

Aptaujas anketas izstrādātas ESF projekta KIPNIS ietvaros.

ANKETA SKOLOTĀJIEM

Vispirms sniedziet dažas ziņas par sevi, pareizo atbildi atzīmējot lodziņā.

Esmu klases audzinātājs/-a jā nē

Es mācu

7. 8. 9. 10. 11. 12. klasē

Izlasiet katru apgalvojumu un atzīmējiet vienu no četrām piedāvātajām atbildēm, kas vistuvāk atbilst Jūsu viedoklim.

Apgalvojumi	Piekrītu	Drīzāk piekrītu, nekā nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu, nekā piekrītu	Nepiekrītu
1. Sava mācību priekšmeta tematiskajā plānojumā paredzu ar karjeras izglītību saistītas tēmas.				
2. Audzināšanas stundās izmantoju testus, lai palīdzētu skolēniem iepazīt savu raksturu, dotības, spējas, intereses.				
3. Mācību procesa laikā sniedzu konsultācijas par karjeras jautājumiem.				
4. Skolēni ir ieinteresēti par izglītošanos nākotnē un nākamo profesiju.				
5. Skolotāji atbalsta jaunas idejas un skolas vadības iniciatīvu.				
6. Skolēniem ir iespēja iepazīties ar viņu nākamajām profesijām.				
7. Skolā ir noteikts skolas vadības pārstāvis, kurš koordinē karjeras izglītības darbu.				
8. Skolotāji ir labi informēti par karjeras izglītības aktualitātēm skolā, rajonā, valstī.				
9. Skolotāji labi pārzina metodiku par darbu ar karjeras izglītības jautājumiem klasē.				
10. Skolas atbalsta personāls – psihologs, sociālais pedagogs, bibliotekārs – aktīvi iesaistās, lai sniegtu skolēniem atbalstu karjeras izglītības jautājumos.				
11. Skolā tiek realizēta vienota karjeras izglītības programma.				

Apgalvojumi	Piekrītu	Drīzāk piekrītu, nekā nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu, nekā piekrītu	Nepiekrītu
12. Audzināšanas stundās skolēniem ir iespēja attīstīt prasmes lēmumu pieņemšanā, īstermiņa un ilgtermiņa darbības plānošanā.				
13. Skolēniem ir iespēja izmēģināt dažādus darbus projekta nedēļās, vasarā, ēnu dienās u.c.				
14. Pastāv efektīva karjeras izglītībā iesaistīto darbinieku profesionālās attīstības vajadzību noteikšanas un apmierināšanas sistēma.				
15. 9. un 12. klašu skolēni labi pārzina CV, motivācijas vēstuli rakstīšanu.				
16. Izglītošanas procesā tiek uzsvērtā mācīšanās prasmju, sasniegumu saistība ar nākotnes karjeru un iespējām.				
17. Skolai ir laba sadarbība ar karjeras atbalsta iestādēm.				
18. Skolā tiek nodrošināti mūsdienīgi karjeras izglītības mācību materiāli.				
19. Skolēniem ir regulāra pieeja interneta resursiem un informatīviem materiāliem par karjeras iespējām.				
20. Skolēni ir informēti par darba tiesībām un drošību.				
21. Skolā tiek popularizēti karjeras izglītības pasākumi.				
22. Vecāki tiek informēti par skolēnu pašizpētes rezultātiem.				
23. Vecāku sapulces tiek organizētas par karjeras izglītības jautājumiem.				
24. Skolēnu pašizpētes materiāli tiek uzkrāti.				
25. Skolā tiek plānots karjeras izglītības darbs.				

ANKETA SKOLĒNIEM

Vispirms sniedz dažas ziņas par sevi, pareizo atbildi atzīmējot lodziņā.

Esmu zēns meitene

Es mācos

7. 8. 9. 10. 11. 12. klasē

Izlasi katru apgalvojumu un atzīmē vienu no četrām piedāvātajām atbildēm, kas vistuvāk atbilst Tavam viedoklim.

Apgalvojumi	Piekrītu	Drīzāk piekrītu, nekā nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu, nekā piekrītu	Nepiekrītu
1. Audzināšanas stundās varu iepazīt savas rakstura īpašības, dotības, spējas.				
2. Mācību priekšmetu stundās mācos novērtēt sevi.				
3. Vajadzības gadījumā es varu prasīt padomu klases audzinātājam par izglītības turpināšanu vai par darba iespējām.				
4. Skolā pieejama informācija par dažādām profesijām un to iegūšanas iespējām.				
5. Es protu novērtēt savu piemērotību izvēlētajai profesijai.				
6. Projektu nedēļās iepazīstamies ar dažādām profesijām, to pārstāvjiem, varam izmēģināt dažas no tām.				
7. Es zinu, kā pareizi plānot savu karjeru.				
8. Katru gadu pašizpētes materiālus sakārtoju mapē.				
9. Skolā tiek organizēti interesanti pasākumi par iespējamām darba un izglītošanās vietām.				
10. Es apzinos, ka labas sekmes mācībās palīdzēs īstenot manus nodomus un apgūt izvēlēto profesiju.				
11. Es protu uzrakstīt CV un pieteikuma vēstuli.				
12. Skolas bibliotēkā ir atrodama pietiekoši plaša informācija par dažādām izglītības iestādēm un profesijām.				
13. Esmu informēts par izvēlētas profesijas apgūšanas izmaksām.				

Apgalvojumi	Piekrītu	Drīzāk piekrītu, nekā nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu, nekā piekrītu	Nepiekrītu
14. Zinu par Nodarbinātības valsts aģentūru un tās pakalpojumiem.				
15. Protu internetā atrast informāciju par profesijām, izglītības iestādēm.				
16. Esmu noskaidrojis iespējamās izglītības iestādes, kurās varu apgūt savu izvēlēto profesiju.				
17. Zinu par savām nodarbinātības iespējām un darba tiesībām.				
18. Esmu informēts/-a par darba vides ietekmi uz veselību dažādās profesijās.				
19. Labi saprotos ar klases biedriem un protu risināt konfliktus.				
20. Esmu ieguvis/-usi zināšanas par Darba likumu un Civillikumu.				
21. Man vasarā ir iespēja strādāt.				
22. Skolā mums māca veselīgu dzīvesveidu (nesmēķēt, nelietot narkotikas, alkoholu, neveselīgu uzturu).				
23. Esmu apmācīts/-a darba drošībā.				
24. Audzināšanas stundās mani māca pieņemt lēmumus, veidot savu personīgo plānu.				
25. Esmu noskaidrojis/-usi sev piemērotāko profesiju.				

ANKETA VECĀKIEM

Ja skolā mācās vairāki Jūsu bērni, sniedziet atbildes par vienu no viņiem.

Mans dēls Mana meita mācās

7. 8. 9. 10. 11. 12. klasē

(Pareizo atbildi atzīmējiet lodziņā.)

Izlasiet apgalvojumus un atzīmējiet vienu no četrām piedāvātajām atbildēm, kura vistuvāk atbilst Jūsu viedoklim.

Apgalvojumi	Piekrītu	Drīzāk piekrītu, nekā nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu, nekā piekrītu	Nepiekrītu
1. Skolā tiek organizētas informējošas sanāksmes vecākiem par skolēnu tālākās izglītības un darba iespējām.				
2. Manam bērnam ir iespēja skolā saņemt konsultācijas par izvēlētas profesijas prasībām, tās apguves iespējām dažādās izglītības iestādēs.				
3. Manam bērnam ir iespēja noteikt savas rakstura īpašības, intereses, dotumus, spējas.				
4. Es tieku informēts/-a par mana bērna pašizpētes rezultātiem.				
5. Esmu saņēmis/-usi informāciju par skolas nākotnes iecerēm un uzdevumiem karjeras izglītības jomā.				
6. Mans bērns ir informēts par nodarbinātības iespējām un darba tiesībām.				
7. Mans bērns tiek apmācīts darba drošības jautājumos.				
8. Manam bērnam ir skaidrs, kurās institūcijās var vērsties pēc informācijas nodarbinātības jautājumos.				
9. Sava bērna klasē/ skolā esmu stāstījis/-usi par savu profesiju/ nodarbošanos.				
10. Skola organizē atvērto durvju dienas.				
11. Skolai ir laba sadarbība ar pašvaldību skolēnu vasaras nodarbinātības risināšanā.				
12. Mans bērns prot uzrakstīt CV un motivācijas vēstuli.				

Apgalvojumi	Piekrītu	Drīzāk piekrītu, nekā nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu, nekā piekrītu	Nepiekrītu
13. Manam bērnam ir skaidri nākotnes plāni,				
14. Audzināšanas stundās manam bērnam māca plānot savu laiku, tālākizglītību un karjeru.				
15. Skolā ir pieejams interneta pieslēgums nepieciešamās informācijas saņemšanai.				
16. Klases audzinātājs konsultē manu bērnu par karjeras jautājumiem.				
17. Skolas bibliotēkā ir plaša informācija par profesijām un to iegūšanas ceļiem.				
18. Mana bērna pašizpētes materiāli tiek uzkrāti .				
19. Manam bērnam ir īpaša darba burtnīca/ darba lapas savu dotumu, spēju, interešu pētīšanai.				
20. Ar savu bērnu mājās pārrunāju jautājumus par viņa nākotnes nodomiem.				
21. Mans bērns izprot mācīšanās prasmju, sasniegumu saistību ar nākotnes iespējām un karjeru.				
22. Par karjeras izglītības jautājumiem tiek mācīts dažādu mācību priekšmetu stundās.				

KARJERAS IZGLĪTĪBAS ĪSTENOŠANAS IZVĒRTĒJUMS SKOLĒNU KOMPETENČU ATTĪSTĪŠANĀ

SKOLĒNU KOMPETENČU ATTĪSTĪŠANA SEVIS IZPĒTĒ

_____skola _____, klasei.

1. Skolēns apgūst un izmanto zināšanas par sevi, lai izprastu savas spējas, dotumus, stiprās puses, intereses, prasmes, kā tos redz pats un citi.
2. Skolēns demonstrē pozitīvas starppersonu prasmes un cieņu pret daudzveidīgo, lai veicinātu savas karjeras attīstību.
3. Skolēns atzīst, ka izaugsme un pārmaiņas ir karjeras attīstības neatņemama sastāvdaļa.
4. Skolēns spēj noteikt svarīgākos faktorus, kas ietekmē viņa attieksmi pret mācībām, darbu, vērtībām, rīcību un izturēšanos.
5. Skolēns izmanto zināšanas par sevi, lai pieņemtu lēmumus un noteiktu mērķus.

Mācību priekšmetu stundās (programmās) šajā mācību gadā

Nr. p.k.	Klase	Mācību priekšmets	Stundas tēma	Kompetences nr.p.k.

Klases stundās šajā mācību gadā

Nr. p.k.	Klase	Stundas tēma	Kompetences nr.p.k.

Ārpusstundu pasākumos šajā mācību gadā

Nr. p.k.	Klase	Pasākuma forma	Pasākuma tēma	Kompetences nr.p.k.

SKOLĒNU KOMPETENČU ATTĪSTĪŠANA KARJERAS IZPĒTĒ

_____skola _____klasei

1. Skolēns spēj izskaidrot terminu "karjera" tā plašākajā nozīmē.
2. Skolēns spēj vispārīgi aprakstīt, kas ir darba tirgus un kādas ir izglītības un profesionālās apmācības iespējas dažādās izglītības iestādēs.
3. Skolēns spēj atrast atbilstošus informācijas avotus par karjeras iespējām, sameklēt, analizēt un izmantot informāciju par dažādām karjeras iespējām.
4. Skolēns zina, ka personīgās veselības stāvoklis varētu būt šķērslis dažu profesiju izvēlei.
5. Skolēns spēj izmantot zināšanas par darba pasauli un ārpusklases pasākumos gūto pieredzi, lai paplašinātu savas karjeras iespējas.
6. Skolēns spēj formulēt savas izglītības iespējas pēc pamatizglītības iegūšanas.

Mācību priekšmetu stundās (programmās) šajā mācību gadā

Nr. p.k.	Klase	Mācību priekšmets	Stundas tēma	Kompetences nr.p.k.

Klases stundās šajā mācību gadā

Nr. p.k.	Klase	Stundas tēma	Kompetences nr.p.k.

Ārpusstundu pasākumos šajā mācību gadā

Nr. p.k.	Klase	Pasākuma forma	Pasākuma tēma	Kompetences nr.p.k.

SKOLĒNU KOMPETENČU ATTĪSTĪŠANA KARJERAS PLĀNOŠANĀ UN VADĪŠANĀ

_____skola _____klasei

1. Skolēns prot izvēlēties un izmantot atbilstošas lēmumu pieņemšanas metodes.
2. Skolēns prot salīdzināt dažādas iespējas, kā kritērijus izmantojot gan personisko pieredzi, gan informāciju no dažādiem informācijas avotiem.
3. Skolēns spēj izvērtēt ar finansēm saistītos faktorus.
4. Skolēns prot reāli plānot savu darbību un nenovirzīties no sava mērķa.
5. Skolēns zina, kādas ir prasības un kas jā dara, iestājoties izvēlētajā izglītības iestādē.
6. Skolēns izprot savas un potenciālā darba ņēmēja tiesības.
7. Skolēns prot sazināties un sadarboties ar citiem dažādās dzīves situācijās.
8. Skolēns prot apkopot, uzturēt un izmantot savu personīgo un citu nepieciešamo informāciju, stājoties citā izglītības iestādē vai darbā, kā arī to mutiski un rakstiski prezentēt.

Mācību priekšmetu stundās (programmās) šajā mācību gadā

Nr. p.k.	Klase	Mācību priekšmets	Stundas tēma	Kompetences nr.p.k.

Klases stundās šajā mācību gadā

Nr. p.k.	Klase	Stundas tēma	Kompetences nr.p.k.

Ārpusstundu pasākumos šajā mācību gadā

Nr. p.k.	Klase	Pasākuma forma	Pasākuma tēma	Kompetences nr.p.k.

ANKETA SKOLAS KARJERAS IZGLĪTĪBAS DARBA VĒRTĒŠANAI

Izlasiet jautājumus un izvēlieties vienu no piedāvātajām atbildēm.

Jautājums	Jā	Nē	Nezinu
1. Vai pastāv visaptveroša skolas politika attiecībā uz karjeras izglītību?			
2. Vai skolā tiek īstenota karjeras izglītības programma?			
3. Vai katra klases audzinātāja īstenotajā darba plānā ir ietvertas tēmas par karjeras izglītību?			
4. Vai mācību priekšmetu programmās un tematiskajos plānos ir iekļautas karjeras izglītības tēmas?			
5. Vai katrs skolotājs labi pārzina skolas karjeras izglītības programmu kopumā?			
6. Vai skolotāji zina un izprot skolas karjeras izglītības programmā noteiktos mērķus un uzdevumus, saturu, skolēnu sasniegumu vērtēšanas formu un kārtību, mācību metodes?			
7. Vai skolotāji vienojas par karjeras izglītības programmas tematisko jomu secīgu iekļaušanu mācību priekšmetu un audzināšanas programmās?			
8. Vai skolas karjeras izglītības programmā atspoguļojas pašvaldības, reģionālās un valstiskās prioritātes karjeras izglītībā?			
9. Vai karjeras izglītības programmas realizācijā ir iesaistīts viss pedagogiskais personāls?			
10. Vai karjeras izglītība skolā ir balstīta uz kopīgu izpratni par labas kvalitātes karjeras izglītības nodrošināšanu?			
11. Vai karjeras izglītība ir pieejama visiem mērķa grupas skolēniem?			
12. Vai karjeras izglītība ir diferencēta atkarībā no skolēnu vajadzībām?			
13. Vai karjeras izglītībā ir ievērots pēctecības princips, kas ļauj skolēnam izmantot iepriekšējo pieredzi un mācības?			
14. Vai karjeras izglītības programma ir elastīga attiecībā pret skolēnu karjeras attīstības vajadzībām?			
15. Vai karjeras izglītības programmu īsteno piemērotas kvalifikācijas pedagogiskie darbinieki?			
16. Vai karjeras izglītības rezultāti un sasniegumi tiek fiksēti un par to tiek informēti?			
17. Vai karjeras izglītībā ir nodrošināta individuāla pieeja skolēnam savu karjeras vajadzību identificēšanā un sasniegšanas veidu plānošanā un organizēšanā?			
18. Vai mācību procesā ir paredzētas karjeras izpētes realizācija, reāli iepazīstinot ar dažādām darbavietām?			
19. Vai mācību procesa ietvaros skolēniem ir iespēja piedalīties pašvaldības, ražošanas, biznesa un komercstruktūru organizētajos projektos un konkursos par karjeras izglītības tēmām?			
20. Vai projektu nedēļa skolā tiek veltīta skolēnu pašizpētei, karjeras izpētei un plānošanai?			

Jautājums	Jā	Nē	Nezinu
21. Vai skolotāji atbalsta skolēnus karjeras jautājumu risināšanā?			
22. Vai skolotāji prot prasmīgi konsultēt skolēnus par karjeras jautājumiem?			
23. Vai skolēni aktīvi iesaistās pašizpētē, karjeras izpētē un savas karjeras plānošanā?			
24. Vai katrs skolēns veido karjeras izglītības mapī (<i>portfolio</i>)?			
25. Vai skolēniem ir pieejama datorklase, interneta resursi un citas tehnoloģijas nepieciešamās informācijas ieguvei par karjeras izglītību?			
26. Vai skolas bibliotēkā ir pieejama informācija par izglītības un darba iespējām, profesiju apraksti u.c.?			
27. Vai skolēni zina, ka nepieciešamības gadījumā viņi saņems atbalstu?			
28. Vai skolā ir noteikta kārtība skolēnu karjeras izglītības zināšanu un prasmju diagnosticēšanai?			
29. Vai skolēniem ir iespēja izvērtēt savas zināšanas, prasmes karjeras jautājumos?			
30. Vai skolēniem ir labas sadarbības prasmes?			
31. Vai skolā ir noteikta kārtība vecāku izglītošanai un informēšanai par karjeras izglītības jautājumiem?			
32. Vai skola regulāri informē vecākus par viņu bērnu zināšanām un prasmēm karjeras jautājumos?			
33. Vai vecāki iesaistās skolas karjeras izglītības attīstības plānošanā?			
34. Vai skolā ir noteikta kārtība, kādā vecāki var izteikt priekšlikumus karjeras izglītības darba uzlabošanai?			
35. Vai skolā ir īstenoti vecāku ierosinājumi par karjeras izglītības darba uzlabošanu?			
36. Vai skola organizē vecākiem tematiskus pasākumus par karjeras izglītības jautājumiem?			
37. Vai skola sadarbībā ar veselības aprūpes speciālistiem veic skolēnu izglītošanu par veselības nozīmi karjeras plānošanā?			
38. Vai skolēni tiek iesaistīti skolas karjeras izglītības plānošanā?			
39. Vai skolā ir noteikta kārtība, kā skolēni var izteikt savus priekšlikumus karjeras izglītības darba uzlabošanā?			
40. Vai skolā ir īstenoti skolēnu priekšlikumi?			
41. Vai skolā ir nodrošinātas konsultācijas skolēniem un viņu vecākiem par izglītības programmu izvēli?			
42. Vai skola organizē karjeras izvēles pasākumus?			
43. Vai skolas nodrošina konsultācijas skolēniem un viņu vecākiem karjeras izglītības jautājumos?			

Jautājums	Jā	Nē	Ne- zinu
44. Vai skolēni zina, kur vērsties, lai saņemtu informāciju par karjeras izvēli?			
45. Vai skolā ir papildu personāls un resursi, lai sekmīgi īstenotu karjeras izglītību?			
46. Vai skolā ir noteikta kārtība atbalsta personāla un konsultatīvo dienestu iesaistīšanai karjeras izglītības īstenošanā?			
47. Vai skolā ir noteikta kārtība karjeras izglītības īstenošanai skolēniem ar īpašām vajadzībām?			
48. Vai skolā ir pieejama jaunākā informācija par skolā esošo aparatūru, aprīkojumu un resursiem?			
49. Vai skolas finanšu resursi ir pietiekami karjeras izglītības programmas realizācijai?			
50. Vai skola veic pasākumus finanšu līdzekļu piesaistei?			
51. Vai pedagoģiskajam personālam ir karjeras izglītības īstenošanai atbilstoša kvalifikācija?			
52. Vai skolas vadība zina katra skolotāja profesionālo kompetenci un stiprās puses?			
53. Vai skolas darbinieku pienākumi, tiesības un atbildības jomas karjeras izglītības plānošanā, īstenošanā, vērtēšanā ir noteiktas ar darbinieku saskaņotos darba aprakstos, kurus pārskata?			
54. Vai skolā ir kārtība, kas ļauj skolotājiem izteikt priekšlikumus karjeras izglītības darba uzlabošanai?			
55. Vai skolotāju priekšlikumi ir ieviesti?			
56. Vai skolā ir izveidotas karjeras izglītības darba grupas?			
57. Vai skolotāji sadarbojas ar atbalsta personālu karjeras jautājumu risināšanā?			
58. Vai skolas vadība nodrošina skolotāju izglītošanu par karjeras izglītības jautājumiem?			
59. Vai skolas karjeras izglītības attīstības plānā vai skolas attīstības plānā ir norādītas skolas darbinieku tālākizglītības vajadzības?			
60. Vai skolā ir noteikta sistēma tālākizglītībā iegūtās informācijas izplatīšanai?			
61. Vai skolas vadība plāno skolas karjeras izglītības darba kontroli un izvērtēšanu?			
62. Vai skolas vadība organizē karjeras izglītības darba kontroli un izvērtēšanu?			
63. Vai skolas darbinieki, veicot izvērtēšanu, uzklausa skolēnus, vecākus un citas karjeras izglītības īstenošanā iesaistītās puses?			
64. Vai skola publisko pašvērtējuma ziņojumu par skolas karjeras izglītības darbu?			

Jautājums	Jā	Nē	Ne- zinu
65. Skolā ir noteikta kārtība, kādā skolas darbiniekus, skolēnus, viņu vecākus, pašvaldību un citas ieinteresētās puses iepazīstina ar pašvērtējuma ziņojumu.			
66. Vai vērtēšanā iegūto informāciju izmanto tālākā skolas darbības plānošanā?			
67. Vai skolai ir karjeras izglītības attīstības plāns?			
68. Vai skolas karjeras izglītības attīstības plāns tiek veidots pēc tiem pašiem principiem un kritērijiem, kā tiek veidots skolas kopējais attīstības plāns?			
69. Vai skolas karjeras izglītības attīstības plāns ir skolas kopējā attīstības plāna sastāvdaļa?			
70. Vai skolas karjeras izglītības attīstības plāns ir pieejams visām ieinteresētajām pusēm?			
71. Vai karjeras izglītības attīstība ir veidota, ņemot vērā skolas pamatmērķus, pašvērtējumu un iepriekš veikto darbu?			
72. Vai karjeras izglītības attīstība ir veidota, ievērojot pašvaldības, rajona un valsts prioritātes?			
73. Vai skolā ir noteikta kārtība karjeras izglītības atbalsta pasākumu saskaņošanai, apstiprināšanai un korekciju veikšanai?			
74. Vai notiek regulāra karjeras izglītības atbalsta pasākumu ieviešanas procesa uzraudzība un kontrole?			
75. Vai atbildīgas personas informē par karjeras izglītības atbalsta pasākumu īstenošanas gaitu un sasniegtajiem rezultātiem?			
76. Vai sasniegtos rezultātus analizē un vajadzības gadījumā attīstības plānu pārskata un koriģē?			
77. Vai skolēniem ir pieejami mācību materiāli (darba burtnīca, darba lapas) par sevis izpēti, savas karjeras izpēti un plānošanu?			
78. Vai skolotāji ir nodrošināti ar nepieciešamo metodisko materiālu karjeras izglītībā?			

Lūdzu, izmantojiet brīvo laukumu, lai izteiktu savas domas vai komentētu atbildes!

Anketēšanas rezultātu apkopojums

Stiprās puses	Pierādījumi
Vājās puses	Pierādījumi

Turpmākā darbība karjeras izglītības attīstīšanai un pilnveidošanai

Rīcības plāns

Uzdevumi (pasākumi)	Atbildīgais	Laiks	Resursi	Izpildes kritēriji

VII. KARJERAS IZGLĪTĪBAS ĪSTENOŠANAS PIEREDZE

BAUSKAS RAJONA PIEREDZE

Karjeras izglītības nodrošināšanas un pārraudzības sistēma Bauskas rajonā 2005.-2010. gadam

Aija Sprinķe,

Bauskas rajona padomes Izglītības pārvaldes vadītāja

2005. gadā, trīs Bauskas rajona padomes Izglītības pārvaldes pārstāvjiem iesaistoties Eiropas Savienības projekta "Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības sistēmā" (KIPNIS) darba grupās, tika iepazīta karjeras izglītības specifika, izvērtēta situācija Bauskas rajona izglītības sistēmā un konstatētas vajadzības un iespējamie karjeras izglītības īstenošanas ceļi, lai aktualizētu un nodrošinātu karjeras izglītības pieejamību rajona izglītības iestādēs.

2004./2005. mācību gadā tika izveidota Bauskas rajona Karjeras izglītības metodiskā apvienība (turpmāk – Karjeras izglītības metodiskā apvienība), tajā iesaistot interesentus no vispārējās izglītības skolām. Karjeras izglītības metodiskā apvienība savu darbību paplašināja nākamajā 2005./2006. mācību gadā, kad tika izstrādāti karjeras izglītības izvērtēšanas kritēriji un karjeras izglītības koordinators amata pienākumi, kā arī nodrošināts finansējums karjeras koordinators atalgojumam katrā skolā, sākot no 2005./2006. mācību gada līdz 2007./2008. mācību gadam.

2006./2007. mācību gadu uzsākot, tika apmeklētas visas Bauskas rajona skolas un, izmantojot izstrādātos kritērijus, izvērtēts karjeras izglītības darbs, lai iepazītu labās prakses piemērus un pilnveidojamās darba jomas un virzienus. Tā kā ar izvērtēšanas kritērijiem skolas bija iepazīstinātas savlaikus, tie kalpoja kā labs plāns un stimulē šī darba virziena attīstīšanai skolās līdz konkrētam izvērtēšanas brīdim. Sagatavoties šai vērtēšanai ļoti palīdzēja projekta KIPNIS īstenotā mācību kursu programma, jo tās ietvaros pedagogi izstrādāja savai skolai karjeras izglītības programmu, uz kuras pamata varēja veidot skolas tālāko darbību karjeras izglītības īstenošanā.

Karjeras izglītības darba vērtēšanas komisija secināja, ka visās Bauskas skolās ir veiksmīgi aktualizēts karjeras izglītības darbs, izstrādātas un tiek īstenotas karjeras izglītības programmas, bet ne visiem vecumposmiem.

2006./2007. mācību gadā Karjeras izglītības metodiskā apvienības vadībā, aktualizējot vajadzības un pilnveidojamus jautājumus skolās karjeras izglītībā, tika izstrādāti jauni kritēriji karjeras izglītības izvērtēšanai.

Nākamā karjeras izglītības izvērtēšana tika organizēta 2007./2008. mācību gada sākumā, un tā parādīja, ka karjeras izglītības darbs ir uzlabojies visās Bauskas skolās un rajonā ieviestā karjeras izglītības darba sistēma darbojas sekmīgi un rezultatīvi.

Līdztekus karjeras izglītības izvērtēšanai Karjeras izglītības metodiskā apvienība sekmīgi darbojās, semināros un lekcijās izglītojot karjeras koordinators, katru gadu organizējot Bauskas rajona skolēniem pasākumu "Karjeras diena", kas tagad ir viens no populārākajiem notikumiem rajonā.

Diemžēl ierobežotā valsts finansējuma dēļ, sākot ar 2008./2009. mācību gadu, bijām spiesti atteikties no apmaksātas karjeras izglītības koordinators amata vietas skolās – tas ir, no amatpersonas, kas skolā vadītu karjeras izglītības darbu, pārraudzītu tās programmu īstenošanu un veidotu karjeras izglītībā iesaistīto sadarbību.

Kaut gan joprojām bijušajā Bauskas rajona teritorijā darbojas Karjeras izglītības metodiskā apvienība, karjeras koordinators trūkums jūtami ir pasliktinājis situāciju izglītības iestādēs, un mazinās gan pedagogu, gan skolu vadītāju ieinteresētība karjeras izglītības jautājumos.

2009./2010. mācību gadā Karjeras izglītības metodiskā apvienība aktīvi iesaistījās Eiropas Savienības projekta pieteikuma izstrādē, šobrīd labās idejas gaida savu īstenošanas laiku, tā kā Izglītības un zinātnes ministrija vēl nav izsludinājusi projektu konkursu,

Iepriekš aprakstītais pierāda, ka acīmredzamus rezultātus var radīt tikai laba darba sistēma, kuras pamatā ir atbildīgi, finansiāli nodrošināti un izglītoti darbinieki un instrumenti darba kvalitātes nodrošināšanai un pilnveidei. Līdzko iztrūkst kāds no sistēmas pamatelementiem, sistēmas darbība kļūst maz efektīva un pavājinās vai apstājas.

Karjeras izglītības īstenošanas novērtējums

1. piemērs

Karjeras izglītības īstenošanas vērtējuma kritēriji

Nr. p.k.	Kritēriji	Punkti	Pierādījumi
1.	Skolā strādā karjeras izglītības koordinators.	2	Izstrādāti amata pienākumi.
		2	Koordinatora darba plānojums.
2.	Skola izveidojusi karjeras izglītības programmu:		Karjeras izglītības programmas kopija.
2.1.	1. – 6. klasei;	5	
2.2.	7. – 9. klasei;	5	
2.3.	10. – 12. klasei.	5	
3.	Karjeras izglītības programma skolā tiek īstenota:		
3.1.	7. – 9. klases mācību priekšmetu stundās;	5	Karjeras izglītības programmu īstenošana paredzēta viena, divu vai triju mācību priekšmetu tematiskajos plānos.
		10	Karjeras izglītības programmu īstenošana paredzēta vairāk nekā triju mācību priekšmetu tematiskajos plānos.
3.2.	7. – 9. klases stundās;	1 (par katru klases stundu karjeras izglītībā)	Klases žurnāli
3.3.	ārpusstundu pasākumos.	2 (par katru ārpusstundu pasākumu karjeras izglītībā)	Pasākuma plāns, scenārijs, apraksts, foto, video utt.
4.	Karjeras izglītības plānošana	2 (par katru izstrādātu karjeras izglītības prioritāti skolas attīstības plānā)	Skolas attīstības plāns vai karjeras izglītības attīstības plāns
5.	Pedagogi piedalījušies profesionālās pilnveidesursos karjeras izglītībā.	3 (par katru pedagogu, kas apguvis 36 stundu programmu) 5 (par katru pedagogu, kas apguvis 72 stundu programmu)	Kursu apliecības
6.	Skolas komanda piedalījies Bauskas rajona Karjeras dienā.	3	Karjeras izglītības metodiskās apvienības informācija

Nr. p.k.	Kritēriji	Punkti	Pierādījumi
7.	Karjeras izglītības informācijas pieejamība skolā	1 (pieejami preses izdevumi) 1 (pieejamas grāmatas) 1 (pieejami bukleti) 1 (pieejams internets) 2 (pieejams informācijas stends)	Skolas informācija
8.	Skola īsteno karjeras izglītības projektu, kam piesaistīti finanšu līdzekļi.	15 (par katru īstenotu projektu)	Skolas informācija

2. piemērs

Karjeras izglītības kā audzināšanas darba sastāvdaļas izvērtējums

Nr. p.k.	Kritēriji	Punkti	Pierādījumi		
1.	Skolā tiek organizēts karjeras izglītības koordinators darbs.	2 (ir karjeras izglītības koordinators plāns)	Skolas informācija	Dokumentu kopijas	Skolu apsekošanas laikā
2.	Skola izveidojusi karjeras izglītības programmu.	3 (par katru programmu)	Skolas informācija	Programmas kopija	Skolu apsekošanas laikā
3.	Karjeras izglītības programma skolā tiek īstenota.	7.-9. klases stundās: 1 (par katru klases stundu karjeras izglītībā, ja stunda ir ārpus paraugplāna) Ārpusstundu pasākumos: 2 (par katru ārpusstundu pasākumu)	Skolas informācija	Klases žurnāli Pasākuma plāns, scenārijs, apraksts, foto, video utt.	Skolu apsekošanas laikā
4.	Karjeras izglītības plānošana.	1 (par katru izstrādātu karjeras izglītības prioritāti skolas attīstības plānā)	Skolas informācija	Skolas attīstības plāns vai karjeras izglītības attīstības plāns	Skolu apsekošanas laikā
5.	Skola ir piedalījies rajona karjeras izglītības pasākumos.	2 (par katru karjeras izglītības pasākumu)	MA informācija	Skolu pieteikumi	1. jūlijs
6.	Skolas atbalsta personāls piedalās karjeras izglītības īstenošanā.	Līdz 3 p.	Skolas informācija	Darba plāni, darba grupu sanāksmju protokoli, konsultāciju grafiki u.c.	Skolu apsekošanas laikā

CĒSU RAJONA PIEREDZE

Karjeras izglītības darbs Cēsu rajona izglītības iestādēs

*Ligita Embrekte,
karjeras attīstības atbalsta speciāliste*

No 2001. gada strādājot par karjeras konsultanti un no 2008. gada janvāra – par izglītības metodiķi karjeras izglītības jautājumos Cēsu rajonā, esmu sapratusi, cik nozīmīgs cilvēkam ir laiks, kuru viņš atlicina sevis iepazīšanai un izpratnei, mērķu noteikšanai un informācijas apkopošanai par potenciāla īstenošanas iespējām katrā vecumposmā. Pateicoties Eiropas Savienības projekta "Karjeras izglītības programmas nodrošinājums izglītības sistēmā" (KIPNIS), Profesionālās karjeras izvēles aģentūras (PKIVA), Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA), organizācijas "Jauno zemnieku klubs", biedrības "Jauniešu konsultācijas", sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Latvijas Uzņēmējdarbības un menedžmenta akadēmija" (LUMA) u.c. sniegtajai palīdzībai, skolas ir saņēmušas daudz informatīvu materiālu, metodiku, plānošanas instrumentu, piedāvājumu piedalīties karjeras pasākumos, informācijas tehnoloģiju materiālu, kas skolēniem palīdz apzināt savu identitāti un savu nākamo izglītošanās vietu vai darbavietu, bet skolotājiem – kā sniegt atbalstu šajā procesā.

Vai viss skolās norit optimāli, kā projekta KIPNISursos mācīts, kā karjeras izglītība tiek īstenota skolās, kādi ir labās prakses piemēri, kādas ir tās problēmas un idejas, kuras karjeras izglītības darbu padarītu efektīvāku? Šie bija pamatjautājumi, kurus, šī mācību gada sākumā saņemot Cēsu rajona padomes Izglītības pārvaldes finansiālo atbalstu, pirmskrīzes laikā risināja Karjeras izglītības skolotāju metodiskā apvienība, kā arī tika noteiktas prioritārās problēmas un izveidotas darba grupas to risināšanai.

Pirmkārt, sapratām, ka karjeras izglītības īstenošanā skolās trūkst vienotas sistēmas. Izpratne par karjeras izglītību, attieksme pret to, tās plānošana un īstenošana skolās ir ļoti dažāda. Karjeras izglītības īstenošana bieži ir atkarīga no tā, cik informēta un ieinteresēta šajā jautājumā ir skolas administrācija, vai projekta KIPNIS kursu beidzēji spēj aizraut un izskaidrot jautājumus par karjeras izglītību, cik skolas skolotāju ir beiguši šos kursus.

Otrkārt, konstatējām, ka skolās īpaši trūkst izpratnes un informatīvu metodisko materiālu karjeras izglītībā darbam ar skolēniem ar speciālām vajadzībām. Cēsu rajonā ir vairākas speciālās skolas un ne mazāk kā 10 skolas, kurās skolēni ar speciālām vajadzībām mācās iekļaujošā vidē.

Vairāki semināri tika veltīti karjeras izglītības darba plānošanai un atbalsta personāla komandas darbam. Darba grupa sagatavoja **metodisko materiālu "Atbalsts klases audzinātājam karjeras izglītībā skolēniem ar speciālām un īpašām vajadzībām"**. Metodiskais materiāls veidots, lai palīdzētu audzinātājiem un karjeras izglītības darba koordinatoriem efektīvi sniegt karjeras atbalstu skolēniem ar dažādiem funkcionāliem traucējumiem un lai vienlaikus veidotu sistēmu karjeras atbalsta plānošanai.

Ļoti svarīgs integrācijas un vienlīdzīgu iespēju radīšanas priekšnoteikums sabiedrībā ir prasme un spēja savstarpēji komunicēt ne tikai ar svešvalodā runājošiem, bet arī ar cilvēkiem, kam ir dzirdes un redzes problēmas, ar cilvēkiem, kam ir intelektuālās attīstības traucējumi un ar kuriem nepieciešams sazināties zīmju vai vieglajā valodā, kā arī Braila rakstības iespēju pārzināšana un audio sistēmu izmantošana mācību procesā. Izglītības sistēmā strādājošajiem vajadzētu atzīt, ka šo komunikāciju neesam apguvuši pat pamatskolas līmenī. Vēl joprojām šis pamatiemaņas nav iespējams apgūt arī mūsu skolēniem, un līdz ar to cilvēkiem bez funkcionāliem traucējumiem (sabiedrībai) bieži ir grūtības un bailes integrēties cilvēku ar citādību vidū.

Treškārt, veikta karjeras izglītības metodisko materiālu un informācijas strukturēšana un atjaunošana, aktivizēta sadarbība karjeras izglītībā skolu bibliotekāriem, informātikas skolotājiem.

Mērķi

Efektīvāk izmantot bibliotēku karjeras izglītības darbā. Izveidot vienotu metodiski informatīvu struktūru.

Uzlabot karjeras izglītības informācijas pieejamību.

Apkopojām un atjaunojam e-adreses pamatskolu un vidusskolu skolēniem, noderīgu informāciju internetā skolotājiem un vecākiem un e-adreses cilvēkiem ar speciālām vajadzībām.

Tika izstrādāti paplašināti satura rādītāji projekta KIPNIS grāmatām, papildinot tos ar darba lapu nosaukumiem un numuriem.

Konstatējām, ka trūkst sistēmas, kā karjeras izglītības koordinators/bibliotekārs varētu pārraudzīt, kā gada laikā skolotāji izmanto karjeras izglītības metodiskos materiālus, un līdz ar to arī zināt, kā tos izmanto programmas īstenošanai. Tāpēc tika izstrādāta sistēma metodisko materiālu izsniegšanas koordinācijai. Ar visiem minētajiem materiāliem varēja iepazīties skolu karjeras izglītības darba koordinatori un direktoru vietnieki ārpusklases darbā. Materiālu kopu saņēma katra Cēsu rajona skola.

Seminārā vairākas skolas dalījās karjeras izglītības pasākumu organizēšanas pieredzē. Raunas vidusskolā ļoti veiksmīgi noritējusi projektu nedēļa "Mūsu pagasta darba devēji un darba vietas", Taurenes pamatskolā – projektu nedēļa "Manas dzimtas amatu un hobiju koks", Jaunpiebalgas vidusskolā ik gadu notiek karjeras diena "Iespējamā misija", Inešu pamatskolā tika demonstrēti veiksmīgi skolēnu karjeras *portfolio*, bet Mārsnēnu pagasta mājas lapā ir sadaļa "Karjera" (Mārsnēnu pamatskolā karjeras izglītības jautājumus risina informātikas skolotāja Gunta Salmiņa).

Daudz uzmanības pievēršam tematisko plānu izstrādāšanai. Veselavas pamatskola prezentēja programmu 1. – 4. klasei, Cēsu pilsētas pamatskola izstrādā karjeras izglītības programmu 5. – 6. klasei.

Kopā mēs varam izdarīt ļoti daudz, – turklāt īsā laikā un ar nelielu darbu iegūstot būtisku darba uzlabojumu visās sadarbības skolās.

Karjeras izglītības darba kvalitāte uzlabotos,

- ja nākotnē valstī būtu vienots metodiski informatīvais centrs karjeras izglītības nodrošināšanai;
- ja katrā skolā būtu izstrādāts vienots tematiskais plāns karjeras izglītības programmas īstenošanai mācību priekšmetos un klases audzināšanas stundās no 1. līdz 12. klasei.

Karjeras izglītības darbs Jaunpiebalgas vidusskolā

*Vēsma Johansone,
Jaunpiebalgas vidusskolas bibliotekāre*

Palīdzēt skolēniem informācijas saņemšanā un sistematizēšanā, sevis izzināšanā, spēju un interešu izvērtēšanā – tas Jaunpiebalgas vidusskolā ir klašu audzinātāju un visu mācību priekšmetu skolotāju uzdevums. Karjeras izglītībā tiek runāts ne tikai par to, lai profesija būtu interesanta un lai tā atbilstu spējām, bet arī par to, vai, iegūstot izglītību, būs darbs šajā profesijā.

Klases audzinātājiem, plānojot un izstrādājot audzināšanas plānu, ir iespēja iepazīties ar plašu materiālu un informācijas avotu klāstu, kā arī jau sagatavotu uzmetumu darba plānam katrā klasē. Mācību priekšmetu skolotāji ir pārdomājuši, kā integrēt un kādas profesijas pārrunāt sava mācību priekšmeta stundās. Vajadzīgie metodiskie ieteikumi, informatīvie materiāli par dažādām tautsaimniecības nozarēm DVD formātā un citi palīgmateriāli ir pieejami skolotāju istabā un bibliotēkā. Skolotāju istabā mapēs "Karjera pamatskolai" un "Karjera vidusskolai" ir Izglītības un zinātnes ministrijas rīkojums par klases audzinātāja darba paraugnoteikumiem, materiāli par klases audzinātāja pienākumiem, profesijas izvēles nosacījumiem, karjeras mērķiem, metodēm, līdzekļiem, ieteikumi karjeras plānošanai un ieteicamās karjeras izglītības programmas īstenošanas plāni konkrētām klašu grupām, audzināšanas stundu plānu paraugi. Karjeras jomā pamatskolai ir ieteiktas tēmas "Kas es esmu?", "Kurp es eju?", "Kā es to varu sasniegt?". Vidusskolā šīs tēmas skata padziļināti saistībā ar karjeras plānošanu.

Darbs ar skolēniem 2008./2009. mācību gadā

1. **Informāciju** par izglītības iestāžu veidiem, izglītības pakāpēm pēc 9. un 12. klases sniedz audzinātāji klases audzināšanas stundās. Šo informāciju interesenti var saņemt arī skolas bibliotēkā.

2. Skolotāji mācībstundu darbā apskata tēmas vai konkrētas profesijas, kuras saistās ar karjeras iespējām.

Klase	Tēmas vai profesijas nosaukums	Mācībstunda
12.	Žurnālistika, komunikācijas	Literatūra
	Pedagoģija	Literatūra
	Lauksaimniecība	Literatūra
	Vides speciālists	Bioloģija
	Ārsts	Bioloģija
	Skolotājs	Fizika
	Astronoms	Fizika
	Izvēles atbilstība vajadzībām	Psiholoģija
	Karjeras iespējas pēc vidusskolas	Biznesa ekonomiskie pamati
	CV, motivācijas vēstules rakstīšana	Biznesa ekonomiskie pamati
	Studiju un studējošo kredīti	Biznesa ekonomiskie pamati
	Informācijas meklēšana internetā	
	Personības atbilstība profesijai	Psiholoģija
	Sevis izzināšana (pašattīstība)	Audzināšanas stunda
	Izglītība un darba iespējas	Audzināšanas stunda
	Karjeras plānošana, lēmumu pieņemšana	Audzināšanas stunda
	Ķīmijas un farmācijas nozare (tiek izmantoti informatīvie materiāli par dažādām tautsaimniecības nozarēm DVD formātā)	Ķīmija
11.	Inženieri Latvijā	Audzināšanas stunda
	Dabaszinātņu studijas	Ģeogrāfija
	Pienākums un atbildība	Ētika
	Studiju un studējošo kredīti	Biznesa ekonomiskie pamati
	Mašīnbūves un metālapstrādes nozare	Biznesa ekonomiskie pamati
	Būvniecības nozare (tiek izmantoti informatīvie materiāli par dažādām tautsaimniecības nozarēm DVD formātā)	Biznesa ekonomiskie pamati
10.	Dabaszinātņu studijas	Ģeogrāfija

Klase	Tēmas vai profesijas nosaukums	Mācībstunda
	Uzņēmējdarbība	Biznesa ekonomiskie pamati
9.	Ārsts	Bioloģija
	Astronoms	Fizika
	Profesijas apgūšanas iespējas pēc 9. klases	Sociālās zinības
	Profesionālās darbības jomas Latvijā (tiek izmantoti informatīvie materiāli par dažādām tautsaimniecības nozarēm DVD formātā)	Audzināšanas stunda
8.	Mūziķi	Fizika
	Profesiju apraksti	Sociālās zinības
7.	Manas spējas un intereses	Audzināšanas stunda
	Mācību priekšmeti, kas man patīk	Audzināšanas stunda
	Darba intervija (lomu spēle)	Audzināšanas stunda
	Papīra ceļš (tiek izmantoti informatīvie materiāli par dažādām tautsaimniecības nozarēm DVD formātā)	Audzināšanas stunda
	Mācību priekšmetu saistība ar profesijām	Audzināšanas stunda
	Par ko vēlos kļūt un kāpēc? Radošs darbs	Literatūra
6.	Dzimumu līdztiesība profesijās	Audzināšanas stunda
	Izglītības iespējas Latvijā un ārvalstīs	Audzināšanas stunda
	Vide un tās ietekme	Audzināšanas stunda
	Manu vecāku izglītība, profesija un nodarbošanās	Audzināšanas stunda
	Mani nākotnes sapņi (tiek izmantotas kolāžas)	Audzināšanas stunda
5.	Veselības nozīme profesijas izvēlē	Audzināšanas stunda
	Mana mīļākā profesija	Audzināšanas stunda
	Manu vecāku profesijas	Audzināšanas stunda

3. **Individuālās konsultācijas** sniedz bibliotēkā. Visbiežāk apskatītās tēmas – “Spēju un interešu atbilstība izvēlētajai profesijai”, “Pieprasītās profesijas Cēsu rajonā”, “Interneta resursi par karjeru”, “Mācību maksa, studiju un studējošo kredīti”. Parasti skolēni atnāk, būdami pārliecināti, ka profesija jāizvēlas visam mūžam, bet pēc sarunas skolēns apjauš, ka mainīgajai pasaulei būs jāpielāgojas pašam vai jāmaina izvēlēta profesija. Vidusskolēni vairāk runā par prestižām profesijām – juristiem, ekonomistiem (tās ir labāk atalgotas un to pārstāvji ir ievērojamas personības), un tad skolēni jāpārlicina, ka, izglītību iegūstot, ir iespējami vairāki līmeņi. Lielākoties prasības

pēc izglītības jāplāno, apvienojot studijas un darbu. Atsevišķi skolēni ilgstoši nevar izvēlēties, kur doties mācīties, un šādos gadījumos jāpilda patstāvīgi uzdevumi, lai, izvērtējot savas sekmes, intereses, prasmes, darba stilu un iespējas, skolēns pieņemtu lēmumu.

4. Pasākumi

Tikšanās:

- ar SEB bankas klientu apkalpošanas darbiniekiem (10. – 12. klasei),
- ar *Swedbank* klientu apkalpošanas darbiniekiem (9. – 12. klasei),
- ar Latvijas Krājbankas Jaunpiebalgas klientu apkalpošanas centra vadītāju (12. klasei),
- ar Vidzemes Augstskolas studentēm, Jaunpiebalgas vidusskolas absolventēm,
- ar Rīgas Ekonomikas augstskolas pārstāvjiem,
- ar Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolas studentēm, Jaunpiebalgas vidusskolas absolventēm,
- ar ceļotāju Raimonu Dombrovski (7. – 12. klasei),
- ar Latvijas Nacionālo bruņoto spēku pārstāvjiem un nodarbības skolēniem brīvā dabā,
- ar uzņēmuma "Procter&Gamble" pārstāvēm (6. klasei),
- mācību ekskursija uz Daibes poligonu (organizēta trim klasēm kā balva par savākto makulatūru).

Dažādu **profesijas pārstāvju vadītas stundas** skolā.

Citi pasākumi:

- pasākumi projekta "Iespējamā misija" ietvaros,
- uzņēmumu apmeklējumi, profesiju vai "ēnu dienas" organizēšana katru gadu (saskaņā ar skolēnu vēlmēm; skolēni sagatavo CV un motivācijas vēstuli),
- skolēnu un skolotāju vaļasprieku kolekciju izstāde skolas bibliotēkā,
- karjeras diena skolā 5. – 12. klasei (vienu dienu skolā strādā, ievērojot speciāli plānotu stundu sarakstu),
- pārrunas "Nākotnes sapņi" (9. klasei).

2008./2009. mācību gadā 9. un 11. klašu skolēni apmeklēja: Latvijas Krājbankas Cēsu filiāli, *Swedbank* Cēsu filiāli, Latvijas Nacionālo bruņoto spēku nodrošinājuma pavēlniecības 3. reģionālo nodrošinājuma centru Ādažos, iepazīnās ar bibliotēku programmas ALISE iespējām, iepazīnās ar policista darbadienu, vairāki skolēni pārliecinājās, ka patiks celtnieka profesija. Pēc uzņēmumu apmeklējuma skolēni aizpilda anketu, novērtējot darbadienu.

Skolēni gadu no gada mācās saskaņot, "ko es gribu, varu un ko vajag", skolēniem patīk tikties ar noteiktu profesiju pārstāvjiem un skolas absolventiem, kuri mācās tālāk vai jau strādā (vienuaudžos skolēni ieklausās vislabāk).

5. Izmantotie informācijas avoti

Skolotāji atzīst, ka darbā ir palīdzējuši izdotie metodiskie materiāli. Visbiežāk tika minēti: "Skolotāja rokasgrāmata 7. – 9. kl.", "Karjeras izglītība 10. – 12. kl.", darba lapas (no karjeras izglītības metodiskajiem materiāliem), interneta resursi. Skolēni visbiežāk izmanto www.google.lv, www.niid.lv (nacionālā izglītības iespēju datubāze), www.letonika.lv, www.alise.lv u.c..

6. Cēsu Izglītības pārvaldes metodiskā palīdzība

Cēsu Izglītības pārvalde sniedz metodisko palīdzību un vada metodisko darbu rajona skolu skolotājiem, kas nodarbojas ar karjeras jautājumiem skolās, un sniedz jaunāko informāciju. Ieteikums – sakārtot esošo informāciju, sagatavot satura rādītājus atsevišķiem projekta KIPNIS izdevumiem, diskos, DVD filmām, lai vieglāk būtu orientēties.

Skolēnu konsultēšana izglītības un profesijas izvēles jautājumos

Mērķis

Veicināt spēju patstāvīgi pieņemt lēmumu izglītības un profesijas izvēlē.

Principi

Brīvprātīgums.

Konfidencialitāte.

Patstāvība lēmumu pieņemšanā.

Darba formas

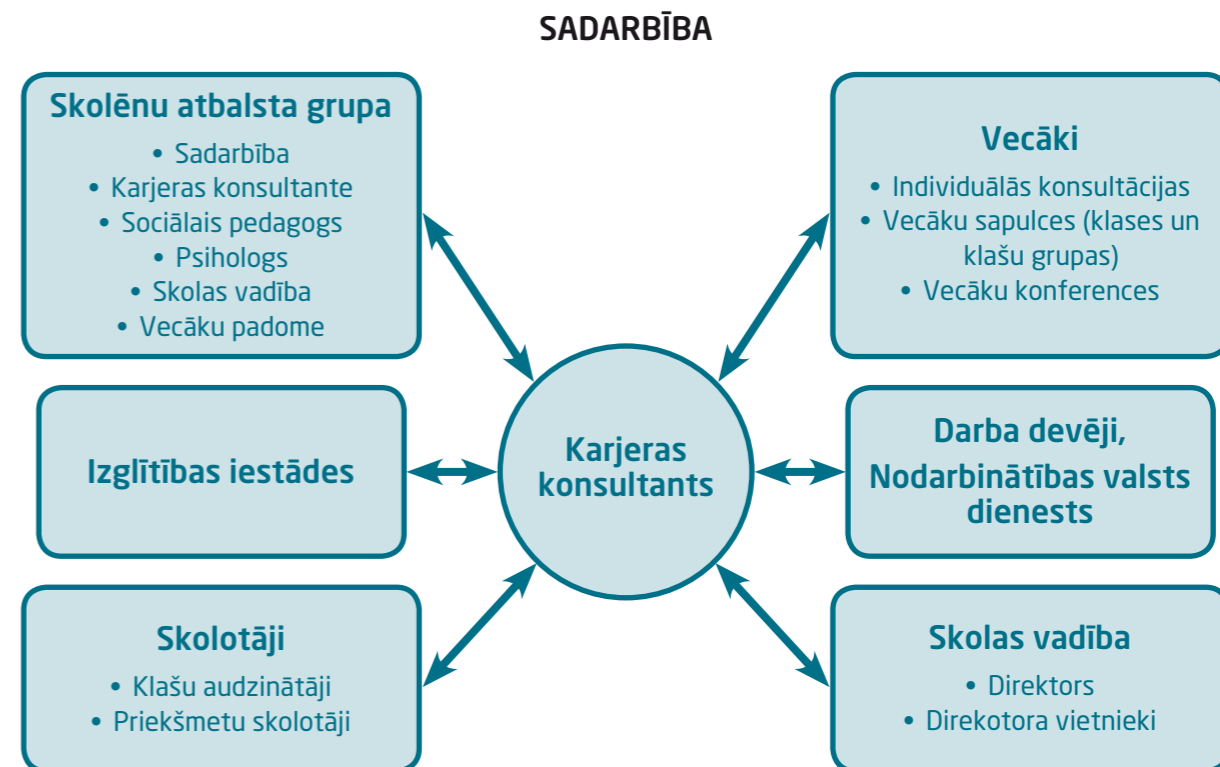
Individuālā konsultācija.

Grupas konsultācija.

Uzdevumi

Motivēt karjeras plānošanai, sniegt informāciju par izglītības iestādēm, sniegt informāciju par profesijām, palīdzēt iepazīt pašam sevi:

- apzināt intereses,
- apzināt spējas,
- apzināt savu darbības sfēru,
- apzināt savas stiprās un vājās puses,
- palīdzēt izveidot rīcības plānu.

Atbalsts klases audzinātājiem karjeras izglītības darbā ar bērniem ar speciālām un īpašām vajadzībām

Metodisko materiālu izstrādāja: Ligita Embrekte, karjeras attīstības atbalsta speciāliste, Baiba Duņēna no Raiskuma sanatorijas internātpamatskolas, Edīte Leimane no Rāmuļu pamatskolas, Aija Andersone no Spāres speciālās skolas, Vineta Andrējeva no Cēsu pilsētas vakara vidusskolas, Dita Remsone no Cēsu sanatorijas internātpamatskolas.

ORGANIZATORISKAIS ATBALSTS

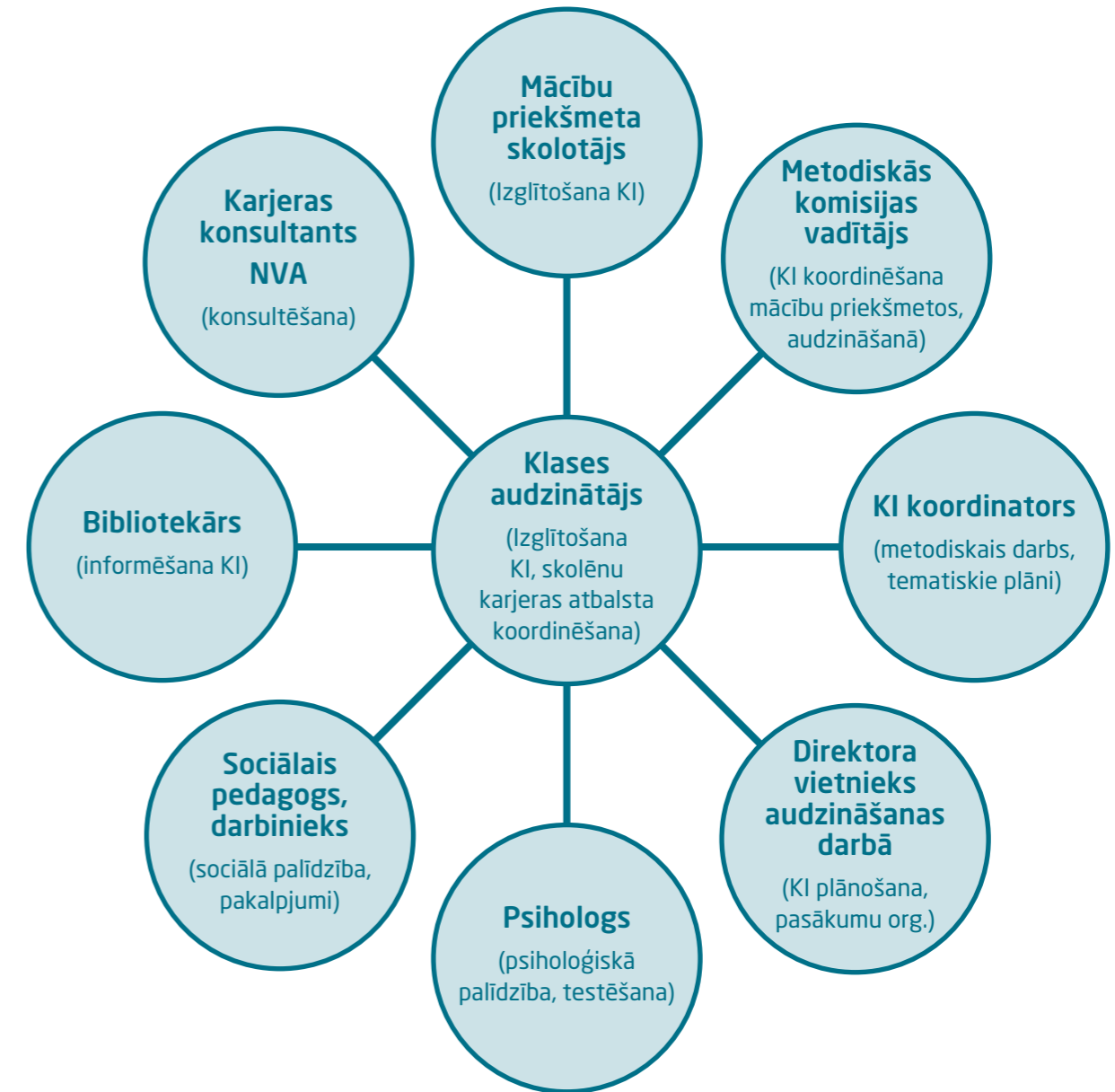
Organizatorisko atbalstu sniedza **karjeras attīstības atbalsta komanda, sadarbības partneri, atbalsta personāls karjeras izglītībā:**

- skolas atbalsta personāls (sociālais pedagogs, psihologs, logopēds, medicīnas darbinieki, bibliotekārs);
- atbalsta personāls ārpus skolas (Nodarbinātības valsts aģentūras Karjeras pakalpojumu kabinets, pagasta, pilsētas sociālais darbinieks, Izglītības pārvalde, Bāriņtiesa, Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija (VDEĀK), ģimenes ārsts);
- administrācija:
 - direktora vietnieks audzināšanas darbā (karjeras izglītības darba plānošana, pasākumu organizēšana),
 - Metodiskās komisijas vadītājs (karjeras izglītības koordinācija konkrētajos mācību priekšmetos, audzināšanas darbībā);
- mācību priekšmeta skolotāji (karjeras izglītība atbilstoši tematiskajam plānam konkrētajā mācību priekšmetā);
- vecāki (skolēna vajadzību konkretizēšana, atbalsts skolēnam karjeras izvēlē, iesaistīšanās problēmu risināšanā, kopīga lēmumu pieņemšana).

Klases audzinātāju sadarbības ar atbalsta personālu un sadarbības partneriem veidi:

- regulāras tikšanās;
- sarunas, konsultēšana par konkrētu skolēnu, grupu, klasi;
- klases stunda (vada kopīgi vai pirms klases stundas konsultē par konkrētu tēmu);
- komandas darbs problēmsituāciju risināšanai: sadarbības plānošana, konkrēta skolēna problēmas risināšana, rīcības plāna izstrāde, monitorings. Lēmumiem jābūt kopīga procesa rezultātam, vajadzības un vēlmes saskaņojot ar pieejamiem resursiem. Ja nav iespējams pieņemt vienprātīgu lēmumu, varbūt ir vērts piesaistīt vēl citus speciālistus;
- pedagoģiski medicīniskais konsīlijs (darbs ar skolēnu par konkrētās profesijas iespējamiem riskiem);
- vecāku sapulce (klasē aktuālas problēmas formulējums un ieteikumi tās risināšanai, izglītojoši pasākumi par skolēnu vecumposma īpatnībām, pusaudžu psiholoģiju, emocionālajām izpausmēm, mācīšanās prasmju attīstīšanu, mācīšanās, uzvedības un komunikācijas īpatnībām funkcionālo traucējumu gadījumā u.c., skolēnu tālākizglītības un sociālo pakalpojumu saņemšanas iespējām pēc skolas beigšanas);
- individuālās pārrunas ar skolēnu vecākiem;
- vecāku iesaistīšana karjeras izglītības pasākumu organizēšanā (tikšanās ar profesionāļiem, savas profesijas pārstāvjiem u.c.);
- karjeras izglītības pasākumi vecākiem un ģimenēm.

Klases audzinātājs – karjeras attīstības atbalsta komandas vadītājs

Atbildība

Minētos priekšlikumus katra skola atbilstoši personāla nodrošinājumam, situācijai un vajadzībām precīzē karjeras izglītības programmā un amatu aprakstos. Piedāvāts siks pienākumu sadalījums, kas atvieglo klases audzinātāja darbu, bet prasītu komandas darbu un katra tās locekļa atbildību un izpratni par karjeras izglītības nozīmīgumu un mērķiem, kā arī prasmes un zināšanas darbā ar metodiskajiem materiāliem.

Skolēniem ar funkcionāliem traucējumiem karjeras izglītības nodrošināšana un efektīvs karjeras atbalsts prasa daudz lielāku atbildību un metodiski informatīvu, personāla un finansiālo nodrošinājumu nekā pārējiem skolēniem.

Direktora vietnieka audzināšanas darbā uzdevums karjeras izglītībā

- Plānot karjeras izglītības programmas, izstrādāt pasākumu un tematisko plānu, pārraudzīt karjeras izglītības īstenošanu.
- Organizēt skolas karjeras izglītības pasākumus.

Klases audzinātāja uzdevums karjeras izglītībā

- Labi pazīt skolēnu, sadarboties ar skolēna vecākiem.
- Īstenot audzināmās klases karjeras izglītības programmu atbilstoši tematiskajam un karjeras izglītības pasākumu plānam.
- Veicināt personības attīstību un virzību atbilstoši skolēna potenciālam.
- Palīdzēt skolēnam sakārtot savu skolēna *portfolio*.
- Koordinēt karjeras attīstības atbalsta saņemšanu, organizēt atbalsta personāla komandas darbu konkrētu skolēna problēmu risināšanā.

(Skatīt shēmu "Audzinātāja galvenie darbības virzieni karjeras atbalsta nodrošināšanā", 64. lpp.)

Psihologa uzdevums karjeras izglītībā

- Sniegt atbalstu audzinātājam skolēna izpētē un korekcijā.
- Konsultēt skolēnus, vecākus un pedagogus saistībā ar karjeras izvēli.

(Skatīt shēmu "Psihologu galvenie darbības virzieni karjeras attīstības atbalsta nodrošināšanā" 63. lpp.)

Sociālā pedagoga (sociālā darbinieka) uzdevums karjeras izglītībā

- Sniegt atbalstu klases audzinātājam skolēna psiho-sociālo apstākļu noskaidrošanā un sekmēt skolēna vides sakārtošanu veiksmīgai mācību darbībai un profesijas izvēlei.
- Organizēt un veicināt sociālo pakalpojumu un palīdzības saņemšanu, kas veicina sekmīgu skolēna karjeras attīstību.

(Skatīt shēmu "Sociālo pedagogu (sociālo darbinieku) galvenie darbības virzieni karjeras attīstības atbalsta nodrošināšanā" 62. lpp.)

Mācību priekšmeta skolotāja uzdevums karjeras izglītībā

- Organizēt mācību procesu, kas atbilstoši tematiskajam plānam karjeras izglītībā ir vērsts uz skolēna personības attīstību, sniedzot informāciju par mācību priekšmeta nozīmību ar to saistītās profesijās.
- Iepazīstināt ar karjeras iespējām un profesijām, kas cilvēkiem konkrētu funkcionālo traucējumu gadījumā iespējamas, atļautas, ieteicamas.
- Analizēt riskus (ķīmiskos, skaņu, vibrāciju u.c.), kas saistās ar konkrētām profesijām un to ietekmi uz cilvēka veselību.

Bibliotekāra uzdevumi karjeras izglītībā

- Veikt programmu īstenošanai nepieciešamo iespaiddarbu un citu dokumentu komplektēšanu, uzskaiti, apstrādi, uzglabāšanu un klasificēšanu.
- Nodrošināt brīvu pieeju informācijai, lai uzlabotu skolēnu un skolotāju zināšanu kvalitāti karjeras izglītībā.
- Attīstīt skolēnu prasmes informācijas ieguvē un apstrādē (IT prasmes).
- Veicināt skolēnu patstāvīgas mācīšanās iemaņu veidošanos.
- Veicināt skolēnu prasmi kritiski izvērtēt no dažādiem avotiem iegūtu informāciju.
- Atbalstīt un piedalīties izglītojošos pasākumos un programmās, vajadzības gadījumā ierosināt šādu pasākumu organizēšanu karjeras izglītībā.

Skolas medicīnas darbinieka uzdevums karjeras izglītībā

- Sniegt klases audzinātājam, skolēnam un viņa vecākiem nepieciešamo informāciju par skolēna veselības stāvokli, funkcionālajiem mācīšanās un nodarbinātības traucējumiem, kas saistīti ar skolēna karjeras attīstību.

- Iepazīstināt skolēnu ar ierobežojumiem profesijas izvēlē. Palīdzēt skolēnam uzņemties atbildību par savu veselību un attīstību.

Karjeras izglītības skolotāja/koordinatora uzdevums karjeras izglītībā

- Veikt metodisko darbu karjeras izglītībā un nodrošināt informācijas atjaunošanu.
- Konsultēt un informēt klases audzinātājus un mācību priekšmetu skolotājus.
- Piedalīties karjeras izglītības programmas izstrādāšanā, izstrādāt tematisko plānu un pārraudzīt tā izpildi.
- Ierosināt, atbalstīt, piedalīties un vajadzības gadījumā vadīt karjeras izglītības izglītojošos pasākumus.

Metodiskās komisijas vadītāja uzdevums karjeras izglītībā

- Sniegt metodisko atbalstu sava mācību priekšmeta skolotājiem karjeras izglītības programmas īstenošanai atbilstoši tematiskajam plānam.
- Piedalīties metodiku, programmu, tematisko plānu izstrādāšanā.
- Koordinēt tēmu sadalījumu klašu grupām.

Karjeras konsultants Nodarbinātības valsts aģentūrā (NVA)

Konsultē, informē, izglīto jauniešus no 15 gadu vecuma un viņu vecākus karjeras veidošanā, veic pētnieciski metodisko darbu.

Sniedz individuālās un grupu konsultācijas, vada seminārus.

(Skatīt NVA piedāvājumu www.nva.gov.lv/karjeraspakalpojumi.)

Pēctecības nodrošinājums un dokumenti komandas darbā:

- klases audzinātāja rokasgrāmata (CD),
- protokoli,
- vienošanās,
- rīcības plāns,
- pārskati,
- ieteikumi.

PAMATPRINCIPI DARBĀ AR ATBALSTA PERSONĀLU

- Klases audzinātājam ir tiesības prasīt no skolas administrācijas, atbalsta personāla, skolas medicīnas darbiniekiem un vecākiem un saņemt konsultācijas un nepieciešamo informāciju par skolēnu izglītošanas, audzināšanas un veselības stāvokli un problēmām.
- Iekšējā konfidencialitāte (konfidencialās informācijas aprīte speciālistu komandas ietvaros, kura netiek izpausta ārpus sadarbības partneru loka).
- Savstarpēja uzticība un informācijas apmaiņa.
- Atbalsta sniegšana tiek organizēta savlaikus, to nedrīkst nokavēt.
- Komanda strādā saskanīgi un pēctecīgi, smagāku funkcionālo traucējumu gadījumos nepārtraukti. Skolēnam skolu beidzot, atbalsta funkcijas nodod pašvaldībā strādājošai atbalsta komandai (sociālam darbiniekam u.c.).
- Nepieciešamības gadījumā rakstiska informācijas aprītes organizēšana.

Atbalsta personāla komandas darba dinamika/soļi problēmu risināšanā

Problēmas risināšana ir process, kurā ietilpst esošā stāvokļa maiņa, veicot soli pa solim šādā kārtībā:

- problēmas identificēšana, dažādu tās izcelsmes faktoru analīze, komandas sadarbība, lai atklātu saistību starp šie faktoriem;

- problēmas diagnostika;
- uzdevumu noteikšana;
- problēmas risināšanas ceļu alternatīvo iespēju atvēršana;
- vienas no alternatīvām izvēle;
- izvēlētās alternatīvas īstenošana;
- izvēlētās alternatīvas efektivitātes novērtēšana.

(Skatīt tālāk shēmu "Rīcības soļi un atbalsts karjeras izvēlē skolēniem ar speciālām un īpašām vajadzībām" 65. lpp.)

PAMATPRINCIPI DARBĀ AR SKOLĒNIEM AR SPECIĀLĀM VAJADZĪBĀM UN VIŅU ĢIMENĒM

Vēsturiski ir mainījusies sabiedrības attieksme pret cilvēkiem ar invaliditāti (sākotnēji šis attieksmes pamatā bija reliģisks un medicīniskais domāšanas modelis, mūsdienās – sociālais domāšanas modelis).

Domāšanas veidu salīdzinājums*

Reliģiskais domāšanas modelis	Medicīniskais domāšanas modelis	Sociālais domāšanas modelis
Cilvēks ir grēcīgs vai svēts.	Cilvēks ir nepilnīgs.	Cilvēks ir vērtība.
Nosaka grēka vai izredzētības lielumu.	Nosaka diagnozes, trūkumus.	Spējas un vajadzības, ko nosaka pats un citi.
Balstās uz jaunā gara izdzīšanu, ķermeņa attīrīšanu, rituāliem, dziedināšanu.	Pamatojas uz trūkumu novēršanu, ārstēšanu, rehabilitāciju.	Pamatojas uz esošā potenciāla attīstīšanu un izmantošanu.
Uzmanības centrā citādība un bailes no tās, līdzjūtība, viesmīlība, ziedošana, apkalpošana.	Uzmanības centrā ir invaliditāte, novērtējums, monitorings, programmas, kas uzspiež ārstniecisko terapiju, atkarību no pakalpojumu sniedzēja.	Programmas, kas vērstas uz sasniedzamu rezultātu, neatkarīgu dzīvesveidu, radnieku un profesionāļu sagatavošana.
Minimāla vajadzību apmierināšana, atmetot ziedojumus.	Pirmajā vietā ir ikdienas vajadzības.	Akcentē vispārcilvēciskas vērtības.
Segregācija, izstumšana, diskriminācija.	Segregācija un alternatīvie pakalpojumi.	Vispārējie pakalpojumi ir pieejami ikvienam.
Izolācija, izvairīšanās, nepieņemšana.	Iespēja ienākt sabiedrībā, ja esi pārveidojies, vai pilnīga izslēgšana.	Iecietība pret atšķirīgo.
Sabiedrības attīstību nosaka dogmas.	Sabiedrība nemainās.	Sabiedrība attīstās.

* Izmantots SUSTENTO projekta "Mēs visi kopā" izdales materiāls.

Mērķa grupas cilvēki ļoti bieži pēctecīgi "iziet cauri" visiem domāšanas modeļiem. Katrā situācijā cilvēks pieņem vienu no minētajiem domāšanas modeļiem vai pat sapludina visus kopā.

Pamatprincipi darbā ar skolēnu

- Darbā ar skolēnu un viņa ģimeni karjeras attīstības atbalsta sniedzēji pamatojas uz sociālo domāšanas modeli.
- **Galvenais ir cilvēka personība, nevis viņa invaliditāte.** Atbalsts pārsvarā ir nepieciešams funkcionālo traucējumu kompensēšanai, un tas jāņem vērā karjeras izglītībā un konsultēšanā.

- Skolēni ar funkcionālajiem traucējumiem, ar invaliditāti ir līdzvērtīgi sabiedrības locekļi, kuriem pašlaik un nākotnē ir visas tās pašas tiesības, kas ir jebkuram cilvēkam.
- Skolēni tiek gatavoti patstāvīgai dzīvei un darbam sabiedrībā, motivēti būt noteicējam par savu dzīvi un saņemt nepieciešamo atbalstu funkcionālo traucējumu kompensēšanā.
- Pirms steigties kādam palīdzēt, pārliecinieties par palīdzības nepieciešamību, pajautājot to pašam cilvēkam.
- Skolēnu ar funkcionālajiem traucējumiem vajadzības ir vienlīdz svarīgas arī pārējiem skolēniem, un tās jāņem vērā izglītības procesa plānošanā un īstenošanā. Jānodrošina, ka visiem skolēniem ir vienlīdzīgas iespējas saņemt karjeras izglītību.
- Jāizmanto skolēna vajadzībām atbilstoša komunikācija (skatīt nodaļu "Komunikācija").
- Jānodrošina savstarpēja uzticība un patiesa informācijas apmaiņa efektīvas karjeras konsultēšanas nodrošināšanai un iepazīstināšanai ar profesijas izvēles ierobežojumiem.
- Jāveido dinamiski un elastīgi atbalsta pakalpojumi atbilstoši vajadzībām konkrētajā situācijā (tiek ievērots, ka funkcionālie traucējumi un invaliditāte ir dinamisks stāvoklis).
- Atbilstoši funkcionālo traucējumu veidam un smaguma pakāpei jānodrošina, ka mācību process un konsultēšana tiek veikta individuāli.
- Darbā ar skolēnu ievēro:
 - cieņas pilnu, nenosodošu attieksmi,
 - patiesu empātiju,
 - pozitīvu ticību, ka skolēns spēs tikt galā ar problēmām,
 - attieksmi un izmanto metodes, kas atbilst skolēna vajadzībām, lai sekmētu skolēna patstāvību lēmumu pieņemšanā, problēmu risināšanā, veicinātu skolēna neatkarību.

Pamatprincipi darbā ar skolēna vecākiem

- Paust cieņu, patiesu, nenosodošu, nevainojošu, sākotnēji beznosacījuma attieksmi.
- Paust patiesu empātiju.
- Sadarbība, veidojot atvērtu, nepastarpinātu, viegli aktivizējamu komunikāciju.
- Skolēna turpmākā karjeras izvēle ir skolēna atbildība. Ja skolēnam nav rīcības spējas, karjeras izvēle ir aizgādņa un līdz skolēna pilngadības sasniegšanai – vecāku atbildība. (Grūti spēcināt skolēnu un ģimeni, ja speciālisti runā un rīkojas skolēna, ģimenes vārdā.)
- Atbalstu karjeras konsultēšanā sniegt atbilstoši skolēna vajadzību līmenim, veicinot ticību, ka ar vecāku atbalstu skolēns spēs tikt galā ar problēmām..
- Informēt par palīdzības saņemšanas iespējām. Informācijai jābūt korektai, viegli saprotamai un atklātai.
- Noteikt savstarpēju atbildību saistībā ar ārējā atbalsta skolēnam saņemšanas organizēšanu.

Vecāku tiesības bērna karjeras izvēlē

- Īstenot principu "Neko par mums bez mums".
- Saņemt informāciju par karjeras izglītības programmu skolā, par bērna ieinteresētību un rezultātiem, nepieciešamo un iespējamo vecāku atbalstu bērnam konkrētā vecumposmā karjeras izvēlē.
- Problēmu gadījumā saņemt pozitīvu konstruktīvu atbalstu no atbalsta personāla komandas. Iesaistīšanās komandas darbā kā tās loceklim.
- Saņemt informāciju par karjeras konsultēšanas pakalpojumiem skolā (ja tādi ir).
- Ja nepieciešams, saņemt atbalstu, apmācību saziņai ar bērnu.
- Saņemt informāciju par psiholoģiskā un sociālā atbalsta saņemšanas iespējām ģimenei skolā.
- Saņemt informāciju par sociālās palīdzības, psiholoģisko, sociālo pakalpojumu saņemšanas un izveides iespējām valstī, pašvaldībās, nevalstiskās organizācijās (atbalsta, pašpalīdzības grupu darbība, ģimenes atbalsta pasākumi). Iesaistīties pakalpojumu izveidošanā.

- Saņemt informāciju par karjeras pakalpojumu saņemšanas iespējām Nodarbinātības valsts aģentūrā Karjeras pakalpojumu kabinetā, Sociālās integrācijas valsts aģentūrā (profesionālās piemērotības noteikšana).
- Saņemt informāciju par interneta resursiem cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.
- Saņemt informāciju par tālākizglītības iespējām konkrētam bērnam pēc skolas pabeigšanas.
- Saņemt informāciju par konkrētā skolēna profesijas izvēles ierobežojumiem, darba drošības nosacījumiem, riskiem, veselībai kaitīgiem nelabvēlīgiem faktoriem konkrētās profesijās, nodarbinātības iespējām.
- Iesaistīties karjeras izglītības pasākumos, informācijas iegūšanā, izplatīšanā, atbalstīt un organizēt izglītojošu pasākumu, veicinot savu pašorganizēšanās spēju attīstīšanu.
- Iegūt pieredzi un dalīties tajā ar citiem vecākiem, veidot interešu un pašpalīdzības grupas, nevalstiskas organizācijas.

Vecāku pienākumi bērna karjeras izvēlē

- Uzņemties atbildību saistībā ar karjeras izvēles traucējumu diagnosticēšanu.
- Noskaidrot bērna veselības stāvokli, (ja nepieciešams, iegūt invaliditātes apliecību).
- Izvēlēties skolu, kurā bērns var atbilstoši savām spējām iegūt pamatzglītību.
- Veidot ar skolas kolektīvu un atbalsta personālu attiecības, kuru pamatā ir sadarbība un savstarpēja uzticēšanās.
- Apzināt un izprast bērna stiprās puses un talantus. Apkopot materiālus un pierādījumus par skolēna zināšanām un prasmēm.

Kopā ar bērnu apmeklēt:

- Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisiju (VDEĀK) un iegūt invaliditātes izziņu un ieteikumu apgūt profesiju. (Tas ir pamats valsts profesionālās izglītības un rehabilitācijas pakalpojumu cilvēkiem ar invaliditāti saņemšanai.);
- ģimenes ārstu un iegūt izziņu par bērna veselības stāvokli.
- Ja nepieciešams, palīdzēt bērnam izvēlēties profesionālo izglītību.

Kopā ar bērnu apmeklēt:

- Nodarbinātības valsts aģentūras Karjeras konsultāciju kabinetu (adrese: Bēraines ielā 15, Cēsis) un noskaidrot tālākizglītības iespējas;
- Sociālās integrācijas valsts aģentūru profesionālās piemērotības noteikšanai (adrese: Slokas ielā 68, Jūrmalā, tālrunis 67811750, www.siva.gov.lv).
- Uzrakstīt iesniegumus un vienoties ar pašvaldības sociālo dienestu par sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu saņemšanas iespējām, transporta, tehnisko palīgīdzekļu, finansiālās palīdzības un aprūpes, asistenta u.c. pakalpojumu saņemšanai.
- Laikus iesniegt pašvaldībā iesniegumu par bērnam nepieciešamajiem atbalsta pakalpojumiem pēc pilngadības sasniegšanas (dienas centrs, specializētā darbnīca, atbalstītais darbs, pusceļa māja, grupu māja, asistenta u.c. pakalpojumi). Šos pakalpojumus saskaņā ar Latvijas likumdošanu nodrošina pašvaldība.
- Palīdzēt bērnam regulāri attīstīt un saglabāt iegūtās dzīves, pašaprūpes prasmes un izglītības iestādēs iegūtās zināšanas gan skolas brīvlaikos, gan pēc skolas pabeigšanas. Palīdzēt bērnam saglabāt un uzlabot pašapziņu un attīstības motivāciju.

PROFESIONĀLĀ ORIENTĀCIJA UN PROFESIONĀLĀS PIEMĒROTĪBAS NOTEIKŠANA CILVĒKIEM AR FUNKCIONĀLIEM TRAUCĒJUMIEM

Pirms profesionālās apmācības uzsākšanas ir nepieciešams veikt profesionālo orientāciju un noteikt profesionālo piemērotību.

Profesionālās piemērotības noteikšanas laikā **jānosaka** bērna:

- vēlmes, intereses (ja nevēlas, var sākties dekompensācija un slimības saasinājums);
- sekmju, izglītības līmenis;
- attiecības ar ģimeni un aprūpētāju, sociālo atbalsta tīklu;
- citas dzīves jomas (attiecības, dzīvesvieta, darba pieredze);
- pašreizējais veselības stāvoklis; **jānosaka**, vai simptomātika ir mazinājusies (nosaka vizītes laikā pie ārsta un psihologa; vērtē psihologi, skolas ārsts);
- attieksme pret medikamentiem – pozitīva, negatīva, vai regulāri jālieto zāles;
- izpratne par savu slimību;
- kādas sekas – mācīšanās traucējumi: uztveres, koncentrēšanās, domāšanas, realitātes, uzvedības, pašapziņas līmeņa, problēmas ar dienas plānošanu, komunikāciju vai citi;
- vides pieejamības vajadzības;
- motivācija strādāt, mācīties;
- mācīšanās spējas, darba dotības, spējas, stils, darba uzdevumu izprašana;
- elastīgums, spēja pielāgoties nosacījumu maiņām, labot kļūdas pašam un pēc norādes, iepriekš apgūto lietot jaunās situācijās, jauno prasmju noturīguma veicināšana darba prakses laikā;
- slodzes izturība (jānosaka, kāds darbs nerada pārslodzi, nav garlaicīgs), kā bērns izpilda noteikumus un izpildes regularitāte, punktualitāte, precizitāte darbā, pacietība, darba uzdevumu pabeigšana, spēja atkārtot darbu;
- spēja sadarboties, strādāt komandā, kontaktēties, uzsākt sarunu, iesaistīties sarunās, interese par citu cilvēku aktivitātēm, emocionālā noturība, patīkas un nepatīkas izrādīšana; bērnam nepieciešamā palīdzība un tās biežums;
- prasme izpildīt kvalitātes kritērijus, savu kļūdu apzināšanās, spēja kļūdas labot, grūtību pārvarēšana, spēja uzņemties atbildību, pastāvīgi strādāt, organizēt savu un citu darbu, būt darba ņēmējam, pašnodarbinātai personai;
- pašvērtējums un vērtējums no malas, lai varētu tos salīdzināt (pēc tam notiek pārrunas, izskaidrojot rezultātus, piedalās ārsts, psihologs, sociālais darbinieks).

(Izmantoti EQUAL projekta "Invalidu nodarbinātības veicināšana" darba grupas materiāli.)

Profesionālās piemērotības noteikšanu iespējams saņemt Sociālās integrācijas valsts aģentūrā (www.siva.gov.lv).

TERMINU "ĪPAŠĀS VAJADZĪBAS" UN "SPECIĀLĀS VAJADZĪBAS" DIFERENCĒŠANA*

Pazīmes	Īpašās vajadzības	Speciālās vajadzības
1. Cēloņi:	1.1. nesavlaicīga, nesistemātiska un nepilnīga zināšanu apguve; 1.2. sociāla un pedagoģiska "ielaistība" – sociāli kulturāla deprivācija; 1.3. psiho-traumējošu faktoru ietekme (stress, psiholoģiska rakstura traumas).	1.1. organiski galvas smadzeņu bojājumi, slimības, traumas; 1.2. iedzimtība (ģenētiska rakstura saslimšanas, imunoloģiska nesaderība); 1.3. traucējumu etioloģija var būt multifaktora.

Pazīmes	Īpašās vajadzības	Speciālās vajadzības
2. Izpaušmes:	2.1. grūtības izglītības programmas apgūvē vai atsevišķu mācību priekšmetu apgūvē; 2.2. neatbilstība starp normālu intelektu un vājām sekmēm; 2.3. emocionāla labilitāte, vāja izziņas aktivitāte, zema mācību motivācija, nepietiekama uzvedības regulācija; 2.4. talantīgi, ar vispusīgām interesēm un plašu redzesloku.	2.1. speciālās vajadzības ietver redzes, dzirdes, smagus valodas traucējumus, garīgās un fiziskās attīstības traucējumus, somatiskas un psiho-neiroloģiskas saslimšanas, psihiskās attīstības aizturi un grūtības mācībās; 2.2. bez primārā traucējuma bieži ir viens vai vairāki sekundāri traucējumi, saslimšanas.
3. Iedarbības ilgums:	3.1. grūtības mācībās ir nosacīti pārejošas vai kompensējamas, ja tiek sniegta nepieciešamā korekcija un atbalsts.	3.1. mācīšanās traucējumi ir smagi, izteikti un ilgstoši ar iedzimtu vai iegūtu sindromu pazīmēm, iespējams – arī neatgriezeniski procesi.
4. Diagnostiķēšana	4.1. mācību, audzināšanas un sadzīves procesā, iepazīstot un novērtējot katra pamatspējas.	4.1. ārstu speciālistu konsultācijas; 4.2. pašvaldību un Valsts pedagoģiski medicīniskās komisijas lēmums.

*Izmantoti projekta KIPNIS materiāli.

KOMUNIKĀCIJA

Cilvēki ar garīgās attīstības traucējumiem

Labākai komunikācijai ievērojami ieteikumi:

- nebaidieties piejaut kljūdu, satiekoties ar cilvēku, kam ir garīgās attīstības traucējumi, un, runājot ar viņu, atcerieties, ka viņš ir personība un sagaida cieņu;
- ja jūs nezināt, kā izturēties vai kā runāt, atļaujiet, lai cilvēks, kam ir garīgās attīstības traucējums, padara jums šo brīdi vieglāku;
- runājiet lēnām, dodiet cilvēkam ar garīgās attīstības traucējumu laiku atbildēt, esiet pacietīgs, elastīgs un atbalstošs;
- pajautājiet, kā jūs vislabāk varat palīdzēt, un ievērojiet ieteikumus;
- izturieties pret pieaugušajiem, kam ir garīgās attīstības traucējumi, kā pret pieaugušajiem;
- ja cilvēku ar garīgās attīstības vai citiem traucējumiem pavada cita persona, vērsieties tieši pie cilvēka ar garīgās attīstības vai citu traucējumu un nesarunājieties, izmantojot citas personas palīdzību;
- lietojiet valodu, kas vairāk ir tieša, konkrēta nekā abstrakta, esiet tiešs (reizēm cilvēki ar garīgās attīstības traucējumiem neizprot joku nozīmi, sarkasmu, dažus valodas izteicienus un var jūs pārprast);
- atkārtojiet teikto informāciju, jo dažiem cilvēkiem ar garīgās attīstības traucējumiem var būt īstermiņa atmiņas trūkums;
- dažkārt cilvēkiem ar garīgās attīstības traucējumiem vajag atkārtot norādījumus, pierakstīt, lai atcerētos norādījumus vai uzdevumu secību; var palīdzēt uzdevuma paraugdemonstrējums;
- dažkārt cilvēki ar garīgās attīstības traucējumiem var būt dezorientēti vai apmulsuši, ja ir pārāk daudz informācijas, jaunas iepazīšanās vai trokšņaina vide, tādēļ paskaidrojiet visu skaidri un precīzi, samaziniet troksni, ja tas ir iespējams;
- dodiet laiku informācijas "apstrādei", lai cilvēks ar garīgās attīstības traucējumiem to pilnībā izprastu;
- ja nesaprotat, ko saka cilvēks ar garīgās attīstības traucējumiem, palūdziet viņam teikto atkārtot, neizliecieties, ka esat sapratis.

Cilvēki ar psihiskām saslimšanām

Iespējamie mācīšanās traucējumi skolēniem ar psihiskām saslimšanām:

- var būt uzmanības un koncentrēšanās spēju traucējumi, impulsu uztveres traucējumi, pazemināta uzmanības noturība, pazeminātas iegaumēšanas un problēmu risināšanas spējas, formāli domāšanas traucējumi, loģiskās domāšanas ierobežojumi, paaugstināts agresijas līmenis u.c.;
- var būt attiecību idejas, uzmācīgas domas (kāpēc uz mani tā skatās?, kāpēc "piesienas"?, varbūt esmu neglīts?, varbūt esmu trūcīgs?, varbūt esmu citas tautības? u.c.);
- iespējams gribas vājums, kas ātrēji izpaužas kā slinkums, grūtības uzsākt darbību, kuru veic visai sekmīgi, ja izdodas uzsākt. Sastopami motivācijas veidošanas, noturēšanas traucējumi;
- iespējama nespēja ilgstoši pieņemt lēmumus, izšķirties par turpmāko rīcību;
- var būt problēmas – grūtības komunicēt, grūti noskaidrot, pajautāt, piezvanīt, pārrunāt situācijas ar citiem skolēniem, un līdz ar to informācijas vakuums rodas vidē, kurā visa informācija ir plaši pieejama;
- daudzi ir saņēmuši atteikumu dažādās dzīves jomās savas slimības diagnozes dēļ, tāpēc nepieciešams pārvarēt nedrošību un bailes no atraidījuma.

Ieteikumi

- Cilvēki ar psihiskiem traucējumiem vairumā gadījumu vēlas būt noderīgi, strādāt – tas ir prestiža, pašcieņas, pašvērtības un iztikas jautājums; speciālistu vidū ļoti lepojas, ka var strādāt un būt "kā visi". Tas ir svarīgi – mācīt un dzīvē pierādīt, ka psihiska slimība ir tāda pati kā citas, ar kuru gan jācinās, gan jāsadzīvo vienlaikus.
- Jārada lietišķa un konsekventa apmācības sistēma, kas palīdzētu cilvēkam, kam ir psihiski traucējumi, "savākties", neļaujot "noslidēt no tēmas", sākt plāpāt par blakus jautājumiem, tajā skaitā par savu veselību, rezonēt, tukši spriedelēt.
- Tas ir svarīgi atrast no karjeras attīstības atbalsta komandas uzticamības personu, kas sadarbībā ar ārstu varētu atbalstīt cilvēku, kam ir psihiski traucējumi, savstarpējo komunikācijas problēmu gadījumā, ievērojot cieņu, iekļautību un izpratni.
- Jāņem vērā mācībspēku un pārējo grupas dalībnieku reakcija uz neadekvātu uzvedību.
- Cilvēkiem ar psihiskām saslimšanām nav pieļaujams darbs ar šādiem psihoemocionāliem faktoriem: **darbs ar sarežģītām, ātri mainīgām tehnoloģijām, darbs ar paaugstinātu atbildību, ātru, svarīgu lēmumu pieņemšanu un citi darbi, kas rada regulāru psihoemocionālu slodzi pilnu darbadienu** (ārsta, satiksmes dispečera, jurista (izmeklētāja), tiesu izpildītāja, skolotāja darbs). Kaitīgo darba vides faktoru uzskaitījums ir Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr.219 "Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude" 1. pielikumā "Veselībai kaitīgie darba vides faktori".

(Izmantoti EQUAL projekta "Invalidu nodarbinātības veicināšana" darba grupas materiāli.)

Nedzirdīgi cilvēki un cilvēki ar pavājinātu dzirdi

Daži ieteikumi:

- noskaidrojiet, kā cilvēks vēlas sazināties;
- ja sazināties ar tulka palīdzību, atcerieties, ka tulkojums var kļūt par dažiem vārdiem garāks – īpaši, ja tiek lietoti tehniski termini, kas turklāt jāpasaka ar pirkstu alfabēta palīdzību. Ieturiet pauzi, lai būtu laiks veikt pilnīgu un precīzu tulkojumu;
- ar nedzirdīgo vai vājdzirdīgo cilvēku runājiet tieši, nevis izmantojot tulka pakalpojumu (pretējā gadījumā cilvēks ar dzirdes traucējumiem lūkosies uz tulku, bet jums sarunas laikā nebūs acu kontakta);
- runājiet skaidrā, izteiksmīgā veidā, bet nepārspilējiet, uzsverot vārdus;
- ja rakstāt ziņu cilvēkam, kam ir dzirdes traucējumi, nerunājiet, jo cilvēks nevar vienlaikus lasīt gan zīmīti, gan no lūpām;
- ja jūs kaut ko no teiktā nesaprotat, palūdziet, lai cilvēks to atkārtoti vai uzraksta, mērķis ir

komunikācija, neizliecieties, ka esat sapratis, ja tā nav;

- ja jūs zināt kādu no zīmju valodām, mēģiniet to lietot, jo tas var palīdzēt sazināšanās procesā, vai vismaz mēģiniet demonstrēt savu interesi saprasties un vēlmi mēģināt (**sīkāk:** www.dissvcs.uga.edu/com).

Neredzīgi un vājredzīgi cilvēki

Daži ieteikumi, kā sarunāties ar cilvēkiem, kas ir neredzīgi vai kam ir redzes traucējumi:

- kad tuvojaties neredzīgam cilvēkam, dodiet ziņu par sevi; ja ierodas cita persona, iepazīstiniet viņus;
- kad sarunāties, ir pieņemami viegli pieskarties cilvēka rokai, tādējādi neredzīgs cilvēks zinās, ka jūs runājat tieši ar viņu;
- nostāieties neredzīgam cilvēkam tieši pretī un runājiet tieši ar viņu, runājiet normālā balsī tonī;
- aizejot pasakiet, ka ejat prom;
- ja norādāt virzienu, esiet tiešs, cik vien iespējams, un pasakiet šķēršļus ceļā; lietojiet pulksteņa norādes ("durvis ir uz diviem" u.tml.);
- pievērsiet neredzīga vai vājredzīga cilvēka uzmanību rakstītai informācijai; šī informācija var būt noformēta lieliem burtiem;
- nekad nepielabiniet vai citādi nenovērsiet suņa pavadoņa uzmanību, ja īpašnieks nav to atļāvis;
- varat piedāvāt palīdzību, ja tā šķiet nepieciešama, bet, ja jūsu piedāvājums tiek noraidīts, neuzstājiet; ja jūsu piedāvājums tiek pieņemts, pajautājiet, kā varat palīdzēt vislabāk (**sīkāk:** www.dissvcs.uga.edu/com-peodis.html).

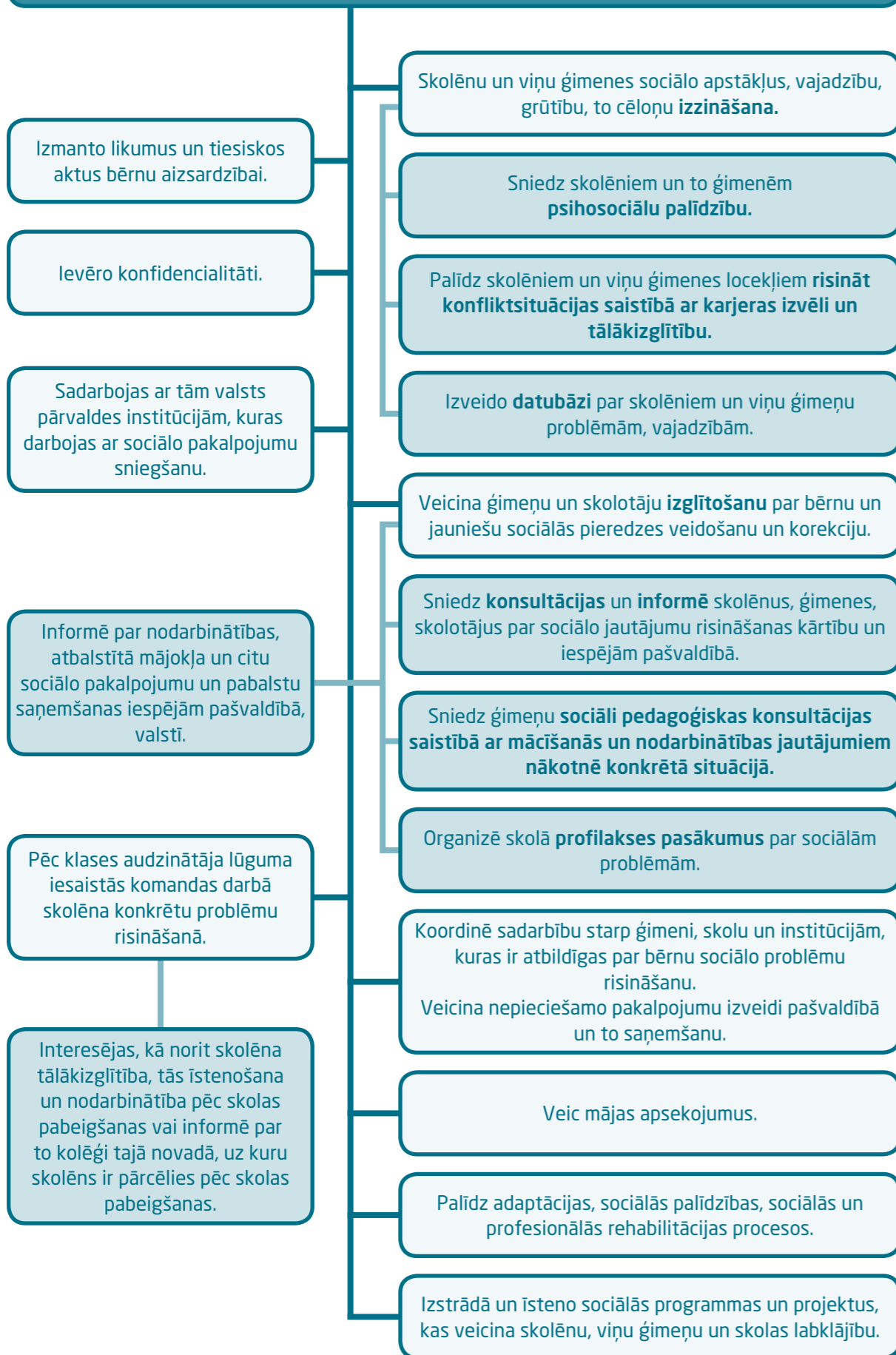
PROFESIONĀLS ATBALSTS KLASĒS AUDZINĀTĀJIEM

- Metodiskie, izpētes, komunikācijas materiāli karjeras izglītībā vieglajā valodā, žestu valodā, Braila rakstā, audio formātā.
- Organizēts un finansēts komandas darbs (līdzīgi kā pedagogiski medicīniskais konsilijš Raiskuma internātskolā). Pašlaik pārsvarā atbalsta personāla un audzinātāja darbs komandā netiek plānots un nav apmaksāts. Katrs sniedz atbalstu savu kompetenču robežās, trūkst sistemātiskuma, pēctecības, problēmu efektīva risinājuma. Tas mazina darba kvalitāti un efektivitāti.
- Tikšanās ar skolas mediķiem, lai noskaidrotu jautājumus par konkrēto funkcionālo traucējumu, slimību ietekmi uz fiziskām un intelektuālām spējām, komunikāciju, uzvedību, mācīšanās procesu un profesijas izvēli, nodarbinātības iespējām. Pārprastā konfidencialitāte traucē.
- Klašu audzinātāju kursi, semināri, kas regulāri atjaunina zināšanas un veicina pieredzes apmaiņu. Vēlamā tēma "Karjeras izglītība skolēniem ar funkcionāliem traucējumiem":
 - "Skolēnu stipro pušu atrašana, motivēšanas un attīstīšanas iespējas";
 - "Karjeras iespējas funkcionālo traucējumu gadījumā. Pieredzes stāsti.";
 - "Profesionālās piemērotības noteikšanas iespējas dažādu funkcionālo traucējumu gadījumā. Ārzemju pieredze. Iespējas Latvijā".
- Metodiskās stundas.
- Dalība supervīzijās, pieredzes apmaiņa.
- Metodiski informatīvās individuālas konsultācijas pie profesionāliem karjeras konsultantiem.
- Informācija par:
 - profesionālās piemērotības noteikšanas, profesionālās izglītības un nodarbinātības iespējām skolēniem konkrētu funkcionālu traucējumu gadījumā;
 - ierobežojumiem karjeras izvēlē konkrētu funkcionālo traucējumu gadījumā, par darba drošību, veselībai kaitīgiem nelabvēlīgiem faktoriem konkrētās profesijās un tiesiski juridiskiem aspektiem;
 - sociālo pakalpojumu un palīdzības saņemšanas iespējām;

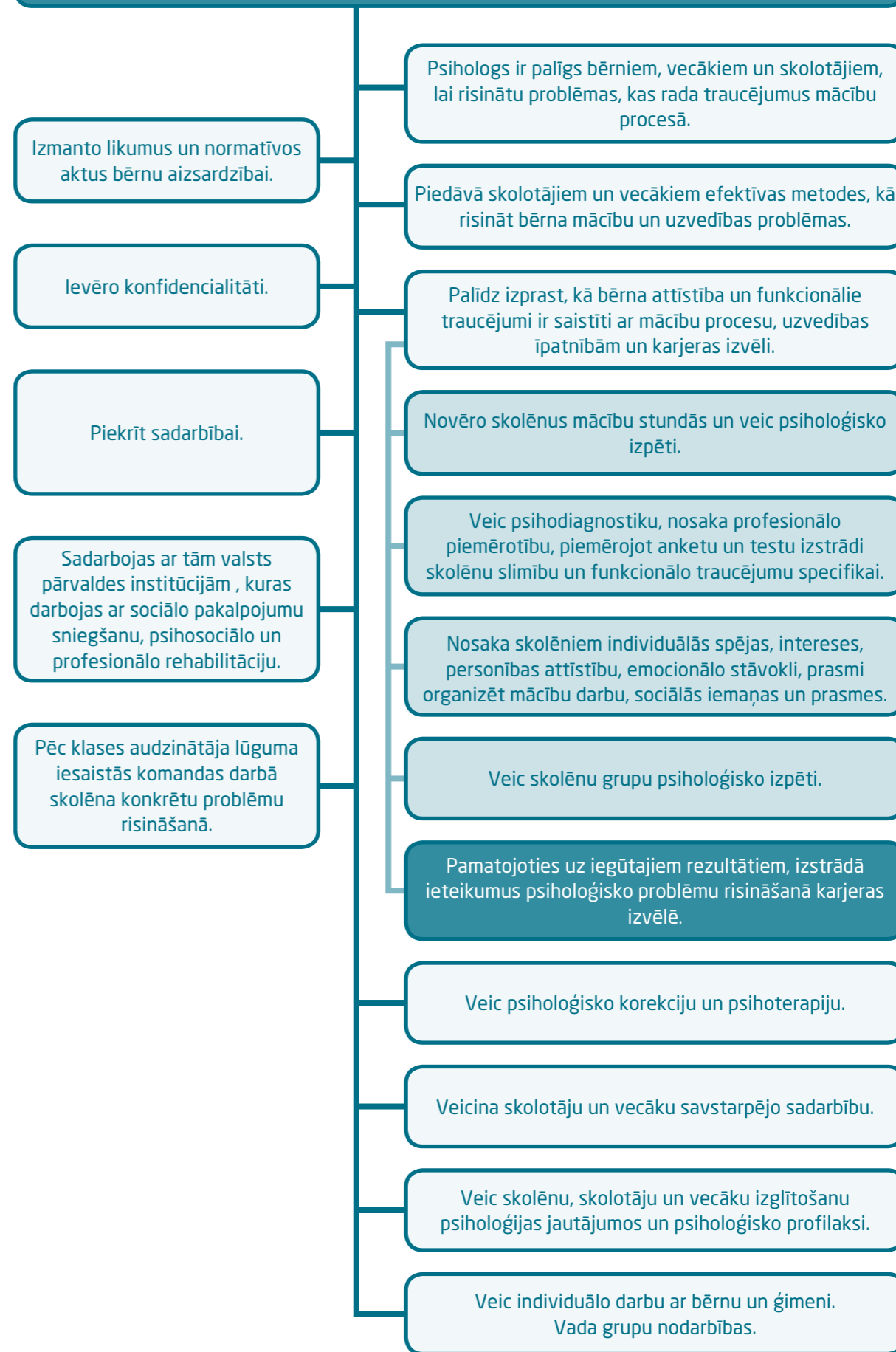
- nodarbinātības, aizņemtības pasākumu pieejamību pēc skolas pabeigšanas tuvējās pašvaldībās un valstī – asistenta, atbalstītā darba, specializēto darbnīcu, dienas centru u.c. sociālo pakalpojumu esošā un plānotā pieejamība – jauniešiem ar smagiem funkciju traucējumiem;
 - atbalstītā mājokļa iespējamību nākotnē tuvējā pašvaldībā;
 - psiholoģiskās palīdzības saņemšanas iespējām;
 - atbalsta pakalpojumu ģimenēm saņemšanas iespējām (atbalsta grupu darbību nevalstiskajās organizācijās u.c.).
- Normatīvajos aktos paredzēta atbalsta sniegšana jauniešiem ar funkcionāliem traucējumiem karjeras attīstībā līdz 25 gadu vecumam (tas būtu karjeras konsultanta vai sociālā dienesta darbinieka pienākums pašvaldībā). Dānijā šāds atbalsts ir paredzēts visiem jauniešiem.
 - Profesionāls **karjeras konsultants skolā vai novadā** kā atbalsta personāls, kas veiktu karjeras konsultēšanu individuāli, noteiktu profesionālo piemērotību, veiktu metodisko darbu karjeras izglītībā un konsultēšanā, sadarbotos ar vecākiem, sniegtu atbalstu mācību priekšmetu skolotājiem un klases audzinātājiem karjeras izglītības programmas īstenošanā. Iespējams – vadītu karjeras/skolas atbalsta centru un atbalsta personāla komandas darbu.

Sociālo pedagogu (sociālo darbinieku) galvenie darbības virzieni karjeras attīstības atbalsta nodrošināšanā

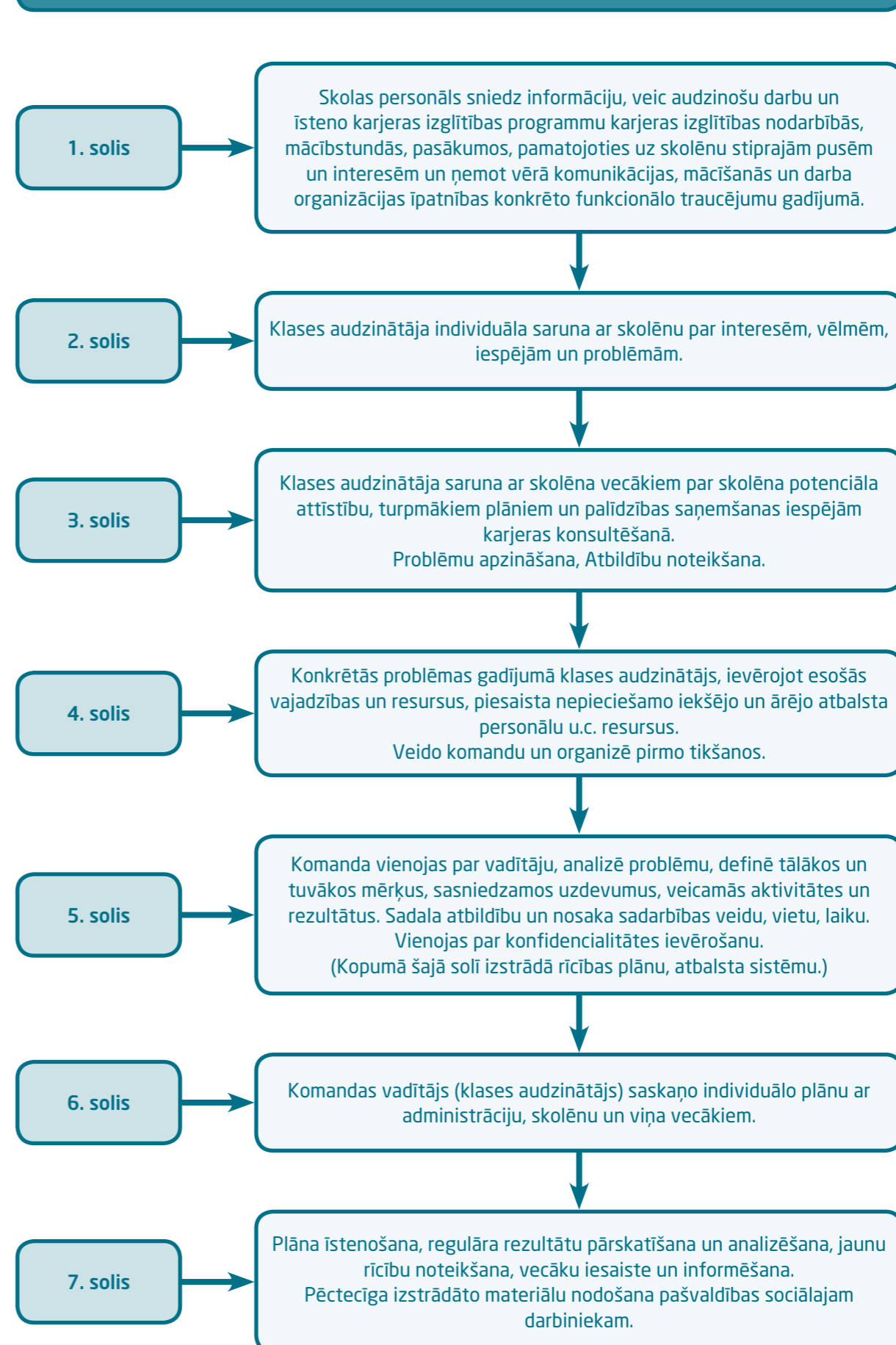
Psihologu galvenie darbības virzieni karjeras attīstības atbalsta nodrošināšanā

Audzinātāju galvenie darbības virzieni karjeras atbalsta nodrošināšanā

Rīcības soļi un atbalsta sniegšana karjeras izvēlē skolēniem ar speciālām un īpašām vajadzībām

DOBELES RAJONA PIEREDZE

Atbalsts turpmākās izglītības un profesijas izvēlē Aucēs vidusskolā

*Nadežda Getikova,
karjeras izvēles konsultante*

Aucēs vidusskolā skolēnu audzināšanas darbu organizē un vada direktores vietniece L.Priede. Viņas vadībā ir izstrādāta skolas audzināšanas programma, kurā ietilpst arī karjeras izglītības jautājumi.

2006. gadā seši Aucēs vidusskolas skolotāji apguva 72 stundu mācību kursu "Karjeras izglītības darba organizēšana vispārizglītojošajās un profesionālajās izglītības iestādēs" projekta KIPNIS ietvaros un izstrādāja skolas "Karjeras izglītības programmu 1.-12. klasei.", 2007. gadā kursus apguva vēl divi skolotāji.

Karjeras izglītības programmas saturā ir:

- karjeras izglītības programmas mērķi un uzdevumi;
- karjeras izglītībā sasniedzamās prasmes dažādās vecuma grupās;
- karjeras izglītības saturs un formas;
- karjeras izglītības vērtēšana;
- karjeras izglītībā izmantojamās metodes;
- ieteicamie informācijas avoti.

Ar programmu ir iepazīstināti visi skolotāji, un tā ir ieteikta darbam ar skolēniem un viņu vecākiem.

Skolā skolēniem un viņu vecākiem ir pieejama kvalitatīva, daudzveidīga un lietderīga informācija par vidējās, profesionālās un augstākās izglītības programmu izvēles iespējām. Skolēniem tiek sniegta vispusīga informācija par dažādām profesijām.

Kopš 1999. gada skolā ir iekārtots **Profesionālās karjeras izvēles kabinets** (PKIK), tajā strādā karjeras izvēles konsultante (0,5 slodze).

Profesionālās karjeras izvēles kabinetā ir:

- informatīvie stendi,
- dators (ar interneta pieslēgumu),
- grāmatas, katalogi un žurnāli par profesijām un izglītības iespējām,
- informatīvie materiāli, bukleti, interneta mājas lapu adreses, cita vizuālā informācija par profesijām un izglītības iestādēm,
- testi, izdales materiāli,
- metodiskie materiāli par karjeras izvēli,
- izpētes materiāli.

Katru gadu **Profesionālās karjeras izvēles kabineta** metodiskā bāze tiek atjaunināta un papildināta.

Karjeras konsultante sniedz **informāciju skolēniem, vecākiem, skolotājiem, konsultācijas jauniešiem un pieaugušajiem (gan individuāli, gan grupai).**

Skolas organizētie karjeras atbalsta pasākumi ir plānoti atbilstoši skolēnu vajadzībām un interesēm.

Ārpusstundu pasākumi – projekta nedēļa, tikšanās, ēnu dienas, ekskursijas.

Projekta nedēļa. Skolēni izpēta darbavietu piedāvājumus savā reģionā/novadā/rajonā un uzzina par sev piemērotāko profesiju.

Tikšanās:

- ar absolventiem,
- ar interesanto profesiju pārstāvjiem,
- ar vecākiem,

- ar izglītības iestāžu pārstāvjiem.

Ēnu dienas. Dienas garumā skolēni iepazīstas ar kādu darbu. Ēnu dienas palīdz skolēniem pārbaudīt sevi, savas intereses un dod viņiem iespēju ielūkoties iecerēto profesiju aizkulisēs. Skolēni dodas uz dažādiem uzņēmumiem un organizācijām, lai iepazītos ar dažādu profesiju specifiku. Pēc ēnu dienas jaunieši dalās informācijā par redzēto un dzirdēto savā skolā, tas dod iespēju ikvienam skolēnam uzzināt par dažādām profesijām. Aucēs vidusskolā pēdējos gadus ēnu diena tiek organizēta rudenī, un tajā piedalās visi 10. klašu skolēni. Ļoti svarīgs ir sagatavošanas posms, kurā sadarbojas klases audzinātāji, karjeras konsultante, latviešu valodas skolotāji, vecāki un darba devēji. Skolēni raksta CV un motivācijas vēstules, kuras vērtē arī latviešu valodas skolotāji. Ļoti būtiski, ka par "ēnu" kļūst katrs skolēns. Vidusskolēni piedalās arī ēnu dienā, kuru rīko visiem skolēniem Latvijā pavasarī.

Ekskursijas:

- uz uzņēmumiem un iestādēm,
- uz izstādēm,
- uz izglītības iestādēm.

Tradicionāli katru gadu skolā tiek organizēts brauciens uz izstādi "Skola 200...". Pavasarī karjeras konsultante sadarbībā ar klases audzinātājiem organizē 8. un 9. klašu skolēniem un viņu vecākiem ekskursijas uz vairākām profesionālās izglītības iestādēm, parasti tiek apmeklētas trīs četras izglītības iestādes. Šogad Aucēs skolēni un viņu vecāki viesojās piecās izglītības iestādēs Dobeles un Jelgavas rajonā. Svarīgi, ka izglītības iestādes apmeklējums notiek saskaņā ar skolēnu interesēm.

Liela nozīme skolēnu karjeras izvēlē ir mācību priekšmetu skolotājiem. Aucēs vidusskolā tādi ir mājturības skolotājs un fizikas skolotāja. Aptaujas rezultāti rāda, ka zēniem ir pastiprināta interese par kokapstrādi, jo skolotājs prot iemācīt zēniem strādāt ar kokmateriāliem. 9. klašu zēni katru gadu aizstāv noslēguma darbu – pēc skolēna izvēles izgatavoto koka priekšmetu –, līdzīgi kā tas notiek profesionālās izglītības iestādēs. Fizikas skolotāja ļoti mērķtiecīgi strādā, lai saglabātu skolēnu interesi par fiziku, katru gadu kāds no absolventiem arī izvēlas tehnisko specialitāti. Skolotāja vada elektronikas pulciņus pamatskolas skolēniem un vidusskolēniem, skolēni regulāri piedalās LATVENERGO un Rīgas Tehniskās universitātes rīkotajos konkursos. Ļoti cieša sadarbība ir izveidojusies ar mācībspēkiem, katru gadu viņi viesojas Aucēs vidusskolā un stāsta skolēniem par universitāti un tehniskajām profesijām. Iespējams, ka mūsu skolas pieredze būs noderīga arī citiem skolotājiem.

JĒKABPILS RAJONA PIEREDZE Karjeras izglītības īstenošana Jēkabpils 2. vidusskolā

Larisa Stepanova,
direktora vietniece

Jēkabpils 2. vidusskola ir Jēkabpils pilsētas pašvaldības pakļautībā esoša vispārējās vidējās izglītības iestāde, kura īsteno sešas vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības (mazākumtautību) programmas.

Skolas īpašie piedāvājumi – daudzpusīgas interešu izglītības programmas, labi apstākļi sporta nodarbībām, skolas internāts. Sākot ar 1987. gadu, skolā veiksmīgi darbojas pūtēju orķestris, sākot ar 1997. gadu, tiek izdota skolas avīze "ШОКОЛАД", 2004. gadā tika nodibināts skolas vēstures muzejs.

Skola veiksmīgi veido sadarbības tīklu ar iestādēm, organizācijām un skolām, aktīvi popularizē savu darbības pieredzi pilsētā, rajonā un republikā. Skolas īstenotie projekti: laikposmā no 2003. gada līdz 2006. gadam Izglītības iniciatīvu centra projekti "Kvalitatīva izglītība čigānu bērniem", "Čigānu bērns skolā – esi gaidīts!", "Čigāni vietējā sabiedrībā un skolā"; Latvijas Sabiedrības integrācijas fonda (LSIF) skolu sadarbības projekts "Ceļš paliek ceļš, dažādība ir tikai gājējos..." (2005. gadā); Latviešu valodas apguves valsts aģentūras (LVAVA) skolu sadarbības projekts (2006. gadā); projekts "Pamatizglītības pieejamības nodrošināšana dažādu mērķgrupu jauniešiem Jēkabpilī" 2007. gadā.

Sistēmiska pieeja skolas darbības plānošanai un īstenošanai nodrošina kvalitatīvu darba organizāciju un plānoto rezultātu sasniegšanu.

Sistēmiska pieeja karjeras izglītības aspektā nozīmē:

- sistēmas elementu izkārtojumu noteiktās, savstarpēji saistītās attiecībās, strukturētā veselumā, saglabājot katra elementa relatīvu patstāvību;
- savstarpējās attiecībās un sakarībās esošo elementu kopu, kas veido kvalitatīvi jaunu veselumu, vienību ar noteiktajām funkcijām;
- savstarpēji noteiktā secībā (izkārtojumā) saistītu objektu funkcionālu vienību, teorētisku atziņu, principu u.tml. kopumu.

Notiek mērķtiecīgs darbs, lai nodrošinātu sistēmas elementu atbalstu un mijiedarbību. Atbalsts ir ne tikai individualizētas uzmanības paušana cilvēkam, emocionāla pieņemšana un palīdzība tad, kad tā ir nepieciešama, bet arī metodiskās, zinātniskās, informatīvās un psiholoģiskās palīdzības kvalitatīva nodrošināšana.

Atbalsta sistēmas elementi	Atbalsta nolūks
Atbilstība skolā esošajiem uzdevumiem un prioritātēm	Radīt sistēmu
Palīdzība skolēniem un skolotājiem	Virzīt uz panākumiem
Skolēnu un skolotāju vajadzību un spēju izpēte	Izprast un atrast
Pozitīva saskarsme	Nodrošināt ar nepieciešamo
Atgriezeniskā saikne	Mācīt palīdzēt pašam sev
Skolas un skolotāju iespēju apzināšana (dažādos aspektos)	Pateikt un uzklaust

Skolas attīstības plānā 2007. – 2010. gadam īpaša uzmanība ir pievērsta arī karjeras izglītības aspektiem. 2008./2009. mācību gadā tika noteikta un veiksmīgi īstenota skolas **attīstības prioritāte** "Klašu audzinātāju un atbalsta personāla sadarbība personības veidošanā un palīdzības nodrošināšanā karjeras izglītības aspektā". Izstrādāti un aprobēti daži sistēmas elementi, lai 2009./2010. mācību gadā nodrošinātu nākamās prioritātes "Karjeras izglītības darbības programmas ieviešana un atbalsts skolēniem karjeras izvēlē" īstenošanu.

Sasniegtie rezultāti

- Skolas akreditācijas komisija ir augstu novērtējusi skolas darbību, īstenojot rezultatīvo rādītāju "Atbalsts turpmākās izglītības un profesijas izvēlē", un tas apliecina daudzu darba sistēmas elementu kvalitatīvu plānošanu un īstenošanu.
- Izstrādāta skolas karjeras izglītības darbības programma, kurā definēti mērķi un uzdevumi pedagoģiskā (izglītības un audzināšanas) procesa īstenošanai, mācību satura tematiskie loki, darba organizācijas formas, programmas īstenošanai nepieciešamie resursi un darba metodes.
- Izmēģināta pieeja karjeras izglītības programmas īstenošanā un apzināti rezultatīvi rādītāji darba kvalitātes izvērtējumam – atbalsts skolēniem izglītības programmu izvēlē un karjeras izvēles konsultāciju un pasākumu kvalitāte.
- Izveidota darba grupa karjeras izglītības programmas īstenošanas vadībai, plānošanai un atbalsta nodrošināšanai (darba grupā iekļauts skolas vadības pārstāvis, karjeras izglītības konsultants, skolas psihologs, sociālais pedagogs, klašu audzinātāju metodiskās komisijas vadītāja, skolotāji, kas ir pabeiguši kursus "Karjeras izglītības darba organizēšana vispārīgizglītojošās un profesionālajās izglītības iestādēs").
- Klašu audzinātāju metodiskās komisijas mērķtiecīga darbība, organizējot informatīvos, metodiskos un praktiskos pasākumus pedagogu sagatavošanai karjeras izglītības uzdevumu kvalitatīvai īstenošanai.
- Izstrādāts karjeras konsultācijas centra modelis, kas nosaka stratēģiju, struktūru, procesus un normatīvo bāzi.
- **Izveidots karjeras izglītības centrs** (skolas informatīvi metodiskā centra sastāvdaļa), kurā ir pieejama jaunākā informācija par karjeras izvēles iespējām Latvijā un ārvalstīs, nodrošināta iespēja izmantot jaunas informācijas tehnoloģijas.
- Ievērojot skolas metodiskās padomes lēmumu, 2008./2009. mācību gadam noteikta projektu stundu tēma "Projektu metodes izmantošana mācīšanās procesā karjeras izglītības aspektā". Mācību priekšmetu skolotāju pieredzes materiāli apkopoti krājumā un ievietoti skolas interneta sadaļā "Pieredzes bāze".
- Izstrādāts un veiksmīgi īstenots karjeras izvēles pasākumu plāns.
- Klases audzinātāji kopīgi ar psihologu vada plānotās nodarbības par skolēnu spēju izpēti un iepazīstina ar karjeras izvēli atbilstoši skolas audzināšanas programmai.
- Visu vecumposmu skolēni saņem piemērotu, precīzu un daudzveidīgu informāciju par karjeras izvēles iespējām.
- Skolas vadība regulāri sniedz skolēniem un viņu vecākiem informāciju, sistemātiski plāno un nodrošina konsultācijas un pasākumus par skolas piedāvātajām vispārējās vidējās izglītības programmām, profesionālās un augstākās izglītības iestādēm.
- Skolas bibliotēkas lasītavā visiem interesentiem ir pieejama jaunākā informācija par karjeras izvēles iespējām, nodrošināta iespēja izmantot internetu.
- Skola nodrošina, ka skolēni, skolotāji un vecāki tiek regulāri informēti (skolas informatīvās TV programmas un radiopārraides notiek vienu reizi nedēļā, skolas avīze iznāk vienu reizi mēnesī, tiek izdota skolas gadagrāmata par sasniegumiem gadā. Karjeras izglītības centrs sniedz vizuālo informāciju par sasniegtajiem rezultātiem attīstības plāna īstenošanā (2007. – 2010.)).
- Skola mērķtiecīgi sadarbojas ar skolas absolventiem, atspoguļojot veiksmes stāstus gan vietējos masu medijos, gan skolas avīzē "ШОКОЛАД".

Projektu stundu plānošana un saturs pamatskolā karjeras izglītības aspektā

2008./2009. mācību gads

Prioritātes

- Projekta metodes kā mācību procesa apguves formas izmantošana.
- Mācību procesa saikne ar reālo dzīvi un praktiskā darbība.
- Atbalsts karjeras izvēlē.

Izglītības jomas "Valoda" mācību priekšmeti

Latviešu valoda un literatūra	Profesiju daudzveidība pasaulē
	Es, citi, ikdiena un savstarpējās attiecības. Mana sapņu profesija
	Profesiju izvēle un raksturojums. Profesiju izvēles iespējas
	Profesijas, nākotnes panākumu plānošana
	Profesijas. Dažādu ar noformēšanu saistītu profesiju izpēte
	Populārākās profesijas
	Karjeras izglītība: mediji/žurnālistika
	Es to izdarīšu. Mana mīļāka profesija. Manas intereses
Krievu valoda	Lomu spēle "Redakcija"
	Saskarsmes darbnīca. Mācāmiem stāstīt
	Kā sagatavot stāstu par interesantu profesiju? Projekta "Stāsts par interesantu profesiju" aizstāvēšana

Izglītības jomas "Māksla" mācību priekšmeti

Vizuālā māksla un mūzika	Pētnieciskā darbība vizuālajā mākslā un mūzikā "Radošās profesijas"
--------------------------	--

Izglītības jomas "Tehnoloģiju un zinātņu pamati" mācību priekšmeti

Matemātika Fizika Informātika	Līdzīgi trijstūri. Matemātikas prasmju un zināšanu loma manā profesijā
	Karjeras izvēles daudzveidība. Profesijas, kas saistītas ar matemātiku
	Fizikas atklājumu un tehnoloģiju nozīme, ietekme uz vidi un to loma dažādās profesijās
	Meklēšanas stratēģija un taktika internetā. Praktiska informācijas meklēšana "Mācību iestādes, kuras piedāvā iespēju mācīt datorzinību"
Dabaszinības Ķīmija Ģeogrāfija	Pētnieciskā darbība dabaszinībās
	"Dabaszinību nozares un profesijas – biologs, ķīmiķis, fiziķis, ģeogrāfs"
	Profesija ķīmiķis. Nemetāli un ķīmiķa profesija
	Gida un tūroperatora profesijas Tūroperatoru maršruti Āfrikas valstīs

Izglītības jomas "Cilvēks un sabiedrība" mācību priekšmeti

Sociālās zinības	Vai varavīksne ir skaista?
	Profesijas, kuras var novērot savā apkārtnē, un to nozīmība vietējās sabiedrības dzīvē. Apģērba veidošana
	Profesijas, kuras var novērot savā apkārtnē, un to nozīmība vietējās sabiedrības dzīvē. Apģērba kultūra
	Spēle "Ražošana"

Mājturība un tehnoloģijas	Profesijas, kuras var novērot savā apkārtnē, un to nozīmība vietējās sabiedrības dzīvē. Uztura režīma galvenie principi
	Ar kokapstrādi saistītas karjeras iespējas
	Profesijas, kuras var novērot savā apkārtnē, un to nozīmība vietējās sabiedrības dzīvē. Trauku izgatavošanas process
	Profesijas, kuras var novērot savā apkārtnē, un to nozīmība vietējās sabiedrības dzīvē. Svētku apģērbs
	Profesijas, kuras var novērot savā apkārtnē, un to nozīmība vietējās sabiedrības dzīvē. Apģērba veidi

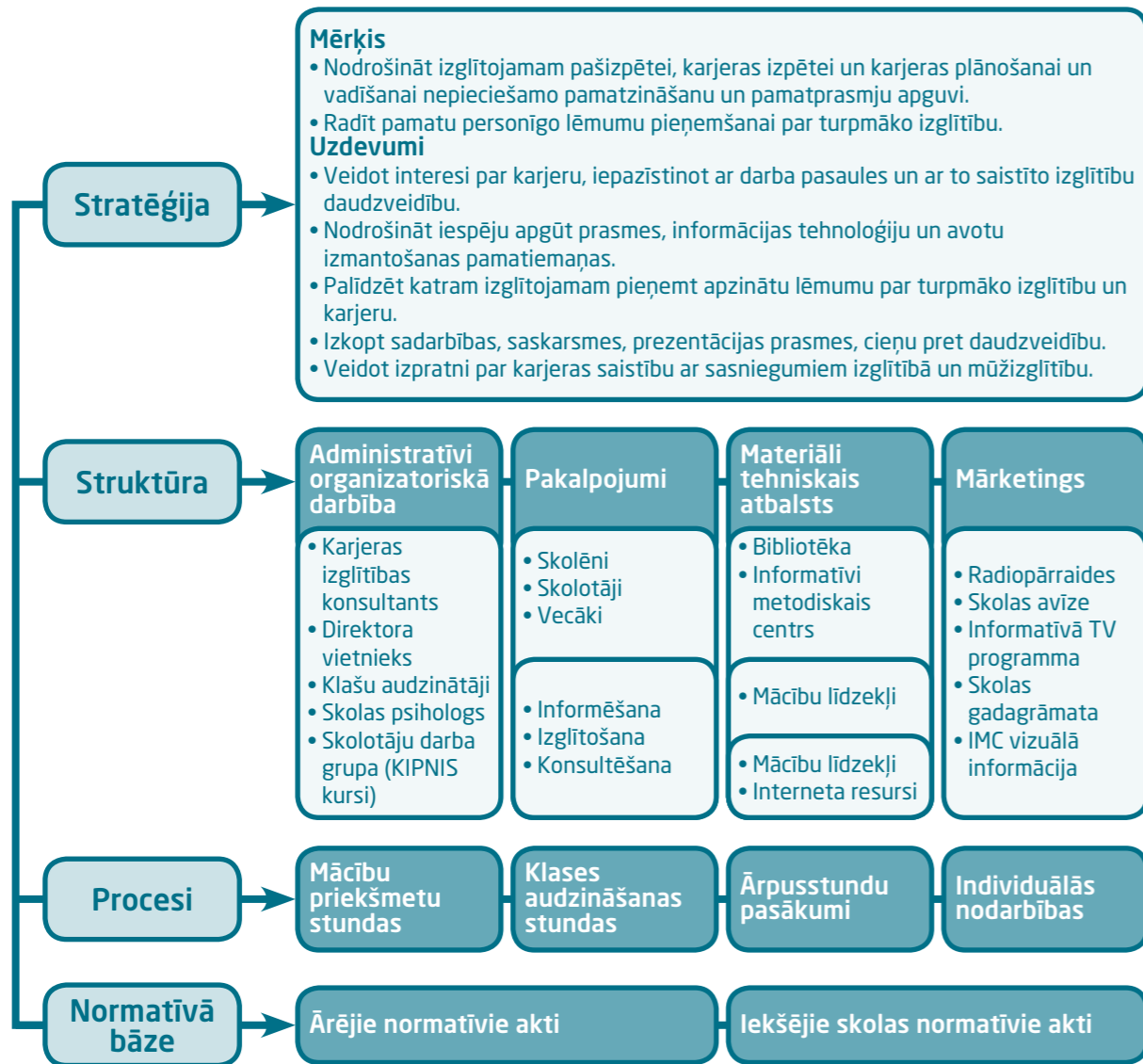
Darba grupa	Darba virzieni
Direktora vietnieki mācību darbā	Atbalsts skolēniem izglītības programmu izvēlē
Direktora vietnieks mācību darbā	Karjeras izglītības darba grupas darbības koordinēšana
	Sadarbība ar skolas absolventiem
	Ziņu par absolventiem apkopošana
	Absolventu vakara organizēšana
	Skolēnu tikšanās ar absolventiem par karjeras jautājumiem
Karjeras izglītības konsultants	Darbības satura plānošana atbilstoši vajadzībām un iespējām
	Skolēnu vajadzību izpēte un analīze 9., 12. klasē
	Sadarbība ar iestādēm un uzņēmumiem
	Pasākumu plānošana un organizēšana
	Atbalsta nodrošināšana skolēniem, skolotājiem un vecākiem
	Individuālās konsultācijas
	Informācijas apkopošana, sistematizācija un izplatīšana
	Ieteikumu, rekomendāciju izstrāde
	Resursu nodrošināšanas plānošana
	Darbība rajona Karjeras izglītības konsultantu metodiskajā apvienībā
Klašu audzinātāji	Audzināšanas stundu, pasākumu plānošana un organizācija atbilstoši programmai
	Informācijas sistematizācija par profesijām un karjeras izvēles jautājumiem
	Sadarbība ar vecākiem
Skolas psihologs	Skolēnu personības izpēte, individuālais darbs, darbs grupās un konsultācijas
	Sadarbība ar klašu audzinātājiem un vecākiem
Sociālais pedagogs	Individuālais darbs ar sociālā riska grupas bērniem
	Sadarbība ar skolotājiem un vecākiem karjeras izvēles aspektā
Skolas avīzes konsultants	Informācijas sniegšana, materiālu, pasākumu un skolas avīzē

Jēkabpils 2. vidusskolas Karjeras konsultāciju centrs

2008./2009. mācību gadā izveidotais Karjeras konsultācijas centrs ir skolas informatīvi metodiskā centra sastāvdaļa. Skolēnu grupu nodarbības, diskusiju kluba tikšanās, skolotāju semināri un tikšanās ar vecākiem par karjeras izglītības jautājumiem tagad notiek Karjeras konsultācijas centrā, kurā ir pieejama jaunākā informācija par karjeras izvēles iespējām Latvijā un ārvalstīs, nodrošināta iespēja izmantot jaunas informācijas tehnoloģijas.

Karjeras konsultācijas centrā tiek apkopota vizuālā informācija par karjeras izglītības uzdevumu īstenošanu, atspoguļoti sasniegtie rezultāti attīstības plāna īstenošanā (2007. – 2010.), informācija par Latvijas Republikas izglītības sistēmu, Karjeras konsultācijas centra darbību, skolas pasākumiem karjeras izglītības aspektā, skolas absolventu karjeru un veiksmes stāsti.

Jēkabpils 2. vidusskolas Karjeras konsultāciju centra modelis

SALDUS RAJONA PIEREDZE

Saldus Bērnu un jaunatnes centra Karjeras centra darbība

Ritma Ošeniece,
Saldus Bērnu un jaunatnes centra
Karjeras centra metodiķe

Karjeras darba organizācijas koordinēšana rajonā ir Saldus **Bērnu un jaunatnes centra** Karjeras centra pārziņā.

Karjeras centrs palīdz ne tikai skolotājiem, bet arī skolēniem, viņu vecākiem. Karjeras centrā sniedz dažādus pakalpojumus.

Izveidotais pasākumu klāsts ir plašs – individuālās konsultācijas, grupu konsultācijas, karjeras darba organizatoru semināri, pieredzes apmaiņas braucieni uz citiem rajoniem, savas pieredzes sniegšana kolēģiem no citiem rajoniem, vecāku dienas, tikšanās ar jauniešiem un vecākiem skolās, pavisam organizētais karjeras mēnesis vai karjeras dienas.

Karjeras centrs rajonā palīdz, konsultē skolotājus, koordinē skolu karjeras organizatoru darbu:

- divas reizes gadā notiek semināri, kuros pārrunājam padarītos darbus, plānojam, kā veiksmīgāk darboties, lai skolēni iegūtu pēc iespējas vairāk, lai viņi būtu gatavi pieņemt lēmumu, 9. un 12. klasi beidzot,
- Karjeras centra darbinieks brauc uz skolām, kurās papildus strādā ar skolēniem, lai viņi sevi labāk iepazītu, prastu izvērtēt savas iespējas,
- skolām tiek nosūtīta aktuāla informācija.

Rajona skolās:

- izveidota un visiem pieejama datubāze par dažādām izglītības programmām un to piedāvājumu. Informācija ir gan bibliotēkās, gan stendos, gan atsevišķā kabinetā, ja tāds ir, gan konkrētās 9. un 12. klašu telpās;
- pamatā skolotāji darbojas savos kabinetos, tikai dažās skolās ir izveidota atsevišķa darba telpa karjeras atbalsta pakalpojumu sniegšanai;
- izstrādāta programma 1. – 12. klašu audzinātāju stundām skolēnu spēju un interešu apzināšanai (ir skolas, kurās šādu programmu vēl nav). Klašu audzinātāji un mācību priekšmetu skolotāji, izmantojot saņemtos metodiskos līdzekļus, savās stundās strādā ar skolēniem karjeras izglītības jautājumos;
- 9. klašu skolēni ir informēti par prasībām mācību darbam rajona vidusskolās;
- skolās ciemojas dažādu izglītības iestāžu pārstāvji, lai informētu par tālākizglītību viņu skolās;
- skolas interneta mājas lapā ir pieejama informācija par skolas piedāvātajām izglītības programmām.

Secinājumi

- Vispārējās izglītības skolu pedagogi ir pietiekami kvalificēti, lai sniegtu skolēniem vajadzīgo palīdzību.
- Izstrādātas skolās karjeras izglītības programmas.
- Jauniešiem, vecākiem un citiem interesentiem ir iespēja saņemt Karjeras centrā informāciju.
- Visi pakalpojumi Karjeras centrā ir bezmaksas.

Karjeras izglītības īstenošana Remtes pamatskolā

Sandra Kupcāne,
karjeras darba organizatore

Par karjeras izglītības jautājumiem ar bērniem tiek runāts jau no 1. klases, jo patiesībā jau bērnu-dārzā, kad bērnam tiek uzdots jautājums, par ko viņš vēlas kļūt, kad izaugs, viņš sāk domāt par savu karjeru. Tāpēc klases stundu tēmās jau no 1. klases tiek iekļauts jautājums par karjeru. Ieteicamais tēmu saraksts ir izveidots visām klasēm.

1. klase

- Kādus darbiņus protu es. Mani pienākumi mājās
- Mūsu skolas pieaugušo cilvēku darbiņi
- Ekskursija uz...

2. klase

- Kādas profesijas es zinu? Par ko es vēlos kļūt?
- Tikšanās ar.....(kādas profesijas pārstāvi)
- Ekskursija uz....(pastaiga, lai vērotu, kādi darba darītāji tiek satikti)

3. klase

- Manas pozitīvās, manas negatīvās īpašības
- Īpašības, kuras nepieciešamas man zināmajās profesijās
- Ekskursija uz...

4. klase

- Ko es zinu par darba pasauli
- Tikšanās ar.....(kādas profesijas pārstāvi).
- Ekskursija uz...

5. klase

- Manas intereses un spējas
- Prestižākās profesijas Latvijā. Mazāk populāras profesijas Latvijā
- Interesanti cilvēki. Tikšanās ar...

6. klase

- Izglītības sistēma Latvijā
- Manu ģimenes locekļu profesijas
- Viena diena manā mūžā 20.... gadā

7. klase

- Kādēļ vajadzīga izglītība?
- Preses izdevumi Latvijā, kuros stāsta par karjeras izvēles jautājumiem
- Kur mācīties pēc pamatskolas?

8. klase

- Izglītības sistēma Latvijā. Man zināmās izglītības iestādes
- Pieprasītākās profesijas mūsu pagastā, rajonā, valstī
- Manas intereses

9. klase

- Manas iespējas pēc 9. klases. Manas iespējas pēc 12. klases
- Dzīves pulkstenis
- Ceļš, kuru izvēlos

Sākot ar 7. klasi, skolēniem ir iespēja apmeklēt karjeras pulciņu, kurā skolēni izveido savas karjeras mapes un meklē atbildes uz jautājumiem: kas es esmu?, ko es gribu?, kā es varu to sasniegt? Nodarbības tiek plānotas un organizētas, ievērojot no Profesionālās karjeras izvēles centra saņemto materiālu "Karjeras veidošanas mācību programmas pamatskolas skolēniem".

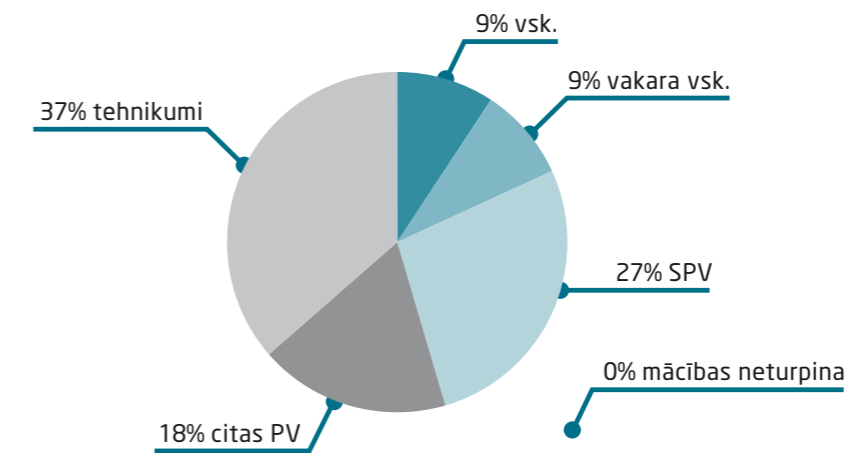
Skolā ir pieejama informācija par dažādām profesionālās izglītības skolām, vidusskolām, to programmām. Skolēniem ir pieeja internetam, ir pieejami dažādi DVD materiāli un ir norādītas noderīgākās interneta adreses.

Skolā katru gadu tiek organizētas tikšanās ar dažādu skolu pārstāvjiem. Skolēni tiek informēti par informāciju dienām dažādās skolās. Skolā atrodas karjeras informācijas stends, kurā ir izvietota aktuālākā informācija.

Iespēju robežās tiek organizētas ekskursijas uz dažādiem uzņēmumiem, lai iepazītu darbavietas. Šogad 3., 6. un 8. klases piedalījās Vides izglītības fonda organizētajā projektā "Uzņēmumu ilgtspējības izpēte".

Izveidota **datubāze par pēdējo piecu gadu absolventu tālākizglītību**. Katru gadu tiek veikts vispārējs apkopojums.

Remtes pamatskolas 2008. gada absolventu tālākizglītība

Tiek apkopotas ziņas par skolēnu tālākizglītību turpmākos piecus gadus pēc skolas beigšanas.

2008. gada absolventi

Nr. p.k.	Skolēna vārds, uzvārds	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
1.	Mārcis Bite	Saldus PV (ugunsdzēsējs)				

Tiek veikta skolēnu profesionālās orientācijas izpēte, katru gadu apkopojot datus tabulās, no kurām paši skolēni var redzēt savu **interesu noturību vai maiņu**.

Nr. p.k.	Skolēna vārds, uzvārds	1. kl.	2. kl.	3. kl.	4. kl.	5. kl.	6. kl.	7. kl.	8. kl.	9. kl.
1.	Jānis	Policists	Policists	Ugunsdzēsējs	Šoferis	Celtnieks	Šoferis	Galdnieks	Galdnieks	Galdnieks
2.	Pēteris	Celtnieks	Celtnieks	Celtnieks	Celtnieks	Celtnieks	Celtnieks	Celtnieks	Celtnieks	Celtnieks

Tā kā mūsu skola ir ekoskola, katru gadu skolā ir gada tēma, kurai tiek piemērota arī karjeras joma (gada tēma "Mežs", karjeras pasākums ir "Meža profesijas").

*Agita Zariņa,
direktore*

*Ināra Punkstiņa,
direktores vietniece izglītības jomā*

1. Karjeras izglītība skolā

Karjeras izglītība tās patiesā izpratnē un terminu skaidrojumā Latvijā ir samērā nesen. Latvijā vispirms atsevišķu semināru veidā dalījās pieredzē Kanādas un Amerikas pedagogi, bet skolas šai nopietnājam jomai tā īsti sāka pievērsties pēc projekta KIPNIS īstenošanas. Projekts savus mērķus un uzdevumus veica, bet tālāk šī iecere – ieviest karjeras izglītību skolu procesā – neizdevās, precīzāk sakot, šāda veida novitātēm, lai cik metodiski un psiholoģiski skolas tam bija gatavas, nepārprotami vajadzīga virzība “no augšas”, vienota nostāja un pieeja jautājumam, kāda Latvijas skolās būs karjeras izglītība, kā un “caur ko” tā tiks īstenota, kāda ir skolas un skolotāju loma.

Pirmā karjeras izglītības programma Pārgaujas ģimnāzijā tika izstrādāta 2000. gadā, sniedzot klašu audzinātājiem sistemātisku pieeju un izstrādātus stundu materiālus, vēlāk pēc minētā projekta šos darba materiālus jau piedāvāja projekts; bet, mainoties saturam, bija jāmaina arī programmas nostādnes.

Kas karjeras izglītībā šajos gados ir mainījies? Ko skola ir spējusi veikt?

1. Skolā vienoti ir radīta izpratne par karjeras izglītības darbu – plānotu pasākumu kopumu skolēnu interešu un vēlmju apzināšanai, spēju un prasmju attīstīšanai, karjeras mērķu noteikšanai un plānošanai, kas iekļaujas skolas izglītības procesā, kuru koordinē skolas vadība.
2. Skola ir izstrādājusi sistemātisku un pēctecīgu Karjeras izglītības programmu, kuras mērķis ir parādīt saikni starp mācībām un nākotnes plāniem, veicināt nodarbinātībai un karjeras veidošanai nepieciešamo prasmju attīstību palīdzēt plānot nākotni.
3. Skola ir definējusi atbildības jomas (ko dara audzinātāji, ko mācību priekšmetu skolotāji, ko vadība, vecāki).
4. Skola ir apkopojusi un sistematizējusi pieejamos resursus (metodiskā bāzi, interneta materiālus), notiek nepārtraukta to atjaunināšana.
5. Skola ir atradusi sadarbības partnerus (Nodarbinātības valsts aģentūru, bankas, augstskolas u.c. iestādes).
6. Skola ir iekārtojusi Karjeras centru, kurā skolēniem tiek dota iespēja atrast viņus interesējošo karjeras informāciju, tiek organizēti ar karjeru saistīti pasākumi: tematiskie vakari, tikšanās, lekcijas, izstādes u.c. Karjeras centrs iesaistās projektos, kas ir saistīti ar karjeras izglītības pieejamības uzlabošanu skolā, kā arī veicina jauniešu iesaistīšanos dažādos projektos un konkursos.
7. Skolā ir darbinieks, kas atbild par karjeras izglītības plānošanu, ieviešanu.
8. Katra mācību gada beigās skolā tiek analizēts karjeras izglītības darbs un iespējas to attīstīt nākamajā mācību gadā, tā nepārtraukti meklējot labāku pieeju un metodes darba uzlabošanai.

2. Labās idejas plānošanai, īstenošanai

Karjeras izglītības programma paredz, ka karjeras izglītība tiek īstenota:

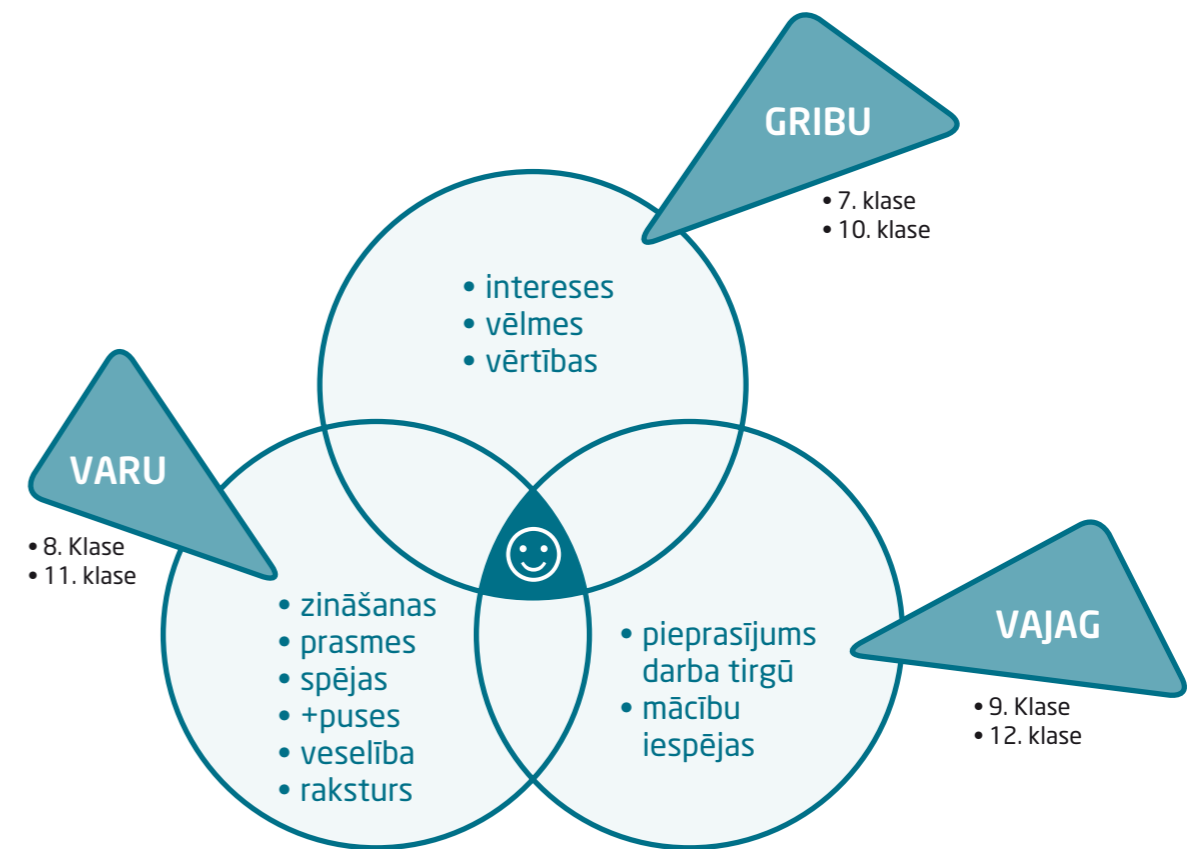
- 1) klases stundās,
- 2) mācību priekšmeta stundās,
- 3) ārpusstundu pasākumos.

Lai nodrošinātu pēc iespējas visaptverošu karjeras programmas īstenošanu, tās saturs ir maksimāli piesaistīts šajā programmā paredzētajām jomām, kas paredz:

- 1) ar skolēnu pašizpēti saistītās tēmas īstenot 7. un 10. klasēs,
- 2) ar profesiju pasauli saistītās tēmas – 8. un 11. klasēs,
- 3) ar karjeras virzību saistītās tēmas – 9. un 12. klasēs.

Šāds princips tiek lietots klases stundu plānojuma izstrādāšanā, stingri ievērojot skolēnu attiecīgā vecumposma psiholoģiskās īpatnības. Tālākajā shēmā uzskatāmi var redzēt šī plānojuma atslēgvārdus, kā galveno saglabāt līdzsvaru starp GRIBU (par ko vēlos kļūt, kādas ir manas intereses, vērtības), VARU (ko spēju, protu, kāds ir raksturs, veselība) un ko sabiedrībai VAJAG (kādas ir iespējas mācīties tālāk, kāds ir profesijas pieprasījums darba tirgū).

Karjeras izvēles pamatnosacījumi

Izmantojot šādu plānojuma principu, vēlamies panākt pēctecīgu skolēnu sagatavotību karjeras jautājumos, mudinot viņu apzināt savas spējas, izziņāt intereses, tad izpētīt iespējamās profesijas, kurās tās likt lietā, un visbeidzot – atrodot īsto, noskaidrot ceļu, kā secīgi doties pa karjeras kāpnēm. Izveidojot klases stundu plānojumu, pievienojām arī izmantojamās literatūras sarakstu, Karjeras centra, Informatīvā centra un bibliotēkas materiālu uzskaitījumu, ieteicamo interneta resursu sarakstu.

Klases stundu plānošana un skolēnu izpēte 1. semestrī 10. klasei

"Viens no svarīgākajiem veiksmes principiem ir konkrēts mērķis, atvērtība un pozitīva domāšana."

(Seneka)

Tematika	S	O	N	D	Ieteicamā literatūra, metodiskie materiāli u.c.
1. Izglītības nozīme zināšanu sabiedrībā: <ul style="list-style-type: none"> mācīšanās prasmes, stili; intelekta veidi; konkrētu mācību priekšmetu nozīme karjerā. 					Karjeras izglītība 10. – 12. klasei. Skolotāja rokasgrāmata. (KC) ESF materiāls "Karjera" 3. daļa "Kā turp nokļūt? Karjeras plānošana". (KC) Karjeras plānotājs vidusskolēnam. PKIVA. (KC) Karjeras plānotājs vidusskolēnam. Metodiskie ieteikumi. PKIVA. (KC)
2. Sadarbības prasmes: <ul style="list-style-type: none"> kritiskā domāšana, konfliktu risināšana, atbildība, pašcieņa, tolerance. 					Lēmumu pieņemšana. LUMA, 2007. (KC) Mērķtiecīga karjeras veidošana. LUMA, 2007. (KC) J.Stabiņš, M.Pupiņš. Ieteikumi karjeras veidošanai. RAKA, 2008. (KC) J.Stabiņš, M.Pupiņš. Darba meklēšanas un uzsākšanas noslēpumu atslēga. LPF, 2008. (KC) Kurš mācību priekšmets man patīk vislabāk? (Padomi veiksmīgai karjeras izvēlei). VIAA, 2008. (KC)
3. Patstāvīgas dzīves prasmes <ul style="list-style-type: none"> patstāvības izkopšana; dienas ritms; personīgā budžeta plānošana. 					Domātprieks. Skolotāja grāmata. 2002. (bibliotēkā) A.Baldiņš, A.Raževa. Klases audzinātāja darbs skolēnu personības izpētē. 2001. (bibliotēkā) Daudzpusīgā intelekta teorijas skolā, 2000. (bibliotēkā) Prāta spēles 2 (koncentrēšanās, atmiņa, inteliģence, kreativitāte). 2006. (bibliotēkā) www.dolceta.eu/latvija/ www.ec.europa.eu/health-eu/index_lv.htm www.zalajosta.lv (vides izglītības materiāli elektroniskā formā) http://isec.gov.lv/pedagogiem/metmat/energo.pdf (energoizglītība)
4. Veselīga dzīvesveida nozīme <ul style="list-style-type: none"> uzturs; miega režīms; atkarības; ekoloģija; reproduktīvā veselība. 					

Klases stundu plānošana un skolēnu izpēte 1. semestrī 8. klasei

"Dzīvot pilnvērtīgu dzīvi nozīmē baudīt izvēles brīvību un uzņemties atbildību par saviem lēmumiem."

(autoru kolektīvs "Dvēselei un pasaulei". 1998.)

Tematika	S	O	N	D	Ieteicamā literatūra, metodiskie materiāli u.c.
1. Profesijas, to daudzveidība: <ul style="list-style-type: none"> mīti par profesijām; aizspriedumi; diskriminācija; profesijas prestižs. 					Karjeras izglītība 7. klasē. Metodiskie ieteikumi. (KC) Karjeras izglītība 8. klasē. Metodiskie ieteikumi. (KC) Karjeras izglītība 9. klasē. Metodiskie ieteikumi. (KC) Karjeras izglītība 7. – 9. klasei. Skolotāja rokasgrāmata. (KC) Dzīves prasmju programma 7. – 9. klasei. (KC)
2. Aktuālais sabiedrībā, darba tirgū: <ul style="list-style-type: none"> darbs, bezdarbs; brīvprātīgais darbs; invalidu iespējas darba tirgū; ar nodarbinātību saistīti jautājumi. 					ESF materiāls "Karjera" 2. daļa "Uz kuriem es dodos? Karjeras un darba tirgus izpēte. (KC) Karjeras plānotājs pamatskolas skolēnam. PKIVA. (KC) Karjeras plānotājs pamatskolas skolēnam. Metodiskie ieteikumi. PKIVA. (KC) Palīgs 8. klases audzinātājam KI jomas "Karjeras izpēte" īstenošanā. VPĢ KC. 2008. (KC) ANO Bērnu tiesību konvencija. (KC)
3. Es un citi: <ul style="list-style-type: none"> prasme iejusties cita cilvēka situācijā; atpazīt savas un citu sajūtas, izjūtas un emocijas; pašvērtējums. 					Domātprieks. Skolotāja grāmata. 2002. (bibliotēkā) Prāta spēles 2. (koncentrēšanās, atmiņa, inteliģence, kreativitāte). 2006. (bibliotēkā) Saskarsme un konflikti. (bibliotēkā) http://isec.gov.lv/pedagogiem/metmat/klase.pdf www.apeirons.lv (filmas, rokasgrāmata "Tilts uz sapratni")
4. Prasme iepazīt un pieņemt atšķirīgo: <ul style="list-style-type: none"> atbildība, pienākumi, tiesības, tolerance; dzīve multikulturālā sabiedrībā; cilvēki ar īpašām vajadzībām. 					http://atvertaskola.iac.edu.lv/ (dzīve multikulturālā sabiedrībā) www.karjerascentrs.lv/profesijas.aspx www.nva.lv Informatīvs video materiāls par konfliktu risināšanu skolā. (IC) Videomateriāls "Lai dzīvo bērni!" (IC)

Tas, ka karjeras izglītība notiek jebkurā ikdienas mācību stundā skolā, saprotams, nav nekas jauns. Lai izvairītos no situācijas, kad klases audzinātājs cenšas klasē runāt par tēmu, kura jau skarta un labāk apgūta kādā mācību priekšmeta stundā, izveidojām **anketu mācību priekšmetu skolotājiem, lai noskaidrotu, kuras no karjeras izglītības tēmām ir šo mācību priekšmetu saturā.** Pēc anketas datiem gūvām pilnīgu pārlicību, ka lietišķo rakstu sagatavošana pilnībā tiek apgūta latviešu valodas, sociālo zinību un ekonomikas stundās; par veselībai drošu darba vidi, veselības faktoriem daudz tiek runāts veselības mācības un mājturības stundās; darba tiesiskās attiecības, likumdošana ir ekonomikas, politikas un tiesību mācību priekšmetu saturā.

Paraugs karjeras tēmu apzināšanai mācību priekšmetu stundās

Nr.	Tematika	Mācību priekšmets	Klase	Komentāri, piezīmes
5.	2. Pamatjoma „Karjeras izpēte” • Profesijas, to daudzveidība, profesiju tipi, populāras, pieprasītas profesijas			
6.	Karjeras vīzija • Mana sapņu profesija • Aizspriedumi, diskriminācija, stereotips • Mīti par profesijām • Profesijas prestižs			
7.	Darbs un bezdarbs • Darba tirgus • Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji • Iespējas bezdarbniekiem • Invalīdu iespējas darba tirgū • Brīvprātīgais darbs			
8.	Darba vide, tās nozīme, darba aizsardzība, riska faktori, darba vieta			
9.	Informācijas ieguves un komunikācijas līdzekļu izmantošana			
10.	Darba tiesiskās attiecības, darba likumdošana • Tiesību dokumenti, pamattiesības • Darba devējs, darba ņēmējs • Pienākumi, tiesības • Darba līgums			
12.	Izglītības iespējas Latvijā un ārvalstīs • Izglītības veidi, virzieni • Studiju veidi • Licencēšana, akreditācija • Bakalaura, maģistra, doktora grādi • Studiju kreditēšana, stipendijas, fondi • Mūžizglītība • Diploma atzīšana ārvalstīs			

Valmieras Pārgaujas ģimnāzija gadu no gada gūst pārlicību, ka vispilnīgāk skolēnu dzīvei (lasi – karjerai) sagatavo ne tikai viņa zināšanas un prasmes, kas gūtas mācību stundās, bet arī darbošanās ārpusstundu nodarbībās, pasākumos un citās aktivitātēs. Mēs uzskatām, ka šie pasākumi ir vislabākais veids, lai skolēns attīstītu sadarbības prasmes, sevis reprezentēšanas prasmes un, protams, arī gūst daudz informācijas, kuru ikdienā nesaņem.

Lai gūtu pieredzi un vairotu atbildības sajūtu, parasti izmantojam praksi, ka skolēni paši ir pasākumu organizētāji, vadītāji, skolotājs darbojas kā palīgs, konsultants. Ievērojot skolā izstrādātās Karjeras izglītības programmas saturu nosakām ārpusstundu pasākumus (tikšanās, lekcijas, izstādes, nodarbības, konkursus utt.) rīkojam atbilstoši klašu grupai paredzētajai jomai. Tā kā skolā klašu grupās ir no trīs līdz sešām paralēlklasēm, dalībnieku skaits pasākumos ir pietiekams. Ir arī pasākumi, kas paredzēti visām pamatskolas vai vidusskolas klašu grupām. Viens no tiem ir **projektu nedēļas** darbs pamatskolas klasēm, – visas nedēļas darbs ir veltīts karjeras izglītībai. Uzdevumi klasēm ir saskaņoti ar karjeras izglītības pamatjomām: 7. klasei – “Pašizpēte” (piemēram, “Mans klasesbiedra redzējums”), 8. klasei – “Karjeras izpēte” (piemēram, “Mana sapņu profesija”), 9. klasei – “Karjeras plānošana un vadība” (piemēram, “Manas karjeras kāpnes”). Projektu nedēļas noslēgumā 9. klasēm tradicionāli tiek rīkots karjeras vakars – zināšanu un prasmju pārbaude veiksmīgi karjerai.

Vidusskolas tradicionāls karjeras pasākums ir **“Veru durvis uz augstskolu”**, kurā izstādes veidā vidusskolēni iepazīstas ar augstskolām, iegūst informāciju, materiālus, notiek augstskolu mācībspēku vadītas stundas. Aicinām piedalīties pasākumā arī citu Valmieras un apkārtnes vidusskolu skolēnus.

Plašāka mēroga pasākums ir **iespēju dienas** (nākamajiem 7. un 10. klašu skolēniem). Šajās reizēs citu skolu skolēnus iepazīstinām ar mūsu skolu, ir iespēja satikt esošos skolēnus, baudīt viņu priekšnesumus, bijušie skolēni stāsta par gūto ģimnāzijā, ir iespēja iepazīt skolotājus viņu vadītajās nodarbībās. Karjeras izglītības satura apguvi veicina arī pasākumi klašu grupām **“Profesiju labirinti”** (8. klasēm).

Karjeras izglītībā svarīgas ir tikšanās, lekcijas, kas iepazīstina ar profesiju pārstāvjiem, iestāžu darbību, darba tirgus aktualitātēm u.c. Šajos pasākumos lieliski palīdz labas sadarbības iespējas ar *Swedbank*, Valmieras policiju, Nodarbinātības valsts aģentūras Valmieras filiāli u.c. iestādēm.

Ideja, kā sākt, ja skola līdz šim nav pievērsusies karjeras izglītībai vai karjeras izglītības darbs veikts nesistemātiski

Biežāk uzdotie jautājumi semināros par karjeras izglītību ir divi.

- Kā uzsākt darbu karjeras izglītībā?
- Ko darīt, ja ir idejas, bet nav sistēmas?

Ieteiktu sākt ar trim anketām, kas ir izstrādātas projektā KIPNIS: anketu skolēniem, anketu skolotājiem un anketu vecākiem. Neapšaubāmi, ka katrai skolai ir labas iestrādes, bet ir arī jomas, kurās nav veicies, tāpēc šo trīs anketu apkopojums sniegs objektīvu priekšstatu, ar ko skola karjeras izglītībā var sākt, kuras ir tās jomas, kam jāpievērš lielāka uzmanība. Anketu apkopojumā var noteikt skolas stiprās un vājās puses, izvirzot prioritātes katram mācību gadam.

APKOPOJUMS

Stiprās puses	Vājās puses

SKOLAS KARJERAS PLĀNA SADAĻAS

SKOLAS DARBA STIPRĀS PUSES	TĀLĀKĀS ATTĪSTĪBAS VAJADZĪBAS	PRIORITĀTES
1.	1.	200... g.
2.	2.	200... g.
3.	3.	200... g.

Turpmākais darbs vairs nešķiet tik sarežģīts un nepārskatāms, kā tas bija iepriekš. Konkrētajā mācību gadā jānosaka darāmie uzdevumi, atbildīgie un paredzamie rezultāti, paredzot veikt kontroli katru gadu. Pašvērtējums nosakāms ne biežāk kā reizi trijos gados.

3. Domas nākotnei

Plānojot karjeras izglītības darbu tuvākajai nākotnei, ir vairākas idejas, kuras vēlamies īstenot:

- skolas karjeras centru veidot kā topošā skolas metodiskā centra sastāvdaļu, tā mudinot ne tikai skolēnus domāt par savu karjeru, pilnveidi, bet arī pieaugušos – skolotājus, skolas darbiniekus;
- veikt darbu, lai, līdzīgi kā iepriekš, tiktu saņemts pašvaldības atbalsts karjeras speciālista atalgošanai;
- izveidot darba burtnīcas pamatskolas skolēniem "Ceļvedis karjeras izglītībā";
- iesaistīties dažādos projektos, tā risinot finansiālos jautājumus dažādu karjeras izglītību aktīvistu īstenošanai (mācību tematiskās ekskursijas, dažādi pasākumi u.c.).

Mēs priecājamies, ja kāda no šīm idejām jums noderēs!

"Mani interesē nākotne, jo es gatavojos tajā aizvadīt atlikušo mūža daļu." (Čarlzs F.Keterings)

VIII. KARJERAS IZGLĪTĪBA DAŽĀDĀS VECUMPOSMA GRUPĀS

KARJERAS IZGLĪTĪBAS ĪSTENOŠANAS PAMATNOSTĀDNES DAŽĀDĀS SKOLĒNU VECUMPOSMA GRUPĀS

Dzīves laikā mēs katrs izejam noteiktus vecumposmus – dažādas fiziskās un garīgās attīstības stadijas. Mūsu darbaspējas, kompetence, ambīcijas un motivācija mainās dzīves laikā līdz ar mūsu ķermeņa fizioloģiskajām izmaiņām. Karjeras saistība ar attiecīgu vecumposmu ir pārsteidzoši cieša.

Pamatskolas sākumklašu skolēniem vēl nav izveidojusies izpratne par karjeru, jo viņiem ir nepietiekamas zināšanas par profesijām un darba dzīvi. Šajā vecumā skolēni, aplūkojot dažādas darbības jomas, pietiekami nenovērtē tās prasmes un nepieciešamo laiku, kas jāiegulda, lai veiktos konkrētā profesijā. Tādēļ karjeras izglītība ir jāuzsāk pēc iespējas agrāk, lai sāktu veidoties vīzija par to, ko katrs vēlas sasniegt savā dzīvē. Jārada vide, kurā skolēni nodarbojas ar to, kas viņus interesē, jo tas attīsta viņos spēcīgu svarīguma un pašiniciatīvas sajūtu.

Plānojot nodarbības un pasākumus, nedrīkst aizmirst arī jokus un jautrību, kas sagādā lielāku gandarījumu par kopīgi paveiktu uzdevumu vai darbu.

Lai arī katrs skolēns aug un attīstās neatkarīgi veidā, visi skolēni iziet noteiktus attīstības posmus. Katrai vecumposma grupai karjeras izglītībā tiek izvirzīti atšķirīgi mērķi, kurus var sasniegt, izmantojot līdzīgas darba organizācijas formas un metodes.

Sākumskolas skolēnu vecumposmā mācību stundu plānos būtu jāiekļauj tādas metodes karjeras izglītības tēmu apguvei, kas ietver rotaļu elementus un ir saistītas ar zinātkāres attīstību. Anketās un izpētes materiālos būtu jāizmanto zīmējumu, spēļu un rotaļu elementi, jo tie ir viegli uztverami. Nepieciešami arī vizuāli uzskates līdzekļi, vienkāršas, bet bērni uzmanību saistošas darba lapas, jo šī vecumposma bērni piesaista viss jaunais, krāsainais un spilgtais. Daļai bērnu raksturīgi, ka nav ilgstošas koncentrēšanās spējas, tādēļ, lai izprastu lietu būtību, ir vajadzīga tāda uzskate, kas ļauj aptaustīt, redzēt, sadzirdēt un sajūst. Būtiski ir attīstīt radošo domāšanu, kuras pamatā ir iztēle, fantazēšana, sapņošana un vizualizēšana.

Karjeras izglītības programmās izmanto attiecīgam vecumam atbilstošus materiālus, kas ir piemēroti skolēnu attīstības līmenim. Vecumam atbilstošas aktivitātes atklāj skolēniem dažādu profesiju daudzveidību, karjeras informācijas avotus un iemeslus, kādēļ cilvēki strādā, attīsta dzīves pamatprasmes.

Šīs apgūtās prasmes ir pamatā nākamo prasmju apgūšanai. Skolēnam attīstoties, iepriekš iegūtās prasmes tiek nostiprinātas, attīstītās un tiek tālāk pilnveidotas.

Kļūstot vecākiem, skolēni modificē karjeras vīzijas un mērķus, rodas tieksme izzināt savas spējas, kuras nepieciešamas sev piemērotas profesijas meklējumos. Šajā posmā pusaudzis iegūst jaunas darba iemaņas un veidojas viņa strādīgums, sāk veidoties cilvēka vērtību sistēma, uzskati un morāli apsvērumi, nepieciešamība pašapliecināties. Šajā dzīves posmā pieaug sava nozīmīguma apziņa, pusaudži meklē savu identitāti, sociālo lomu, meklē atbildes uz jautājumu, par ko kļūt nākotnē. Pēc pamatskolas pabeigšanas, iegūstot karjeras izglītību, skolēni uzrāda labākas sekmes, viņu iesaiste skolas dzīvē un mācību procesā ir uzlabota, kā arī ir iegūta lielāka izpratne par karjeras iespējām, personīgām un starppersonu prasmēm. Turklāt viņi ir spējīgi apgūt daudz sarežģītākus kursus, un vidusskolas beidzēju skaits ir lielāks.

Darbā ar dažādu vecuma grupu skolēniem skolotāja uzdevums ir vērēt bērnu uzmanību un iepazīstināt ar apkārtējo vidi un parādībām, izraisot viņos interesi, kas rada vēlēšanos rīkoties.

UZMANĪBA → INTERESE → VĒLĒŠANĀS → DARBĪBA

Karjeras izglītībā iekļautās tēmas visām vecumu grupām – sevis izzināšana, darba pasaules izzināšana, lēmumu pieņemšana, karjeras plānošana un vadība.

BĒRNU KARJERAS VAJADZĪBAS DAŽĀDOS VECUMPOSMOS

Attīstības iezīmes	Karjeras vajadzības	Vecāku iesaistīšana
<p>Pamatskolas 1. – 4. klase</p> <p>Nepieciešama uzmanība un uzslavas.</p> <p>Piemīt neierobežota enerģija.</p> <p>Nespēja nošķirt iedomu pasauli no realitātes.</p> <p>Nepieciešama pašapziņas veidošana.</p>	<p>Atšķir darbu no spēles.</p> <p>Identificē dažādus darba veidus.</p> <p>Piedalās dažādos darba aktivitāšu veidos.</p> <p>Zina, kā pieņemt lēmumus.</p> <p>Apgūst pozitīvu attieksmi pret darbu.</p> <p>Identificē personīgās sajūtas.</p>	<p>Uzklausa un iedrošina.</p> <p>Mudina piedalīties dažādos sporta veidos/hobijos.</p> <p>Pozitīvi uzstāj, ka bērnam jāveic mājasdarbi.</p> <p>Uzslavē darba pūles, kā arī darba izpildījumu.</p> <p>Izrāda interesi par skolu un uzsver skolas nozīmi.</p> <p>legādājas rotaļlietas, kas veicina lomu spēli.</p> <p>Pieņem lēmumus kopā ar bērnu, nevis bērna vietā.</p>
<p>Pamatskolas 5. – 6. klase</p> <p>Daudz patstāvīgāki.</p> <p>Saprot, ka piederība grupai un draugiem ir svarīga.</p> <p>Var uzņemties vairāk atbildības.</p> <p>Pārsteidzošs interešu vēriens.</p> <p>Var patstāvīgi domāt, tomēr ir viegli ietekmējami.</p>	<p>Identificē personīgās intereses, spējas, savas stiprās un vājās puses.</p> <p>Raksturo savus pienākumus mājās un skolā un saista tos ar kopienā sastopamajiem darbiem.</p> <p>Apraksta, cik darbs ir nozīmīgs un sasniedzams visiem cilvēkiem.</p> <p>Apraksta, kā personīgie uzskati un vērtības ietekmē lēmumu pieņemšanu.</p>	<p>Veicina labus darba paradumus mājās.</p> <p>Uztic vairāk pienākumu.</p> <p>Bieži pūles un pieredze ir svarīgāka nekā kvalitāte.</p> <p>Izvairās mājasdarbus dalīt vīriešu un sieviešu darbos, lai neveidotos stereotipi.</p> <p>Iepazīstina ar dažādām profesijām, kuras sastopam ikdienā.</p> <p>Piedalās skolas karjeras izglītības programmas īstenošanā.</p> <p>Uzklausa, kā bērns pieņem lēmumus.</p> <p>Uzmanā vienaudžu ietekmi un ietekmi uz savu bērnu.</p>

Attīstības iezīmes	Karjeras vajadzības	Vecāku iesaistīšana
<p>Pamatskolas 7. – 9. klase</p> <p>Piedzīvo dramatiskas fiziskas izmaiņas.</p> <p>Nepieciešamība pēc uzslavām un ir jūtīgi.</p> <p>Mēģina izveidot unikālu identitāti neatkarīgi no vecāku ietekmes.</p> <p>Vēlas vairāk neatkarības.</p> <p>Zinātkāri, tomēr nav gatavi plānot.</p> <p>Pauž jūtas daudz atklātāk.</p>	<p>Demonstrē labas spējas darbā ar citiem.</p> <p>Novērtē līdzības un atšķirības starp cilvēkiem.</p> <p>Identificē stratēģijas personīgo finanšu vadībā.</p> <p>Apraksta spējas, kuras ir nepieciešamas dažādu darbu veikšanā.</p> <p>Demonstrē prasmes, kādas nepieciešamas darba iegūšanai un noturēšanai.</p>	<p>Apspriež ar savu bērnu viņa prasmes, intereses, spējas un mērķus, lai palīdzētu plānot nākotni.</p> <p>Iedrošina piedalīties kopienas pasākumos, kuros sniedz dažādus pakalpojumus.</p> <p>Palīdz bērniem iepazīties ar dažādām profesijām, organizējot darba vērošanu, darba vietu apmeklēšanu vai personīgās intervijas.</p> <p>Palīdz bērniem rīkoties ar savu naudu un iedrošina pieņemt ekonomiska rakstura lēmumus.</p> <p>Palīdz bērniem piedalīties Ēnu dienās un citos ar darbu saistītos pasākumos.</p>
<p>Vidusskolas 10. – 12. klase</p> <p>Veido savu identitāti.</p> <p>Uzsāk lielākus un reālistiskākus darba/karjeras meklējumus.</p> <p>Attīsta interesi par sociāliem jautājumiem.</p> <p>Nobriest seksuāli, mainoties fiziski un emocionāli.</p> <p>Kļūst aizvien patstāvīgāki.</p>	<p>Saprot, kā individuālā personība, spējas un intereses ir saistītas ar karjeras mērķiem.</p> <p>Saprot, kā izglītība ir saistīta ar augstskolas izvēli, turpmāku apmācību un/vai iekļaušanos darba tirgū.</p> <p>Demonstrē pārnesamās prasmes, kuras var izmantot dažādos darbos un piemērot mainīgajām darba prasībām.</p> <p>Spējīgi izmantot plašus karjeras informācijas avotus.</p> <p>Demonstrē atbildīgu lēmumu pieņemšanu.</p>	<p>Palīdz savam bērnam pieņemt patstāvīgus lēmumus.</p> <p>Veicina pētīt izglītības iespējas pēc vidusskolas.</p> <p>Iesaistās sava bērna nākotnes plānošanā.</p> <p>Uzdod noteiktus finanšu pienākumus.</p> <p>Elastīgi lēmumu pieņemšanas procesā, jo tas prasa pacietību un neskaitāmas modifikācijas.</p>

KARJERAS IZGLĪTĪBĀ SASNIEDZAMĀS PRASMES 1. – 6. KLASĒ

Beidzot 6. klasi, skolēns

- ir iepazinies ar dažādām profesijām;
- izprot dažādo profesiju lomu sabiedrības dzīvē;
- izprot saikni starp zināšanām, izglītību, profesijām un nodarbinātību;
- mēģina izzināt savas personīgās intereses un spējas;
- izprot komunikācijas un komandas darba nepieciešamību.

Sevis iepazīšanā ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes

- Skolēns spēj analizēt un izvērtēt savus sasniegumus, personiskās īpašības, spējas un iemaņas.
- Skolēns prot izmantot pašanalīzes rezultātus savu attīstības vajadzību noteikšanai un sava pozitīva paštēla veidošanai.
- Skolēns spēj noteikt savas attīstības mērķus.
- Skolēns spēj atšķirt stereotipus un sagrozītus, realitātei neatbilstošus cilvēku un profesiju aprakstus.
- Skolēnam ir izveidojušās noteiktas attieksmes pret dzīves pamatvērtībām, prasmes mācīties un izpratne par darbu, tajā skaitā arī komandas darbu, nozīmi.

Darba pasaules izzināšanā ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes

- Skolēns izprot, ka darba dzīve nav tikai iešana uz darbu un naudas pelnīšana; saprot, ka darba dzīvei ir daudzi svarīgi aspekti.
- Skolēns spēj aprakstīt, kādas izmaiņas ir notikušas darba pasaulē (raksturot izmaiņas darba pasaulē).
- Skolēns zina dažādus avotus, kur meklēt informāciju par izglītības iespējām un darba tirgu; zina, kur meklēt karjeras konsultantu palīdzību; ir spējīgs izmantot informācijas avotus.
- Skolēns spēj izveidot profesiju grupas pēc to pazīmēm.
- Skolēns apzinās savas iespējas.

Lēmumu pieņemšanā, plānošanā un tālākā rīcībā ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes

- Skolēns spēj izmantot vienkāršus lēmumu pieņemšanas paņēmienus.
- Skolēns prot sameklēt un izmantot palīdzību personīgu lēmumu pieņemšanā.
- Skolēns spēj izprast ilgtermiņa plānošanas nozīmi un ietekmi savas karjeras iespēju un ar to saistīto lēmumu pieņemšanas kontekstā.
- Skolēns spēj apsvērt dažādas iespējas un, ja nepieciešams, spēj korigēt vai mainīt savus plānus.
- Skolēns izprot, ko nozīmē "tikt galā" mainīgajā pasaulē un kā tas ir attiecināms uz ilgtermiņa karjeras plānošanu.
- Skolēns spēj (daļēji) uzņemties atbildību par savas personības attīstību.
- Skolēns spēj analizēt pārmaiņas, kas notikušas viņa dzīvē pēdējā laikā.
- Skolēns spēj izskaidrot, kāpēc ir nepieciešamas saskarsmes un komandas darba prasmes, kā arī spēj tās pats izmantot.

Īslīces vidusskola

Karjeras izglītības programmas īstenošanas plāns

Andra Katkeviča,
psiholoģe

Karjeras izglītība tiek īstenota, izmantojot dažādas darba organizācijas formas – mācību priekšmetu stundas, klases stundas, individuālas nodarbības, dažādus ārpusstundu pasākumus, ievērojot konkrētu plānu.

1. – 2. klasē tiek akcentēta joma "Pašizpēte".

Klase un mācību priekšmetu stundas	Tēmas	Stundu vai pasākumu skaits
1. kl. Ētika	Kā dažādi var pavadīt brīvo laiku	1
1. kl. Ētika	Mans varonis	1
1. kl. Ētika	Manas īpašības, manas stiprās puses	1
2. kl. Lasīšana	Varoņu raksturojumi (ārpusklases lasīšana)	4
2. kl. Lasīšana	Domraksts "Mani nākotnes nodomi"	1
2. kl. Rokdarbi	Gaumīgs apģērbs dažādām dzīves situācijām	2
Klases stundas	1. kl. Es varu rūpēties par savu veselību	1
	1. kl. Aizraušanās, hobiji	1
	1. kl. Mana ģimene	1
	2. kl. Es – sava rakstura saimnieks	1
	2. kl. Mācos mācīties	1
	2. kl. Mācos risināt strīdus	2
Individuālās nodarbības	1. kl. Kognitīvo procesu izpēte, datu analīze (veic skolas psihologs, logopēds)	Katra skolēna individuāla izpēte
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, lomu spēles, vecāku sapulces, skola, individuālās konsultācijas u.c.)	1. kl. Adaptācijas nodarbības (klases audzinātājs, skolas psihologs): "Kāds es esmu?"; "Draudzēsimies!"; "Atrisinām strīdus" u.c.	3 x 2 stundas
	1. kl. Vecāku sapulce "Kā mācīt un palīdzēt savam bērnam mācīties"	1 pasākums
	2. kl. Lugas iestudēšana, vienlaikus veicot pārrunas "Kā man izdodas sadarboties ar citiem"	1 pasākums
	2. kl. Projekts "Mana veselība"	Projektu nedēļa

3. – 4. klasē tiek akcentēta joma "Karjeras izpēte".

Klase un mācību priekšmetu stundas	Tēmas	Stundu vai pasākumu skaits
3. kl. Lasīšana	Domraksts. Mani vecāki un darbs	1
3. kl. Vizuālā māksla	Cilvēks darbā	1
3. kl. Rokdarbi	Drošība darbā	1
4. kl. Dabaszinības	Cilvēki, kas rūpējas par dabu. Iepazīšanās ar dabu saistībām profesijām	2

Klase un mācību priekšmetu stundas	Tēmas	Stundu vai pasākumu skaits
4. kl. Lasišana	Domraksts. Populārākās profesijas	1
4. kl. Angļu valoda	Profesijas	1
Klases stundās	3. kl. Kāpēc vajadzīgs darbs?	1
	3. kl. Profesiju izstāde. Praktisks darbs	1
	3. kl. Ceļš uz amatu	1
	4. kl. Dažādas skolas	1
	4. kl. Darba drošība	1
	4. kl. Pašnodarbinātība. Kā cilvēki pelna naudu?	1
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, lomu spēles, vecāku sapulces, skola, individuālās konsultācijas u.c.)	3. kl. Drošības dienas skolā	1
	3. kl. Konkurss. Profesiju daudzveidība	1 pasākums
	4. kl. Mācību ekskursija. Iepazīstam dažādus darbus	1 pasākums
	4. kl. Darba izmēģinājums. Darbi lauku saimniecībā	1 pasākums

5. – 6. klasē tiek akcentēta joma "Karjeras vadība".

Klase un mācību priekšmetu stundas	Tēmas	Stundu vai pasākumu skaits
5. kl. Literatūra	Domraksts. Mans varonis tiek galā ar grūtībām	1
5. kl. Veselības mācība	Stress. Kā pārvarēt stresu?	1
5. kl. Latviešu valoda	Saziņa	1
6. kl. Krievu valoda	Valodas kultūra	1
6. kl. Angļu valoda	Iepazīstināšana	1
6. kl. Literatūra	Mūsdienu jaunieša problēmas	1
Klases stundās	5. kl. Mani mērķi un kā es tos varu sasniegt	1
	5. kl. Sevis reprezentēšana	1
	5. kl. Uzvedības etiķete	1
	6. kl. Lēmumu pieņemšana. Lomu spēles	1
	6. kl. Kā cilvēki tiek galā ar grūtībām?	1
	6. kl. Stress. Stresa menedžments	1
Individuālās nodarbības	6. kl. Vēstule sev un individuālas pārrunas par savu vietu dzīvē un nākotnes plānošanu (atbalsta personāls)	Pārrunas ar katru skolēnu individuāli
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, lomu spēles, vecāku sapulces, skola, individuālās konsultācijas u.c.)	5. kl. Tikšanās ar skolēniem, kuri vasarās strādā	1 pasākums
	5. kl. Adaptācijas nodarbības sadarbībā ar skolas psihologu. Darbs komandā. Stresa menedžments	2 X 2 stundas
	6. kl. Tikšanās ar studentiem, skolas absolventiem	1 pasākums
	6. kl. Skolēnu iesaistīšana klases pasākumu organizēšanā. Klases vakara organizēšana	1 vai vairāki pasākumi

Pamatjoma "Pašizpēte" ietver šādas saturiskās tēmas:

- "Manas intereses, hobiji, spēles";
- "Brīvais laiks";
- "Prasme mācīties";
- "Lēmumu pieņemšana";
- "Mans nākotnes redzējums".

Pamatjoma "Es klasē un skolā" ietver šādas saturiskās tēmas:

- "Pienākumi un tiesības";
- "Konflikti un to risināšana";
- "Es ienāku sabiedrībā".

Pamatjoma "Veselība un drošība" ietver šādas saturiskās tēmas:

- "Es un mans organisms";
- "Veselības nosacījumu";
- "Darbs un drošība".

Pamatjoma "Karjeras izpēte" ietver šādas saturiskās tēmas:

- "Profesiju daudzveidība";
- "Profesiju reitings";
- "Manu vecāku darba dzīve".

5. klase

Tēma	Audzināšanas stundu skaits	Mācību priekšmeti	Ārpusklases pasākumi
Manas intereses, hobiji	1	Literatūra, mājturība	
Mans brīvais laiks	1	Valodas	Klases vakari, ekskursijas
Mana mācīšanās taktika	1	Visi mācību priekšmeti	
Pienākumi un tiesības	2	Sociālās zinības	
Konflikti, to rašanās un risināšana	1	Literatūra, sociālās zinības	
Organisma augšana		Sociālās zinības	
Cilvēka maņas un darbs	1	Sociālās zinības	
Drošības noteikumi un to nepieciešamība	1	Mājturība, sports	
Profesiju daudzveidība	1		Projektu nedēļa

6. klase

Tēma	Audzinašanas stundu skaits	Mācību priekšmeti	Ārpusklases pasākumi
Mans brīvais laiks		Valodas	Klases vakari, ekskursijas
Mans nākotnes redzējums	1		
Lēmumu pieņemšana	1		
Es ienāku sabiedrībā	2	Vēsture	
Darbs un risks			Drošības nedēļa
Veselība un profesija	1	Dabaszinības, sports u.c.	
Emocijas	1	Valodas, mūzika u.c.	
Profesiju reitings un prasības	2		
Manu vecāku darba dzīve	1		Ekskursijas

Karjeras izglītības īstenošana klases stundās

Auces vidusskolas ieteiktās tēmas klases stundu nodarbībām "Karjeras izvēle"

1. klase (2 st.)

Tēma "Ģimenes locekļu profesijas":

- zināt, par ko strādā ģimenes locekļi;
- izkopt prasmi par to pastāstīt klases biedriem;
- veidot pozitīvu attieksmi pret dažādām profesijām un darbu.

Tēma "Profesijas skolā":

- veidot priekšstatu par profesiju struktūru skolā.

2. klase (2 st.)

Tēma "Profesiju daudzveidība skolā un pilsētā":

- mācīties saskatīt saistību starp darbu un profesiju;
- izzināt profesijas, kas sastopamas skolā un pilsētā;
- izprast to nozīmi vietējās sabiedrības dzīvē;
- veicināt pozitīvu attieksmi pret skolas un pilsētas cilvēku darbu un profesijām.

Tēma "Mans darbs mācīties":

- veidot sapratni par mācību darba nozīmi cilvēku dzīvē;
- veicināt pozitīvu attieksmi pret mācību darbu.

3. klase (2 st.)

Tēma "Manas intereses, dotumi un spējas":

- censties izzināt savas intereses un spējas;
- mācīties novērtēt iespējas izmantot savas intereses, dotumus un spējas savas nākamās profesijas izvēlē.

Tēma "Profesiju dažādība pilsētā/novadā":

- iepazīt profesijas pilsētā/novadā;
- veidot cieņu pret jebkuru profesiju.

4. klase (2 st.)

Tēma "Mans brīvais laiks, manas iespējas pašrealizēties":

- veidot interesi par saturīga brīvā laika pavadīšanas iespējām, vēlmi atrast savu vietu sabiedrībā.

Tēma "Profesijas pagātnē, tagadnē un nākotnē":

- apzināties profesiju dažādību un vajadzību dažādos laikos;
- izprast dažādo profesiju lomu sabiedrības dzīvē.

5. klase (3 st.)

Tēma "Profesijas prestižs un pievilcība":

- iepazīstināt ar informāciju par dažādām profesijām;
- mācīties izteikt savu viedokli.

Tēma "Darbs komandā, komunikācija":

- rosināt strādāt komandā, izpildot dažādus uzdevumus un pienākumus;
- izprast komunikācijas un komandas darba nepieciešamību;

- veidot kulturālu attieksmi pret klasesbiedriem, skolotājiem, sabiedrību;
- veicināt pozitīvu mijiedarbību ar citiem.

6. klase (3 st.)

Tēma "Darbs un bezdarbs". Faktori, kas tos ietekmē:

- veidot priekšstatu par darba tirgus nozīmi un nosacījumiem.

Tēma "Nodarbinātība Latvijā. Lielākie nodokļu maksātāji":

- veidot priekšstatu par izmaiņām darba tirgū.

Tēma "Laika plānošana":

- veicināt atbildību par jebkuru sev uzticēto darbu;
- attīstīt atbildību par savu rīcību, savas personības attīstību;
- mācīt saskatīt saistību starp nodarbošanos, darbu, profesiju un dzīves stilu.

Nodarbību komplekts 1. – 6. klašu karjeras izglītības stundām

Inga Belinska,
Bauskas rajona padomes Izglītības pārvaldes
Karjeras koordinatore metodiskās apvienības vadītāja

1. klase

STUNDAS TĒMA "DARBS UN PROFESIJA"

Resursi

Darba lapa "Darbs un profesija".

Jēdzieni (skolēni tos ieraksta darba lapās un saglabā savā *portfolio*)

Darbs – cilvēka mērķtiecīga darbība, lai radītu materiālas vai garīgas vērtības, strādāšana, vērtību radīšana, par ko cilvēks saņem algu, darbību kopums, cilvēku lietderīgas darbības rezultāts, veicams uzdevums (Latviešu valodas vārdnīca. Rīga, Avots, 1987.).

Profesija – pamatdarbs, pastāvīga nodarbošanās, kas prasa noteiktu sagatavotību, izglītību (Svešvārdu vārdnīca. Norden Ab, 1999.).

Stundas gaita

1. aktivitāte

1. solis

Kas ir darbs un kas ir profesija?

Darbs –

Profesija –

2. solis

Kādas profesijas tu jau zini? Darbā izmanto tabulu.

Skolotājs	Celtnieks	
Ārsts		
Frizieris		

2. aktivitāte

Vai tu zini, ko dara šo profesiju pārstāvji? Papildini darāmo darbu sarakstu.

Skolotājs liek atzīmes,

Ārsts ārstē slimniekus,

Frizieris griež un krāso matus,

Pārdevējs pārdod maizi,

3. aktivitāte

Savieno profesiju un darāmo darbu! Lai to izdarītu, sagriez tabulu (pa līnijām), tad veido divus stabiņus: profesija un darāmais darbs. Šo uzdevumu var veikt arī pāri, grupā.

Ja skolotājs vēlas saglabāt darba lapu nesagrieztu, ieteicams tabulu nokopēt atsevišķi.

Skolēni var strādāt ar savām darba lapām patstāvīgi, profesijas un darāmā darba pārus vienādi numurējot.

Celtnieks	Gatavo mēbeles	Žurnālists	Šuj apģērbu
Skolas autobusa šoferis	Fotografē	Krāsotājs	Māca bērnus lasīt, rakstīt, rotaļāties
Pavārs	Būvē mājas	Fotogrāfs	Gatavo pusdienas
Bankas darbinieks	Raksta rakstus avīzēm un žurnāliem	Šuvējs	Skaita naudu
Galdnieks	Ved skolēnus uz skolu	Audzinātājs bērnudārzā	Krāso sienas, logus

4. aktivitāte

Kādus darbus tu zini?

Ravēšana, stādīšana, istabas kārtošana, trauku mazgāšana
lekrāso, kurus darbus tu jau proti.

Kuri darbi tev vislabāk patīk? Tiem darbiem, kuri patīk visvairāk, pieliec pluszīmi (+); tiem, kuri patīk ne tik labi, pieliec mīnuszīmi (-).

5. aktivitāte

Uzzīmē savu mīļāko darbu! (Darbu, kuru tu vislabprātāk dari.)

Vēlreiz pārrunājiet ar skolēniem, kas ir darbs un kas ir profesija!

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "DARBS UN PROFESIJA"

Profesija –

Darbs –

1. Kādas profesijas tu jau zini? Ieraksti tabulā!

Skolotājs		
Ārsts		

2. Vai tu zini, ko dara šo profesiju pārstāvji? Papildini darāmo darbu sarakstu!

Skolotājs liek atzīmes,

Ārsts ārstē slimniekus,

Frizieris griež un krāso matus,

Pārdevējs pārdod maizi,

3. Savieno profesiju un darāmo darbu. Lai to izdarītu, sagriez tabulu (pa līnijām), tad veido divus stabiņus: profesija un darāmais darbs.

Celtnieks	Gatavo mēbeles	Žurnālists	Šuj apģērbu
Skolas autobusa šoferis	Fotografē	Krāsotājs	Māca bērnus lasīt, rakstīt, rotaļāties
Bankas darbinieks	Būvē mājas	Fotogrāfs	Gatavo pusdienas
Bankas darbinieks	Raksta rakstus avīzēm un žurnāliem	Šuvējs	Skaita naudu
Galdnieks	Ved skolēnus uz skolu	Audzinātāja bērnudārzā	Krāso sienas, logus

4. Kādus darbus tu jau zini?

Ravēšanu,
istabas kārtošanu,
trauku mazgāšanu,

.....
.....
.....

lekrāso, kurus darbus no uzrakstītajiem tu jau proti.

Pieliec pluszīmi (+) pie darba veida, kas tev vislabāk patīk! Pieliec mīnuszīmi (-) pie darba veida, kas tev ne tik labi patīk!

5. Uzzīmē savu mīļāko darbu!

STUNDAS TĒMA "MĀMIŅAS (VECMĀMIŅAS, KRUSTMĀTES) DARBS UN PROFESIJA"

Resursi

Darba lapa "Māmiņas profesija" 1. klase

Stundas gaita

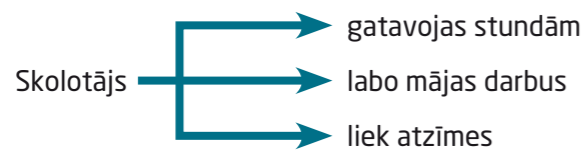
1. aktivitāte

1. solis

Skolēni, gatavojoties stundai, mājās ir noskaidrojuši māmiņas (vecmāmiņas, krustmātes) profesiju un tajā darāmos darbus.

2. solis

Darba lapā māmiņas ieraksta profesiju un tajā darāmos darbus ikdienā (darba lapā 1. un 2. uzdevums):

2. aktivitāte

Kas jāprot manai māmiņai, lai to visu paveiktu (darba lapā 3. uzdevums)?

Gatavojas stundām – jāprot ilgi strādāt.

Labo mājasdarbus – jāprot izpildīt mājasdarbu uzdevumus, jāprot novērtēt.

Liek atzīmes – jāprot ielikt atzīmi.

3. aktivitāte

Vai tu gribētu strādāt māmiņas profesijā?

lekrāso savu atbildi! (darba lapā 4. uzdevums)

JĀ NĒ

Kas tev patīk, kas nepatīk šajā profesijā? (darba lapā 5. uzdevums)

Patīk tas, ka:	Nepatīk tas, ka:

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "MĀMIŅAS (VECMĀMIŅAS, KRUSTMĀTES) DARBS UN PROFESIJA"

1. Uzraksti, kāda ir tavas māmiņas profesija:

2. Ieraksti māmiņas profesiju un to, kādus darbus viņa tajā veic:

Profesija	Darāmie darbi

3. Kas jāprot manai māmiņai, lai to visu paveiktu?

Manai māmiņai jāprot

4. Vai tu gribētu strādāt māmiņas profesijā? Iekrāso savu atbildi!

JĀ NĒ

5. Kas tev patīk, kas nepatīk šajā profesijā?

Patīk tas, ka:	Nepatīk tas, ka:

1. klase
STUNDAS TĒMA "PAR KO ES GRIBĒTU KĻŪT?"

Resursi
 Darba lapa "Par ko es gribētu kļūt?" (A1 lapa)

Stundas gaita

1. aktivitāte

1. solis

Gatavojoties stundai, skolēni ir padomājuši, kādu profesiju izvēlētos, par ko gribētu kļūt.

2. solis

Klasē uz tāfeles vai A1 lapas skolotājs uzraksta visas izvēlētās profesijas, un tiek noskaidrota vispopulārākā.

2. aktivitāte

1. solis

Darba lapā skolēni uzraksta izvēles iemeslus:

Es gribētu kļūt par, jo

2. solis

Skolotāja uz tāfeles vai A1 lapas apkopo atbildes. Klase izdara secinājumu, kurš ir visbiežāk sastopamais profesijas izvēles iemesls. Sarunā iespējams noskaidrot, kāpēc ir tāda izvēle.

3. aktivitāte

Darba lapās skolēni analizē:

- kādi ir izvēlētās profesijas pārstāvja darba pienākumi;
- kas patīk un kas nepatīk konkrētajā profesijā;
- kas jāzina;
- kuri mācību priekšmeti ir visnoteicošākie.

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "PAR KO ES GRIBĒTU KĻŪT?"

Es vēlos kļūt par, jo

Padomā un uzraksti.

- Kādi ir tavas izvēlētās profesijas pārstāvja darba pienākumi?

- Kas tev patīk un kas nepatīk šajā profesijā?

PATĪK	NEPATĪK

- Kas jāzina, lai strādātu tavā izvēlētajā profesijā? Kuri mācību priekšmeti ir visnoteicošākie?

Mana izvēlētajā profesijā	Kas man jāzina?	Kuros mācību priekšmetos to es varu apgūt?

2. klase
STUNDAS TĒMA "PAR KO ES GRIBĒTU KĻŪT?"

Resursi

Darba lapa "Par ko es gribētu kļūt?" 2. klase

Stundas gaita

1. aktivitāte

1. solis

1. uzdevums

Atceries, par ko tu vēlējies kļūt 1. klasē. (Izmanto savu *portfolio!*)

Vai tavas domas ir/ nav mainījušās?

Ieraksti savā darba lapā iepriekšējo un jauno izvēli.

2. solis

2. uzdevums

Padomā un uzraksti, kas ir/nav mainījis tavu izvēli! (filma, raksts žurnālā, draugs, vecāki u.c.).

2. aktivitāte

1. solis

3. uzdevums

Kas tev patīk izvēlētajā profesijā?

Kādas zināšanas un prasmes tiek prasītas tavas izvēlētajā profesijā pārstāvim?

Kuri mācību priekšmeti ir visnepieciešamākie?

2. solis

4. uzdevums

Sameklē klasē sev pāri un izstāsti par savu profesiju; kāpēc tev tā patīk, kas jāiemācās, kam jāpievērš uzmanība. Pēc tam lai klasesbiedrs izstāsta, kā viņš sapratis, kāda ir tava izvēlētajā profesija.

3. aktivitāte

Klasē populārākā profesija. Skolotāja apkopo uz tāfeles vai A1 lapas visas izvēles un secina, kura profesija ir pārsvarā, un tā ir iemesls sarunai par šo profesiju, tās patīkamajām pusēm un grūtībām.

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "PAR KO ES GRIBĒTU KĻŪT?"

1. Atceries, par ko tu vēlējies kļūt 1. klasē. (Izmanto savu *portfolio!*)

Vai tavas domas ir/nav mainījušās?

Ieraksti lodziņos iepriekšējo un jauno izvēli!

1. KLASE	2. KLASE

2. Padomā un uzraksti, kas ir/nav mainījis tavu izvēli? (filma, raksts žurnālā, draugs, vecāki u.c.)

Manu izvēli ietekmēja:

.....

.....

3. Padomā un uzraksti!

- Kas tev patīk izvēlētajā profesijā?

.....

.....

- Kādas zināšanas un prasmes tiek prasītas tavas izvēlētajā profesijā pārstāvim?

.....

.....

- Kuri mācību priekšmeti ir visnepieciešamākie?

.....

.....

.....

4. Sameklē klasē sev pāri un izstāsti par savu profesiju, kāpēc tev tā patīk, kas jāiemācās, kam jāpievērš uzmanība. Par tavu izvēli lai izstāsta draugs!

2. klase
STUNDAS TĒMA "MANAS MĀMIŅAS PROFESIJA"

Resursi

Darba lapa "Manas māmiņas profesija" 2. klase

Stundas gaita

1. aktivitāte

1. solis

1. uzdevums

Skolēni, gatavojoties stundai, ir noskaidrojuši māmiņas profesiju (jau 1. klasē), kur viņa mācījusies, cik ilgi mācījusies, kādas rakstura īpašības viņas darbā ir vissvarīgākās. (Rakstura īpašības tiks apskatītas 2. aktivitātē.)

Māmiņas profesija	Kur māmiņa mācījusies?	Cik ilgi māmiņa mācījās?

2. solis

Vai tavā klasē vēl kāda skolēna māmiņai ir tāda pati profesija, kā tavai māmiņai. Salīdzini, kur un cik ilgi viņa ir mācījusies.

3. solis

Skolotāja apkopo informāciju, izstāstot, ka vienu un to pašu profesiju var apgūt dažādās izglītības iestādēs un mācību laiks var būt atšķirīgs. Piemēram, par grāmatvedi var mācīties Latvijas Universitātē 4 gadus, Rīgas Valsts tehnikumā 4 gadus, kursos no trim līdz sešiem mēnešiem.

2. aktivitāte

1. solis

2., 3., 4. uzdevums

Saruna par rakstura īpašībām. (Sarunu par rakstura īpašībām var veidot kā atsevišķu stundu, sadarbojoties ar skolas psihologu.)

Kādas rakstura īpašības skolēni jau zina?

Vai visas rakstura īpašības var dalīt labajās un ne tik labās? (Piemēram, čakls, slinks, draudzīgs, iedomīgs u.c.)

"Prāta vētras" klasē uz tāfeles var veidoties īpašību tabula: labās (pozitīvās) rakstura īpašības un ne tik labās (nevēlamās, negatīvās) rakstura īpašības.

2. solis

5. uzdevums

Kādām rakstura īpašībām jābūt, lai strādātu par: skolotāju, celtnieku u.c.

3. solis

6. uzdevums

Kādām rakstura īpašībām jābūt, lai strādātu tavas māmiņas profesijā? Pamato savu viedokli!

4. solis

Padomā, vai Tev piemīt šīs īpašības? Kur un kā tās izpaužas?

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "MANAS MĀMIŅAS (KRUSTMĀTES, VECMĀMIŅAS) PROFESIJA"

(Kur viņa mācījusies un kādas rakstura īpašības viņas darbā ir ļoti svarīgas?)

1. Gatavojoties šai stundai, tu noskaidroji māmiņas profesiju, kur viņa mācījusies, cik ilgi mācījusies. Ieraksti uzzināto tabulā.

Māmiņas profesija	Kur māmiņa mācījusies?	Cik ilgi māmiņa mācījās?

2. Vai tavā klasē vēl kāda skolēna māmiņai ir tā pati profesija, kas tavai māmiņai? Salīdzini, kur un cik ilgi viņa ir mācījusies!

3. Kādas rakstura īpašības tu jau zini?

4. Vai visas rakstura īpašības var dalīt labajās un ne tik labās?

Sadali pēc šī principa tās rakstura īpašības, kuras nosauci 3. uzdevumā!

Labās rakstura īpašības	Ne tik labās rakstura īpašības

5. Padomā, ka katrā profesijā ir svarīgas dažādas īpašības. Mēģini tabulā to atspoguļot.

Profesija	Nepieciešamās rakstura īpašības
Celtnieks	Pacietība, rūpīgums,.....
Autobusa šoferis	
Pavārs	

6. Kādām rakstura īpašībām jābūt, lai strādātu tavas māmiņas profesijā? Pamato savu viedokli!

Māmiņas profesija	Nepieciešamās rakstura īpašības	Kāpēc tās nepieciešamas, to izpaušanās?

7. Padomā, vai tev piemīt šīs īpašības? Kur un kā tās izpaužas?

2. klase

STUNDAS TĒMA "KĀDA RAŽOŠANAS UZŅĒMUMA APMEKLĒJUMS"

Resursi

Darba lapa "Uzņēmuma/ iestādes apmeklējums" 2. klase

Stundas gaita

1. aktivitāte

1. solis

Skolēni, gatavojoties apmeklējumam, izmanto dažādus informācijas avotus un noskaidro uzņēmuma nosaukumu, adresi, nodarbošanās/ ražošanas veidu (celtniecība, pārtikas ražošana u.c.). Darba lapās tiek aizpildīts 1. uzdevums.

2. solis

Skolotāja pirms ekskursijas pārrunā labas uzvedības noteikumus.

2. aktivitāte

Apmeklējuma laikā skolēniem tiek piedāvāts aizpildīt darba lapās 2. uzdevumu.

Kādas profesijas tu pazini?	Ko darīja šīs profesijas pārstāvis?	Kādas rakstura īpašības viņam nepieciešamas?

3. uzdevums

3. Vai tu gribētu strādāt šajā uzņēmumā?

JĀ Kāpēc?
.....

NĒ Kāpēc?
.....

4. uzdevums

4. Par ko tu gribētu šajā uzņēmumā strādāt, ko darīt? Kāpēc?

.....

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "UZŅĒMUMA/ IESTĀDES APMEKLĒJUMS"

1. Izmantojot dažādus informācijas avotus, noskaidro uzņēmuma nosaukumu, adresi, nodarbošanās/ražošanas veidu.

Nosaukums

Uzņēmuma adrese

Ražošanas veids

2. Apmeklējuma laikā vērīgi lūkojies un klausies, lai varētu aizpildīt šo tabulu.

Kādas profesijas esi saskatījis un pazīsti?	Ko darīja šīs profesijas pārstāvis?	Kādas rakstura īpašības viņam ir nepieciešamas ?

3. Vai tu gribētu strādāt šajā uzņēmumā? Paskaidro savu atbildi!

JĀ Kāpēc?
.....

NĒ Kāpēc?
.....

4. Par ko tu gribētu šajā uzņēmumā strādāt, ko darīt? Kāpēc?

Paskaidro savu atbildi!
.....
.....

3. klase
STUNDAS TĒMA "PAR KO ES GRIBĒTU KĻŪT?"

Resursi

Darba lapa "Par ko es gribētu kļūt" 3. klase

Stundas gaita

1. aktivitāte

1. solis

1. uzdevums

Atceries, par ko tu vēlējies kļūt 1. un 2. klasē. (Izmanto savu *portfolio!*)

Vai tavas domas ir/nav mainījušās?

Ieraksti savā darba lapā iepriekšējo un jauno izvēli.

2. solis

2. uzdevums

Padomā un uzraksti, kas ir/nav mainījis tavu izvēli! (filma, raksts žurnālā, draugs, vecāki u.c.)

2. aktivitāte

1. solis

3. uzdevums

Kas tev patīk izvēlētajā profesijā?

Kādas zināšanas, prasmes un rakstura īpašības tiek prasītas tavas izvēlētajā profesijas pārstāvim?

Kuri mācību priekšmeti ir visnepieciešamākie?

Kādas rakstura īpašības ir nepieciešamas tavas izvēlētajā profesijas pārstāvim?

Vai tev tās piemīt? Pasvītro tās īpašības, kurām tu pievērsīsi lielāku uzmanību!

2. solis

4. uzdevums

Veido kolāžu vai zīmējumu par izvēlēto profesiju.

3. aktivitāte

Klasē populārākā profesija. Skolotāja apkopo uz tāfeles vai A1 lapas visas izvēles un secina, kura profesija ir visbiežāk minēta. Tas ir iemesls sarunai par šo profesiju, tās patīkamajām pusēm un grūtībām, nepieciešamajām rakstura īpašībām.

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "PAR KO ES GRIBĒTU KĻŪT?"

1. Atceries, par ko tu vēlējies kļūt 1. un 2. klasē. (Izmanto savu *portfolio!*)

Vai tavas domas ir/nav mainījušās?

Ieraksti lodziņos iepriekšējo un jauno izvēli.

1. KLASE	2. KLASE	3. KLASE

2. Padomā un uzraksti, kas ir/nav mainījis tavu izvēli (filma, raksts žurnālā, draugs, vecāki u.c.)!

Manu izvēli ietekmēja:

.....

.....

3. Padomā un uzraksti atbildi!

Kas tev patīk izvēlētajā profesijā?

.....

.....

Kādas zināšanas un prasmes tiek prasītas tavas izvēlētajā profesijas pārstāvim?

.....

.....

Kuri mācību priekšmeti ir visnepieciešamākie?

.....

.....

Kādas rakstura īpašības ir nepieciešamas tavas izvēlētajā profesijas pārstāvim?

Vai tev tās piemīt? Pasvītro tās īpašības, kurām tu pievērsīsi lielāku uzmanību!

.....

4. Veido kolāžu vai zīmējumu par izvēlēto profesiju!

STUNDAS TĒMA "MANA TĒTA PROFESIJA"**Resursi**

Darba lapa "Mana tēta profesija" 3. klase

Stundas gaita**1. aktivitāte****1. solis****1. uzdevums**

Skolēni, gatavojoties stundai, ir noskaidrojuši tēta profesiju, kur viņš mācījies, cik ilgi mācījies, kādas rakstura īpašības viņa darbā ir vissvarīgākās.

Tēta profesija	Kur tētis mācījās?	Cik ilgi tētis ir mācījies?

2. solis

Vai tavā klasē vēl kāda skolēna tētim ir tāda pati profesija kā tavam tētim? Salīdzini, kur un cik ilgi viņš ir mācījies!

3. solis

Skolotāja apkopo informāciju, izstāstot, ka vienu un to pašu profesiju var apgūt dažādās izglītības iestādēs un mācību laiks var būt atšķirīgs. Piemēram, par celtnieku var mācīties Tehniskajā universitātē 4 gadus, Celtniecības koledžā 4 gadus pēc 9. klases, pēc 12. klases 2 gadus, kursus no trim līdz sešiem mēnešiem.

2. aktivitāte

2., 3., 4. uzdevums

1. solis

Saruna par rakstura īpašībām. (*Sarunu par rakstura īpašībām var veidot kā atsevišķu stundu, sadarbojoties ar skolas psihologu.*)

Kādas rakstura īpašības skolēni jau zina?

Vai visas rakstura īpašības var dalīt vīriešu un sieviešu/zēnu un meiteņu īpašībās.

"Prāta vētras" rezultātā klasē uz tāfeles var veidoties rakstura īpašību tabula. Īpašības, kuras augstāk vai pirmās nosauc zēni un kuras meitenes. Kāpēc?

2. solis

5. uzdevums

Kādām rakstura īpašībām jābūt, lai strādātu tava tēta profesijā? Pamato savu viedokli!

3. solis

Padomā, vai tev piemīt šīs īpašības? Kur un kā tās izpaužas?

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "MANA TĒTA PROFESIJA"

Kur viņš ir mācījies un kādas rakstura īpašības viņa darbā ir ļoti svarīgas?

1. Gatavojoties šai stundai, tu noskaidroji tēta profesiju, kur viņš ir mācījies, cik ilgi mācījies. Ieraksti uzziņāto tabulā!

Tēta profesija	Kur tētis ir mācījies?	Cik ilgi tētis mācījās?

2. Vai tavā klasē vēl kāda skolēna tētim ir tāda pati profesija, kā tavam tētim? Salīdzini, kur un cik ilgi viņš ir mācījies!

.....

3. Kādas rakstura īpašības tu jau zini?

.....

4. Vai visas rakstura īpašības var dalīt vīriešu un sieviešu/zēnu un meiteņu īpašībās?

.....

.....

.....

5. Sadali pēc šī principa tās rakstura īpašības, kuras esi nosaucis 3. uzdevumā!

Zēnu/vīriešu rakstura īpašības	Meiteņu/sieviešu rakstura īpašības

6. Kādām rakstura īpašībām jābūt, lai strādātu tava tēta profesijā? Pamato savu viedokli!

Tēta profesija	Nepieciešamās rakstura īpašības	Kāpēc tās nepieciešamas, kā izpaužas?

7. Padomā, vai tev piemīt šīs īpašības? Kur un kā tās izpaužas?

3. klase
STUNDAS TĒMA "TĒTA DARBAVIETAS APMEKLĒJUMS"

Resursi

Darba lapa "Tēta darbavietas apmeklējums"

Stundas gaita

1. aktivitāte

1. solis

Skolēni, gatavojoties apmeklējumam, izmanto dažādus informācijas avotus un noskaidro uzņēmuma nosaukumu, adresi, nodarbošanās/ražošanas veidu (celtniecība, pārtikas ražošana u.c.). Darba lapās tiek aizpildīts 1. uzdevums.

2. solis

Skolotāja pirms ekskursijas atkārti labas uzvedības noteikumus.

2. aktivitāte

Apmeklējuma laikā skolēniem tiek piedāvāts aizpildīt darba lapās 2. uzdevumu.

Skolotāja un skolēni atkārti, kas ir profesija, kas darbs (1. klases stunda).

Kādas profesijas tu atpazīni?	Ko darīja šīs profesijas pārstāvis?	Kādas rakstura īpašības viņam nepieciešamas?

3. uzdevums

Vai tu gribētu strādāt šajā uzņēmumā?

JĀ Kāpēc?
.....

NĒ Kāpēc?
.....

4. uzdevums

Par ko tu gribētu šajā uzņēmumā strādāt, ko darīt? Kāpēc?

.....
.....

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "UZŅĒMUMA/ IESTĀDES APMEKLĒJUMS"

1. Izmantojot dažādus informācijas avotus, noskaidro uzņēmuma nosaukumu, adresi, nodarbošanās/ražošanas veidu!

Nosaukums

Uzņēmuma adrese

Ražošanas veids

2. Apmeklējuma laikā vērīgi lūkojies un klausies, lai varētu aizpildīt šo tabulu!

Kādas profesijas Tu atpazīni?	Ko darīja šīs profesijas pārstāvis?	Kādas rakstura īpašības viņam nepieciešamas ?

3. Vai tu gribētu strādāt šajā uzņēmumā? Paskaidro savu atbildi!

JĀ Kāpēc?
.....

NĒ Kāpēc?
.....

4. Par ko tu gribētu šajā uzņēmumā strādāt, ko darīt? Kāpēc?

Paskaidro savu atbildi!
.....

4. klase

STUNDAS TĒMA "PAR KO ES GRIBĒTU KĻŪT? KAM ES GRIBU LĪDZINĀTIES? KĀDAS RAKSTURA ĪPAŠĪBAS NEPIECIEŠAMAS JEBKURAS PROFESIJAS PĀRSTĀVIM?"

Resursi

Darba lapa "Par ko es gribētu kļūt" 4. klase

Stundas gaita

1. aktivitāte

1. solis

Atceries, par ko tu vēlējies kļūt 1., 2. un 3. klasē. (Izmanto savu *portfolio!*)

Vai tavas domas ir/nav mainījušās?

Ieraksti lodziņos iepriekšējo un jauno izvēli!

1. KLASE	2. KLASE
3. KLASE	4. KLASE

2. solis

Padomā un uzraksti, kas ir/nav mainījis tavu izvēli! (filma, raksts žurnālā, draugs, vecāki u.c.)

Skolotāja var aicināt skolēnus salīdzināt ar iepriekšējo gadu izvēles iemesliem, tos pārrunāt.

2. aktivitāte

1. solis

Skolēni strādā ar darba lapu, atbildot uz jautājumiem.

Kas tev patīk izvēlētajā profesijā?

Kādas zināšanas un prasmes tiek prasītas tavas izvēlētajā profesijā pārstāvim?

Kuri mācību priekšmeti ir visnepieciešamākie?

Kādas rakstura īpašības ir nepieciešamas tavas izvēlētajā profesijā pārstāvim?

Vai tev tās piemīt? Pasvītro tās īpašības, kurām Tu pievērsīsi lielāku uzmanību!

2. solis

Kam tu gribētu līdzināties? Atspoguļo to kolāžā vai zīmējumā!

Skolēni var izmantot gan aprakstus par tīkamiem cilvēkiem, gan dažādus attēlus.

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "PAR KO ES GRIBĒTU KĻŪT?"

1. Atceries, par ko tu vēlējies kļūt 1., 2. un 3. klasē! Izmanto savu *portfolio!*

Vai tavas domas ir/ nav mainījušās?

Ieraksti lodziņos iepriekšējo un jauno izvēli!

1. KLASE	2. KLASE
3. KLASE	4. KLASE

2. Padomā un uzraksti, kas ir/nav mainījis Tavu izvēli (filma, raksts žurnālā, draugs, vecāki u.c.)!

Manu izvēli ietekmēja:

.....

.....

3. Padomā un uzraksti atbildes!

Kas tev patīk izvēlētajā profesijā?

.....

.....

Kādas zināšanas un prasmes tiek prasītas tavas izvēlētajā profesijā pārstāvim?

.....

Kuri mācību priekšmeti ir visnepieciešamākie?

.....

.....

Kādas rakstura īpašības ir nepieciešamas tavas izvēlētajā profesijā pārstāvim?

Vai tev tās piemīt? Pasvītro tās īpašības, kurām tu pievērsīsi lielāku uzmanību!

.....

4. Kam tu gribētu līdzināties? Atspoguļo to kolāžā vai zīmējumā!

4. klase

STUNDAS TĒMA "IESPĒJAMĀS DARBAVIETAS MANĀ PILSĒTĀ, PAGASTĀ"

Resursi

Darba lapa "Iespējamās darbavietas manā pilsētā, pagastā" 4. klase

Stundas gaita

1. aktivitāte

1. solis

Gatavojoties stundai, skolēni individuāli vai grupā ir pētījuši ceļu no mājām līdz skolai.

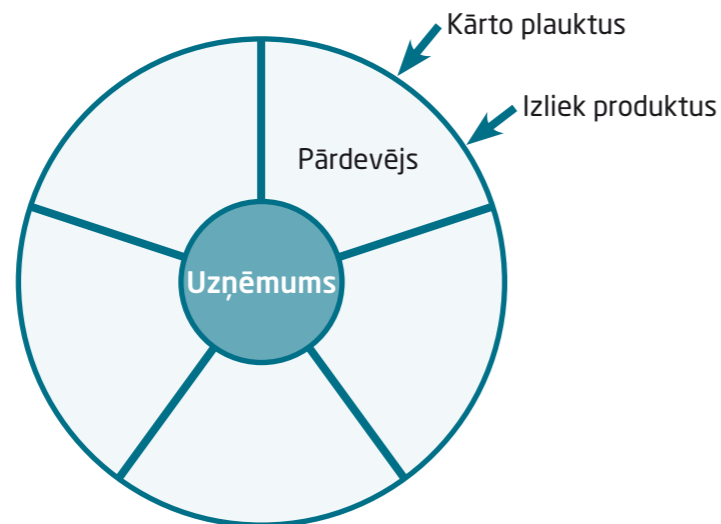
2. solis

Stundas sākumā skolēni zīmē šo ceļu, un veidojas vesela pilsēta. Zīmējumā tiek parādīti uzņēmumi, organizācijas, veikali, frizētavas, aptiekas, bankas u.c.

2. aktivitāte

Skolēni noskaidro, kādas profesijas varētu būt katrā no šiem uzņēmumiem, ko dara katras profesijas pārstāvis.

Pēc skolotājas ieskatiem var dot uzdevumu izvēlēties vienu no uzņēmumiem un padomāt, kādu profesiju pārstāvji tajā varētu strādāt un kādus darbus katrs no viņiem darīt.

3. aktivitāte

1. solis

Pārrunājot, kādi uzņēmumi ir pilsētā, pagastā, kuri ir vairāk, kuri mazāk (kāpēc ir trīs aptiekas, pieci veikali, bet viena autoosta), skolēni var padomāt, kāda uzņēmuma nav, bet kāds varētu būt.

Tiek noskaidrota:

- iespējamā uzņēmuma darbības joma,
- kāpēc tas būtu nepieciešams,
- kas tur strādātu,
- ko šis uzņēmums dotu skolēniem vai viņu vecākiem,
- kas būs gatavais produkts vai pakalpojums.

2. solis

Skolēni zīmē reklāmu, afišu vai izkārtņi izdomātajam uzņēmumam.

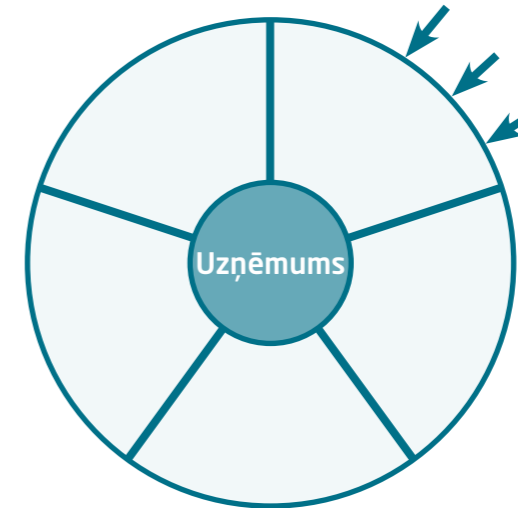
Šīs stundas ideju skolotājs var izmantot projektu nedēļā.

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "IESPĒJAMĀS DARBAVIETAS MANĀ PILSĒTĀ, PAGASTĀ"

1. Tu, gatavojoties stundai, esi izpētījis ceļu līdz skolai un zini, kādi uzņēmumi tur atrodas.

Uzzīmē šo ceļu, iezīmējot uzņēmumus, veikalus, aptiekas u.c.

2. Noskaidro, kādas profesijas varētu būt katrā no šiem uzņēmumiem, ko dara katras profesijas pārstāvis!

3. Izpēti kādi uzņēmumi ir tavā pilsētā, pagastā!

Padomā, kāda uzņēmuma tavā pilsētā/ pagastā nav, bet kāds varētu būt!

.....

Uzraksti, kāda varētu būt šī iespējamā uzņēmuma darbības joma!

Uzņēmums būtu nepieciešams, lai

.....

Tur strādātu (profesijas)

.....

Ja šāds uzņēmums būtu, tad

Uzņēmuma darbības rezultāts (gatavais produkts vai pakalpojums)

.....

4. Uzzīmē reklāmu, afišu vai izkārtņi izdomātajam uzņēmumam!

4. klase
STUNDAS TĒMA "KĀDAS DARBA VIETAS APMEKLĒJUMS"

Resursi

Darba lapa "Kādas darba vietas apmeklējums" 4. klase

Stundas gaita

1. aktivitāte

1. solis

Skolēni, gatavojoties apmeklējumam, izmanto dažādus informācijas avotus un noskaidro:

- uzņēmuma nosaukumu, adresi,
- nodarbošanās/ražošanas veidu (celtniecība, pārtikas ražošana u.c.),
- vai pilsētā/pagastā ir vairāki līdzīgi uzņēmumi.

Darba lapās tiek aizpildīts 1. uzdevums.

2. solis

Skolotāja pirms ekskursijas atkārtoti labas uzvedības noteikumus.

2. aktivitāte

Apmeklējuma laikā skolēniem tiek piedāvāts aizpildīt darba lapās 2. uzdevumu:

- kas raksturīgs šim uzņēmumam, pirmie iespaidi,
- ko ražo uzņēmumā,
- kādas profesijas saskati.

3. aktivitāte

Kura profesija tev šķiet vispievilcīgākā, kāpēc? 3. uzdevums.

Nākamajā klases audzināšanas stundā vai tūlīt pēc apmeklējuma, skolēni pamato savu izvēli, veidojot kritēriju "Top 5", iemesls sarunai.

4. aktivitāte

Ko tu šajā uzņēmumā gribētu mainīt, kāpēc? 4. uzdevums.

Atgriežoties klasē, skolēni izsaka savu viedokli, pamato to.

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "KĀDAS DARBA VIETAS APMEKLĒJUMS"

1. Gatavojoties uzņēmuma apmeklējumam, izmanto dažādus informācijas avotus un noskaidro:

uzņēmuma nosaukumu, adresi

nodarbošanās/ražošanas veidu

vai pilsētā/pagastā ir vairāki līdzīgi uzņēmumi

2. Pievērs uzmanību un atbildi:

Kas raksturīgs šim uzņēmumam?

Kādi ir tavi pirmie iespaidi (ārējais izskats, noformējums, apkārtnē, sagaidīšana)?

Ko ražo uzņēmumā?

Kādas profesijas saskati?

3. Aizpildi tabulu!

Kura profesija uzņēmumā tev liekas vispievilcīgākā?	Kāpēc?

4. Ko tu šajā uzņēmumā gribētu mainīt, kāpēc?

.....
.....
.....

5. klase
STUNDAS TĒMA "INTERESES, ZINĀŠANAS, "VĀJIE POSMI""

Resursi

Darba lapa: "Intereses, zināšanas, "vājie posmi"" 5. klase

Stundas gaita

1. aktivitāte

Klases audzinātāja var uzaicināt skolas psihologu sarunai ar skolēniem par rakstura īpašībām.

2. aktivitāte

Manas intereses 5. klasē.

Skolēni pilda 1. uzdevumu darba lapās.

Skolotāja ierosina iepazīt klasesbiedrus un līdzīgi domājošos, sarīkojot "autogrāfu medības".

3. aktivitāte

1. solis

Skolotāja aicina piedalīties spēlē, lai noskaidrotu skolēnu rakstura īpašības.

1. variants. Katram skolēnam uz muguras tiek piestiprināta līmlapiņa, uz kuras katrs skolēns katram uzraksta to īpašību, kas, viņaprāt, ir visraksturīgākā.

2. variants. Katrs skolēns saņem baltu lapu, tās pašā apakšā skolēns uzraksta savu vārdu, padod blakussēdētājam, kurš ieraksta lapiņas īpašniekam raksturīgāko īpašību, aizloka uzrakstīto un pēc skolotājas signāla padod lapiņu nākamajam.

Jāatceras, ka nedrīkst lietot nepieklājīgus vārdus un apvainot citus.

2. solis

2. uzdevums

Saņemot savu lapu, skolēns iepazīstas ar rakstura īpašību sarakstu. Tad tās tiek sagrupētas vēlamās/nevēlamās, labās/sliktās, pozitīvās/negatīvās, patīk/nepatīk.

3. solis

Skolēns pats izvērtē, ko tieši viņš var mainīt, lai nepatīkamo rakstura īpašību būtu mazāk.

4. aktivitāte

3. uzdevums

Skolēns izvērtē savas sekmes. Vieglāk to ir veikt, ja saņemts sekmju izraksts.

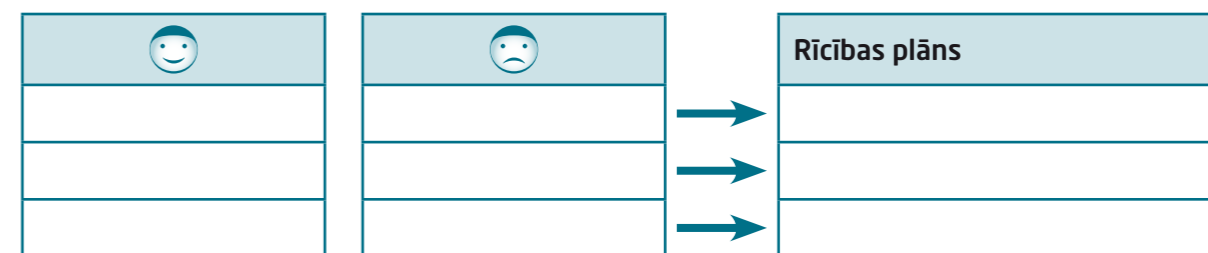
Kuros mācību priekšmetos tās nav apmierinošas, ko skolēns var darīt, lai zināšanas uzlabotu.

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "INTERESES, ZINĀŠANAS, "VĀJIE POSMI""

1. Izvērtē savas intereses!

Mani interesē	Klasesbiedra paraksts

2. Saņemts savu rakstura īpašību saraksts, kuru ir veidojuši tavi klasesbiedri. Izvērtē, kuras rakstura īpašības tevi apmierina, patīk un kuras neapmierina. Padomā, kā tu varētu nevēlamās īpašības mazināt, uzlabot!

3. Tu jau esi domājis/usi par interesēm, savām rakstura īpašībām?

Ja saņemts izraksts vai liecība, ir laiks izvērtēt zināšanas.

Vai tās tevi apmierina? Iekrāso savu atbildi!

Kuros mācību priekšmetos zināšanas Tevi apmierina?

Mācību priekšmets	Zināšanas apmierina
	JĀ ☐ NĒ ☐
	JĀ ☐ NĒ ☐
	JĀ ☐ NĒ ☐

Ko tu dari, lai atzīmes, zināšanas būtu labas?

.....

Kuros mācību priekšmetos zināšanas tevi neapmierina? Ko vari darīt, lai situācija uzlabotos?

Mācību priekšmets	Rīcības plāns

5. klase
STUNDAS TĒMA "INTERESES UN IECERĒTĀ PROFESIJA"

Resursi

Darba lapa "Intereses un iecerētā profesija" 5. klase

Stundas gaita

1. aktivitāte

Skolotāja aicina skolēnus vēlreiz ieskatīties darba lapā "Intereses, zināšanas, "vājie posmi"", uzsverot, ka profesiju nevajag izvēlēties nejaušības dēļ, bet ņemot vērā intereses. Gandrīz katru interesi var savienot ar profesiju:

Kārtot ziedus – florists.

Rotaļaties un pieskatīt mazus bērnus – pirmsskolas izglītības iestāžu audzinātāja.

1. solis

Stundā, izmantojot profesiju sarakstus, skolēni meklē konkrētas profesijas saistību ar interesi vai vaļasprieku:

Celtnieks – patīk būvēt, konstruēt, veidot, projektēt ...

Frizieris – patīk darbs ar cilvēkiem, kārtot matus, veidot un pārveidot izskatu...

Ja profesiju saraksti nav pieejami, skolotājs var izmantot doto profesiju sarakstu. Skolēni var strādāt gan individuāli, gan grupā, meklējot profesijas saistību ar vaļasprieku.

- Dārzkopis
- Meža inženieris
- Ģeogrāfs
- Parka dārznieks
- Farmaceīts
- Arhitekts
- Ceļu būvniecības speciālists
- Mēbeļu galdnieks
- Kuģu vadītājs
- Automehāniķis
- Policists
- Sporta skolotājs
- Ārsts
- Skolotājs
- Vēstures speciālists
- Biroja darba vadītājs

2. solis

Skolēni vēlreiz veido savu vaļasprieku sarakstu un meklē paralēles ar profesijām.

Norāda arī to, kura profesija būtu pašlaik vistīkamākā un kāpēc.

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "INTERESES UN IECERĒTĀ PROFESIJA"

1. Padomā, kādu interesi/vaļasprieku var savienot ar konkrēto profesiju!

Piemērs.

Celtnieks – patīk būvēt, konstruēt, veidot, projektēt

Frizieris – patīk darbs ar cilvēkiem, kārtot matus, veidot un pārveidot izskatu

Dārzkopis –

Meža inženieris –

Ģeogrāfs –

Parka dārznieks –

Farmaceīts –

Arhitekts –

Ceļu būvniecības speciālists –

Mēbeļu galdnieks –

Kuģu vadītājs –

Automehāniķis –

Policists –

Fiziskās audzināšanas skolotājs –

Ārsts –

Skolotājs –

Vēstures speciālists –

Biroja darba vadītājs. –

2. Veido savu vaļasprieku sarakstu un meklē paralēles ar profesijām!

Iekrāso, kura profesija būtu pašlaik vistīkamākā un kāpēc!

Vaļasprieks	Profesija	Paskaidrojums

5. klase
STUNDAS TĒMA "DAŽĀDĀM PROFESIJĀM NEPIECIEŠAMĀS PRASMES UN IEMAŅAS"

Resursi

Darba lapa "Dažādām profesijām nepieciešamās prasmes un iemaņas" (profesiju apraksti) 5. klase

Stundas gaita

1. aktivitāte

1. solis

Svarīgi saistīt interesi/vaļasprieku ar profesiju.

Tikpat svarīgi ir apgūt konkrētā profesijā nepieciešamās prasmes un iemaņas. Piemērs.

Celtnieks – **patīk** būvēt, konstruēt, veidot, projektēt, **jāprot** arī patstāvīgi strādāt, plānot savu laiku, iegādāties nepieciešamos materiālus...

Frizieris – **patīk** darbs ar cilvēkiem, kārtot matus, veidot un pārveidot izskatu, **jāprot** strādāt un kontaktēties ar dažādiem cilvēkiem, dažādas valodas, strādāt ar ķīmiskām vielām, dažādiem instrumentiem ...

Izmantojot jau iepriekš doto profesiju sarakstu, skolēni mēģina saistīt tās ar konkrētām prasmēm.

2. solis

Lai zinātu, kādas prasmes nepieciešamas dažādām profesijām, skolotājs var izmantot profesiju aprakstus (www.karjerascentrs.lv/lat/profesiju_izpete/profesiju_apraksti).

Izmantojot jau iepriekš doto profesiju sarakstu, skolēni mēģina saistīt tās ar konkrētām prasmēm.

1. uzdevums

Vēlreiz ieskaties iepriekšējā darba lapā, kuras profesijas tu saistīji ar savām interesēm. Pievieno arī nepieciešamās prasmes.

Veido savu vaļasprieku sarakstu un meklē paralēles ar profesijām!

2. uzdevums

Vaļasprieks	Profesija	Nepieciešamās prasmes

Pasvītro, kuras prasmes tev jau ir, apvelc, kuras jāapgūst! Padomā, kur un kā tu varētu tās apgūt!

2. aktivitāte

3. uzdevums

Tava mīļākā profesija. Par kādām spilgtām personībām tu vari pastāstīt?

Lai veiktu šo uzdevumu, skolēni ir iepriekš sagatavojušies, meklējuši materiālus, informāciju, veidojušu aprakstus, kolāžas, plakātus.

Šos uzdevumus var veikt arī projektu nedēļā.

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "DAŽĀDĀM PROFESIJĀM NEPIECIEŠAMĀS PRASMES UN IEMAŅAS"

Atceries, ir svarīgi saistīt interesi/vaļasprieku ar profesiju!

Tikpat svarīgi ir apgūt konkrētā profesijā nepieciešamās prasmes un iemaņas.

Piemērs.

Celtnieks – **patīk** būvēt, konstruēt, veidot, projektēt, **jāprot** patstāvīgi strādāt, plānot savu laiku, iegādāties nepieciešamos materiālus...

Frizieris – **patīk** darbs ar cilvēkiem, kārtot matus, veidot un pārveidot izskatu, **jāprot** strādāt un kontaktēties ar dažādiem cilvēkiem, dažādas valodas, strādāt ar ķīmiskām vielām, dažādiem instrumentiem ...

Padomā, kas ir jāprot šo profesiju pārstāvjiem, izmanto profesiju aprakstus!

(www.karjerascentrs.lv/lat/profesiju_izpete/profesiju_apraksti)

Piemērs.

- Dārzkopis –
- Meža inženieris –
- Ģeogrāfs –
- Parka dārznieks –
- Farmaceits –
- Arhitekts –
- Ceļu būvniecības speciālists –
- Mēbeļu galdnieks –
- Kuģu vadītājs –
- Automehāniķis –
- Policists –
- Fiziskās audzināšanas skolotājs –
- Ārsts –
- Skolotājs –
- Vēstures speciālists –
- Biroja darba vadītājs –

2. Vēlreiz ieskaties iepriekšējā darba lapā, kuras profesijas tu esi saistījis ar savām interesēm! Pievieno arī nepieciešamās prasmes!

Pasvītro, kuras prasmes tev jau ir, apvelc, kuras jāapgūst! Padomā, kur un kā tu varētu tās apgūt!

Vaļasprieks	Profesija	Nepieciešamās prasmes

3. Tava mīļākā profesija. Par kādām spilgtām personībām tajā tu vari pastāstīt?

6. klase

STUNDAS TĒMA "GANDARĪJUMS PAR PAVEIKTU DARBU"

Resursi

Darba lapa "Gandarījums par paveiktu darbu" 6. klase

Stundas gaita

Gandarījums – emocionāls stāvoklis, apmierinājums, ko izraisa, piem., veiksmē, sekmes, iecerētā īstenošanās, paveikta darbība, rezultāts. (Latviešu valodas vārdnīca: A-Ž/ Atb. red. D.Guļevska. – R.: Avots, 1987. – 883lpp.)

1. aktivitāte

1. solis

Gatavojoties stundai, skolēni ir izjautājuši vecākus par to, kas viņiem darbā sniedz gandarījumu.

2. solis

Stundas sākumā skolotājs aptaujā skolēnus, veidojot uz tāfeles vai A1 lapas sarakstu ar gandarījuma nosacījumiem – uzslava, atalgojums, komandējumi, veselības apdrošināšana u.c.

Skolēni veido gandarījuma "top 5".

3. solis

Skolotājs stāsta, kas darbā sniedz vislielāko gandarījumu – mācību rezultāti, laikā nodoti mājasdarbi, pateicība par stundu, vecāku atzinība u.c. Šajā sarunā skolotājs var aicināt piedalīties arī skolēnus, lūdzot atbildēt, kas sniedz gandarījumu skolotāja darbā.

4. solis

1. uzdevums

Skolēni mēģina veidot savu gandarījuma "top5", kad viņi jūt gandarījumu par paveiktu darbu: darba dienas beigās, pēc pasākuma vai sporta sacensībām.

2. aktivitāte

2. uzdevums

Skolotājs aicina skolēnus padomāt, kas sniedz gandarījumu par paveiktu darbu dažādu profesiju pārstāvjiem – ārstam, autobusa vadītājam, pavāram u.c.

DARBA LAPA STUNDAS TĒMAI "GANDARĪJUMS PAR PAVEIKTU DARBU"

Gandarījums – emocionāls stāvoklis, apmierinājums, ko izraisa, piem., veiksmē, sekmes, iecerētā īstenošanās, paveikta darbība, rezultāts. (Latviešu valodas vārdnīca: A-Ž/ Atb. red. D.Guļevska. – R.: Avots, 1987. – 883lpp.)

Gatavojoties stundai, tu esi izjautājis/ -usi vecākus, radniekus, kaimiņus par to, kas viņiem darbā sniedz gandarījumu.

Stundas sākumā veido uz tāfeles vai A1 lapas sarakstu ar gandarījuma nosacījumiem – uzslavu, atalgojumu, komandējumu, veselības apdrošināšanu u.c. gandarījuma "top 5".

1. Ieklausies, kas tavai skolotājam darbā sniedz vislielāko gandarījumu!

.....

.....

.....

2. Mēģini veidot savu gandarījuma "top5", kad jūti gandarījumu par paveiktu darbu: darba dienas beigās, pēc pasākuma vai sporta sacensībām.

.....

.....

.....

3. Padomā, kas sniedz gandarījumu par paveiktu darbu dažādu profesiju pārstāvjiem!

Profesija	Kas sniedz gandarījumu darbā
Ārsts	
Autobusa vadītājs	
Pavārs	

Carnikavas pamatskola
Karjeras izglītības integrēšana mācību priekšmetu stundās

Inta Lemešonoka,
direktore

Skolā karjeras izglītības elementi iekļauti tādos mācību priekšmetos kā sociālās zinības, latviešu valoda, matemātika, dabaszinības, svešvaloda, informātika, ģeogrāfija.

Karjeras izglītības integrēšana mācību priekšmetos skolas 1. – 4. klasē

Tēma	Mācību priekšmets	Stundu skaits
Dienas režīms	Sociālās zinības	1
Mans brīvais laiks		1
Sava laika plānošana		1
Vecāku profesijas		2
Pakalpojumi		1
Preces, cena, veikals		1
Nodokļi		1
Nestandarta profesijas		1
Riska profesijas		1
Profesiju dažādība		2
Dažādas profesijas, darbinieki	Latviešu valoda	7
Par ko es gribētu kļūt		2
Veikals un ar to saistītās darbības	Matemātika	1
Būvniecība un tajā iesaistītie darbinieki		1
Pasta pakalpojumi		1
Ceļš un tā apkalpošana		1
Ar vidi saistītās profesijas		Dabaszinības

Skolas 1. – 4. klases karjeras izglītībā **sasniedzamās prasmes:**

Sociālajās zinībās: prasme nosaukt ģimenes locekļu profesijas un profesijas, kuras var novērot savā apkārtnē, prasme plānot savu dienas režīmu, prasme sadalīt laiku mācībām, pienākumiem, vaļaspriekiem, prasme saskatīt bīstamu situāciju un izsaukt palīdzību, prasme strādāt grupā, prasme strādāt ar piedāvāto informāciju.

Latviešu valodā: prasme atpazīt attēlu valodu, saturu, prasme atrast vajadzīgo informāciju, prasme aprakstīt apkārt esošās lietas un parādības.

Matemātikā: prasme strādāt grupā, prasme saskatīt sakarības, prasme veikt pētnieciskās darbības.

Dabas zinībās: prasme saskatīt vides faktoru ietekmi uz cilvēku un viņa darbību, prasme veikt pētnieciskās darbības.

Karjeras izglītības integrēšana mācību priekšmetos skolas 5. – 6. klasē

Tēma	Mācību priekšmets	Stundu skaits
Mana nākotne	Sociālās zinības	1
Darbosimies ekonomiski		2
Interneta otrā pusē		2
Pa pēdām informācijai		1
Ēnu diena		2
Lietišķie raksti	Latviešu valoda	2
Brīvais domraksts – mani nākotnes nodomi		1
Saziņa : dialogi – manas intereses	Svešvaloda	2
Informācijas ieguves un komunikācijas līdzekļu izmantošana	Informātika	1
Teksta apstrāde – lietišķie raksti datorā		1
Prezentācijas datortehnikā		2
Izglītība ārzemēs	Ģeogrāfija	1

Skolas 5. – 6. klases karjeras izglītībā **sasniedzamās prasmes:**

Sociālajās zinībās: prasme prognozēt, prasme saskatīt sakarības, prasme plānot savu laiku, prasme atrast un izmantot informāciju, prasme novērot un izdarīt secinājumus, prasme strādāt grupā.

Latviešu valodā: prasme izteikties rakstiski, prasme veidot lietišķus rakstus pēc noteiktām formām un paraugiem, prasme aprakstīt plānoto.

Svešvalodā: prasme noformulēt domu svešvalodā, prasme strādāt pāri.

Informātikā: prasme izmantot tehnoloģijas mācīšanās procesam, prasme interneta vidē iegūt un izmantot informāciju.

Ģeogrāfijā: prasme iegūt informāciju, prasme veikt pētnieciskās darbības.

Jēkabpils 2. vidusskola Karjeras izglītības integrēšana sociālo zinību stundā

(Projekta metodes efektīva izmantošana mācīšanās procesā karjeras izglītības aspektā)

Izglītības joma	"Cilvēks un sabiedrība"
Mācību priekšmets	Sociālās zinības
Klase	4. c
Stundu skaits	2
Datums	10.12., 11.12.
Skolotāja	Jeļena Jaskova

Stundas konspekts

Stundas tēma atbilstoši priekšmeta mācību programmas tematiskajam plānam	Spēle "Ražošana"
Sasniedzamais rezultāts	
Mācību priekšmeta standarta pamatprasības mācību priekšmeta apguvei	<p>Ekonomiskās izvēles situācijā izvērtē alternatīvas, ar ekonomiskiem apsvērumiem pamato savu izvēli un pieņem lēmumu, kā rīkoties.</p> <p>Prot strādāt grupā – uzklausa un pārdomā citu uzskatus, neizdarot pārsteidzīgus secinājumus, atzīst citu vajadzības un intereses, kā arī ņem vērā citu domas, emocijas, pieredzi, attieksmes, pārliecību.</p> <p>Zina, kādos informācijas avotos meklējama informācija par sociālpolitiskiem, ekonomiskiem jautājumiem; prot to patstāvīgi atrast dažādos informācijas avotos (uzziņu literatūra, plašsaziņas līdzekļi, datorresursi) un izmantot mācību uzdevumu veikšanai.</p> <p>Zina, ka ražošanas resursi ir ierobežoti; prot raksturot komercdarbības veidus tuvākajā apkārtnē (pagastā/ pilsētā/ mikrorajonā).</p>
Karjeras izglītībā sniedzamās prasmes	<p>Saprot, ka darbs ir nozīmīga sastāvdaļa sabiedrības un cilvēka dzīvē.</p> <p>Zina, kā nosaukt profesijas, kuras var novērot savā apkārtnē un izprot to nozīmību vietējās sabiedrības dzīvē.</p>
Stundas mērķi	
Zināšanas	Padziļināt skolēnu izpratni par ražošanu un tās veidiem, par ražošanas resursiem un to ierobežotību.
Prasmes un attieksmes	Pilnveidot prasmi strādāt grupās, vākt un apkopot informāciju, veikt novērojumu un izdarīt secinājumus, prezentēt grupu darba rezultātu.
Jēdzieni un termini	Ražošana, ražošanas resursi, uzņēmējs, kapitāls, peļņa, prece, pakalpojums, darbaspēks, profesija.
Vērtēšana – mācību procesa sastāvdaļa	
Vērtēšanas formas	Ievadvērtēšana notiek pirms mācību sākuma un dod informāciju par skolēnu sagatavotības līmeni, uzsākot tēmu. Kārtējā vērtēšana notiek stundas laikā.
Vērtēšanas veidi	Mutiskā vērtēšana.
Vērtēšanas metodiskie paņēmieni	Grupu darba vērtējums.

Plānots izmantot	
Mācību metodes	Projektu metode
Darba formas	Mācību dialogs, darbs ar informāciju, grupu darbs.
Mācību un uzskates līdzekļi	Enciklopēdijas, vārdnīcas, žurnāli, avīzes, videomateriāli, internets, mācību grāmatas un cita uzziņu literatūra.

Stundas gaita

Ievaddaļa	<p>Stundas mērķu izskaidrojums</p> <p>Skolēnu sagatavotības līmeņa konstatācija</p> <p>Dalīšana grupās</p> <p>Ko gribam sasniegt šīs stundas laikā, ražošanas nozares izvēle?</p> <p>Kā plānot projekta prezentāciju?</p>
Pamatdaļa	<p>Informācijas pētīšana</p> <p>Informācijas apkopošana</p> <p>Darba rezultātu noformēšana</p> <p>Prezentāciju sagatavošana</p>
Noslēguma daļa	<p>Darba rezultātu prezentēšana</p> <p>Projektu darba vērtēšana katrā grupā.</p> <p>Skolēnu prasmju un iemaņu novērtējums</p>

Stundas pašanalīze un izvērtējums

Stundas vērtējums	Labi – stiprās puses pārsvarā pār trūkumiem.
Stiprās puses	<p>Skolēni padziļināja savas zināšanas par ražotnēm.</p> <p>Skolēni strādāja patstāvīgi, tika izmantoti dažādi informācijas avoti.</p> <p>Darba laikā viņiem radās sapratne, ka darbs ir nozīmīga sastāvdaļa sabiedrības un cilvēka dzīvē.</p> <p>Skolēni māc strādāt grupās, prezentēt savu darbu un aizstāvēt savu viedokli.</p>
Nepieciešamie uzlabojumi	Vairāk pievērst uzmanību darba rezultātu noformēšanai.

Darba forma

Projekts

Tēma "Manas māmiņas darbs"

Vecuma grupa

4. – 6. klase

Laiks

Viena mācību nedēļa

Mērķis

Rosināt skolēnu interesi par profesiju daudzveidību un vecāku profesijām.

Uzdevumi

1. Organizēt projekta darba plānošanu.
2. Veikt pētījumu par māmiņas darbu.
3. Apkopot projekta materiālus.
4. Sagatavoties projekta prezentācijai.

Darba gaita.

Ievada daļa

1. Darbu pie projekta sāk pirmajā projekta dienā ar nodarbību, kuras laikā skolotāja vadībā katrs skolēns uzraksta plānu veicamajiem uzdevumiem, uzzīmē sava projekta emblēmu un izdomā moto, ko nodarbības beigās prezentē pārējiem klases biedriem.
2. Sagatavo aptaujas jautājumus māmiņām par viņu profesijām. Anketas paraugu skatīt 1. pielikumā.

Galvenā daļa

1. Pēc iepriekšējas vienošanās ar skolēnu mammām otrajā projekta dienā var organizēt ekskursiju uz māmiņu darba vietām vietējās iestādēs – uz pastu, veikalu, skolu, kafējnicu u.tml. Mājās skolēni lūdz māmiņām aizpildīt anketas par māmiņu darbu, kā arī uzaicina māmiņas un tētus uz projektu prezentāciju skolā piektajā projekta dienā. Skolēni strādā arī pie individuāli noteiktajiem uzdevumiem.
2. Trešajā projekta dienā skolēni var strādāt klasē un pārrunāt ekskursijā redzēto, pēc tam rakstīt domrakstu "Manas māmiņas darbs", zīmēt spilgtākos iespaidus par ekskursiju un pievienot zīmējumu domrakstam. Pēc tam darbu var turpināt bibliotēkā, meklējot un izrakstot tautasdziesmas, sakāmvārdus un parunas par darba tikumu. Skolēni turpina darbu arī pie individuāli izvirzītajiem uzdevumiem.
3. Ceturtajā projekta dienā skolēni strādā klasē un apkopo anketu rezultātus un pārējos projekta darba materiālus, ko katrs ir veicis gan saskaņā ar klases kopīgi izvirzītajiem uzdevumiem, gan individuāli izvirzītajiem uzdevumiem. Kad materiāli ir apkopoti, skolēni gatavojas darbu prezentācijai.

Nobeigums

Piektajā projekta dienā skolēni un vecāki pulcējas klasē, lai noskatītos projektu prezentācijas un izvērtētu projektu nedēļā paveikto. Izvērtēšanu var veikt gan mutiski, gan aizpildot izvērtējuma anketu. Izvērtējuma anketas paraugu skatīt 2. pielikumā.

1. pielikums

ANKETA "MANAS MĀMIŅAS DARBS"

Es un mana klase izstrādājam projekta darbu "Manas māmiņas darbs". Mīļo māmiņ, lūdzu, aizpildi šo anketu! Tā man palīdzēs iegūt vairāk informācijas par tavu profesiju.

1. Vārds uzvārds

2. Pašreizējā darbavieta, ieņemamais amats

3. Cik gadu nostrādāti pavisam kopā?

4. Kādā iestādē tu strādā? (atzīmēt atbilstošo):

valsts privātajā mājsaimniecē

5. Darba dienas garums

6. Kāda izglītības iestāde jābeidz, lai strādātu šajā amatā?

7. Cik ilgi jāmacās?

8. Tava izglītība (atzīmēt atbilstošo):

pamatizglītība vidējā vidējā speciālā augstākā

9. Kas tev darbā patīk?

10. Kas tev darbā nepatīk?

11. Kas tevi pamudināja izvēlēties šo profesiju?

12. Par ko tu bērnībā sapņoji kļūt?

13. Kādu profesiju tu ieteiktu izvēlēties man?

Paldies par atsaucību!

2. pielikums

Anketa "Projekta darba izvērtējums"

1. Projekta darbā piedalījos, tāpēc ka

2. Darbs pie projekta tēmas man šķita (atzīmēt atbilstošo):

interesants daļēji interesants neinteresants

3. Vislabāk man patika

4. Visvairāk man nepatika

5. Mani ieteikumi

6. Vārds, uzvārds.

Paldies!

Piemērs.

Projekta darbs 5. klasei

“Manas dzimtas amati”

Mērķis

- Apzināt katra skolēna ģimenē apgūtos amatus, profesijas.
- Veicināt sadarbību bērnam ar vecākiem.
- Saliedēt klases kolektīvu. Strādāt vienā komandā.

Prasmes

- Prasme uzturēt sarunu, veidot nelielu interviju.
- Apkopot un noformēt iegūto materiālu.
- Prasme izdarīt secinājumus.
- Sadarboties komandā.

Atslēgvārdi

Dzimta, profesija, amats, sabiedrība, sabiedrības attieksme, izglītība, atalgojums.

Jau sākumskolā ir notikušas nodarbības par nākotnes profesiju. 5. klasē šo sarunu var turpināt, lai bērni vērotu, cik viņu intereses ir noturīgas, vai arī secinātu, ka domas mainās.

Projektā skolēni var uzzināt, kādas profesijas ir apguvuši viņu radnieki. Katrs var izdarīt secinājumu, vai ir kāds amats, kas ir tradicionāls, vai profesijas izvēli nosaka citi faktori.

Šis projekts palīdz saliedēt klases kolektīvu, jo bērni savstarpēji dalās ar iegūto informāciju. Šajās sarunās var uzzināt arī par iepriekš nezināmām profesijām. Bērni novērtē, kā profesijas ir mainījušās laika gaitā, novērtē arī mainīgo profesiju pieprasījumu.

Darba gaita

1. diena. Darbs klasē. Kopīga uzdevumu noteikšana, darbu plānošana. Darbu lapu izveide.
2. diena un 3. diena. Patstāvīgs darbs mājās. Materiālu vākšana, apkopošana, noformēšana.
4. diena. Darbs klasē. Materiālu apkopošana. Katrs skolēns pārējos iepazīstina ar paveikto. Kopīgi klasē veido profesiju sarakstu. Veido kopīgo prezentācijas materiālu. Domā mīklas, spēles par profesijām.
5. diena. Projekta darba prezentēšana. Prezentē izstādē individuālos darbus, uzstājoties skolas prezentācijā, pastāsta par izveidoto plakātu, uzdod pašu izdomātās mīklas jautājumus klausītājiem. Aktīvākajiem atbildētājiem balvā konfektes.

Papildus šādu izpētes darbu var veikt arī par hobijiem.

Darba lapa

“MANAS DZIMTAS AMATI”

Dzimtas pārstāvis (vārds, uzvārds)

Profesija (amats (-i), nodarbošanās, hobijs (-i))

Profesijas apraksts

Ko dara?

Kā dara?

Cik ilgi?

Kur dara?

Nepieciešamās prasmes un iemaņas.....

Dzimtas pārstāvja viedoklis par šo profesiju

Vai šis darbs patīk? Kāpēc?

Vai šis darbs ir labi apmaksāts?

Mana attieksme pret šo profesiju

.....

.....

Sabiedrības attieksme pret šo profesiju

.....

.....

KARJERAS IZGLĪTĪBĀ SASNIEDZAMĀS PRASMES 7.-9. KLASĒ

Beidzot 9. klasi, skolēns

- sāk apzināties savas iespējas un sāk reālistiski samērot savas intereses, spējas/dotumus, personīgās īpašības un vērtības;
- spēj novērtēt un samērot savas spējas, vēlmes un iespējas pieņemt ar karjeras izvēli saistītos lēmumus;
- ir ieinteresēts turpināt savu izglītību; izzina savas tālākizglītības iespējas; spēj savākt, apkopot un analizēt atbilstošu informāciju;
- ir ieguvis zināšanas par vietējo darba tirgu;
- izprot saistību starp izglītību, profesiju un nodarbinātību;
- izprot saistību starp nodarbošanos/darbu/profesiju un dzīves stilu;
- izprot mainīgās darba pasaules un mūžizglītības jēdzienus;
- spēj saskatīt izvēles iespējas/alternatīvas karjeras iespēju izvēlē.

Sevis iepazīšanā ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes

- Skolēns ir veicis vienkāršus pašnovērtēšanas testus, lai noteiktu savus īstermiņa un ilgtermiņa izglītības un karjeras plānošanas mērķus.
- Skolēns spēj noteikt un novērtēt, kāda ir viņa ārpusklases darbā apgūtā pieredze un zināšanas par darba pasauli.
- Skolēns spēj pielietot iegūtās analizēšanas un plānošanas prasmes savas karjeras plānošanā.
- Skolēns ir spējīgs paskaidrot, kāpēc ir nepieciešams cīnīties pret stereotipu veidošanu un diskrimināciju skolā un darbā.

Darba pasaules izzināšanā ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes

- Skolēns spēj izskaidrot terminu "karjera" tā plašākajā nozīmē.
- Skolēns spēj vispārīgi aprakstīt, kas ir darba tirgus un kādas ir izglītības un profesionālās apmācības iespējas dažādās izglītības iestādēs.
- Skolēns spēj atrast atbilstošus informācijas avotus par karjeras iespējām, sameklēt, analizēt un izmantot informāciju par dažādām karjeras iespējām (darba tirgu, izglītību).
- Skolēns zina, ka personīgās veselības stāvoklis/problēmas varētu būt par šķērslī dažu profesiju izvēlē.
- Skolēns spēj izmantot zināšanas par darba pasauli un ārpusklases pasākumos gūto pieredzi, lai paplašinātu savas karjeras iespējas.
- Skolēns spēj formulēt savas attīstības iespējas pēc pamatzglītības iegūšanas.

Lēmumu pieņemšanā, plānošanā un tālākā rīcībā ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes

- Skolēns spēj izvēlēties un izmantot atbilstošas lēmumu pieņemšanas metodes.
- Skolēns spēj salīdzināt dažādas iespējas, kā kritērijus izmantojot gan personīgo pieredzi, gan izmantojot informāciju, kas iegūta no dažādiem informācijas avotiem.
- Skolēns, plānojot savu nākotni, spēj apsvērt arī ar finansēm saistītos faktorus.
- Skolēns prot reāli plānot savu darbību un nenovirzīties no noteiktajiem mērķiem.
- Skolēns zina, kādas ir prasības (kādas zināšanas, prasmes un personīgās īpašības ir nepieciešamas) un kas jādara, iestājoties izvēlētajā izglītības iestādē.
- Skolēns izprot savas un potenciālā darba ņēmēja tiesības.
- Skolēns māc sazināties un sadarboties ar citiem cilvēkiem dažādās dzīves situācijās.
- Skolēns prot apkopot, uzturēt un izmantot savu personīgo informāciju.
- Skolēns prot atlasīt nepieciešamo informāciju, kas nepieciešama, lai tiktu uzņemts izglītības iestādē vai pieņemts darbā, kā arī to mutiski un rakstiski prezentēt.

Vecsaules pamatskola Karjeras izglītības programmas īstenošanas plāns

Agra Kēniņa,
Sandra Kalniņa

7. klasē, akcentējot jomu "Pažizpēte", skolēni izkopj šādas kompetences:

1. Apgūst un izmanto zināšanas par sevi, lai izprastu savas spējas, dotumus, stiprās puses, intereses, prasmes, kā tos redz pats un citi.
2. Demonstrē pozitīvas starppersonu prasmes un cieņu pret daudzveidīgo, lai veicinātu savas karjeras attīstību.
3. Atzīst, ka izaugsme un pārmaiņas ir karjeras attīstības neatņemama sastāvdaļa.
4. Var paskaidrot, kāpēc ir nepieciešams cīnīties pret stereotipu veidošanu un diskrimināciju skolā un darbā.
5. Spēj noteikt svarīgākos faktorus, kas ietekmē viņa attieksmi pret mācībām, darbu, vērtībām, rīcību un izturēšanos.
6. Izmanto zināšanas par sevi, lai pieņemtu lēmumus un noteiktu mērķus.

Mācību priekšmeti	Tēmas	Kompetences	Stundu vai pasākumu skaits
Ētika	Kāds es esmu, kā veidojos	1.	1
Ētika	Īpašības spējas – pašanalīze	1., 4., 3., 5.	1
Ētika	Laumu dāvanas	1., 4., 3., 5.	1
Ētika	Kādi ir konflikti, to risināšanas ceļi	2., 4.	1
Ētika	Lietišķās saskarsmes specifika un etiķete	2., 4.	5
Ētika	Personības veidošanās – prioritātes ģimenē un sabiedrībā	1., 2., 3., 4., 5.	3
Latviešu valoda	Eseja "Es un mana nākotne"	1., 3., 5.	1
Latviešu valoda	Saziņa: personīgais viedoklis, attieksme, pamatojums, diskusija	1., 2., 5.	3
Latviešu valoda	Teksta pieraksts dienasgrāmatas formā	1., 2., 4., 5.	2
Klases stundas	Es starp citiem	1., 2.	1
	Manas vērtības	1., 2., 3., 4., 5	2
	Es un mans ideāls	1., 3., 4., 5.	1
	Mācies mācīties	3., 4., 5.	2
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, lomu spēles, vecāku sapulces, skola, individuālās konsultācijas u.c.)	Projekts "Mana autoritāte"	4., 5.	Projektu nedēļā 3 - 5 dienas
	Vecāku sapulce "Bērna spējas, motivācija un nākotnes iespējas"	1., 5.	2
	Konkurss "Lieliskā komanda"	2., 5.	2

8. klasē, akcentējot jomu "Karjeras izpēte", skolēni izkopj šādas kompetences:

1. Var izskaidrot terminu "karjera" tā plašākajā nozīmē.
2. Spēj vispārīgi aprakstīt, kas ir darba tirgus un kādas ir izglītības un profesionālās apmācības iespējas dažādās izglītības iestādēs.
3. Spēj atrast atbilstošus informācijas avotus par karjeras iespējām, sameklēt, analizēt un izmantot informāciju par dažādām karjeras iespējām (darba tirgu, izglītību).
4. Zina, ka personīgās veselības stāvoklis varētu būt šķērslis dažu profesiju izvēlē.
5. Spēj izmantot zināšanas par darba pasauli un ārpusklases pasākumos gūto pieredzi, lai paplašinātu savas karjeras iespējas.
6. Spēj formulēt savas izglītības iespējas pēc pamatzglītības iegūšanas.

Mācību priekšmeti	Tēmas	Kompetences	Stundu vai pasākumu skaits
Ekonomika	Darbs un karjera	1., 2., 3., 5.	3
Ekonomika	Darba alga	2., 5.	1
Ekonomika	Latvijas darba tirgus	2.	1
Informātika	Informācijas meklēšanas iespējas Internetā par darbu un karjeru	3.	2
Veselības mācība	Veselība kā vērtība	4.	1
Veselības mācība	Veselīgs dzīvesveids	4.	1
Veselības mācība	Personīgā drošība	4.	3
Veselības mācība	Veselībai labvēlīga vide	4.	2
Latviešu valoda	Lietišķie raksti	1., 5., 6.	2
Ģeogrāfija	Darba spēka migrācija Eiropas Savienībā	3., 5., 6.	1
Klases stundas	Profesionālā virzība	3., 5., 6.	1
	Profesiju pievilcība	2., 3., 5.	1
	Kas man patīk?	2., 4., 6.	2
	Ko es zinu par savu nākotnes profesiju?	2., 3., 5., 6.	1
	Sapnis vai realitāte	2., 3., 4., 6.	2
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, lomu spēles, vecāku sapulces, skola, individuālās konsultācijas u.c.)	Projekts "Vecāku darba pasaules izpēte"	3., 5.	Projektu nedēļā 3 – 5 dienas
	Projekts "Mana nākotnes profesija"	2., 3., 4., 6.	Projektu nedēļā 3 – 5 dienas
	Ēnu diena "Mana sapņu profesija"	3., 5.	2 dienas
	Lomu spēle "Iejūties profesijā"	5.	2
	Vecāku sapulce "Jūsu bērna iespējamā profesionālā virzība"	2., 3., 5., 6.	2

9. klasē, akcentējot jomu "Karjeras plānošana un vadība", skolēni izkopj šādas kompetences:

1. Prot izvēlēties un izmantot atbilstošas lēmumu pieņemšanas metodes.
2. Māk salīdzināt dažādas iespējas, kā kritērijus izmantojot gan personīgo pieredzi, gan informāciju, kas iegūta no dažādiem informācijas avotiem.
3. Plānojot savu nākotni, spēj izvērtēt ar finansēm saistītos faktorus.
4. Prot reāli plānot savu darbību un nenovirzīties no sava mērķa.
5. Zina, kādas ir prasības (kādas zināšanas, prasmes un personīgās īpašības ir nepieciešamas) un kas jādara, iestājoties izvēlētajā izglītības iestādē.
6. Izprot savas un potenciālā darba ņēmēja tiesības.
7. Māk sazināties un sadarboties ar citiem cilvēkiem dažādās dzīves situācijās.
8. Prot apkopot, uzturēt un izmantot savu personīgo un citu nepieciešamo informāciju, kas nepieciešama, lai tiktu uzņemts citā izglītības iestādē vai pieņemts darbā, kā arī to mutiski un rakstiski prezentēt.

Mācību priekšmeti	Tēmas	Kompetences	Stundu vai pasākumu skaits
Civilzinības	Darba likumdošana	6., 7.	1
Civilzinības	Cilvēks, sabiedrība, karjera, rīcība	2., 4., 8.	1
Civilzinības	Cilvēku sociālās lomas, piederība sociālajām grupām	7.	1
Civilzinības	Manas spējas pieņemt lēmumu par tālāko izglītību	1., 2., 4.	1
Civilzinības	Manas darba ņēmēja tiesības un pienākumi	6.	1
Informātika	Informācijas meklēšana par darbu un izglītības pasauli, tās ticamība	2., 5.	2
Latviešu valoda	Lietišķie raksti	2.	2
Klases stundas	Karjeras plānošana	1.	1
	Kā pārvarēt neveiksmi?	4.	1
	Lēmumu pieņemšana	1.	1
	Karjeras kāpnes, plāns	3., 4., 8.	3
	Perspektīvākās profesijas Latvijā	2., 6., 8.	1
	Sevis prezentēšana	8.	2
Ārpusstundu pasākumi (projekti, tikšanās, lomu spēles, vecāku sapulces, skola, individuālās konsultācijas u.c.)	Atvērto durvju dienu apmeklējumi izglītības iestādēs	5.	-
	Darba izmēģināšana vasarā	6., 8.	-
	Karjeras izglītības centra apmeklējums	2., 4., 8.	2
	Izstādes "Skola..." apmeklējums	2., 3.	1 diena
	Ēnu diena	1., 2., 5.	1 diena
	Projekts "Karjeras kāpnes"	2., 3.	Projektu nedēļā 3-5 dienas
	Vecāku sapulce "Mana bērna nākotnes plānošana"	1., 4.	2

Karjeras izglītības īstenošana klases stundās

Auces vidusskolas ieteiktās tēmas klases stundu nodarbībām "Karjeras izvēle".

7. klase (3 st.)

Veiklības nozīme darbā, sadzīvē

- Veidot priekšstatu par "bīstamajām" profesijām un nepieciešamajām iemaņām, tās apgūstot.
- Mācīties novērtēt pozitīvo un negatīvo veselībai, bīstamo dzīvībai.

Savstarpējo attiecību nozīme, veicot kopīgu darbu

- Pilnveidot prasmes veidot labas savstarpējās attiecības, veicot kopīgu darbu, strādājot komandā.

8. klase (5 st.)

Personiskā identitāte

- Attīstīt iemaņas iepazīt sevi un izvērtēt savas rakstura īpašības.

Mērķtiecības attīstīšana

- Palīdzēt apzināties savus dotumus, intereses un spējas, kā tās ietekmē tālāko izglītību, un izprast sevis izzināšanas svarīgumu.

Pakāpieni karjeras izvēlē

- Izprast karjeras plānošanas procesu un tā nozīmi.
- Nostiprināt spēju uzņemties atbildību par savas dzīves veidošanu.
- Mācīties veidot, analizēt savu vērtību skalu un pieņemt lēmumu.

9. klase (6 st.)

Izglītības iespējas Latvijā un ārvalstīs

- Veidot prasmi orientēties dažādos informācijas avotos par izglītības iespējām.

Raksturojums. Profesionālā piemērotība

- Apzināties savas iespējas un prast reāli samērot savas spējas, dotumus, vērtības, pieņemot ar karjeras izvēli saistītos lēmumus.

Apzinīgums un patstāvība profesijas un izglītības iestādes izvēlē

- Attīstīt spēju kritiski izvērtēt informāciju un mītus par karjeras izvēli.
- Apzināties savu atbildību par izglītības iestādes un profesijas izvēli.

Prasības, iestājoties izglītības iestādē

- Palīdzēt orientēties plašajā informācijas klāstā, atlasīt vajadzīgo.

Iekļaušanās darba tirgū

- Nostiprināt prasmes, kas nepieciešamas darba meklēšanā un iegūšanā.
- Attīstīt prasmi sevi prezentēt, veidot CV, motivācijas vēstuli, piedalīties intervijās.

Karjeras plāns

- Veidot prasmi reāli plānot savu darbību, nenovirzīties no mērķa sasniegšanas, izveidot rīcības plānu.

Auces vidusskola

Karjeras izglītības īstenošana klases stundās

Nadežda Getikova,
karjeras izvēles konsultante

Spēle ir psiholoģisks eksperiments, kura objekts ir pats cilvēks. Šis eksperimenta rezultāts ne vienmēr ir paredzams, nereti tas var būt negaidīts, pat sāpīgs. Taču jebkurā gadījumā, pat ja spēles dalībnieks tobrīd nav gatavs pieņemt jauno pieredzi, spēle vienmēr viņam piedāvā lielisku aizsardzību, "aiziešanu" ("Tā bija tikai spēle, loma, dzīvē man viss ir citādāk!"). Šis faktors ir svarīgs jebkurā vecumā.

Spēles profesiju pasaules izzināšanai padziļina grupas dalībnieku zināšanas par profesiju pasauli, konkrētāk, tās iepazīstina grupas dalībniekus ar profesiju pasaules daudzveidību, radniecīgo profesiju grupām, profesiju saturu. Šo spēļu gaitā var identificēt un pārrunāt sabiedrībā valdošos stereotipus, kā arī veidot katra grupas dalībnieka "ideālās profesijas" tēlu. Pēc spēlēm grupas diskusijās var analizēt katra grupas dalībnieka emocionālo attieksmi pret konkrētām profesijām, iepazīties ar viņu pašreizējiem profesionālajiem nodomiem un alternatīvām.

NODARBĪBA – SPĒLE "MANAS PRASMES!"

Spēles instrukcija

1. Ailītē "Darbs" uzrakstiet darbus, kurus esat veikuši skolā vai mājās. Uzrakstītie darbi var būt gan darbi, par kuru veikšanu esat saņēmuši samaksu, gan regulārie pienākumi, kurus jūs veicat savā ģimenē vai klases kolektīvā (dārza darbi vasarā, kavējumu uzskaites veikšana klasē, iepirkumu veikšana).
2. Ailītē "Prasmes, kas bija nepieciešamas, lai veikt darbu" uzskaitiet tās prasmes, iemaņas, zināšanas, rakstura īpašības, kas bija nepieciešamas, lai jūs kvalitatīvi varētu veikt šo darbu. Ailītē "Darbs" jums ir ierakstīts darbs "Suņa audzināšana un kopšana". Lai rūpētos par suni, cilvēkam ir jābūt ļoti pacietīgam un ar augstu atbildības sajūtu, jo suns katru dienu ir jāved pastaigāties, regulāri jābaro, jāmāca, jāspēlējas ar viņu. Lai varētu veiksmīgi iekļauties suņu apmācības grupā un uzturētu draudzīgas attiecības ar citu suņu saimniekiem, ir jābūt komunikablam un ar labām saskarsmes iemaņām.
3. Ailītē "Profesijas, kurās būtu nepieciešamas minētās prasmes" nosauciet pēc iespējas vairāk konkrētu profesiju piemēru. Iepriekš uzskaitītās prasmes ir ļoti būtiskas un svarīgas (tāda rakstura īpašība kā precizitāte ir svarīga ļoti daudzu profesiju pārstāvjiem – ķirurgam, restauratoram, pulksteņmeistaram, šuvējam, zobu tehniķim, gaisa satiksmes dispečeram, grāmatvedim).

Nr.	Darbs	Prasmes, kas bija nepieciešamas, lai veikt darbu	Profesijas, kurās būtu nepieciešamas minētās prasmes
1.	Referātu rakstīšana	Informācijas vākšanas un apkopšanas prasmes	Žurnālists, arhivārs u.c.
		Prasme analizēt iegūto informāciju	Programmētājs, ārsts u.c.
		Datorprasmes	Lietvedis, pasta darbinieks u.c.
		Latviešu valodas prasmes	Sekretārs, korektors u.c.
2.	Suņa audzināšana un kopšana	Labas saskarsmes prasmes	Psihologs, pārdevējs u.c.
		Pacietība	Mašīnists, kasieris u.c.
		Atbildības sajūta	Pilots, arhitekts u.c.
		Ēst gatavošanas prasmes	Pavārs, mājkalpotāja u.c.
		Medicīnas zināšanas	Medmāsa, stjuarts u.c.
3.
4.

NODARBĪBA – SPĒLE “ MĒMAIS ŠOVSI!”

Spēles mērķis

1. Iepazīstināt skolēnus ar profesiju pasaules daudzveidību un profesiju saturu.
2. Apzināt spēles dalībnieku iespējamus stereotipus saistībā ar profesijām, noskaidrot skolēnu emocionālo attieksmi pret konkrētām profesijām.

Spēles laiks

20 – 30 min

Nepieciešamie materiāli

Lapiņas ar profesiju nosaukumiem, hronometrs, papīra lapa.

Spēles norise

1. Skolēnus sadala divās komandās.
2. Katras komandas pārstāvis pārmaiņus izvelk pa vienai lapiņai ar profesijas nosaukumu un, izmantojot savas rokas, ķermeni un izdarot kustības, mēģina parādīt savas komandas biedriem lapiņā minēto profesiju.
3. Konsultants/skolotājs ar hronometru fiksē un veic pierakstus, cik ilgā laikā komandas biedri ir atminējuši attēloto profesiju.

Spēli var turpināt, līdz beidzas vai nu lapiņas ar profesijām, vai ir pienācis norunātais/noteiktais laiks.

NODARBĪBA – SPĒLE “KARJERAS BINGO”

1. Izdala lapas ar ierakstu, ko prot darīt. Bērni izvēlas katrā lapā vienu lodziņu un ieraksta savu vārdu. Tādā veidā katrā lapā ir minēts, ko bērns prot darīt vislabāk. Beigās to, ko prot darīt un kas patīk, var sasaistīt ar nākamo profesiju. Piemēram, patīk “Protu labot mašīnas...” atbilst profesijai automehāniķis, šoferis, autobraucējs.
2. Apspiež profesijas, kas patīk, kurās gribētu strādāt. Pārrunā, kāpēc tieši tāda profesija ir izvēlēta, varbūt ir kāds pazīstams cilvēks, kas darbojas šajā jomā, vai kaut kur lasīts par to.
3. Pārrunā, kur šīs profesijas var apgūt un kādas vispār ir iespējas pēc 9. klases pabeigšanas. Varbūt kāds nezina, ka jau pēc pamatskolas beigšanas var iet un apgūt kādu profesiju. Pārrunā arī to, ka ne visas profesijas var mācīties pēc 9. klases, jo daudzām ir vajadzīga vidusskolas izglītība.
4. Nobeigumā pārrunā, ko ir ieguvuši šajā nodarbībā un, ja kādam ir vēlšanās saņemt individuālu konsultāciju, vienojas, kas vairāk interesē un par to arī konsultācijā tiek runāts.

Carnikavas pamatskola Karjeras izglītības integrēšana mācību priekšmetu stundās

*Inta Lemešonoka,
direktore*

Karjeras izglītības mācīšanās procesam 7. klasē iedalītas 14 stundas tādos mācību priekšmetos kā sociālās zinības, latviešu valoda, svešvaloda, mājturība, informātika, ģeogrāfija.

Karjeras izglītības integrēšana mācību priekšmetos skolas 7. klasē

Tēma	Mācību priekšmets	Stundu skaits
Dzīves jēga	Sociālās zinības	1
Sevis pilnveidošanas motivācija		1
Situāciju analīze – lomu spēles		1
Prasme vērtēt sevi		1
Saskarsme darbā – etiķetes ievērošana		1
Lietišķie raksti	Latviešu valoda	2
Brīvais domraksts – mani nākotnes nodomi		1
Saziņa: dialogi – intervijas	Svešvaloda	2
Mājsaimniecība kā profesija	Mājturība	1
Informācijas ieguves un komunikācijas līdzekļu izmantošana	Informātika	1
Teksta apstrāde – lietišķie raksti datorā		1
Iedzīvotāju saimnieciskā darbība	Ģeogrāfija	1

7. klases karjeras izglītībā sasniedzamās prasmes

Sociālajās zinībās: prasme nostiprināt vērtību izpratni un paplašināt savu redzesloku vērtību izvēlē, prasme attīstīt sevis pilnveidošanas motivāciju, prasme iegūt izpratni par uzvedības etiķeti izglītības vai darba intervijā, prasme trenēt saskarsmes iemaņas ar nākotnē iespējamo darba vietu kolēģiem.

Latviešu valodā: prasme noformēt dokumentus, iegūtas zināšanas dokumentu rakstīšanai, prasme lasīt un saprast lasīto dokumentu.

Svešvalodā: prasme komunicēt svešvalodā, prasme izteikt viedokli svešvalodā.

Mājturībā: prasme saskatīt sakarības, prasme sistematizēt informāciju.

Informātikā: prasme pareizi un precīzi noformēt dokumentus datortehnikā, prasme interneta vidē iegūt un izmantot informāciju.

Ģeogrāfijā: prasme saskatīt katra veseluma daļas, prasme salīdzināt.

Skolas karjeras izglītības mācīšanās procesam 8. klasē iedalītas 24 stundas tādos mācību priekšmetos kā sociālās zinības, latviešu valoda, svešvaloda, mājturība, informātika, ģeogrāfija.

Karjeras izglītības integrēšana mācību priekšmetos skolas 8. klasē

Tēma	Mācību priekšmets	Stundu skaits
Cik maksā izglītība? Cik izmaksā skolēns?	Sociālās zinības	1
Latvijā esošo izglītības iestāžu pārskats		1
Profesiju pārskats pa Latvijas reģioniem		1
Darbā iekārtošanas aģentūra, bezdarbnieku iespējas		1
Darbinieka sociālais statuss, amats, referentās grupas		1
Droša sociālā vide		1
Veselībai droša vide		1
Lietišķie raksti	Latviešu valoda	2
Tekstveide – pārspriedums		1
Lietišķie raksti – Eiropas CV	Svešvaloda	2
Dialogi – sarunas ar klientiem		2
Ar mājturību saistītās profesijas	Mājturība	1
Teksta apstrāde – lietišķie raksti datorā	Informātika	1
Saziņa e- vidē		1
Darba vietas dažādās valstīs	Ģeogrāfija	1

8. klases mācību priekšmetu programmās paredzētās sasniedzamās prasmes

Sociālajās zinībās: prasme pielietot iegūtās zināšanas, prasme paredzēt draudus, prasme savu iespēju prognozēšanā, prasme analizēt izglītības iestādes modeļus, prasme saskatīt vides, ekonomikas, sociālo faktoru ietekmi uz cilvēka karjeras attīstību.

Latviešu valodā: prasme formulēt savus uzskatus, prasme rakstiski argumentēt viedokli, prasme analizēt lasīto dokumentu saturu.

Svešvalodā: prasme komunicēt svešvalodā, prasme izteikt viedokli svešvalodā, prasmes veidot dialogu.

Mājturībā: prasme pielietot mājturības stundās apgūtās iemaņas praktiskajā dzīvē, prasme sakārtot saskatīšanā.

Informātikā: prasme pareizi un precīzi noformēt dokumentus datortehnikā, prasme interneta vidē iegūt un izmantot informāciju.

Ģeogrāfijā: prasme saskatīt veseluma daļas, prasme salīdzināt.

Skolas karjeras izglītības mācīšanās procesam 9. klasē iedalītas 17 stundas tādos mācību priekšmetos kā sociālās zinības, latviešu valoda, svešvaloda, informātika.

Karjeras izglītības integrēšana mācību priekšmetos skolas 9. klasē

Tēma	Mācību priekšmets	Stundu skaits
Darba sludinājumu pētīšana	Sociālās zinības	1
Darba likums		1
Darba līgums		1
Civillikums		1
Veselības kvalitāšu prasības atsevišķās profesijās		1
Lietišķie raksti – motivācijas vēstules rakstīšana	Latviešu valoda	1
Publiskā runa – sevis prezentēšana		1
Publiskā uzstāšanās – sevis prezentēšana	Svešvaloda	1
Sava darba prezentēšana		1
Teksta apstrāde – lietišķie raksti datorā	Informātika	1
Moderno tehnoloģiju izmantošana mācīšanās procesā		1

9. klases karjeras izglītībā paredzētās sasniedzamās prasmes

Sociālajās zinībās: prasme pielietot iegūtās zināšanas, prasme paredzēt draudus, prasme savu iespēju prognozēšanā, prasme pamatiemaņu līmenī veikt pētījumus.

Latviešu valodā: prasme sevis prezentēšanā, prasme izveidot CV un motivācijas vēstuli, prasme publicitātes veidošanā.

Svešvalodā: prasme piedalīties intervijās svešvalodā, prasme izteikt viedokli svešvalodā.

Informātikā: prasme pareizi un precīzi noformēt dokumentus datortehnikā, prasme lietot modernas tehnoloģijas.

Jēkabpils 2. vidusskola Karjeras izglītības īstenošana mācību priekšmetu stundās

1. piemērs

Izglītības joma	“Tehnoloģiju un zinātņu pamati”
Mācību priekšmets	Informātika
Klase	7.a; 7.b
Stundu skaits	1
Datums	21.11
Skolotāja	Natalija Zarkeviča

Stundas konspekts

Stundas tēma atbilstoši mācību programmas tematiskajam plānam	Meklēšanas stratēģija un taktika internetā Praktiska informācijas meklēšana “Izglītības iestādes, kuras piedāvā iespēju mācīt datorzinību”
Sasniedzamais rezultāts	
Priekšmeta standarta pamatprasības	7.61. prot dublēt, saglabāt un izdrukāt atrasto informāciju; 7.62. zina, kas ir meklētājprogramma, un prot nosaukt populārākās meklētājprogrammas; 7.63. prot veikt nepieciešamās informācijas meklēšanu pēc atslēgvārda un hierarhiskos katalogos.
Karjeras izglītībā sniedzamās prasmes	Uzzināt, kādas eksistē izglītības iestādes. Uzzināt, kādās profesijās ir saistītās ar datorzinībām.
Stundas mērķi	
Zināšanas	Meklēšanas stratēģija internetā <i>Word</i> dokumenta noformēšanas nosacījumi
Prasmes un attieksmes	Pilnveidot prasmes un iemaņas meklēt informāciju internetā par norādīto tēmu Pilnveidot prasmes un iemaņas saglabāt atrasto informāciju Pilnveidot prasmes un iemaņas darbā ar programmu <i>Word</i> . Pilnveidot prasmes nosūtīt atrasto informāciju ar e – pasta starpniecību
Jēdzieni un termini	Atslēgvārds, dokuments, informācija, adrese, katalogs
Vērtēšana – mācību procesa sastāvdaļa	
Vērtēšanas formas	Robežvērtēšana
Vērtēšanas veidi	Mutiskā, rakstiskā, praktiskā, vērtēšana
Metodiskie paņēmieni	Diskusija, praktiskais darbs, individuāls projekts
Plānots izmantot	
Mācību metodes	Jaukta tipa: stāstījums ar demonstrācijām un praktiskais darbs ar datoru
Darba formas	Praktiskais darbs ar datoru
Mācību un uzskates līdzekļi	Darba lapas, dators

Stundas gaita

levaddaļa	Stundas mērķu formulēšana
Pamat daļa	Informācijas meklēšana internetā Informācijas atlase Informācijas noformēšana, izmantojot <i>MS Word</i> ar karti
Noslēguma daļa	Secinājumi: kādas profesijas tiek saistītas ar datorzinībām, mācību ilgums, mācību maksa.

Stundas pašanalīze un izvērtējums

Stundas vērtējums	Labi – stiprās puses pārsvarā pār trūkumiem
Stiprās puses	Lielākā daļa prot sameklēt un atlasīt nepieciešamo informāciju Lielākā daļa prot noformēt savu darbu <i>Word</i> dokumentā pēc nosacījumiem. Prot atsūtīt savu darbu izmantojot e-pastu.
Nepieciešamie uzlabojumi	Laika trūkums darba noformēšanai.

Pielikums

Skolēna paraugdarbs

Anastasija Gordeja

Informācijas tehnoloģijas institūts

Informācijas tehnoloģijas institūts (ITI) tika dibināts 1990. gadā uz Automātikas un skaitļošanas tehnikas fakultātes Operāciju pētīšanas katedras un Informācijas tehnoloģijas laboratorijas bāzes.

Šodien ITI sastāvā ietilpst Vadības informācijas tehnoloģijas katedra un Modelēšanas un imitācijas katedra .

Informācijas tehnoloģijas institūta darbības mērķis ir sagatavot visu izglītības līmeņu augstas kvalifikācijas speciālistus zinātniskam un praktiskam darbam modernās informācijas tehnoloģijas industrijas resursu izstrādes un praktiskās lietošanas sfērā: ekonomikā, uzņēmējdarbībā, ražošanā, valsts pārvaldē, finanšu struktūrās, un kas ir spējīgi sekmīgi konkurēt darbaspēka tirgū Latvijā, Eiropā un pasaulē. Informācijas tehnoloģijas institūts realizē visu līmeņu akadēmiskās un profesionālās studijas.

Iespējams iegūt inženierzinātņu bakalaura akadēmisko grādu datorvadībā un datorzinātnē, maģistra akadēmisko grādu informācijas tehnoloģijā, inženierzinātņu doktora grādu informācijas tehnoloģijā, augstāko profesionālo izglītību (inženieris) informācijas tehnoloģijā un, sākot ar 2005./2006. mācību gadu, arī profesionālo maģistra grādu informācijas tehnoloģijā ar kvalifikāciju “Informācijas tehnoloģijas projektu vadītājs”.

Visas studiju programmas ir akreditētas. Piecos gados sagatavoti aptuveni 600 bakaluru, 250 maģistru, 300 inženieru. Aizstāvētas 6 doktora disertācijas.

Katru gadu informācijas tehnoloģijas studijās tiek uzņemti 120 studenti. Informācijas tehnoloģijas institūtā mācību procesu nodrošina 22 docētāji. No tiem: 5 profesori, 3 asociētie profesori, 4 doctenti, 5 lektori un 5 asistenti. Jāmācās 3-4 gadi. Apmaksa ir 2000 - 2500Ls.

(http://iti.rtu.lv/?id=7&cat=studentiem&news_id=269)

2. piemērs

Izglītības joma “Valoda”

Mācību priekšmets	Angļu valoda
Klase	7.a, 7.b
Stundu skaits	3
Datums	03.-07.11.2008.
Skolotāja	Natalja Dogureviča

Stundas konspekts

Stundas tēma atbilstoši mācību programmas tematiskajam plānam	I, others, nature and social environment Karjeras izglītība: mediji/žurnālistika
Sasniedzamais rezultāts	
Priekšmeta standarta pamatprasības	3.3. Sekmēt atvērtību pret neierasto un vērtējošu attieksmi pret sevi, citiem, pasauli, apgūstot un salīdzinot dzimto valodu un svešvalodu, kā arī iepazīstot kultūru daudzveidību.
Karjeras izglītībā saņemamās prasmes	Izprot kultūras un radošas pašizteiksmes vērtību, pats vēlas radoši izpausties.
Stundas mērķi	
Zināšanas	Iepazīstināt ar profesijām, žurnālistikas jomā nepieciešamajām vispārējām prasmēm, izglītību, studiju priekšmetiem. Iemācīties rakstīt vārdus nosaukumos ar lielo burtu. Iepazīstināt ar angļu rakstnieka un dramaturga Džeroma K.Džeroma daiļradi.
Prasmes un attieksmes	Pilnveidot prasmi strādāt pāros un grupā.
Jēdzieni un termini	Profesiju nosaukumi, darba leksika, saistīta ar tēmu.
Vērtēšana – mācību procesa sastāvdaļa	
Vērtēšanas formas	Robežvērtēšana.
Vērtēšanas veidi	Kombinēti.
Metodiskie paņēmieni	Aptauja, prāta vētra, darbu mapes, vērtēšana pēc kritērijiem.
Plānots izmantot	
Mācību metodes	Darbs ar tekstu, demonstrēšana, izpēte, kooperatīvās mācīšanās metodes, lomu spēle, vizualizēšana.
Darba formas	Frontāls darbs, grupu darbs, pāru darbs, individuāls darbs.
Mācību un uzskates līdzekļi	Internets (www.prakse.lv); mācību grāmata (M.Harris, D.Mower, A.Sikorzynska. "Opportunities Elementary, Students' Book, Language Powerbook". – Longman, 2005.), palīglīdzekļi: M.A.Borovik, E.G.Kopyl. "English Reader". – Moscow, 1977.; K.A.Rodkin, T.A. Solovyeva. "Poems and plays for children". – Moscow, 1989.

Stundas gaita

Ievaddaļa	<p>Skolotājs iepazīstina skolēnus ar projekta tēmu un mērķiem; uzreiz tiek pārrunāti vērtēšanas kritēriji.</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēniem ir piedāvāts diskutēt par jēdzienu "karjera". Skolēni izsaka savas definīcijas, kuras skolotājs uzraksta uz tāfeles. Pēc tam tiek izveidota vārda 'karjera' vispārējā nozīme. Skolotājs izsaka jaunu jēdzienu "horizontālā karjera" un "vertikālā karjera". Vispirms skolēni mēģina izteikt atšķirību, vēlāk skolotājs noskaidro to. Pēc tam saka, ka visas profesijas tiek iedalītas grupās, pamatojoties uz darbības sfēru, piemēram, mediji / žurnālistika. 																
Pamatdaļa	<ol style="list-style-type: none"> No klases tiek izvēlēti 10 brīvprātīgie skolēni, katrs saņem lapiņu ar tekstu latviešu valodā. Skolēniem vajag izlasīt informāciju un izstāstīt pārējiem: kādas profesijas, izglītība, profesionālā darbība, profesionālās darbības pamatuzdevumi u.tml. (sk. 1. pielikumu) ir saistīta ar žurnālistiku. Ar žurnālistiku saistītas profesijas tiek ierakstītas burtnīcās. Nākamais uzdevums ir darbs pāros. Vārdnīcās jāatrod gan tulkojums, gan transkripcija. Lai nostiprinātu šo profesiju pareizrakstību, skolēni pāros izpilda krustvārdu mīklu <i>Professions</i> (sk. 2. pielikumu). No visām profesijām lielāko uzmanību pievēršam tādām profesijām kā dramaturgs, rakstnieks, dzejnieks. Noskaidrojam, kā viņi strādā noteiktos literatūras žanros. Tagad strādājam ar mācību grāmatām (1., 2., 3. uzdevums 45. lpp.) (sk. 3. pielikumu). Skolotājs skaidro, kādi vārdi nosaukumos ir jāraksta ar lielo burtu. Mājasdarbs (individuālais darbs): bibliotēkā atrast pārējos piemērus, uzrakstīt diagrammā. Nākamo stundu sākam ar atkārtojumu un mājasdarba pārbaudi frontāli. Viens no angļu slavenākajiem rakstniekiem un dramaturgiem ir Džeroms K.Džeroms. Lai uzzinātu par viņu, skolēniem tiek piedāvāts uzrakstīt diktātu. Klase tiek dalīta grupās, katrā ir 4 skolēni. Pie sienām ir piestiprinātas lapas ar biogrāfiju. Katrai grupai ir sava piestiprinātā lapa. Uzdevums: viens no grupas skolēniem sēž savā vietā, un viņa uzdevums ir diktāta laikā uzrakstīt Džeroma K.Džeroma biogrāfiju. Pārējo grupas skolēnu uzdevums ir izlasīt teksta daļas, teikumu, frāzi, to atcerēties un nodiktēt skolēnam, kurš raksta. Uzvar tā grupa, kura visātrāk un kvalitatīvāk ir uzrakstījusi visu tekstu (tekstu sk. 4. pielikumā). Darbs ar lugu "How we Packed": lasīšana, tulkošana, darbs ar intonāciju, pauzēm, vārdu izrunu. Skolēni paši sadalās grupās, katrā ir 3 skolēni. Sadala lomas un gatavojas lugas uzvedumam. Mājasdarbs: iemācīties savas lomas tekstu. 																
Noslēguma daļa	<ol style="list-style-type: none"> Katra grupa prezentē savu spēli. Katra skolēna darbs tiek vērtēts pēc kritērijiem. <table border="1"> <thead> <tr> <th>Kritēriji</th> <th>Maksimālais ballu skaits</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Darbs ar vārdiem</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Darbs ar krustvārdu mīklu</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Spidergram (piemēri)</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Biogrāfija</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Lugas spēle</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>Darbs stundās (aktivitāte)</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Kopā</td> <td>10</td> </tr> </tbody> </table>	Kritēriji	Maksimālais ballu skaits	Darbs ar vārdiem	1	Darbs ar krustvārdu mīklu	1	Spidergram (piemēri)	2	Biogrāfija	2	Lugas spēle	3	Darbs stundās (aktivitāte)	1	Kopā	10
Kritēriji	Maksimālais ballu skaits																
Darbs ar vārdiem	1																
Darbs ar krustvārdu mīklu	1																
Spidergram (piemēri)	2																
Biogrāfija	2																
Lugas spēle	3																
Darbs stundās (aktivitāte)	1																
Kopā	10																

Stundas pašanalīze un izvērtējums

Stundas vērtējums	Labi – stiprās puses pārsvarā pār trūkumiem
Stiprās puses	Lomu spēlei ir liela nozīme skolēna personības attīstībā: apgūstot dažādas lomas, viņš vienlaikus pārdzīvo, sāk orientēties cilvēku savstarpējās attiecībās, pauž savas radošās iespējas un prasmes. Manuprāt, īpaši veiksmīga bija diktāta ideja; skolēni ļoti radoši veica lugas prezentāciju.
Nepieciešamie uzlabojumi	Dažu uzdevumu izpildei bija vajadzīgs vairāk laika, tāpēc vajadzēja steidzināt skolēnus.

Pielikumi

1.	www.prakse.lv – informācija par žurnālistiku.
2.	Krustvārdu mīkla "Professions".
3.	Spidergram "Literature genres".

1. pielikums

Mediji/ žurnālistika

23. jūlijā 18:38

Autors: Inna Pasnaka

Sastopamākās profesijas:

- žurnālists,
- reportieris,
- korespondents,
- redaktors,
- rakstnieks,
- dzejnieks,
- dramaturgs,
- kritiķis.

Izglītība

Lai veiksmīgi strādātu žurnālistikas sfērā, ir nepieciešama augstākā izglītība sociālajās zinātnēs, vēlams – žurnālistikā vai komunikācijas zinātnēs. Mācību ilgums ir trīs četri gadi. Augstskola veido akadēmisko bāzi, bet par profesijas lietpratēju kļūst tikai līdz ar pieredzes iegūšanu – rakstot, saskaroties ar vidi, kurā jāstrādā, ar dažādiem cilvēkiem un situācijām. Žurnālistikas prasmes iepazīt vai papildināt iespējams arī dažādosursos, ko organizē pieredzējuši žurnālisti vai žurnālistu grupas, veidojot žurnālistu skolas.

Studiju priekšmeti

Topošajiem žurnālistiem jāapgūst komunikācijas teoriju pamati, masu mediju vēsture, komunikācijas psiholoģija, ziņu žurnālistika, apraksts, TV un radio žurnālistika, informācijas vākšanas metodes, analītiskā žurnālistika, valsts valoda, svešvalodas, latviešu valodas kultūra un mediju valodas stilistika, Latvijas politikas procesi, ekonomikas pamati, žurnālistikas teorija un prakse, žurnālista ētika, plašsaziņas līdzekļu un reklāmas darbību regulējošā likumdošana.

Nepieciešamās vispārējās prasmes

Žurnālistam jābūt izteiktam, viņam jābūt ļoti valodas izjūtam. Rakstnieka talants un "viegla spalva" paaugstina žurnālista produktivitāti un padara viņa rakstus viegli lasāmus. Mācībai jābūt iedzīmtai. Laba rakstīšanas prasme ne vienmēr nozīmē labas atzīmes domrakstos, jo avīzei ir citādākas prasības nekā skolā. Tās var iemācīties augstskolās vai praktiskā ceļā, bet radošai dzirkstij un savai rozīnītei ir jābūt pašā cilvēkā. Žurnālistam jābūt spējīgam paturēt prātā lielu informācijas apjomu. Profesionālajā vidē ļoti svarīgs ir plašs paziņu loks, kas lieliski kalpo par ziņu avotiem un ļauj piekļūt vērtīgiem resursiem.

Profesionālā darbība

Žurnālisti var strādāt laikrakstos un žurnālos, televīzijā, radio, elektroniskajos medijos un reklāmas aģentūrās.

Profesionālās darbības pamatuzdevumi

Žurnālists interesējas par ziņu aģentūru un citu mediju jaunumiem, lai būtu kompetents visos ar sabiedrību un tās norisēm saistītajos jautājumos. Žurnālists atkarībā no redakcijas vajadzībām un redaktora norādījumiem patstāvīgi plāno un organizē informācijas vākšanu, apkopošanu un savu autordarbu veidošanu. Viņš zina aktuālo sabiedrības dienas kārtību, analizē tās attīstību, pārzina preses likumdošanu un žurnālista ētiku.

Reportieris vāc informāciju un veido īsziņas, ziņas un aprakstus. Viņš strādā ar dažādiem informācijas avotiem: interneta ziņu avotiem, dokumentiem, amatpersonām, ekspertiem u.c.

Korespondents veic žurnālista pienākumus, atrodoties kādā citā valstī. Viņš vēro notikumus, saistītus ar kādu politisku vai sociālu tēmu, un sniedz precīzas ziņas par notiekošo redaktoram.

Redaktors rada, atlasa, vērtē, labo un rediģē redakciju žurnālistu rakstus iespiešanai periodikā. Redaktori parasti ir izdevniecību, izdevumu vai izdevumu nodaļu vadītāji ar ilgu žurnālistikas praksi mediju jomā un labu rakstītprasmi. Līdz ar to redaktoram jābūt par to, lai arī citu nodaļu redaktoru darbs ritētu pēc plāna un lai izdevumā parādītos tikai aktuāli un kvalitatīvi raksti.

Rakstnieks, dzejnieks, dramaturgs rada literārus darbus publicēšanai vai dramatiskiem uzvedumiem.

Kritiķis darbojas kā eksperts un vērtē literārus, citus mākslas darbus, kā arī raksta, rediģē ziņas, stāstus un komentārus, literāri rediģē dažādus runātus un rakstītus tekstus, sagatavo tekstus publicēšanai.

Atalgojums

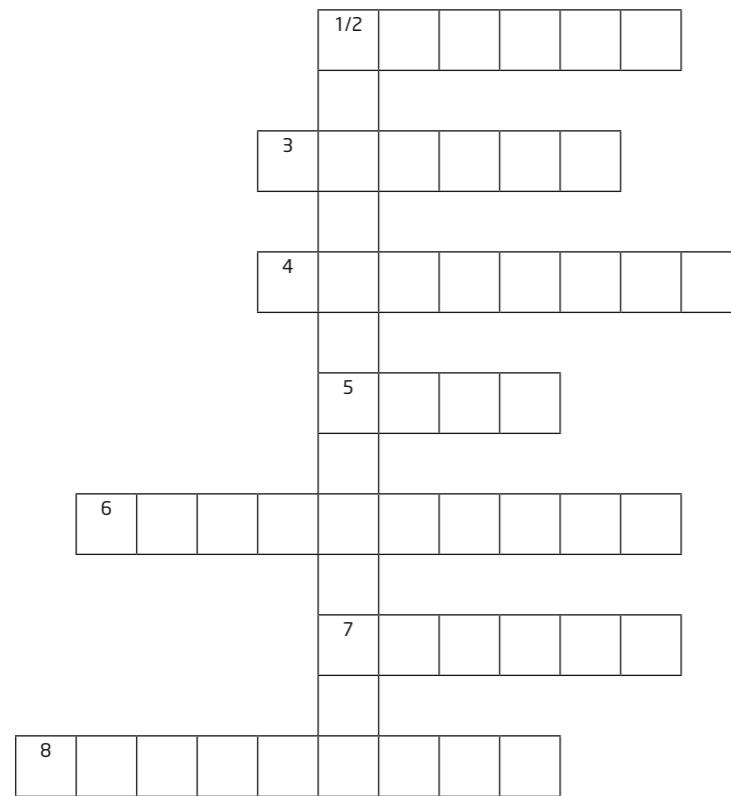
Žurnālistikas nozarē strādājošie speciālisti parasti saņem no 150 līdz 600 latiem. Atalgojums ir atkarīgs gan no uzņēmuma, gan no paša žurnālista talantīguma un popularitātes.

Īpaši faktori, kas raksturo darba vidi

Žurnālistu darba ikdiena pāriet, vācot jaunāko informāciju, dodoties uz notikumu vietām, veicot intervijas. Rakstniekiem nav konkrētas darba vietas, viņi literāros darbus var rakstīt jebkurā vietā: mājās, kafejnīcā, parkā vai otrā pasaules galā – vidē, kas ir piemērotāka viņu daiļrades izpaušmei. Jāsaka, ka darbs medijos ir emocionāli ļoti saspringts, tāpēc bieži gadās stresa situācijas. Darba grafiks nav normēts, jo bieži jāstrādā septiņas dienas nedēļā, lai laikus sagatavotu nepieciešamo materiālu publikācijai.

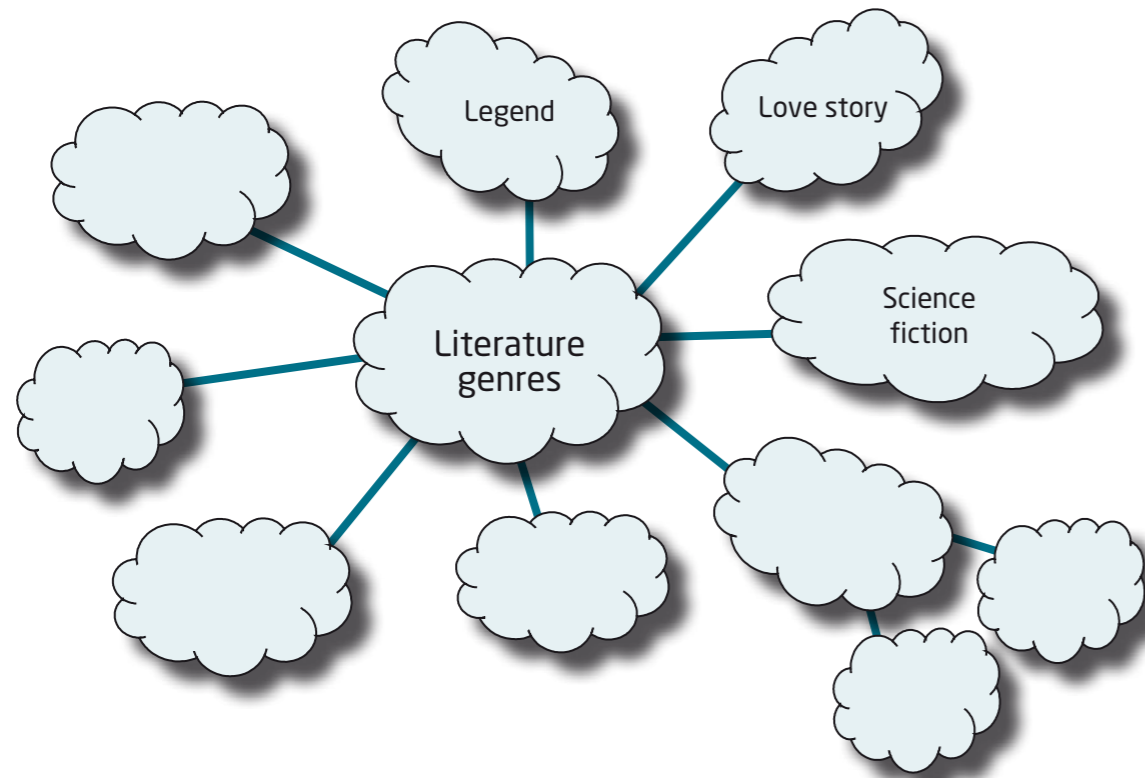
2. pielikums

Crossword puzzle "Professions"

1. a person who reports news from a particular country
2. a person who expresses opinions about the good and bad qualities of books, music, etc.
3. a person whose job is writing books, stories, articles, etc.
4. a person who collects and reports news for newspapers, radio or television
5. a person who writes poems
6. a person whose job is to collect and write news stories for newspapers, magazines, radio or television
7. a person who prepares a book to be published
8. a person who writes plays for the theatre, television or radio (a playwright)

3. pielikums

Bauskas rajons Karjeras izglītības īstenošana karjeras dienās

Inga Belinska,
Skolu bibliotekāru un karjeras koordinatore MA vadītāja

Bauskas rajona

KARJERAS DIENAS 7.-9. KLASĒM "PROFESIJU DETEKTĪVS" (nolikums)

Mērķis

Motivēt skolēnus profesionālās karjeras izvēlei un aktualizēt Bauskas rajonā iegūstamās un nepieciešamās profesijas.

Organizators

Karjeras dienu 7.-9. klašu skolēniem "Profesiju detektīvs" organizē Bauskas rajona Izglītības pārvalde un karjeras koordinatore Bauskas rajona skolās metodiskā apvienība.

Dalībnieki:

- Bauskas rajona izglītības iestāžu 7.-9. klašu skolēni (katra skola piedalās ar 1 komandu, kuras sastāvā ir ne vairāk kā 3 līdz 5 dalībnieki no 7. – 9. klasēm),
- skolu karjeras koordinatori.

Laiks

2008. gada 7. aprīlis, plkst.10.00 – 14.00.

Norises vieta

Bauskas pilsētas pamatskola (zāle un klašu telpas).

Norise

Komanda izlozē ceļojuma maršrutu un kopā ar skolotāju komandas kapteini dodas uz kādu no Bauskas uzņēmumiem, ražotnēm, iestādēm.

Atgriežoties Bauskas pamatskolā, komanda sagatavo prezentāciju par šo uzņēmumu un iepazīstina ar to visus klātesošos.

Kopīgs karjeras dienas noslēgums (pateicības un piemiņas dāvanas, karjeras dienas vērtējumi un ierosinājumi).

Vērtēšana

Komandu uzstāšanos vērtē žūrija, kurā aicināti piedalīties karjeras izglītības speciālisti un pedagogi.

Apbalvošana

Katrs skolēns/ katra komanda saņem pateicības dāvanas.

Katra komanda, dodoties ceļojumā uz maršruta mērķi, līdzi ņem pateicības dāvanas uzņēmumam.

Detektīvu kartes

<p>Cien. profesiju detektīvi! Jūsu uzdevums – pēc dotās informācijas atrast uzņēmumu, visu izpētīt un uzzināt, kopā ar skolotāju aizpildīt darba lapu, atgriezties Bauskas pilsētas pamatskolā apmēram 12:00 – 12:20!</p> <p>Jūsu rīcībā ir šāda informācija:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pilsēta: Bauska 2. Iela: Rūpniecības iela 3. Ielas numurs: 7 4. Darbības joma: sociālā palīdzība 5. Kontaktpersona: Andra Katkeviča 6. Tikšanās vieta: 1. stāvā pie dežuranta <p>Lai jums veicas!</p>	<p>Slepenā informācija</p> <p>Bauskas pilsētas domes daudzfunkcionālais rehabilitācijas centrs "Ābele"</p>
<p>Cien. profesiju detektīvi! Jūsu uzdevums – pēc dotās informācijas atrast uzņēmumu, visu izpētīt un uzzināt, kopā ar skolotāju aizpildīt darba lapu, atgriezties Bauskas pilsētas pamatskolā apmēram 12:00 – 12:20!</p> <p>Jūsu rīcībā ir šāda informācija:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pilsēta: Bauska 2. Iela : Uzvaras iela 3. Ielas numurs: 3 4. Darbības joma: kultūrizglītība 5. Kontaktpersona: Anda Rācenāja 6. Tikšanās vieta: 1. stāvs (jāmeklē pa labi) <p>Lai jums veicas!</p>	<p>Slepenā informācija</p> <p>Bauskas bērnu bibliotēka</p>
<p>Cien. profesiju detektīvi! Jūsu uzdevums – pēc dotās informācijas atrast uzņēmumu, visu izpētīt un uzzināt, kopā ar skolotāju aizpildīt darba lapu, atgriezties Bauskas pilsētas pamatskolā apmēram 12:00 – 12:20!</p> <p>Jūsu rīcībā ir šāda informācija:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pilsēta: Bauska 2. Iela: Rātslaukums 3. Ielas numurs: 4 4. Darbības joma: nodarbinātība 5. Kontaktpersona: Inga Baļčūne 6. Tikšanās vieta: reģistrācijas zāle <p>Lai jums veicas!</p>	<p>Slepenā informācija</p> <p>Nodarbinātības valsts aģentūra</p>

<p>Cien. profesiju detektīvi! Jūsu uzdevums ir atrast uzņēmumu, visu izpētīt un uzzināt, kopā ar skolotāju aizpildīt darba lapu, atgriezties Bauskas pilsētas pamatskolā apmēram 12:00 – 12:20!</p> <p>Jūsu rīcībā ir šāda informācija:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pilsēta –Bauska 2. Iela : Dārza iela 3. Ielas numurs: 7/1 4. Darbības joma: medicīna 5. Kontaktpersona: Saiva Drunka 6. Tikšanās vieta: 1. stāvā uzņemšanas nodaļā (jautāt virsmāsu) <p>Lai jums veicas!</p>	<p>Slepenā informācija</p> <p>Bauskas slimnīca</p>
--	--

Karjeras diena Bauskā "Profesiju detektīvs"

2009. gada 7. aprīlis

Detektīvu grupas " _____ " darba karte

Komanda:

Skola	
Detektīvu skaits	
Skolotāja – galvenais detektīvs	

Uzņēmums:

Kādas profesijas iepazīt, izpētīt, saskatīt?

.....

Izmantojot gan dedukcijas metodi, gan novērošanas metodi, gan viltīgo jautājumu metodi, jānoskaidro:

- darba vide;
- atrasto profesiju nepieciešamība darba tirgū;
- kāda izglītība nepieciešama;
- kādas īpašas rakstura īpašības, prasmes nepieciešamas, lai strādātu šajā profesijā;
- kur šīs profesijas iespējams apgūt?

Karjeras dienas izvērtējums:

- jauno detektīvu viedoklis un secinājumi par redzēto;
- galvenā detektīva – skolotāja iespaidi.

Skolēnu darba rezultātu prezentācija un novērtējums:

Bauskas rajona 5. Karjeras dienas – 2009 “Profesiju detektīvs” kopsavilkums

Karjeras diena notika Bauskas pilsētas pamatskolā.

Karjeras dienā piedalījās 70 skolēnu un 14 pedagogu no 14 rajona skolām.

Karjeras dienas plānojums:

- Ingas Belinskas ievada prezentācija “Profesiju pasaule” (10.00 – 10.30),
- profesiju detektīvu ceļojums uz uzņēmumiem un iestādēm, iepriekš izlozējot detektīva karti (10.40 – 12.00),
- prezentācijas plakāta par redzēto un uzzināto sagatavošana (12.00 – 13.00),
- plakāta prezentācija (13.00 – 14.00),
- dodoties ceļā, detektīviem:
- jāsaņem darba lapas, kuras dienas laikā aizpildāmas un nododamas,
- jāizlozē uzņēmums, kārtīgi jāizlasa saņemtā informācija, jānoskaidro nesaprašanās,
- dodoties uz uzņēmumu, jāpaņem līdzīgu puķu podiņš kā “paldies” izlozētā uzņēmuma kontaktpersonai,
- uzņēmumā jāparedz, jāsaklausa, jānojaus informācija, kas noderēs plakāta par uzņēmumu veidošanā un prezentācijā.

Atgriežoties Bauskas pilsētas pamatskolā, profesiju detektīvu komandas saņēma šādus uzdevumus:

- izmantot darba lapās pierakstīto informāciju, prospektus, bukletus u.c.;
- norādīt uzņēmumu, profesijas, nepieciešamās prasmes un izglītību, vai šīs profesijas ir pieprasītas, kāpēc tās ir pieprasītas utt.;
- veidot plakāta prezentāciju (ilgums apmēram 40 – 60 minūtes). Pēc pasākuma skolēni šos plakātus aizveda uz savām skolām, lai iepazīstinātu skolasbiedrus;
- izmantot foto, burtus, atsevišķus vārdus, simbolus no laikrakstiem un avīzēm.

Pateicība tiek izteikta visiem 12 uzņēmumiem un iestādēm, kas piedalījās Karjeras dienā. Tie ir:

- Bauskas slimnīca,
- veterinārmedicīnas ambulance,
- salons “Meistars Gothards”,
- Bauskas pilsētas domes daudzfunkcionālais rehabilitācijas centrs “Ābele”,
- Bauskas Bērnu bibliotēka,
- Bauskas centrālā bibliotēka,
- Nodarbinātības valsts aģentūra,
- frizētava “Elvīra”,
- Bauskas policija,
- Bauskas novadpētniecības un mākslas muzejs,
- Bauskas Tautas nams,
- sabiedrība ar ierobežotu atbildību “GEKA”,
- Bauskas rajona Tūrisma informācijas centrs.

Pasākuma noslēgumā katra komanda saņēma pateicības rakstu par piedalīšanos un nelielu dāvaniņu.

Šo pasākumu finansēja Bauskas rajona padome ar Izglītības pārvaldes atbalstu.

Komandu vadītāju – skolotāju – novērojumi:

- interesants pasākums, kas ļauj skolēniem iepazīt kādu profesiju tuvāk,
- atsaucīgi un ieinteresēti mazie profesiju detektīvi, ar vēlmi uzzināt,
- interesants, nedaudz šausmīgs pārbaudījums mūsu izturībai veterinārajā ambulancē,
- iespēja iepazīt patiesi modernu bibliotēku,
- ļoti labi organizēts pasākums, skolēni ieinteresēti jautāja un pētīja,
- Bauskā maz mākslas salonu, tie ne katru dienu nes labu atalgojumu, bet katru dienu prasa talantu, mērķtiecību un uzņēmību,
- ļoti sagatavotas uzņēmumu prezentācijas, katrā uzņēmumā bija jūtams, ka strādā savu darbu mīloši profesionāļi,
- bija interesanti, sagruva stereotipi, uzzinājām daudz jauna,
- redzējām, kāpēc jāmacās, kur tas noderēs.

Suntažu vidusskola Projektu nedēļa "Dibināsim uzņēmumu!"

*Ieva Glūdiņa,
direktore vietniece informātikas jautājumos*

Suntažu vidusskolā pašlaik mācās 250 skolēnu.

Karjeras izglītībai mūsu skolā uzmanība tika un tiek pievērsta pastāvīgi, bet 2008./2009. mācību gadā šo jomu īpaši akcentē skolas pamatmērķis – vērtībuzglītības īstenošana sadarbībā ar izglītojamo vecākiem, dialoga veicināšana un partnerība ar dažādām institūcijām – sagatavošana veiksmīgai profesionālai karjerai.

Karjeras izglītība bija arī viens no prioritārajiem uzdevumiem 2008./2009. mācību gadā:

1. Nostiprināt skolēnos prasmi meklēt, iegūt, novērtēt un izmantot informāciju savas karjeras veidošanas procesā.
2. Lepnuma par savu ģimeni, skolu, valsti un piederības apziņas tai veidošana.
3. Mūsdienīgu mācību metožu apzināšana un izmantošana mācību procesā.

Šo mērķi un uzdevumu īstenoja skolā vairākos veidos. Izveidots Karjeras izglītības kabinets (līdzekļi tam tika iegūti, piedaloties ar projektu "Ceļamaize" rajona pašvaldības projektu konkursā, ESF projektā "Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības sistēmā" tika saņemti karjeras izglītības materiāli un apmācīti seši pedagogi).

Suntažu vidusskolā karjeras dienas ir regulārs pasākums. Skolā viesojas Nodarbinātības valsts aģentūras Ogres filiāles speciālisti karjeras izglītības jautājumos, skolas absolventi un neparastu profesiju pārstāvji. Viesošanās vecāku darba vietās bija 2008./2009. mācību gada projektu nedēļas uzdevums sākumskolas skolēniem, bet vidējā vecuma skolēni projektu nedēļas laikā **veidoja mācību uzņēmumus**.

Projektu nedēļa kā mācību forma ir zināma jau krietni sen. Kopš tās ieviešanas katra skola ir meklējusi savu veidu, kā to vislabāk iekļaut mācību procesā. Mēs secinājām, ka projektu nedēļa vislabāk izdodas, ja skolai ir vienojoša tēma un katrs posms iekļaujas tajā, veidojot vienotu veselumu. Pēdējos gados diemžēl visi 10. – 11. klašu skolēni projektu nedēļā strādā pie sava zinātniski pētnieciskā darba noformējuma, tāpēc viņiem nav šīs kopības sajūtas. Vēl pirms pāris gadiem arī vidusskolēni piedalījās projektu nedēļas pasākumos. Pēdējos trīs gadus mūsu skolas projektu nedēļas tēma bija "Karjeras izglītība". Divus gadus skolēni ir pētījuši paši un iepazīstinājuši citus ar dažādām profesijām un izglītības iestādēm, kurās iespējams apgūt vēlamo arodu. Daudzi ir vērojuši savus vecākus un radniekus darbā, izzinājuši amata specifiku, projektu nedēļas noslēgumā viņi demonstrēja prezentāciju. Dažādos izziņas avotos lasītā, darba vietās redzētā un gūtā informācija, protams, paplašina redzesloku, tomēr vēl nozīmīgāka un neatsverama ir paša gūtā praktiskā darba pieredze, tāpēc pērn nolēmām projektu nedēļā izmantot jaunu metodi – mācību uzņēmumu veidošanu.

Projektu nedēļa "Dibināsim uzņēmumu!"

Mērķis

Paplašināt skolēnu redzesloku savas karjeras izglītības veidošanā.

Uzdevumi

Iegūt papildu informāciju par profesijām.

Iepazīties ar uzņēmuma dibināšanai nepieciešamajiem dokumentiem.

Veikt praktiskas darbības, lai izgatavotu produktu vai piedāvātu pakalpojumu produktu realizācijai.

Apgūt lietišķo dokumentu noformēšanu.

Iegūt prasmi uzstāties, prezentējot savu veikumu.

Projekta dalībnieki

Projekta dalībnieki bija 6. – 9. klašu skolēni, eksperti un kuratori. Tradicionāli projektu nedēļā vislielākā atbildība ir klases audzinātājiem. Viņiem jāzina, kur katrs bērns projekta laikā atrodas un ar ko

nodarbojas, klases audzinātājiem jāorganizē ekskursijas, darbu pārskatu sagatavošana un to vērtēšana u.c. Dažkārt mācību priekšmetu skolotājiem, kas nav klases audzinātāji, projektu nedēļa ir ārpuskārtas brīvlaiks. Tāpēc šajā projektā atbildība tika nodota uzņēmumu galvenajiem ekspertiem un ekspertiem, tādejādi atslogojot klašu audzinātājus, kuriem šoreiz nav jāveic kuratoru pienākumi. Mūsu projektā galvenie eksperti ir pedagogi, kurus skolēni paši izvēlas par sava uzņēmuma galvenajiem padomdevējiem, – atkarībā no tā, kurš skolotājs ir "vistuvāk" izvēlētajam mācību uzņēmuma profilam: kūku cepšanā – mājturības skolotājs, kokapstrādē – amatu mācības skolotājs utt. Ar galveno ekspertu tiek slēgts līgums par sadarbību projektu nedēļas laikā.

Galvenais eksperts ir nepieciešams, lai novērtētu produkta ražošanas tehnoloģiju un, ja nepieciešams, konsultētu skolēnus un nodrošinātu ar telpām un aprīkojumu. Lielākā daļa bērnu savus mācību uzņēmumus veidoja pie kāda mājās, tomēr dažas "firmas" produktu ražoja skolā (protams, galvenais eksperts tad uzņemas atbildību par drošību ražošanas procesa laikā).

Nepieciešami cilvēki, kas asistē un veic novērtējumu kādā atsevišķā projekta posmā. Piemēram, statūtu noformēšanu kontrolē un apstiprina literatūras skolotājas (lietišķie raksti), ekonomiskos aprēķinus, biznesa plāna sagatavošanu – ekonomikas un sociālo zinību skolotājas, vizītkaršu, reklāmas izgatavošanu – visu, kas noformējams uz datora, pārrauga informātikas skolotāja. Viņi ir eksperti. Eksperti nepieciešami arī, lai vērtētu gala produktu, kā arī tirdzniecības kultūru un uzstāšanos. Klašu audzinātājiem – kuratoriem – atliek pavērot, lai viss notiek pēc plāna, un sniegt palīdzību, ja tas ir vajadzīgs. Protams, skolas vadība arī darbojas projektā kā kuratori, kas ārkārtas gadījumā novērstu konflikta situācijas starp uzņēmumiem un ekspertiem. Tādejādi projektu nedēļā ir iesaistīti praktiski visi pedagogi un pienākumi viņu starpā ir iedalīti vienmērīgi.

Sagatavošanās darbi

Sagatavošanās projektu nedēļai sākas jau rudenī. Novembrī skolas padomē tiek iesniegts detalizēts plāns un skolotājiem izskaidrota projektu nedēļas norise. To paveic skolotājs, kuram deleģēta atbildība par projektu nedēļas norisi. Bērni jau rudenī zina, kāda būs projektu nedēļas tēma un tās gaita, daži sāk tai gatavoties uzreiz. Bet istā gatavošanās sākas nedēļu pirms projektu nedēļas, kad jāveic pirmie reālie sagatavošanās darbi. Skolēniem jāsadalās piecu sešu cilvēku grupās un jāvienojas par darbības veidu, kas ir pirmais grūtais pārbaudījums, kura laikā atklājas skolēnu prasme veidot komandu, iesaistīties grupā. Parādās pirmie konflikti. Komandas veidošanas laikā bērniem no sava vidus jāizvēlē uzņēmuma direktors un jāatrod uzņēmuma eksperts, tikai tad var tikt uzsākta līgumu, statūtu un citu dokumentu veidošana. Arī firmas nosaukums un uzņēmuma darbības veids dzimst strīdos, un to mēdz vairākkārt mainīt. Klases audzinātājam šajā laikā tikai jānodrošina, lai līdz projektu nedēļas sākumam mācību pārzinei būtu iesniegts uzņēmumu un to dalībnieku saraksts.

Projektu nedēļas norise

Projektu nedēļa samērā tradicionāli mūsu skolā notiek februāra sākumā, šogad no 9. līdz 13. februārim.

Jau pirmajā projektu nedēļas dienā sākas īstais darbs, un par visu bērniem bija jāvienojas pašiem. Uzņēmuma direktors saņem 13 dokumentu komplektus gan drukātā, gan elektroniskā veidā, kas uzņēmējiem jāaizpilda.

Dokumentu kopā ietilpst:

- 1) valdes locekļa pieteikums darbībai uzņēmumā;
- 2) sabiedrības dibināšanas līgums;
- 3) sabiedrības statūti;
- 4) biznesa plāns;
- 5) vizītkartes;
- 6) vienošanās ar uzņēmuma galveno ekspertu;
- 7) kopējo ražošanas izmaksu (pašizmaksas) aprēķins;
- 8) ražošanas (pakalpojuma) tehnoloģija;

- 9) drošības instrukcija;
- 10) reklāma;
- 11) plānotās peļņas aprēķins;
- 12) praktiskās peļņas aprēķins;
- 13) uzņēmuma darbības analīze un secinājumi.

Direktoram jāsadala pienākumi grupas dalībnieku starpā. Darba plānā, kuru saņem katra uzņēmuma direktors, ir teikts, kurā datumā, kurš dokuments jāapstiprina pie katra eksperta. Laikā neapstiprināts dokuments samazina projektu nedēļas vērtējumu. Mērķis – disciplinēt skolēnus, neatlikt visu uz pēdējo brīdi. Visi dokumenti jānoformē atbilstoši lietišķo dokumentu prasībām un jāievieto mapē.

Kuratoru loma ir praktiski beigusies. Tālākais darbs ir galveno ekspertu un pašu bērnu ziņā. Katru dienu jāveic kādi aprēķini un kaut kas praktisks.

Pirmajā dienā jāveido firmas logo un jāizgatavo vizītkartes, otrajā dienā jāizgatavo reklāmas un jāizvieto skolā, trešajā dienā jāizmēģina produkta izgatavošana, jāprecizē izdevumi, lai aprēķinātu ražošanas izmaksas un vienotos par mantisko ieguldījumu (tas ir arī pamatkapitāls). Ceturtajā dienā ir galvenā ražošanas diena, bet citai grupai tā jāveic pēdējā dienā, citi sāka to darīt jau labu laiku pirms projektu nedēļas.

Piektdienā – kulminācijas dienā – notiek preču un pakalpojumu īstenošana, peļņas apzināšana, triumfs vai "izgāšanās". Viss atkarīgs no izvēlētas biznesa stratēģijas un ieguldītā darba. Katram uzņēmumam ir viens galdiņš un soliņš, pārējais – pašu uzņēmēju ziņā. Stāstīts ir arī par reklāmu, cenrāžiem, tirdzniecības vietas noformējumu, bet tas nav stingri reglamentēts.

Projektu nedēļas noslēgums ir ielānāts tā, lai visa skola var apmeklēt šo tirdziņu. Arī vecāki un pagasta iedzīvotāji ir aicināti uz šo pasākumu. Nevienam nezina, vai izdosies ko pārdot, vai pašiem viss būs jāapēd. Laiks – viena stunda. 18 firmas pārsteidza ar pašu ražoto preču daudzveidību. Bija pašu cepti kārumi – maizītes, pīrādžiņi, vafeles, torte. Bija dažādas tējas un limonādes, svaigpiens un kefirs. Bija pārļu rotas un apsveikuma kartītes. Bija kokapstrādes veidojumi – rādāmie kociņi un virtuves lāpstīņas, un pašu darināti krēsli. Un daudz, daudz apmeklētāju.

Eksperts vērtēja tirdzniecības kultūru, kā uzņēmēji prezentē savu preci, kā ievērotas higiēnas prasības, kāds ir apģērbs un tirdzniecības vietas noformējums.

Pēc vienas stundas firmas savu darbību beidza un pulcējās zālē, lai sniegtu pārskatu par gūtajiem rezultātiem – gan peļņu, gan atskārsēm. Vieniem pieprasījums pārsniedzis piedāvājumu, citiem cena bija mazliet jāpazemina, bet gandarīti bija visi – gan skolotāji, gan vecāki, bet galvenokārt jau paši skolēni. Un atkal eksperti – visi klātesošie skolotāji – klausījās, uzdeva jautājumus un vērtēja jauniešu prasmi reprezentēt sevi.

Apkopojot visas projektu nedēļas laikā veiktās aktivitātes un ekspertu vērtējumus, veidojas kopējais projektu nedēļas vērtējums. Šajā laikā jaunieši ir ieguvuši dažādas prasmes, kas noteikti palīdzēs viņiem nākotnes karjeras veidošanā un paliks ilgi atmiņā.

Ziemeļu pamatskola Karjeras izglītības īstenošana "Ēnu dienā"

Inga Ozoliņa,
karjeras darba organizatore

"ĒNU DIENAS" DARBA LAPA

.....
(skolēna vārds, uzvārds)

.....
(datums)

.....
(darbinieka vārds, uzvārds, amats)

.....
(iestādes nosaukums)

Lai apgūtu profesiju, nepieciešamas šādas prasmes:

.....

.....

.....

Šobrīd skolā ir svarīgi pievērst uzmanību šādiem mācību priekšmetiem:

.....

.....

.....

Pozitīvās iezīmes šajā profesijā:

Kas varētu sagādāt raizes:

.....

.....

.....

Iespējamā karjeras attīstība:

"Ēnas" raksturojums

.....

.....

Dienas vērtējums (raksta skolēns)

.....

.....

Paraksti

("Ēnu diena" ir biznesa izglītības biedrības Junior Achievement – Latvija preču zīme)

KARJERAS IZGLĪTĪBAS ĪSTENOŠANAS PIEMĒRI 10.-12. KLASĒ

Karjeras izglītībā sasniedzamās prasmes

Beidzot 12. klasi, skolēns:

- saprot koncepciju par darba pasaules mainīgumu;
- saskata vietējā un starptautiskā darba tirgus tendences;
- izprot sakarības starp izmaiņām darba tirgū un sociālajiem, politiskajiem un ekonomiskajiem procesiem;
- ir ieinteresēts attīstīt tās personiskās īpašības un iemaņas, kas ir būtiskas dažādām profesijām;
- spēj atrast interesantu informāciju par profesijām, izglītību un mācīšanās iespējām;
- prot izstrādāt pagaidu termiņa karjeras plānus, analizējot savas personiskās īpašības un prasmes, vērtības un panākumu kritērijus;
- spēj sameklēt darbu un konkurēt darba tirgū; ir ieinteresēts attīstīt šīs prasmes (rakstīt CV/autobiogrāfiju, meklēt informāciju par darba vakancēm, reprezentēt sevi darba intervijā u.c.);
- ja nepieciešams, izmanto speciālista (karjeras konsultanta, psihologa, ārsta u.c.) konsultācijas;
- izprot savu lomu un atbildību, pieņemot lēmumus karjeras izvēlē.

Karjeras izglītības īstenošana klases stundās

Auces vidusskolas ieteicamās tēmas klases stundu nodarbībām "Karjeras izvēle"

10. klase (5 st.)

Karjeras loma cilvēka pašattīstības procesā:

- apzināties karjeras būtību;
- nostiprināt pārliecību par pozitīvas attieksmes pret darbu un izglītības nepieciešamību.

Karjeras vīzija:

- izveidot savu nākotnes vīziju.

Vērtības un motivācija:

- nostiprināt prasmi noteikt savas prioritātes;
- apgūt jaunas mācību prasmes un iemaņas.

Intereses:

- atpazīt intereses, kas ir saistītas ar profesiju un hobiju;
- apzināties savas intereses, kas ir saistītas ar nākotnes vīziju.

Spējas un talanti

- analizēt savas spējas un talantus, lai veidotu ilgtermiņa karjeras plānu.

11. klase (5 st.)

Izglītības iegūšanas iespējas Latvijā un ārvalstīs:

- iegūt informāciju par izglītības iespējām;
- motivēt meklēt atbilstošu informāciju.

Darbs un darba tirgus. Profesiju pasaule:

- mācīties izmantot informāciju par darba tirgus un profesiju tendencēm un attīstību;
- iepazīt profesiju daudzveidību;
- veidot prasmi orientēties profesiju klasifikācijā un amatu aprakstos.

Personības iekļaušanās darba tirgū:

- attīstīt iemaņas, kā sagatavoties, meklēt, iegūt, saglabāt darbu;

- veidot prasmi formulēt savas profesionālās karjeras iespējas pēc vidējās izglītības iegūšanas;
- rosināt kritiski izvērtēt informāciju un mītus par karjeras izvēli;
- apzināties konkurētspējīgas personības veidošanās būtību.

12. klase (6 st.)

Personas iniciatīva un atbildība:

- prast novērtēt situāciju un uzņemties atbildību par profesijas un izglītības iestādes uzvēli.

Lēmuma pieņemšana:

- rosināt pieņemt pareizo lēmumu profesijas un izglītības iestādes izvēlē.

Karjeras plānošana:

- veidot prasmi izstrādāt ilgtermiņa un īstermiņa karjeras plānu, analizējot savas īpašības, prasmes, vērtības un panākumus, veikt izmaiņas tajā;
- mācīties uzņemties atbildību par savas karjeras plānošanas attīstību.

Māriete Tīsa,
karjeras izglītības skolotāja

Jau 10. klasēs tiek pārrunāts, kāpēc skolēni ir izvēlējušies mācības vidusskolā un kāda ir viņu motivācija turpināt izglītību. Tiek apskatīti izvēlētie mācību priekšmeti, akcentējot to saistību ar iespējamām profesijām, tā paaugstinot motivāciju šo mācību priekšmetu apguvei.

Tiek analizēti motivācijas jēdzieni: ārējā motivācija, iekšējā motivācija. Tiek veikta situāciju analīze, un skolēni tiek mudināti pārdomāt, cik viņu dzīvē izpaužas ārējā un iekšējā motivācija. Skolēniem ir iespēja izpildīt darba lapu, analizējot savu mācīšanās motivāciju.

Piemērs

DARBA LAPA "ĀRĒJĀ UN IEKŠĒJĀ MOTIVĀCIJA"

1. Norādi, kuros gadījumos skolēnu rīcībā izpaužas ārējā un kuros – iekšējā motivācija!
2. Uzraksti vairākus piemērus no savas dzīves, kuros izpaužas ārējā un iekšējā motivācija!

Annija gatavojas ieskaitēm, jo par labām atzīmēm saņem naudas balvu no vecākiem.	Ā R Ē J Ā	Ivo pēc stundām apmeklē programmēšanas nodarbības, jo vēlas iestāties informācijas tehnoloģiju fakultātē.
Klasē visi zēni dzied skolas korī, bet Klāvs ir iesaistījies jauno dzejnieku pulciņā.		Piektdien pēc skolas Aija apmeklē pirmās palīdzības nodarbības, jo tās viņu interesē.
Anna regulāri pilda mājas darbus algebrā un apmeklē konsultācijas, jo vēlas labi izprast mācību vielu.		Jānim nepatīk šausmu filmas. Bet, tā kā draugi viņu aicina līdzī, viņš tomēr aiziet uz kino.
Roberts uzsāka mācības vidusskolā, jo negribēja vēl doties prom no mājām.	I E K Š Ē J Ā	Rūdis vēlas padziļināti apgūt ķīmiju LU Pirmsstudiju centrā, kaut skolotāja piedāvā konsultācijas skolā.

DARBA LAPA "KAS NOSAKA MANAS IZVĒLES?"

Pārdomā, kas nosaka tavas izvēles!

Sakārto pēc nozīmīguma cilvēkus un faktorus, kas iespaido tavu brīvā laika pavadīšanu, ģērbšanās stilu utt.

Cilvēki un faktori, kas ietekmē manas izvēles.

Klasesbiedri, skolotāji, draugi, radnieki, draugs/draudzene, TV, filmas, žurnāli, grāmatas, tētis, mamma, kaimiņi, psihologs u.c.

Pārdomā, vai izdarītās izvēles sakrīt ar tavām vēlmēm.

Izvēle mācīties vidusskolā:

Pulciņi, ārpusklases nodarbības:

..... ,
..... ,
..... ,

Ģērbšanās stils,tēls:

Profesijas izvēle:

..... ,
..... ,
..... ,

Brīvā laika pavadīšana:

.....

Cita izvēle:

..... ,
..... ,

STUNDAS TĒMA "DARBA VĒRTĪBAS"

Mērķis

- Apgūt jēdzienu "darba jēga", "gandarījums", "motivācija".
- Saprast, ka darbu vērtē pats cilvēks un apkārtējie un ka ne vienmēr noteicošais ir materiālais gandarījums.
- Palīdzēt noteikt, kas skolēnam ir svarīgs darba vidē.

Stundas norise

1. "Tēvs varens darbā, viss viņam veicas, jo viņš strādā ne tikai ar rokām, bet arī ar domām un sirdi. Viņš izstaigāja smagas gājēja gaitas, bet nekad viņš nebija vergs, kuru dzen. Māte iegrima darbā kā nirējs ūdenī, bet tēvs droši airēja darba straumē.

Kad māte viņam pārmet, ka viņš vaiga sviedros strādā, bet visus labumus saņem cits, viņš atsa-ka: "Nedzīvošu es, dzīvos cits, tāpat kā es esmu dzīvojis cita celtos mūros, cilvēkam par cilvēku jāgādā." Jo zemākā pakāpē cilvēks stāv, jo vairāk viņš cienī to, kas birst viņa paša klētī. Ir nepa-reizi domāt, ka tiem, kas staigā paceltu galvu, nav jānes smaga dzīves nasta. Nē, nevis nastas vieglums dara vieglu gaitu, bet iekšējais spēks."

2. **Diskusija:** vai Jūs piekrītat Z.Mauriņas darbā "Baltais ceļš" rakstītajam?, kāpēc?
3. **Uzdevums:** skolēniem jānosauc, kādus darbiņus viņi ir darījuši. Jāpaskaidro, ka darbs nav tikai at-maksātais darbs, bet arī regulāri pienākumi, ko viņi veic. Ko viņi par šo darbu ir saņēmuši? Kāpēc par vienu un to pašu darbu var būt dažādi vērtējumi? Vai vienmēr gribam saņemt vērtējumu par savu darbu? Vai savu darbu vērtē katrs pats? Vai vienmēr apkārtējo vērtējums ir svarīgs? Kāpēc atšķiras cilvēku vērtējums par paveikto?

Skolotājs izskaidro jēdzienus "darba jēga", "materiālais un morālais gandarījums par padarīto", "motivācija".

Skolēnam ir svarīgi izprast, ka ir daudz faktoru, kas cilvēku dara apmierinātu ar savu darbu..

4. **Uzdevums:** skolēniem tiek izdalīts darba vērtību saraksts, skolotājs lasa šo sarakstu, skolēni at-zīmē sev būtiskākās vērtības.

Darba vērtības

Autoritāte	Jūs darbavietā kontrolējat citus.
Popularitātes statuss	Jūs piesaistāt tūlītēju uzmanību tāpēc, ka esat labi pazīstams.
Konkurence	Jūs sacenšaties darbavietā ar citiem.
Radošums	Jūs izmantojat savu iztēli (fantāziju), lai radītu jaunu veidu (metodi), kā kaut ko darīt vai pateikt.
Elastīgs darba grafiks	Jums ir darbs, kurā jūs izvēlaties savas darba stundas.
Palīdzība citiem	Jūs nodrošināt tiešus pakalpojumus personām, kam nepieciešama palīdzība.
Neatkarība	Jūs pats izlemjat, kuru darbu darīt un kā darīt.
Ietekme	Jūs ietekmējat citu uzskatus un lēmumus.
Intelektuālie stimuli	Jums ir darbs, kas prasa ievērojamu prāta un loģikas apjomu.

Darbs brīvā dabā	Jūs gribat strādāt brīvā dabā?
Pārliecināšana	Jūs pārliecināt citus uzņemties noteiktu darbību.
Fiziskais darbs	Jūs strādājat darbu, kas prasa fizisko aktivitāti.
Prestižs	Jums ir darbs, kas jums piešķir stāvokli (statusu) un cieņu (respektu).
Publiskais kontakts	Jums ir darbs, kurā jūs katru dienu sadarbojaties ar sabiedrību.
Atpazīstamība	Jums ir darbs, kurā jūs gūstat publikas uzmanību un kurš nodrošina atpazīstamību
Pētniecība	Jūs pētāt un atklājat jaunus faktus un lietojat tos.
Paaugstināta riska darbs	Jūsu darbs var būt saistīts ar vairākiem riskiem – fiziskiem, emocionāliem vai finansiāliem.
Rutīnas darbs	Jums ir darbs, kurā jūs atkārtoti darāt vienu un to pašu.
Sezonas darbs	Jūs esat nodarbināts tikai noteiktu laiku gadā.
Uzraudzība	Jūs vadāt, pārzināt vai uzraugāt citu darbošanos.
Ceļojums	Jūsu darbs saistīts ar biežiem, nelieliem ceļojumiem.
Matemātikas lietošana	Jūs savā darbā lietojat matemātiku vai statistiku?
Dažādība	Jūsu pienākumi bieži mainās.
Turība	Jūs strādājat darbu, kurā varat nopelnīt daudz naudas.
Darbs ar bērniem	Jūsu darbs ir bērnu mācīšana vai rūpes par viņiem.
Roku darbs	Jūs strādājat ar rokām vai rokas instrumentiem.
Darbs ar mašīnām	Jūs lietojat mašīnas vai citas iekārtas.

IX. IDEJAS DARBAM

MĀCĪŠANĀS MĀCĪTIES

Nodarbība (sākot no 5. klases)

Mērķis

Motivēt atbildīgai attieksmei pret mācīšanos un pieredzes iegūšanu.

Uzdevumi

1. Veidot izpratni par jēdzienu "mācīšanās mācīties".
2. Apzināties veidus un paņēmienus, kā uzlabot savas mācīšanās prasmes.

Apgūstamās prasmes

Izprot un apzinās savas mācīšanās prasmes.

Jēdziens

Mācīšanās mācīties.

Resursi

Darba lapa skolēniem.

Metodes

Saruna.

Individuāls darbs.

Diskusija.

Anketēšana.

Darba gaita

1. aktivitāte. Diskusija par mācīšanās prasmju nozīmīgumu

Skolotājs rosina skolēnus izteikties:

- kāpēc ir svarīgi pēc iespējas labāk paveikt katru darbu;
- cik nozīmīgs skolēnam ir mācību darbs;
- kādas prasmes nepieciešamas, lai veiksmīgi mācītos un gūtu pieredzi.

Mācīšanās ir komplekss process, kas iesaista daudzas prasmes. Apzinoties, ko tu dari, kā tu to dari un cik labi tu to dari, mācīšanos var padarīt efektīvāku. Kad esi apzinājis konkrēto situāciju, vari sākt mainīt savu rīcību, lai piemērotu to savam mācīšanās stilam un konkrētā uzdevuma prasībām.

Savas mācīšanās procesa un snieguma uzlabošana nav kaut kas tāds, ko varētu vienreiz izdarīt un tad par to aizmirst. Tas ir process, kam jāklūst par tavas pieejas darbam un mācībām būtisku sastāvdaļu visas tavas mācīšanās un nākamās karjeras laikā.

Sāc ar to, ka apdomā, ko esi darījis. Tas nozīmē apsvērt visus sīkumus procesā, kurā tu attīstīji un uzlaboji savas prasmes konkrētā uzdevuma veikšanai. Ko tu darīji un cik labi tu to izdarīji? Tas nozīmē konkrētā uzdevuma rezultātu arī uzlūkot tik kritiski un objektīvi, cik vien iespējams, analizējot jebkādu kritiku, kādu esi saņēmis, novērtējot savus sasniegumus un paslavējot pašam sevi, ja esi to pelnījis.

Noskaidro, kāda ir bijusi tava mācīšanās pieredze. Tas nozīmē uzzināt, kas ir sasniegtais rezultāts, un saskatīt vēl kaut ko aiz sasniegtā rezultāta. Kādas papildu prasmes esi apguvis? Ko esi iemācījies par sevi? Kādas metodes tev ir noderējušas un kādas nav noderējušas?

Tad vari domāt par savu nākamo uzdevumu. Kad esi apzinājies, ko esi paveicis, kā esi izpildījis uzdevumu un cik labi esi to izdarījis, ir īstais laiks piemērot savas apgūtās prasmes, lai tiktu galā ar jaunu uzdevumu.

Citiem vārdiem sakot, – izmanto savas mācīšanās pieredzes vispārējos principus un lieto tos jaunās situācijās.

Ceļu uz visefektīvāko mācīšanos tu veic:

- iepazīstot pašam sevi,
- apzinot savas mācīšanās spējas,
- lietojot mācīšanās procesu, ko veiksmīgi esi izmantojis iepriekš,
- apzinoties savu interesi un zināšanas par tēmu, ko vēlies apgūt.

Šie ir četri soļi veiksmīgas mācīšanās sasniegšanai:

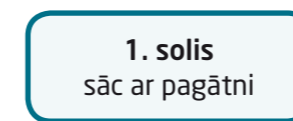

2. aktivitāte. Anketa par mācīšanās prasmēm un pieredzi

Skolēni individuāli aizpilda anketu par savām mācīšanās prasmēm un pieredzi.

Padomā un aizpildī!

Kāda ir tava mācīšanās pieredze?

Vai tev patika lasīt?

Vai risināji problēmas?

Vai mācījies no galvas?

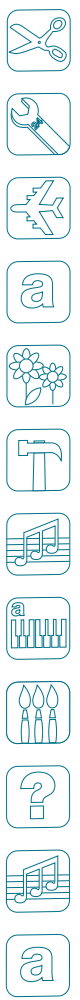
Vai darbojies teātrī?

Vai palīdzēji kādam mācīties/skaidroji?

Vai prezentēji padarīto/runāji publiski?

Vai uzdevi jautājumus par to, ko biji mācījies?

Vai atkārtoji uzdoto?

Vai tev bija pieejama informācija no dažādiem avotiem?

Vai iemācījies apkopot informāciju?

Vai tev patika mācīties klusumā vai darboties grupā?

Vai tev labāk patika vairākas īsas nodarbības vai viena gara?

Kādi ir tavi mācīšanās paradumi?

Kā ieguvi mācīšanās paradumus?

Kurš paņēmiens no iepriekš nosauktajiem ir vislabākais?

Kurš paņēmiens tev ir visnepiemērotākais?

Kā tu citiem dariji zināmu to, ko vislabāk bij iemācījies? (rakstisks kontroldarbs / noslēguma ieskaite / runāšana / intervija / zīmējums / cits)

.....

2. solis
pārej pie tagadnes

Cik ļoti tevi interesē konkrētā tēma?

Cik daudz laika tu vēlies pavadīt, apgūstot šo tēmu?

Kas tev traucē veltīt šai tēmai pilnīgu uzmanību?

Vai apstākļi ir piemēroti veiksmei?

Ko vari kontrolēt un kas nav tavas kontroles robežās?

Vai vari mainīt apstākļus, lai veiktos labāk?

Kas ietekmē tavu iedziļināšanos tēmas apgūvē?

Vai tev ir plāns?

Vai tavā plānā ir ietverta tava pagātnes pieredze un tavs mācīšanās stils?

3. solis
apdomā procesu

Kāda ir tēmas būtība? Kāds ir tās nosaukums?

Kādi ir pamanāmākie atslēgvārdi? Vai tu tos izproti?

Ko tu par šo tēmu jau zini?

Vai zini citas tēmas, kas ir saistītas ar šo tēmu?

Kādi resursi un informācija tev palīdzēs? (mācību grāmata/interneta lapa/speciālists/organizācija)

Vai tu paļausies tikai uz vienu informācijas avotu?

Vai mācoties tu sev uzdod jautājumu: "Vai saprotu šo tēmu?"

Kāds ir tavs mācīšanās temps: ātrs vai lēns?

Ja nesaproti, vai tu sev jautā: "Kāpēc es nesaprotu?"

Vai tu pārtrauci mācīties, lai apkopotu jau iemācīto?

Vai tu pārtrauci mācīties, lai pajautātu sev, vai tas ir loģiski?

Vai tu pārtrauci mācīties, lai novērtētu iemācīto?

Vai tev ir nepieciešams laiks, lai apdomātu apgūto un vēlāk atgrieztos pie tā?

Vai tev ir nepieciešams apgūto pārrunāt ar citiem "apmācāmajiem", lai pārdomātu informāciju?

Vai tev nepieciešams uzmeklēt kādu speciālistu par šo tēmu (skolotāju, bibliotekāru u.c.)?.....

4. solis
atskaties uz padarīto

Ko tu izdarīji pareizi?

Ko tu varēji izdarīt labāk?

Vai tavs plāns saskan ar to, kā biji novērtējis savas stiprās un vājās puses?.....

Vai izvēlējies pareizos apstākļus?

Vai stingri ievēroji taktiku, vai biji disciplinēts?

Vai tev veiksmīgi izdevās apgūt iecerēto?.....

Vai nosvinēji savus panākumus?

3. aktivitāte. Diskusija par prasmēm un procesiem, kas padara mācīšanos mācīties efektīvāku

Skolēni iepazīstas ar zemāk redzamo materiālu un diskutē par prasmju izkopšanu. Izskatot tēmu par gatavošanos ieskaitēm, var izpildīt vienkāršu testu.

Mācīšanās mācīties ir cieši saistīta ar vairākām citām prasmēm un procesiem.

• Sava laika plānošana

Tev jāapzinās, kā tu izmanto savu laiku kā resursu, izvirzot prioritātes, organizējot un gūstot panākumus mācībās (tām ir tik daudz konkurējošu aktivitāšu: draugi, darbs, ģimene utt.). Mēģini plānot savu laiku. Paredzi dienā laiku, ko pilnībā veltīsi tikai mācībām. Izmēģini, cik ilgu laiku tu spēj koncentrēties mācīšanās darbam bez pārtraukuma. Ja nepieciešams, paņem biežāk pārtraukumus, it īpaši, ja jāapgūst sarežģītāka tēma. Iepilnina laiku mācībām tad, kad vari strādāt visproduktīvāk (daži ir "cīruļi" un labprātāk strādā agrī no rīta, citi ir "pūces" un paliek ilgāk nomodā vakarā).

Katru nedēļu iepilnina laiku mācību vielas pārskatīšanai un atkārtīšanai. Atceries, ka pirms nozīmīgām ieskaitēm un eksāmeņiem tev būs jāplāno īpašs laiks. Sakārto savus veicamos darbus prioritāšu secībā. Mācoties pieradini sevi sākt ar visgrūtāko tēmu vai uzdevumu. Esi elastīgs un prognozē, ka gūsi panākumus grūtākajos mācību priekšmetos. Iekļauj plānā "reakcijas laiku", kad vari saņemt ieteikumus par veicamo darbu, pirms vēl ir pienācis tā nodošanas/atbildēšanas termiņš. Sasniedz "pirmo pakāpi" – sāc vispār kaut ko darīt! Nesāc ar mazsvarīgo, pirms neesi pilnībā izpratis uzdevumu. Netiecies pēc pilnības, it īpaši veicamā darba sākumā. Ja iespējams, izveido uzmetumu vai skici. Atliec to darbu veikšanu, kuri var pagaidīt, līdz būs izpildīti skolā uzdotie uzdevumi. Kad būs sagatavojies skolai, būs daudz patīkamāk paspēlēt sporta spēli vai paklausīties mūziku, it īpaši tad, ja tava gatavošanās radīs labus rezultātus.

Izvēlies mācībām tādu vietu, kur nekas nevarētu pārtraukt tavu darbu, nevarētu traucēt maksimāli koncentrēties. Izmanto saprātīgi savu "brīvo" laiku, un, pastaigājoties vai braucot autobusā, atrodi laiku, kad vari mazliet praktizēties vai atkārtot apgūto. Tūlīt pēc nodarbības atkārtot dzirdēto materiālu (bez atkārtīšanas pirmajās 24 stundās pēc dzirdētā ir vislielākā iespēja

to aizmirst). Izveido vienkāršu izdarāmo darbu sarakstu, norādot termiņus. Pieliec sarakstu kā atgādinājumu redzamā vietā. Pieraksti paredzētās nodarbības, tikšanās un citus pasākumus hronoloģiskā tabulā vai dienasgrāmatā. Katru rītu pārbaudi, kas tev dienā ir iepilnāts. Vienmēr pirms ej gulēt, pārliecinies, ka esi sagatavojies nākamajai dienai.

• Stresa pārvarēšana

Vispirms iemācies atpazīt stresu. Tā simptomi ir garīgi, sociāli un fiziski traucējumi – pārgurums, apetītes zudums vai pieaugums, galvassāpes, raudulīgums, bezmiegs vai pārāk ilgs miegs. Bieži uz stresu norāda arī ceļšanās to pārvarēt ar alkohola, narkotiku vai neadekvātas uzvedības palīdzību. Stresu var pavadīt arī trauksmes sajūta, neapmierinātība vai apātija. Ja jūti, ka stress ietekmē tavas mācības, meklē palīdzību. Stresa pārvarēšana ir spēja saglabāt kontroli, kad situācijas, cilvēki un notikumi kļūst neizturami. Paraugies apkārt, vai vari konkrētā situācijā jebko mainīt vai kontrolēt. Nosaki sev reālus mērķus. Samazini stresu izraisošu pasākumu un notikumu skaitu savā dzīvē. Samazini savu darba slodzi. Izvirzi prioritātes: tiec galā ar katru uzdevumu atsevišķi vai arī prioritāšu secībā. Neieguldi daudz pūļu sīkumos. Iemācies, kā tev vislabāk atslābināties. Stresa pārvarēšanai ļoti efektīvi ir meditācijas un elpošanas vingrinājumi. Mēģini atbrīvot savu prātu no traucējošām domām. Maini to, kā tu vērtē konkrēto situāciju, meklē un uzklausi alternatīvus viedokļus. Izvairies no ekstrēmām reakcijām uz situāciju (naida vietā viegla nepatika; uztraukuma vietā viegla nervozitāte, depresijas vietā skumjas). Izdari kaut ko citu labā, lai palīdzētu novirzīt domas tikai no sevis paša. Izgulies pietiekami, jo miega trūkums tikai saasina stresu. Atbrīvojies no stresa ar fizisku aktivitāšu palīdzību, vienalga, vai tas būtu lēns skrējieni, tenisa spēle vai darbs dārzā. Izvairies no pašārstēšanās: nemēģini stresu nomākt ar alkoholu un narkotikām. Ja tu nevari atbrīvoties no tā, kas tevi uztrauc un nomāc, mēģini izmantot to savā labā: centies domāt pozitīvi (nevis, cik viss ir briesmīgi, bet – cik labi man izdodas tikt ar to galā). Īslaicīgs un ne pārāk spēcīgs stress var palīdzēt atmiņai, taču ilgstress var sagraut atmiņu.

• Darba neatlikšana uz citu dienu

Vispirms noskaidro, vai vēlme atlikt darbu uz citu dienu ir saistīta tikai ar konkrēto projektu vai arī tas ir tavs ieradums. Lai atbrīvotos no šāda ieraduma, sāc ar pavisam vienkāršu darbu un sākumā atbildi uz šiem pamatjautājumiem: ko es gribu izdarīt?, kāds ir galamērķis, gala rezultāts?, kādi ir svarīgākie soļi, lai to panāktu?, ko es līdz šim jau esmu izdarījis?, kāpēc es gribu to darīt?, kāda ir mana motivācija?, kādi vēl pozitīvi rezultāti radīsies no mana mērķa sasniegšanas?, kas man traucē paveikt iecerēto?, kuru no traucēkļiem ir manos spēkos mainīt?, kādi resursi man vēl ir nepieciešami?, kas notiks, ja man neizdosies paveikt iecerēto līdz galam?

• Kritiskā domāšana

Mudini sevi mācīties, izmantojot racionālu domāšanu. Atpazīsti savas iracionālās idejas un aizstāj tās ar noderīgākām. Domu "gan mācībām, gan izklaidei nepietiek laika" var aizstāt ar domu "ja izmantošu laiku efektīvi, būs pietiekami daudz laika gan mācībām, gan izklaidei". Izvairies no domāšanas, kuras dēļ tu atstāj darāmo uz citu dienu. Uzskatot, ka ir pietiekami daudz laika, lai paveiktu kādu uzdevumu, rezultāts bieži ir tāds, ka tu atliec darāmo līdz pēdējam brīdim. Veido pozitīvu attieksmi pret mācīšanos. Atzīsti, ka mācības skolā ir kā palīgs, lai sasniegtu tavus ilgtermiņa mērķus. Katrā mācību priekšmetā un tēmā meklē kaut ko interesantu un praktisku pielietojumu.

• Pierakstu izdarīšana

Noteikti izdari pierakstus mācību stundu un nodarbību laikā. Pierakstus jau pašā sākumā veic skaidri un salasāmi, jo droši vien tev nebūs laika tos pārrakstīt. Aizpildi tikai trīs ceturtdaļas lapas: vienu ceturtdaļu malā atstāj saviem jautājumiem, komentāriem, piezīmēm. Pierakstos atzīmē galvenās domas. Mēģini pierakstīt saviem vārdiem, izmanto saīsinājumus. Ja kaut ko esi palaidis garām, atstāj vietu, lai vēlāk to norakstītu no klasesbiedriem. Tūlīt pēc nodarbības pārskati savus pierakstus, noskaidro informāciju vai pieraksti to klāt, kamēr tēma vēl ir svaigā atmiņā.

• Gatavošanās ieskaitei

Pirms ieskaitei izpildi vienkāršu anketu un saskaiti punktus. Atbildi ar "jā" vai "nē", bet punktus liec tikai "jā" gadījumā.

Vai es:

1. Apmeklēju visas nodarbības? 1
2. Katru dienu pārskatīju savus pierakstus? 3
3. Izlasīju materiālus par tēmu, pirms tā tika apspriesta nodarbībā? 1
4. Mācījos katru dienu? 3
5. Vismaz vienreiz aprunājos par to ar skolotāju? 1
6. Izstrādāju un iemācījos tēmai nepieciešamo vārdu krājumu? 2
7. Lasīju vēl citus materiālus, lai uzlabotu savu izpratni par tēmu? 1
8. Apmeklēju konsultāciju? 1
9. Kad vien bija iespējams, apmeklēju bibliotēku, lai mācītos? 1
10. Izveidoju sarakstu ar iespējamajiem jautājumiem? 2
11. Nodarbībā uzdevu jautājumus? 1
12. Izpētīju un mācījos no kādas iepriekšējās ieskaitei? 1
13. Izvairījos no "iekalšanas" pēdējā brīdī? 1
14. Iepriekšējā naktī gulēju vismaz astoņas stundas? 1

Saskaiti visus iegūtos punktus un pieskaiti vēl vienu punktu par katru stundu, kas pārsniedz 20 stundas, ko tu pavadīji, gatavojoties šai ieskaitei.

25 – 30 punkti – tu esi labi sagatavojies ieskaitei.

20 – 24 punkti – tu esi pietiekami sagatavojies ieskaitei.

Mazāk par 20 punktiem – tu esi slikti sagatavojies ieskaitei.

- Pašdisciplīnas attīstīšana

Nosaki mērķus un prioritātes visam semestrim un tad izstrādā plānu, kā sasniegt katru mērķi.

Piemērs: mērķis – šajā semestrī vislielāko uzmanību veltīšu mācību sasniegumiem; plāns – apmeklēt visas nodarbības; visus mājasdarbus iesniegt savlaikus; katru dienu mācīties četras stundas.

Nodrošini sev mācībām piemērotu vidi, kurā nebūtu nekā tāda, kas tevi novērš no mācībām. Mācies tikai izvēlētajā vietā un neko citu tur nedari. Izveido laika grafiku un ievēro to. Iemācies pateikt "NĒ!" tiem, kuri mēģina "atraut" tevi no mācībām.

- Sevis motivēšana

Vienmēr uzdod sev divus jautājumus: vai tas, ko es daru, palīdz man sasniegt manus mērķus?, kas notiks, ja es to neizdarīšu?

Kad tev jāizlemj, vai mācīties vai nemācīties, tu vienmēr iesaisties it kā nelielā sarunā pats ar sevi. Aizbildinājumu, kāpēc tu patlaban nevari mācīties, ir tik viegli atrast (Man īsti negribas ..., Esmu izsalcis ..., Man nāk miegs ..., Šī tēma ir pārāk grūta ..., Man šīs zināšanas nekad nebūs vajadzīgas ..., Es to mācīšos vēlāk ..., Es nespēju koncentrēties Te es nevaru pamācīties ..., Ja tagad mācīšos, es nokavēšu/nepagūšu ..., Nevienš cits taču nemācās ...). Lai gan tu droši vien ar prieku izbaudītu nemācīšanos, ilgtermiņa rezultāts tevi noteikti neiepriecinās (sliktas atzīmes, "iekalšana" vai vainas apziņa).

- Problēmu risināšana mācīšanās procesā

Meklē palīdzību, līdzko pamani, ka tev radušās problēmas. Skolotāji labprāt tev palīdzēs vai norādīs citas iespējas, kas varētu palīdzēt. Ja kaut ko nesaproti nodarbības, tūlīt uzdod jautājumus vai arī sarunā ar skolotāju, kad vari ierasties uz konsultāciju. Lūdz palīdzību citiem skolēniem, lai viņi tev paskaidrotu mācību vielu. Galējas nepieciešamības gadījumā atrodi privātskolotāju.

4. aktivitāte. Saruna par mācību procesu un tā veiksmīgu īstenošanu

Katru no nosauktajām mācību procesa pakāpēm skolēni var papildināt ar informāciju, kā tās tiek īstenotas.

Mācību process sastāv no četrām pakāpēm:

- skolēni iegūst zināšanas;
- skolēni lieto savas jauniegūtās zināšanas;
- skolēni personalizē vai izpēta iegūto un izmantoto zināšanu efektus;
- skolēni darbojas, pilnībā izmantojot savu jauno izpratni vai prasmi.

KARJERAS JOMU SAISTĪBA AR INTERESĒM

Nodarbība (pamatskolai)

Mērķis

Rosināt saskatīt un aktualizēt karjeras izvēlē nozīmīgās intereses.

Uzdevumi

1. Veidot izpratni par interešu saistību ar karjeras izvēli.
2. Izvērtēt personīgās intereses un izskaidrot, kā tās ietekmē karjeras izvēles iespējas.

Apgūstamās prasmes

Spēj izvērtēt intereses un izskaidrot to ietekmi veiksmīgas karjeras veidošanā.

Jēdzieni

Karjeras joma.

Intereses.

Raksturs.

Resursi

Anketa "Karjeras jomu saistība ar interesēm".

Metodes

Diskusija.

Anketēšana.

Darba gaita

1. aktivitāte. Izpratnes par interešu saistību ar karjeras izvēli veidošana

Skolēni noskaidro jēdzienus "interese" un "karjera".

Interese – (<lat. /interesse/ būt klāt, piedalīties) *vajadzības, pieredzes un izvēles nosacīta aktīva attieksme pret darbībām, objektiem un parādībām. Interese var būt aktīva, mērķtiecīga un arī pasīva. Interese ir uz kaut ko vērsta nepiespiesta uzmanība un zinātkāre, ar interesi izprot cilvēka psihes stāvokli vai īpašību. Cilvēku raksturo tās intereses, kam veltīta kāda īpaša uzmanība un nodarbina viņa domas.*

Karjera – vadošais attīstības un izaugsmes virziens, kuru izvēlas cilvēks un īsteno sava mūža laikā.

Tālāk notiek diskusija: kā intereses varētu ietekmēt turpmāko karjeras izvēli?, kas mani interesē?, ko man patīk darīt?, kādi mācību priekšmeti man patīk?, kā tas, ko es patlaban daru skolā un ārpus skolas, var ietekmēt manu karjeras izvēli?, kas vēl jāņem vērā, lai veiksmīgi veidotu savu nākotnes karjeru?

2. aktivitāte. Anketa "Karjeras jomu saistība ar interesēm"

Skolēni aizpilda anketu par karjeras jomu saistību ar interesēm.

Katrā lodziņā apvelc tos apgalvojumus, kuri tevi vislabāk raksturo. Katrā lodziņā vari izvēlēties vienu vai vairākus apgalvojumus.

Ņem vērā, ka tavas intereses laika gaitā var mainīties. Šī anketa var palīdzēt, lai raisītu diskusiju par karjeras izvēli, bet tā nepretendē uz statistiski pamatotiem rezultātiem. Lai plānotu savu karjeru, tev noteikti jāizmanto arī citas metodes un citi avoti.

1. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Uzzināt, kā kaut kas aug un attīstās. 2. Efektīvi izmantot derīgos izrakteņus. 3. Medīt un/vai maksājerēt. 4. Aizsargāt vidi. 5. Atrasties ārā jebkuros laika apstākļos. 6. Plānot, veidot budžetu un izdarīt ierakstus. 7. Darboties ar aparatūru un uzturēt to labā kārtībā. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo <ol style="list-style-type: none"> 1. Pašpaļāvība. 2. Dabas mīlestība. 3. Fiziskās aktivitātes. 4. Plānošana. 5. Radoša problēmu risināšana. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Matemātika. 2. Bioloģija. 3. Antropoloģija. 4. Ķīmija. 5. Ģeogrāfija. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 1. jomai <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 5px auto;"></div>
2. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Lasīt un izpildīt norādījumus. 2. Domās iztēloties, kā izskatīsies pabeigtais darbs. 3. Darīt roku darbu. 4. Veikt darbu, kam nepieciešami precīzi rezultāti. 5. Risināt tehniskas problēmas. 6. Apmeklēt skaistas un vēsturiskas vietas vai interesantas ēkas. 7. Soli pa solim izsekot loģisku procedūru norisei. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo <ol style="list-style-type: none"> 1. Zinātkāre. 2. Prasme pildīt norādījumus. 3. Uzmanības pievēršana detaļām. 4. Vizualizēšana. 5. Pacietība un neatlaidība. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Matemātika. 2. Tehniskā grafika. 3. Fizika. 4. Būvniecība. 5. Mājturība. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 2. jomai <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 5px auto;"></div>
3. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Izmantot iztēli, lai sniegtu tālāk jaunu informāciju. 2. Uzstāties citu priekšā. 3. Lasīt un rakstīt. 4. Spēlēt kādu mūzikas instrumentu. 5. Veikt radošas, mākslinieciskas darbības. 6. Izmantot video un ierakstu aparatūru. 7. Veidot brošūras un plakātus. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo <ol style="list-style-type: none"> 1. Radošums un bagāta iztēle. 2. Labas komunikācijas prasmes/plašs vārdu krājums. 3. Interese par jaunākajām tehnoloģijām. 4. Pozitīva attieksme pret citu jūtām un domām. 5. Izlēmība/stingrība. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Māksla, grafiskais dizains. 2. Mūzika. 3. Runa un drāma. 4. Žurnālistika, literatūra. 5. Audiovizuālās tehnoloģijas. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 3. jomai <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 5px auto;"></div>

4. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Veikt rutīnas, organizētas darbības, bet varu arī būt elastīgs. 2. Darboties ar skaitļiem un detalizētu informāciju. 3. Būt grupas līderim. 4. Nodibināt lietišķus kontaktus ar cilvēkiem. 5. Strādāt ar dažādām datora programmām. 6. Veidot ziņojumus un paust savas idejas. 7. Plānot savu darbu un ievērot norādījumus bez uzraudzības. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo <ol style="list-style-type: none"> 1. Organizētība. 2. Praktiskums un loģiskums. 3. Pacietība. 4. Taktiskums. 5. Atbildīgums. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Informātika. 2. Matemātika. 3. Svešvaloda. 4. Ekonomika. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 4. jomai <input type="text"/>
5. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Komunicēt ar dažādiem cilvēkiem. 2. Palīdzēt citiem izpildīt mājasdarbus vai apgūt kaut ko jaunu. 3. Iet uz skolu. 4. Vadīt un plānot aktivitātes citiem. 5. Vienlaikus tikt galā ar vairākām darbībām. 6. Apgūt jaunu informāciju. 7. Palīdzēt cilvēkiem pārvarēt izaicinājumus un problēmas. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo <ol style="list-style-type: none"> 1. Draudzīgums. 2. Lēmumu pieņemšana. 3. Izpalīdzība. 4. Novatoriskums, zinātkāre. 5. Prasme klausīties. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Valodas. 2. Sociālās zinības. 3. Matemātika. 4. Eksaktie priekšmeti. 5. Psiholoģija. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 5. jomai <input type="text"/>
6. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Darboties ar skaitļiem. 2. Iekļauties termiņos. 3. Izdarīt prognozes, pamatojoties uz faktiem. 4. Rīkoties pēc zināmiem likumiem. 5. Analizēt finansiālo informāciju un izskaidrot to pārējiem. 6. Precīzi un atbildīgi darboties ar naudu. 7. Lepoties ar to, kā es gērbjos un izskatos. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo <ol style="list-style-type: none"> 1. Uzticamība. 2. Kārtīgums, akurātība. 3. Pašapzinība. 4. Loģiskums. 5. Prasmīgums. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Matemātika. 2. Ekonomika. 3. Banku, finanšu pakalpojumi. 4. Biznesa likumdošana. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 6. jomai <input type="text"/>

7. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Būt iesaistītam politikā. 2. Izteikt, aizstāvēt un debatēt par idejām un tēmām. 3. Plānot aktivitātes un sadarboties ar citiem.. 4. Darboties ar precīzām detaļām. 5. Veikt visdažādākās darbības, kas var bieži mainīties. 6. Analizēt informāciju un izskaidrot to pārējiem. 7. Ceļot un apskatīt vietas, ko nepazīstu. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo <ol style="list-style-type: none"> 1. Labas komunikācijas prasmes. 2. Konkurētspēja. 3. Tendence uz pakalpojumiem. 4. Prasme sevi organizēt. 5. Problēmu risināšana. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Politika. 2. Valodas. 3. Vēsture. 4. Matemātika. 5. Svešvaloda. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 7. jomai <input type="text"/>
8. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Strādāt saspringtos apstākļos. 2. Palīdzēt slimiem cilvēkiem un dzīvniekiem. 3. Pieņemt lēmumus, kas pamatojas uz loģiku un informāciju. 4. Piedalīties veselības mācības un dabas zinību nodarbībās. 5. Ārkārtas situācijās reaģēt ātri un mierīgi. 6. Darboties komandā. 7. Precīzi ievērot norādījumus un stingri ievērot noteiktus standartus. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo <ol style="list-style-type: none"> 1. Līdzjūtība un izpalīdzība. 2. Norādījumu laba izpilde. 3. Apzinīgums un piesardzība. 4. Pacietība. 5. Labs klausītājs. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Bioloģija. 2. Ķīmija. 3. Matemātika. 4. Veselības mācība. 5. Valodas. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 8. jomai <input type="text"/>
9. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Izpētīt jaunas vietas un darbības. 2. Strādāt ar visu vecumu cilvēkiem. 3. Organizēt aktivitātes, kurās citi cilvēki var izklaidēties. 4. Ievērot elastīgu darba grafiku. 5. Palīdzēt cilvēkiem pieņemt lēmumus. 6. Komunicēt atraisīti, taktiski un pieklājīgi. 7. Uzzināt par citām kultūrām. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo <ol style="list-style-type: none"> 1. Taktiskums. 2. Motivētība darboties. 3. Labas sadarbības prasmes ar citiem. 4. Sabiedriskums. 5. Lēna sadusmošanās. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Valodas. 2. Svešvaloda. 3. Sociālās zinības. 4. Biznesa ekonomika. 5. Ēdienu serviss. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 9. jomai <input type="text"/>

10. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Rūpēties par cilvēkiem, viņu vajadzībām un problēmām. 2. Iesaistīties brīvprātīgajā darbā sabiedrības labā. 3. Uz klausīt citu cilvēku viedokli. 4. Palīdzēt cilvēkiem sasniegt vislabāko. 5. Strādāt ar cilvēkiem no pirmsskolas vecuma līdz sirmam vecumam. 6. Izdomāt jaunus veidus, kā veikt darbības. 7. Viegli iedraudzēties ar visdažādākajiem cilvēkiem. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo <ol style="list-style-type: none"> 1. Labas komunikācijas prasmes, prasme klausīties. 2. Rūpība. 3. Neinteresē materiālā puse. 4. Intuīcija un loģika. 5. Bez aizspriedumiem. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Valodas. 2. Psiholoģija, socioloģija. 3. Ģimenes un sabiedrības zinības. 4. Finanses. 5. Svešvaloda. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 10. jomai <input type="text"/>
11. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Strādāt ar datoru. 2. Skaidri un loģiski spriest, lai atrisinātu sarežģītas problēmas. 3. Izmantot mašīnas, tehnoloģijas un procesus. 4. Lasīt tehniskus materiālus un diagrammas un risināt tehniskas problēmas. 5. Pielāgoties izmaiņām. 6. Spēlēt video spēles un apvert, kā tās darbojas. 7. Ilgi koncentrēties bez novirzīšanās. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo <ol style="list-style-type: none"> 1. Piemīt loģika, analītiskā domāšana. 2. Saskatīt detaļas kopīgā zīmējumā. 3. Neatmaidība. 4. Labas koncentrēšanās spējas. 5. Precizitāte un akurātums. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Matemātika. 2. Eksaktie priekšmeti. 3. Informātika. 4. Komunikācijas. 5. Grafiskais dizains. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 11. jomai <input type="text"/>
12. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Strādāt saspringtos un bīstamos apstākļos. 2. Pieņemt lēmumus, kas pamatojas uz maniem novērojumiem. 3. Sadarboties ar citiem cilvēkiem. 4. Būt vadošā postenī. 5. Cienīt likumus un noteikumus. 6. Debatēt un uzvarēt strīdos. 7. Novērot un analizēt cilvēku uzvedību. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo <ol style="list-style-type: none"> 1. Patīk piedzīvojumi. 2. Uzticamība. 3. Sabiedriskums. 4. Izlēmīgums. 5. Optimisms. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Valodas. 2. Psiholoģija, socioloģija. 3. Politika un tiesības. 4. Vēsture. 5. Pirmā palīdzība. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 12. jomai <input type="text"/>

13. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Darboties ar rokām un tādējādi iemācīties. 2. Likt visu kopā. 3. Veikt rutīnas, organizētus un precīzus darbus. 4. Veikt darbības, kas rada "taustāmus" rezultātus. 5. Lietot matemātiku problēmu risināšanai. 6. Izmantot rokas un elektriskus instrumentus un darbināt aparātus. 7. No zīmējuma iztēloties objektus trīs dimensijās. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo: <ol style="list-style-type: none"> 1. Praktiskums. 2. Novērošanas spējas. 3. Fiziskās aktivitātes. 4. Apdomība. 5. Harmonisks. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Matemātika, ģeometrija. 2. Ķīmija. 3. Kursi saistībā ar tirdzniecību un rūpniecību. 4. Fizika. 5. Valodas. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 13. jomai <input type="text"/>
14. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Iepirkties un iet uz pastu. 2. Būt atbildīgam. 3. Veidot izstādes un virzīt idejas. 4. Veidot prezentācijas un runāt publisko runu. 5. Pierunāt cilvēkus pirkt produkciju vai piedalīties aktivitātēs. 6. Darīt zināmas savas idejas citiem cilvēkiem. 7. Izmantot iespējas, lai nopelnītu papildu naudu. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo: <ol style="list-style-type: none"> 1. Entuziasms. 2. Sāncensību gars. 3. Radošums. 4. Motivētība darboties. 5. Labas pārliecināšanas spējas. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Valodas. 2. Matemātika. 3. Biznesa izglītība. 4. Ekonomika. 5. Informātika. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 14. jomai <input type="text"/>
15. joma	Darbības, ko man patīk veikt <ol style="list-style-type: none"> 1. Interpretēt formulas. 2. Meklēt atbildes uz jautājumiem. 3. Strādāt laboratorijā. 4. Izspriest, kā procesi darbojas, un pētīt jaunus. 5. Pētīt jaunāko tehnoloģiju. 6. Veikt eksperimentus, lai atrastu vislabāko veidu, kā kaut ko darīt. 7. Pievērst uzmanību detaļām un parūpēties, lai viss notiktu precīzi. 	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo <ol style="list-style-type: none"> 1. Patīk iedziļināties niansēs/detaļās. 2. Zinātkāre. 3. Objektivitāte. 4. Metodiskums. 5. Nosliece uz mehāniku. 	Mācību priekšmeti, kas man patīk <ol style="list-style-type: none"> 1. Matemātika. 2. Eksaktie priekšmeti. 3. Rasēšana, datorizains. 4. Elektronika, informātika. 5. Tehniskās nodarbības. 	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 15. jomai <input type="text"/>

16. joma	Darbības, ko man patīk veikt	Īpašības, kas mani vislabāk raksturo	Mācību priekšmeti, kas man patīk	Kopējais apvilktu atbilžu skaits 16. jomai
	1. Ceļot.	1. Reālisms.	1. Matemātika.	<input type="text"/>
	2. Labi redzēt un ātri reaģēt.	2. Spēja darboties saskaņā ar instrukcijām.	2. Kursi saistībā ar tirdzniecību un rūpniecību.	
	3. Risināt mehāniskas problēmas.	3. Spēja reaģēt uz apkārtējās vides izmaiņām.	3. Fizika.	
	4. Veikt sarežģītas procedūras.	4. Labas novērošanas spējas.	4. Ekonomika.	
	5. Paredzēt vajadzības un būt gatavam tās apmierināt.	5. Prasme plānot.	5. Svešvaloda.	
	6. Vadīt automašīnu, braukt ar velosipēdu.			
7. Pārvietot priekšmetus no vienas vietas uz citu.				

Apskaties, pie kurām trīs jomām tev ir visvairāk apvilktu apgalvojumu, un atrodi atbilstošās, lai redzētu, kuras karjeras jomas tu varētu vēlēties papētīt tuvāk.

Sešpadsmit karjeras jomas

1. Lauksaimniecība, pārtika un dabas resursi	Lauksaimniecības produkcijas un resursu ražošana, pārstrādāšana, realizācija, izplatīšana, finansēšana un attīstība, tajā skaitā pārtika, šķiedras, koksne, dabas resursi, dārzeņi un citi augu un dzīvnieku produkti/resursi.
2. Arhitektūra un būvniecība	Karjera saistībā ar būvētās vides dizainu, plānošanu, apsaimniekošanu, celtniecību un uzturēšanu.
3. Māksla, audio/video tehnika un komunikācijas	Multimediju dizains, radīšana, izstādīšana, uzstāšanās, rakstīšana un publicēšana, tajā skaitā vizuālā un teātra māksla un dizains, žurnālistika un izklaides pakalpojumi.
4. Biznesa vadība un administrēšana	Biznesa vadības un administrēšanas karjera ietver efektīvai un produktīvai biznesa darbībai būtisku biznesa funkciju plānošanu, organizēšanu, vadīšanu un novērtēšanu. Biznesa vadības un administrēšanas karjeras iespējas ir pieejamas jebkurā ekonomikas nozarē.
5. Izglītība un apmācība	Izglītības un apmācības pakalpojumu un ar tiem saistītu mācību atbalsta pakalpojumu plānošana, vadīšana un nodrošināšana.
6. Finanšes	Plānošana, finanšu un ieguldījumu plānošanas pakalpojumi, banku, apdrošināšanas un biznesa finanšu vadība.
7. Valdība un sabiedrības administrēšana	Valdības funkciju īstenošana, tajā skaitā pārvaldīšana, nacionālā drošība, diplomātiskais dienests, plānošana, valsts ienākumi un nodokļi, likumdošana, vadība un administrēšana vietējā un valsts līmenī.
8. Veselības aprūpe	Terapeitisku, diagnostikas, veselības informācijas, atbalsta pakalpojumu plānošana, vadība un nodrošināšana, biotehnoloģijas pētījumi un attīstība.
9. Viesmīlība un tūrisms	Viesmīlība un tūrisms ietver restorānu un citu ēdināšanas pakalpojumu, viesnīcu, izklaides un aktīvās atpūtas vietu un ar ceļošanu saistītu pakalpojumu vadību, realizāciju un darbību.
10. Darbs ģimeņu un sabiedrības labā	Sagatavo individuus nodarbinātībai profesijās, kas ir saistītas ar ģimenēm un cilvēku vajadzībām.

11. Informācijas tehnoloģijas	Lietotāju, tehniķu un profesionāļu darbošanās datoru tehniskā nodrošinājuma, programmu nodrošinājuma, multimediju un sistēmas integrācijas pakalpojumu dizainā, attīstībā, atbalstā un vadībā.
12. Sabiedrības drošība, labošanas iestādes un apsardze	Likumdošanas, sabiedrības drošības, apsardzes pakalpojumu un valsts drošības plānošana, vadība un nodrošināšana, tajā skaitā profesionālie un tehniskie atbalsta pakalpojumi.
13. Ražošana	Materiālu pārstrādāšanas gala produktos plānošana, vadība un veikšana un ar to saistītās profesionālā un tehniskā atbalsta darbības, tādas kā ražošanas plānošana un kontrole, uzturēšanas un ražošanas vadība.
14. Tirdzniecība	Tirdzniecības darbību plānošana, vadība un veikšana, lai sasniegtu uzņēmuma mērķus.
15. Zinātne, tehnika, inženierzinātne un matemātika	Zinātnisko pētījumu plānošana, vadība un nodrošināšana un profesionālie un tehniskie pakalpojumi (dabaszinātne, sociālās zinības, inženierzinātne), tajā skaitā laboratorijas un testēšanas pakalpojumi un pētīšanas un attīstības pakalpojumi.
16. Transports, pārvadājumi un loģistika	Plānošana, vadība, cilvēku, materiālu un preču pārvietošana pa ceļiem, caurulēm, gaisu, sliežu, ūdeni un ar to saistītie profesionālā un tehniskā atbalsta pakalpojumi, tādi kā transporta infrastruktūras plānošana un vadība, loģistikas pakalpojumi, mobilā tehnika un tehnikas uzturēšana.

3. aktivitāte. Nozīmīgāko karjeras interešu jomu izvēle

Skolēni apspriež iegūtos anketas rezultātus un izlemj, kādas varētu būt viņu nozīmīgākās karjeras interešu jomas.

Manas trīs nozīmīgākās karjeras interešu jomas ir:

1.
2.
3.

Lai iegūtu vairāk informācijas, skolēniem varētu noderēt pārrunas par izvēlētajām jomām ar savu karjeras konsultantu skolā vai jebkurā citā iestādē.

LĒMUMU PIENĒMŠANAS PRASMES

Nodarbība (vidusskolas klasēm)

Mērķis

Nostiprināt prasmes pieņemt lēmumus, kas ir būtiski karjeras izvēlē.

Uzdevums

Nostiprināt darbam nepieciešamās prasmes lēmumu pieņemšanā.

Apgūstamās prasmes

Izprot, apzinās un ievēro lēmumu pieņemšanas nozīmi.

Prot pieņemt lēmumus

Jēdzieni

Lēmums.

Resursi

Darba lapa.

Metodes

Pašanalīze.

Darbs grupā.

Diskusija.

Darba gaita

1. aktivitāte. Izpratnes veidošana par jēdzienu "lēmuma pieņemšana"

Skolēni diskutē par to, kāds ir lēmuma pieņemšanas process, ar ko tā gaitā jārēķinās.

Cilvēki katru dienu pieņem lēmumus ikdienišķās situācijās. Parasti šāda veida lēmumu pieņemšana neprasa ilgstošas pārdomas vai piepūli un bieži pamatojas uz kādiem darbību algoritmiem vai uz iepriekšējo pieredzi. Tomēr dzīvē mēs dažkārt esam grūtu izvēļu priekšā, kad jāizvēlas kāda darbība no alternatīvu darbību kopas. Cilvēki pieņem lēmumus, pamatojoties uz svarīgiem kritērijiem un izvērtējot alternatīvus iespēju variantus. Viena no metodēm, kas palīdz pieņemt saprātīgus lēmumus, ir apsvērt potenciālā lēmuma plusus un minusus – tā sauktā SVID analīze (stiprās puses, vājās puses, iespējas, draudi).

Lēmumu pieņemšanas prasmes ir vienas no fundamentālajām domāšanas prasmēm, kas ir nepieciešamas jebkuram cilvēkam, lai atrastu, iegūtu, sekmīgi veiktu un saglabātu darbu. Katram jāprot nosaukt vēlamo mērķi, izstrādāt alternatīvas, lai sasniegtu mērķi, apkopot informāciju par alternatīvām, apsvērt katras alternatīvas plusus un minusus, izdarīt vislabāko izvēli, kā arī plānot, kā īstenot savu izvēli un rīkoties, ja rastos negatīvas sekas.

2. aktivitāte. Anketa par lēmumu pieņemšanu

Skolēni individuāli pilda anketu par lēmumu pieņemšanu dažādās situācijās, noskaidrojot, kādam personības tipam (attiecībā uz lēmumu pieņemšanu) viņi pieder. Pēc tam grupā var diskutēt par iegūtajiem anketas rezultātiem.

Tavas lēmumu pieņemšanas prasmes ir atkarīgas no tavas personības tipa. Ar šīs anketas palīdzību, kas atspoguļotu tavu izvēli vienkāršās sadzīviskās situācijās, tev ir iespēja noskaidrot, kādam personības tipam tu visvairāk atbilsti. Tas tev varētu palīdzēt tālākajā lēmumu pieņemšanas procesā.

Apvelc to atbildi, kura atspoguļo, kā tu rīkoties attiecīgajā situācijā. Atceries, ka te nav vienas pareizās atbildes!

1. Tavi draugi nesen ir nopirkuši jaunus sporta apavus. Tu ieraugi līdzīgu apavu pāri, kas maksā nedaudz vairāk, nekā tu vari atļauties. Tu ...

- A) nopērc tos, iztērējot visus savus iekrājumus. Tu tos vēlies, tāpēc dabūsi par katru cenu!
- B) centies atrast citus sporta apavus, kuri, lai arī tev ne tik ļoti patīk, tomēr ir mazliet lētāki.
- C) nenopērc sporta apavus un dažas nākamās dienas aizvadi šaubās un pārmetumos, ka varbūt tev tomēr vajadzēja tos nopirkt.
- D) nopērc sporta apavus, jo gribi, lai draugi par tevi labāk domātu.

2. Daži tavi draugi ir nolēmuši aiziet no pēdējās stundas skolā, lai noskatītos filmu. Tu šo filmu esi vēlējies noskatīties jau ilgu laiku. Tu ...

- A) ej uz kino, tāpēc ka gribi redzēt šo filmu.
- B) noskaidro, vai daži citi tavi draugi arī nevēlas to noskatīties, un sarunā, ka iesiet uz to citā laikā.
- C) nevari izlemt, kā rīkoties, jo vēlies noskatīties filmu kopā tieši ar šiem draugiem, tomēr nevēlies riskēt, ka tevi pieķertu neapmeklējam stundas.
- D) ej uz kino kopā ar draugiem, jo, ja tu to nedarīsi, viņi uzskatīs, ka esi garlaicīgs.

3. Pagaidām tu vēl arvien neesi izlēmis, ko darīsi pēc skolas beigšanas. Tu ...

- A) par to neuztraucies. Tu esi pārliecināts, ka gan jau kaut ko izdomāsi.
- B) apmeklē tuvāko bibliotēku, lai noskaidrotu, kādas ir tavas iespējas, un tad norunā tikšanos ar karjeras konsultantu.
- C) turpini mācīties šajā pašā skolā, jo nevēlies pieņemt nepareizu lēmumu.
- D) pajautā savai ģimenei un draugiem, ko viņi par to domā, un noskaidro, ko ir ieplānojuši darīt tavi labākie draugi.

4. Tev nākas izvēlēties vietu, kur iegūt darba pieredzi vēl skolas laikā. Tu ...

- A) izpēti iespējas un izvēlies to, kas tev šķiet vispatīkamākā.
- B) ātri pārskati iespējas, izvēlies dažas, kas tev interesē, un tad sāc apsvērt laiku, ko pavadīsi ceļā, kādu pieredzi tev šis darbs sniegs utt.
- C) izvēlies trīs dažādas iespējas un tad nogaidi, lai redzētu, kuru no tām tu iegūsi.
- D) izvēlies to vietu, ko kāds tev ir ieteicis un kur tev ir kāds pazīstams darbinieks.

5. Ir piektdienas vakars. Daži tavi draugi dodas izklaidēties uz vienu vietu, citi - uz citu. Tev jāizlemj, ko tu darīsi. Tu ...

- A) uzmet monētu - jebkurā gadījumā tu labi atpūtiesies.
- B) noskaidro, cik katrs pasākums maksās, kad tavi draugi dosies uz mājām, kādas būs iespējas, ka tevi kāds varētu atvest uz mājām, utt. Pēc tam pieņem lēmumu.
- C) pusi vakara pavadi ar vienu draugu grupiņu, sagudro aizbildinājumu aiziet un atlikušo vakara daļu dodies uz otru vietu.
- D) nevēlies piekrist nevienam no draugiem. Galu galā ej kopā ar tiem, kam vislabāk izdodas tevi pierunāt un pārliecināt.

6. Tev ir divi mājasdarbi, kas jāiesniedz nākamajā dienā. Tev pietiek laika tikai viena mājasdarba izpildīšanai. Tu ...

- A) izpildi to, kas tev visvairāk interesē.
- B) izpildi to, kas tev varētu nodrošināt augstāku vērtējumu.
- C) centies izpildīt abus mājasdarbus, lai gan to kvalitāte vairs nebūs tik laba.
- D) izpildi mājasdarbu, ko ir uzdevis skolotājs, kurš tev visvairāk patīk.

7. Tu vēlies iestāties jauniešu klubā. Tavas dzīvesvietas tuvumā ir divi klubi, no kuriem tu vari izvēlēties. Tu ...

- A) vienkārši izvēlies vienu - ja tev tur nepatiks, tu jebkurā gadījumā varēsi doties uz otru.
- B) noskaidro, kāds katrā no klubiem ir piedāvājums.
- C) vienu nedēļu pamēģini apmeklēt vienu klubu, otru nedēļu otru, un tad izvēlies.
- D) noskaidro, kurš draugs ies uz kuru no jauniešu klubiem, un izvēlies to, kurā, kā tu zini, tev patiks sanākušie cilvēki.

8. Tu esi skolas stafetes izlases dalībnieks. Nesen tu sastiepi muskuli, un tev vajadzētu atpūsties, taču drīz paredzētas nopietnas sacensības, un citi cilvēki paļaujas, ka tu skriesi. Tu ...

- A) riskē un piedalies sacensībās.
- B) aizej pie ārsta un noskaidro viņa viedokli, kā arī apspried to ar savu sporta treneri.
- C) pasaki, ka skriesi tikai tādā gadījumā, ja viņiem neizdosies atrast nevienu, kas varētu skriet tavā vietā.
- D) jūties vainīgs, ka piemānīsi citus, un skrien.

Saskaiti savus rezultātus, cik reižu tu esi izvēlējies un apvilki A, B, C un D atbildes. Ieraksti rezultātus tabulā un atbilstoši lielākajam skaitam noskaidro, kādam lēmumu pieņēmēju tipam tu piederi.

A	B	C	D

Personības tips attiecībā uz lēmumu pieņemšanu

A	B	C	D
NEATKARĪGAIS	LOĢISKAIS	PIESARDZĪGAIS	SABIEDRISKAIS
<p>Tu esi ļoti izlēmīgs cilvēks, ātri pieņem lēmumus, pamatojoties uz to, kā tajā brīdī jūties.</p> <p>Tev patīk kontrolēt savus lēmumus, un tu labprātāk ieklausies pats savās izjūtās nekā citu cilvēku padomos.</p> <p>Tev piemīt tendence riskēt, īsti neapdomājot ilgtermiņa sekas.</p>	<p>Tu mēdz rūpīgi apdomāt visas savas iespējas, izsverot plusus un minusus.</p> <p>Tu esi stingri pārliecināts, kas tev patīk un nepatīk, un tu apzinies savas stiprās un vājās puses.</p> <p>Pirms lēmuma pieņemšanas tu uzzini pēc iespējas vairāk informācijas, pētot informācijas avotus vai lūdzot padomu citiem cilvēkiem.</p> <p>Tu arī apdomā, kādus rezultātus tavš lēmums sniegs ilgtermiņā, un vairāk paļaujas uz loģiku nekā intuīciju.</p> <p>Tu lēmumu pieņem gausi, bet, kad esi izlēmīgs, tad to ievēro.</p>	<p>Tu mēdz būt piesardzīgs lēmumu pieņemšanā, nevēloties pieļaut kļūdas vai uzņemties nevajadzīgu risku.</p> <p>Tu apskati situāciju no abām pusēm, tāpēc zini, ka katram iespējamajam risinājumam ir gan labās, gan sliktās puses. Tā var būt laba īpašība attiecībā uz atvērtību alternatīvām. Tomēr tas var arī radīt samulsumu, un tādēļ tu vari nemaz nepieņemt lēmumu, bet jaut visam iet savu gaitu.</p>	<p>Pieņemot lēmumus, tu ņem vērā citu cilvēku jūtas un darbības. Tu esi emocionāls, un tev patīk izvairīties no konfliktiem.</p> <p>Tu vēlies patikt citiem. Lai gan tā var būt arī laba īpašība, tomēr tev jāuzmanās, lai tevi pārāk neietekmētu citi cilvēki.</p> <p>Tev piemīt tendence izpildīt, nevis vadīt, un tev labāk patīk būt kādas grupas dalībniekam, nevis darboties vienam.</p>
Intuitīvs, emocionāls, bezbailīgs, neatkarīgs, pozitīvi domājošs.	Loģisks, atbildīgs, pašapzinīgs, labi informēts, neatkarīgs.	leciētīgs, progresīvi domājošs, piesardzīgs, tālredzīgs.	Sabiedrīks, mierīgs, piemīt vēlme izpatikt, atbalstošs.

Lai tev veicas lēmumu pieņemšanā neatkarīgi no tavas personības tipa!

NODARBINĀTĪBAI NODERĪGĀS PRASMES

Nodarbība (8. – 10. klasēm)

Mērķis

1. Vadīt savas karjeras veidošanas procesu.
2. Attīstīt spējas meklēt, iegūt un saglabāt darbu.

Uzdevums

Pilnveidot prasmi apzināties prasmes un iemaņas, kas nepieciešami dažādos darbības veidos.

Apģūstamās prasmes

Prast izvērtēt prasmes un iemaņas saistībā ar jebkuras profesijas izvēli un savas dzīves/karjeras veidošanu.

Jēdzieni

Nodarbinātībai noderīgās prasmes.

Fundamentālās prasmes.

“Pārnesamās” prasmes.

Resursi

Teorētiskais materiāls par dažādām nodarbinātībai noderīgām prasmēm.

Darba lapa skolēniem.

Metodes

Diskusija.

Individuāls darbs.

Anketu aizpildīšana.

Darba gaita

1. aktivitāte. Izpratnes veidošana par prasmēm, personības īpašībām un to lomu karjeras veidošanās procesā

Skolēni iepazīstas ar teorētisko materiālu par dažādām prasmēm un personības īpašībām, kas nepieciešamas, lai veiksmīgi izvēlētos, iegūtu, veiktu un saglabātu darbu.

Vispārējās prasmes, kas nepieciešamas, lai iegūtu darbu, sekmīgi to veiktu un spētu konkurēt darba tirgū, reizēm sauc arī par “pārnesamām” prasmēm, tas ir, prasmēm, kas ir izveidojušās vienā situācijā un kuras var “pārnest” uz citu situāciju. Tās ir nepieciešamas katra indivīda efektīvam sniegunam ne vien skolā vai darbavietā, bet vispār dzīvē. Apgūstot un attīstot šādas prasmes vienā situācijā (piemēram, skolā), tās pēc tam būs viegli “pārnest” uz citu situāciju, no vienas jomas uz citu. Katram ir jāapzinās savas prasmes, jāattīsta tās jebkurā dzīves situācijā un skolā – jebkura mācību priekšmeta stundās un ārpusstundu nodarbībās.

Lai veiksmīgi darbotos izvēlētajā karjeras jomā, nepietiek tikai ar darbinieka profesionālo kvalifikāciju, jo daudziem darbiniekiem pietrūkst darba veikšanas ieradumu, vērtību un prasmju, kas cilvēku padara derīgu darbam. Šīs nodarbinātībai noderīgās prasmes var iedalīt trīs kategorijās:

1. Pamatprasmes:
 - 1) komunikācija,
 - 2) informācijas pārzināšana,
 - 3) datu lietošana,
 - 4) problēmu risināšanas prasmes.
2. Personības prasmes:
 - 1) pozitīva attieksme,
 - 2) atbildība,

- 3) elastīgums,
- 4) mūžizglītība.

3. Prasmes strādāt komandā:

- 1) spēja sadarboties ar citiem,
- 2) iesaistīšanās kopīgā darbā.

Pamatprasmes

kandidātam, kas vēlas veiksmīgi iekļauties darba tirgū

Komunikācija	Informācijas pārzināšana	Datu izmantošana	Problēmu risināšanas prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Jāizprot informācija, kas tiek sniegta visdažādākajos formātos (vārdos, tabulās, diagrammās). • Jāprot pareizi rakstīt un runāt, lai citi cilvēki saprastu. • Uzmanīgi jāuzklausa un jāprot uzdot atbilstošus jautājumus, kas palīdzētu saprast citu cilvēku viedokļus. • Jāzina, kā informāciju sniegt tālāk, izmantojot jaunāko tehnoloģiju aparāturu, tādu kā faksu, e-pastu, balss pastu un datoru. • Jāizmanto loģiski argumenti, lai izskaidrotu savas idejas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jāprot atrast, analizēt un organizēt informāciju, izmantojot tehnoloģijas un informācijas sistēmas. • Jāprot atrast, analizēt un lietot praksē zināšanas un prasmes visdažādākajās jomās (piemēram, mākslā, valodās, matemātikā, eksaktajās zinātnēs). 	<ul style="list-style-type: none"> • Jāspēj noteikt nepieciešamos novērtējamos vai nomērāmos objektus. • Jāspēj novērot un pierakstīt datus, izmantojot piemērotas metodes, instrumentus un tehnoloģijas. • Jāpiemīt spējai izteikt prognozes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jāspēj atrast un izprast problēmas. • Jāmeklē alternatīvi viedokļi un tie jānovērtē atbilstoši faktiem. • Jāsaskata problēmas humanitārā, tehniskā, zinātniskā un matemātiskā dimensija. • Jāspēj atpazīt problēmas cēloni. • Jābūt radošam un novatoriskam problēmu risināšanā. • Jāizvērtē problēmas risinājums.

Personības prasmes

kandidātam, kas vēlas veiksmīgi iekļauties darba tirgū

Pozitīva attieksme	Atbildība	Elastīgums	Mūžizglītība
<ul style="list-style-type: none"> • Jāpiemīt pašcieņai. • Jāizturas godīgi pret cilvēkiem, problēmām un situācijām. • Jāizrāda interese, iniciatīva un vēlme censties. • Jāizrāda entuziasms. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jānosaka mērķi un prioritātes, ievērojot līdzsvaru starp profesionālo un personīgo dzīvi. • Jāpiemīt zināšanām par veiksmīgu laika sadali un finanšu plānošanu. • Jāpiemīt spējai lietot praksē krīzes pārvarēšanas prasmes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jāspēj strādāt vienam un komandā. • Jāspēj veikt visdažādākos darbus, reizēm vienlaikus. • Jābūt novatoriskam un jāiesaka alternatīvas darba metodes. • Jābūt progresīvi domājošam, bez aizspriedumiem. • Pozitīvi jāreaģē uz pārmaiņām. • Jāpieņem kritika. • Jāspēj stāties pretī šaubām un nedrošībai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jāvēlas mācīties un attīstīt sevi. • Jāatpazīst savi trūkumi un labās īpašības. • Jānosaka pašam savi mācīšanās mērķi. • Jāatpazīst izdevības un iespējas.

Prasmes strādāt komandā

kandidātam, kas vēlas veiksmīgi iekļauties darba tirgū

Spēja sadarboties ar citiem	Iesaistīšanās kopīgā darbā
<ul style="list-style-type: none"> • Jāspēj strādāt komandā. • Jāizprot komandas mērķi un vīzija. • Jāciena atšķirīgais, citu komandas dalībnieku mērķi un personības. • Jāspēj sniegt pareizu kritiku. • Jāspēj novērst konfliktus. • Jāspēj sniegt motivāciju citiem komandas dalībniekiem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jāspēj plānot, veikt un novērtēt darbu. • Jāspēj strādāt ar specifiskiem standartiem. • Jāspēj analizēt un pārbaudīt uzdevumu jebkurā laikā. • Jāspēj nodrošināt uzņēmumam vislabāko rezultātu.

Neviens nešaubās, ka jaunajiem cilvēkiem nepieciešamas daudzas prasmes, kas viņus sagatavotu gan turpmākajam darbam, gan tālākām mācībām. Līdz ar profesionālām un tehniskām prasmēm tās ir būtiski nepieciešamas darba iegūšanai un veiksmīgai karjeras īstenošanai. Šīs prasmes būs nozīmīgas ne tikai jaunajiem darbiniekiem, bet arī tiem cilvēkiem, kuri atgriežas darbā pēc pārtraukuma, kā arī tiem, kuri virzās starp dažādiem darba tirgiem.

Nodarbinātībai noderīgās prasmes ietver šādas personības īpašības, kas veicina vispārējo nodarbinātību:

- lojalitāti;
- uzticēšanos;
- godīgumu un godprātīgumu;
- entuziasmu;
- uzticamību;
- prasmi prezentēt sevi;

- veselo saprātu;
- pozitīvu pašvērtējumu;
- humora izjūtu;
- līdzsvarotu attieksmi pret darbu un mājas dzīvi;
- spēju tikt galā ar spriedzi;
- motivāciju;
- spēju pielāgoties.

Nozīmīgākās nodarbinātībai noderīgās prasmes, kas ir saistītas ar nosauktajām personības īpašībām, ir:

- komunikācijas prasmes, kas veicina produktīvas un harmoniskas attiecības starp darbiniekiem un klientiem;
- prasmes strādāt komandā, tās veicina produktīvas darba attiecības un rezultātus;
- prasmes risināt problēmas, šīs prasmes veicina produktīvus rezultātus;
- iniciatīvas un uzņēmības prasmes, kas veicina novatoriskus rezultātus;
- plānošanas un organizēšanas prasmes, kas veicina ilgtermiņa un īstermiņa stratēģisko plānošanu;
- sevis organizēšanas prasmes, kas veicina darbinieku apmierinātību un izaugsmi;
- mācīšanās prasmes, kas veicina nepārtrauktu uzlabošanu un attīstību darbinieku un kompānijas darbībā un rezultātos;
- tehnoloģijas prasmes, kas veicina efektīvu uzdevumu veikšanu.

Personības īpašības, kas veicina vispārējo nodarbinātību:	<ul style="list-style-type: none"> • lojalitāte, • uzticēšanās, • godīgums un godprātīgums, • entuziasms, • uzticamība, • prasme sevi reprezentēt, • veselais saprāts, 	<ul style="list-style-type: none"> • pozitīvs pašvērtējums, • humora izjūta, • līdzsvarota attieksme pret darbu un mājas dzīvi, • spēja tikt galā ar spriedzi, motivācija, • spēja pielāgoties.

Prasme	Prasmes izpausmes
Komunikācija, kas veicina produktīvas un harmoniskas attiecības starp darbiniekiem un klientiem:	<ul style="list-style-type: none"> • klausīšanās un izpratne, • skaidra un tieša runa, • rakstīšana atbilstoši adresāta vajadzībām, • atsaucība sarunās, • pastāvīga lasīšana, • izpratne, • efektīva datu lietošana, • iekšējo un ārējo klientu vajadzību izpratne, • efektīva pārliecināšana, • sakaru nodibināšana un to izmantošana, • uzstājība, • prasme sniegt informāciju tālāk, • runāšana un rakstīšana svešvalodās.
Komandas darbs, kas veicina produktīvas darba attiecības un rezultātus:	<ul style="list-style-type: none"> • darbs ar dažādu vecumu, dzimumu, rasu, reliģisko un politisko pārliecību cilvēkiem, • darbs gan individuāli, gan kā komandas dalībniekam, • zināšanas, kā definēt komandas dalībnieka lomu, • komandas darba prasmju lietošana dažādās situācijās (nākotnes plānošanā, krīzes problēmu risināšanā), • komandas dalībnieku stipro pušu nosaukšana, • konsultēšana, novērtēšana un kritizēšana.
Problēmu risināšana, kas veicina produktīvus rezultātus:	<ul style="list-style-type: none"> • radošu, novatorisku risinājumu meklēšana, • praktisku risinājumu meklēšana, • patstāvības un iniciatīvas izrādīšana problēmu atpazīšanā un to risināšanā, • problēmu risināšana komandās, • dažādu stratēģiju pielietošana problēmu risināšanā, • matemātikas, tajā skaitā budžeta un finanšu pārvaldības, lietošana problēmu risināšanā, • problēmu risināšanas stratēģiju lietošana visdažādākajās jomās, • pieņēmumu pārbaudīšana, ņemot vērā datus un apstākļus, • klientu šaubu izklaidēšana saistībā ar sarežģītām projektu problēmām.
Iniciatīva un uzņēmība, kas veicina novatoriskus rezultātus:	<ul style="list-style-type: none"> • pielāgošanās jaunām situācijām, • stratēģiskas, radošas ilgtermiņa vīzijas izstrādāšana, • radošums, • iespēju, ko nav pamanījuši citi, norādīšana, • ideju pārvēršana darbībā, • dažādu iespēju radīšana, • novatorisku risinājumu ierosināšana.

Prasme	Prasmes izpausmes
Plānošana un organizēšana, kas veicina ilgtermiņa un īstermiņa stratēģisko plānošanu:	<ul style="list-style-type: none"> laika un prioritāšu noteikšana – termiņu noteikšana, savu un citu cilvēku uzdevumu koordinēšana, atjautība, iniciatīvas uzņemšanās un lēmumu pieņemšana, resursu pārdale ārkārtas situācijās, skaidru projekta mērķu un uzdevumu noteikšana, cilvēku un citu resursu sadale uzdevumiem, resursu izmantošanas plānošana, tajā skaitā laika plānošana, piedalīšanās ilgstošos uzlabošanas un plānošanas procesos, vīzijas izstrādāšana un atbilstošs plāns tās īstenošanai, prognozēšana – riska apsvēršana, alternatīvu izvērtēšana un vērtēšanas kritēriju izmantošana, informācijas apkopošana, analizēšana un organizēšana, pamata biznesa sistēmu un to attiecību izpratne.
Sevis organizēšana, kas veicina darbinieku apmierinātību un izaugsmi:	<ul style="list-style-type: none"> personīga vīzija un mērķi, savas darbības vērtēšana un kontrolēšana, zināšanas un pārliecība par savām idejām un vīziju, savu ideju un vīzijas izskaidrošana, atbildības uzņemšanās.
Mācīšanās, kas veicina nepārtrauktu uzlabošanu un darbinieku un uzņēmuma darbību un rezultātu attīstību:	<ul style="list-style-type: none"> savas mācīšanās organizēšana, ieguldījums mācību vidē darbavietā, dažādu metožu izmantošana mācībām – mācībspēku, vienaudžu atbalsts, internets, informāciju tehnoloģijas (IT), kursi, mācīšanās "tehniskajās lietās" (piemēram, mācīšanās par attiecīgo produkciju) un "cilvēku lietās" (piemēram, savstarpējas sadarbības un kultūras aspekti darbā), izpratne un gatavība mūžizglītībai, vēlme mācīties jebkuros apstākļos – gan darbā, gan ārpus tā, atvērtība jaunām idejām un metodēm, gatavība ieguldīt laiku un pūles jaunu prasmju apgūšanā, apzināšanās, ka jāmācās, lai pielāgotos pārmaiņām.
Tehnoloģijas, kas veicina efektīvu uzdevumu veikšanu:	<ul style="list-style-type: none"> dažādas IT pamatprasmes, IT lietošana kā pārvaldības instrumenta lietošana, IT izmantošana, lai organizētu datus, vēlme apgūt jaunas IT prasmes, pietiekamas zināšanas par veselību un drošību, lai lietotu informācijas tehnoloģijas, piemērotas fiziskās spējas.

Nodarbinātībai noderīgo prasmju līmeņi

Komunikācijas prasmes	Komunikācijas prasmes (visi līmeņi). Svešvalodu prasmes (V, A). Klientu apkalpošana/attiecības (visi līmeņi).	Komunikācijas prasmes, kas veicina produktīvas un harmoniskas attiecības starp darbiniekiem un klientiem.
Komandas darbs	Darbs komandā (visi līmeņi). Attiecību pārvaldīšana (V, A).	Prasmes strādāt komandā, kas veicina produktīvas darba attiecības un rezultātus.
Problēmu risināšana	Darba kompetences (Z). Problēmu risināšana (visi līmeņi). Izpratne par aparatūru (Z, V). Tehniskās un praktiskās prasmes (Z, V). Datu izmantošanas prasmes (Z). Rakstītprasmes (Z).	Prasmes risināt problēmas, kas veicina produktīvus rezultātus.
Spēja būt novatoriskam	Spēja būt novatoriskam (V, A). Spēja piemēroties izmaiņām (visi līmeņi).	Iniciatīvas un uzņēmības prasmes, kas veicina novatoriskus rezultātus.
Plānošana un organizēšana	Stratēģiskā domāšana/biznesa plānošana (V, A). Līdera prasmes (V, A). Projektu vadības prasmes (V, A).	Plānošanas un organizēšanas prasmes, kas veicina ilgtermiņa un īstermiņa stratēģisko plānošanu.
Sevis organizēšana		Sevis organizēšanas prasmes, kas veicina darbinieku apmierinātību un izaugsmi.
Mācīšanās prasmes	Spējas domāt/mācīties. Problēmu risināšana (visi līmeņi).	Mācīšanās prasmes, kas veicina nepārtrauktu uzlabošanu un darbinieku un uzņēmuma darbību un rezultātu attīstību.
Tehnoloģijas	IT prasmes (visi līmeņi). Tehniskās un praktiskās prasmes (visi līmeņi). Izpratne par aparatūru (visi līmeņi).	Tehnoloģijas prasmes, kas veicina efektīvu uzdevumu veikšanu.
Globālā apzināšanās	Globālā apzināšanās (V, A). Ilgtspējība (visi līmeņi).	Lai efektīvi ierindotu savu biznesu konkurējošā globālajā ekonomikā.
Mazā biznesa prasmes	Spēja vadīt mazu/vidēju uzņēmumu (V, A).	
Līmeņi: Z – zems; V – vidējs; A – augsts.		

Fundamentālās prasmes

Šīs 17 fundamentālās prasmes 21. gadsimtā ir nepieciešamas visiem darbiniekiem, lai gūtu panākumus darbā. Tās ir sagrupētas četrās jomās: pamatprasmes, domāšanas prasmes, prasmes darbā ar cilvēkiem, personības īpašības.

PAMATPRASMES

Lasišana

- Saskatīt būtiskas detaļas un faktus specifiskos materiālos, kurus lasi.
- Uzmeklēt informāciju grāmatās un rokasgrāmatās, no grafikiem un tabulām.
- Atrast nozīmi nepazīstamiem vai tehniskiem vārdiem un frāzēm.
- Objektīvi spriest par ziņojumu precizitāti.
- Informācijas atrašanai izmantot datoru.

Rakstīšana:

1. Sniegt tālāk citiem savas domas, idejas, informāciju un ziņas rakstiskā formā.
2. Pilnīgi un precīzi pierakstīt informāciju.
3. Veidot dokumentus, tajā skaitā vēstules, instrukcijas, ziņojumus un grafikus.
4. Pārbaudīt, rediģēt un labot dokumentus, lai tajos būtu pareiza informācija, atbilstoši uzsvāri, gramatika, pareizrakstība un interpunkcija.
5. Izmantot datoru informācijas sniegšanai tālāk.

Matemātika

1. Izmantot skaitļus, daļas un procentus, lai atrisinātu praktiskas problēmas.
2. Saprāta robežās veikt aritmētiskas darbības (bez kalkulatora).
3. Izmantot tabulas, grafikus un diagrammas, lai iegūtu datu informāciju.
4. Izmantot datoru, lai ievadītu, izņemtu, mainītu un sniegtu citiem datu informāciju.
5. Izmantot datoru, lai darītu zināmu citiem datu informāciju, izmantojot labāko veidu, kā datus prezentēt (piemēram, līnijas vai joslu diagramma, apļa diagrammas).

Runāšana

1. Organizēt idejas un tālāk darītu zināmu citiem mutiskus ziņojumus atbilstoši auditorijai un situācijai.
2. Izvēlēties vārdu krājumu, balss toni, žestus un sarežģītības pakāpi, atbilstošu auditorijai un situācijai.
3. Runāt skaidri, kad nepieciešams, uzdot jautājumus.

Klausīšanās

1. Uzmanīgi klausīties cilvēka teiktajā, ievērojot balss toni un citus ķermeņa valodas elementus, lai saprastu saturu un izteiktās sajūtas.
2. Atbildēt tādā veidā, kas parāda izpratni par sacīto.

DOMĀŠANAS PRASMES

Radošā domāšana

1. Brīvi lietot iztēli, kombinējot idejas un informāciju jaunos veidos.
2. Atrast saistību starp šķietami nesaistītām idejām.

Problēmu risināšanas prasmes:

1. Atpazīt problēmu, nesaskaņu starp to, kas ir un kam vajadzētu vai varētu būt.
2. Nosaukt, kāpēc kaut kas ir problēma.
3. Rast un īstenot risinājumu.
4. Novērot, cik labi īstenotais risinājums noder, un, ja nepieciešams, meklēt citu risinājumu.

Lēmumu pieņemšanas prasmes

1. Nosaukt vēlamu mērķi lēmuma pieņemšanas gadījumā.
2. Izstrādāt alternatīvas, lai sasniegtu mērķi.
3. Apkopot informāciju par alternatīvām (izmantojot grāmatas vai saņemot to no speciālistiem).
4. Apsvērt katras alternatīvas plusus un mīnus (tas ir, ieguvumus/zaudējumus pašam un citiem, savu un citu piekrišanu/nepiekrišanu).

5. Izdarīt vislabāko izvēli.
6. Plānot, kā īstenot savu izvēli un kā rīkoties, ja radīsies negatīvas sekas.

Vizualizēšana

1. Raugoties uz projektu, zīmējumu, skici, saskatīt ēku vai priekšmetu.
2. Iztēloties, kā strādā sistēma, raugoties uz shematisku zīmējumu.

PRASMES DARBĀ AR CILVĒKIEM

Sociālā joma

1. Izrādīt izpratni, draudzību un cieņu pret citu cilvēku jūtām.
2. Atbilstoši novērtēt sevi, stingri un pozitīvi iestāties par sevi un savām idejām.
3. Interesēties par to, ko cilvēki saka, un to, kāpēc viņi attiecīgi domā un rīkojas.

Pārrunas

1. Noteikt kopīgus mērķus atšķirīgām konfliktējošām grupām un to, kā viņi ir atkarīgi cits no cita.
2. Skaidri izklāstīt faktus un argumentus, kas pamato personīgo viedokli.
3. Uzklaut un izprast otras puses viedokli.
4. Radīt un piedāvāt iespējamus variantus konflikta risināšanai, pieļaujot saprātīgus kompromisus.

Līdera loma

1. Izteikt domas un izjūtas, lai pamatotu savu viedokli; uzmundrināt, pierunāt vai pārliecināt individuus vai grupas.
2. Panākt, lai tiktu ievēroti organizācijas likumi un vērtības.
3. Izrādīt spēju likt citiem ticēt un uzticēties tev tavas kompetences un godīguma dēļ.

Komandas darbs

1. Strādāt, sadarbojoties ar citiem; ar savām idejām un pūlēm piedalīties grupas darbā.
2. Paveikt savu darba daļu, kas nepieciešama grupas projekta īstenošanai.
3. Uzmundrināt grupas dalībniekus, uzklaut viņus, sniedzot atbalstu un piedāvājot padomus veiksmīgai projekta īstenošanai.
4. Pārvarēt atšķirību problēmas komandas labā.
5. Atbildīgi apstrīdēt pastāvošās metodes, stratēģiju vai vadību.

Kultūru dažādība

1. Labi sadarboties ar cilvēkiem, kam ir atšķirīga etniskā un sociālā piederība un izglītība.
2. Izprast citu etnisko grupu un dzimumu pārstāvju problēmas.
3. Balstīt iesaļidus, pamatojoties uz cilvēka uzvedību, nevis uz stereotipiem.
4. Izprast savu kultūru un citu cilvēku kultūras, pamanīt to atšķirības.
5. Cienīt citu tiesības, tajā pašā laikā vajadzības gadījumā palīdzot viņiem pielāgoties atbilstošajai kultūrai.

PERSONĪBAS ĪPAŠĪBAS

Pašvērtējums:

1. Izprast, kā pārliecība ietekmē to, kā cilvēks jūtas un rīkojas.
2. Ieklausoties tajā, ko saki sev pašam, atpazīsti jebkādu iespējamo iracionālu vai kaitīgu pārliecību.
3. Izprast, kā mainīt negatīvo pārliecību, ja tāda rodas.

Paškontrolē

1. Atbilstoši novērtēt savas zināšanas un prasmes.
2. Noteikt labi saprotamus un reālus personīgos mērķus.
3. Sekot līdzi savam progresam mērķu sasniegšanā.

Atbildība

1. Pielikt patiesi lielas pūles, lai sasniegtu mērķus.
2. Cītīgi strādāt, lai iegūtu izcilas darba prasmes. Pievērst uzmanību detaļām.
3. Koncentrēties, lai labi paveiktu uzdevumus pat tad, ja tie ir nepatīkami.
4. Demonstrēt augstus piedalīšanās, godīguma, enerģijas un optimisma standartus.

2. aktivitāte. Nodarbinātībai noderīgāko prasmju izvēle

Iepazīnušies ar teorētisko materiālu, skolēni izvēlas svarīgākās prasmes un personības īpašības, kas varētu sekmēt veiksmīgu karjeras izvēli un īstenošanu. Katrs skolēns var izveidot sarakstu ar, viņaprāt, prioritārajām prasmēm un personības īpašībām veiksmīgai karjeras izvēlei, pēc tam to var apspriest pa pāriem un grupā, lai izveidotu kopēju sarakstu.

Skolēniem šīs aktivitātes veikšanai varētu noderēt tabula, ko aizpilda individuāli vai grupās, pamatojot savu viedokli.

Cik svarīgas tev ir minētās prasmes	Ļoti svarīgas	Svarīgas	Ne pārāk svarīgas	Nesvarīgas	Pilnīgi nesvarīgas
Prasme organizēt savu mācību darbu					
Kritiskā domāšana					
Problēmu risināšana					
Mutiskā saziņa					
Komandas darbs					
Prezentācijas prasmes					
Rakstiskā saziņa					
IT prasmes					
Citas prasmes					

3. aktivitāte. Nodarbinātībai noderīgo prasmju izpausme

Skolēni individuāli pilda anketu par nodarbinātībai noderīgo prasmju izpausmi dažādās situācijās.

Anketā ir nosauktas situācijas, kurās nepieciešams izmantot konkrētās prasmes. Lūdzu, norādi, cik labi tu prastu tās izpaust katrā no minētajām situācijām (ļoti labi/labi/diezgan labi/ne pārāk labi/nepavisam)!

Prasme/tās izpausmes pakāpe	Ļoti labi	Labi	Diezgan labi	Ne pārāk labi	Nepavisam
Prasme organizēt savu mācību darbu					
1. Organizēt un plānot savu darbu, noteikt prioritātes					
2. Efektīvi plānot savu laiku, lai nodrošinātu darba termiņu izpildīšanu					
3. Pirms lēmuma pieņemšanas novērtēt sekas, kādas izmaiņas plānos varētu nest gan man, gan citiem					
4. Noteikt mērķus savām mācībām un personības attīstībai					
5. Prasīt vērtējumu no vadības un uzlabot savu sniegumu					
Kritiskā domāšana					
6. Regulāri apdomāt savu padarīto, lai uzlabotu veikumu un novērtētu savu progresu					
7. Izvērtēt citu darbu, izmantojot objektīvus kritērijus un papildinot vērtējumu ar faktiem					
8. Analizēt un izvērtēt citu sniegtās idejas, faktus un argumentus					
Problēmu risināšana					
9. Atpazīt problēmu un pasākumus, kas nepieciešami, lai atrisinātu šo problēmu					
10. Apkopot nepieciešamos resursus un informāciju, lai atrisinātu problēmu					
11. Izpētīt un novērtēt dažādus risinājumus, pirms izlemt par tālāko rīcību					
Mutiskā saziņa					
12. Ziņot vienaudžiem vai vadībai par paveikto uzdevumu					
13. Aktīvi iesaistīties grupas diskusijā					
14. Apkopot informāciju no dažādiem avotiem					
15. Brīvi sarunāties dažādās sociālās situācijās					
Komandas darbs					
16. Ieguldīt savas idejas vai pūles komandas darbā (gan mazās, gan lielās grupās)					
17. Taisnīgi sadalīt darbu starp grupas dalībniekiem atbilstoši viņu individuālajām stiprajām pusēm					
18. Uzraudzīt grupas darbošanās progresu un rīkoties, ja rodas problēmas					

Prasme/tās izpaušmes pakāpe	Ļoti labi	Labi	Diezgan labi	Ne pārāk labi	Nepavisam
Prezentācijas prasmes					
19. Pārliecināti sniegt formālu vai neformālu prezentāciju vienaudžu priekšā					
20. Izveidot un izmantot vizuālās uzskaites līdzekļus, lai ilustrētu dažādas tēmas prezentācijā					
21. Piemērot prezentāciju dažādām auditorijām					
Rakstiskā saziņa					
22. Rakstīt labi strukturētu un sakarīgu tekstu atbilstoši dažādām tēmām					
23. Apkopot informāciju no dažādiem avotiem					
24. Pārfrāzēt informāciju no dažādiem avotiem					
25. Rakstīt radoši un demonstrēt dažādus rakstīšanas stilus					
IT prasmes					
26. Izmantot teksta apstrādes programmu (piemēram, MS Word), lai izveidotu rakstu darbu					
27. Izmantot izklājlapas programmu (piemēram, MS Excel), lai pierakstītu, sakārtotu un prezentētu datus					
28. Izmantot datubāzes programmu (piemēram, MS Access), lai pierakstītu, sakārtotu un prezentētu datus					
29. Izmantot prezentācijas programmu (piemēram, MS PowerPoint), lai izveidotu prezentācijas slaidus					
30. Izmantot internetu, lai uzmeklētu savam darbam piemērotu informāciju					

4. aktivitāte. Prasmju iegūšana un lietošana

Skolēni apdomā, kur iespējams iegūt un lietot nodarbinātībai noderīgās prasmes, izvērtējot gan mācību priekšmetu stundas, gan dažādas ārpusstundu nodarbības.

Ko es mācos? Ko man nepieciešams zināt? Kādas prasmes man ir nozīmīgas?

Skolēni aizpilda tabulu par nodarbinātībai noderīgo prasmju iegūšanas un lietošanas iespējām. Pēc tabulas aizpildīšanas norisinās diskusija.

Tālāk nosauktās prasmes ir svarīgas, lai veiktos dzīvē un darbā. Apraksti darbības, kurās tu vari šīs prasmes iegūt, kuru mācību priekšmetu stundās vai ārpusstundu nodarbībās tās māca. Pastāsti, kā tu varētu tās izmantot dzīvē un nākotnes darbā.

Prasmes	Kur varu tās iegūt?		Kā varu tās izmantot
	Mācību priekšmetu stundās	Ārpusstundu nodarbībās	
Pamatprasmes: klausos, lasu un analizēju citu idejas; iegūstu un izmantoju informāciju no dažādiem avotiem; lietoju matemātikas darbības, lai risinātu problēmas mutiskā un rakstiskā veidā.			
Domāšanas prasmes: novērtēju faktus, risinu sarežģītas problēmas; pieņemu lēmumus, izmantojot loģiku un spriešanas spējas.			
Personības īpašības Izrādu izpratni par attiecībām starp indivīdiem un sabiedrību.			
Starppersonu prasmes Izrādu spējas strādāt kopā ar citiem, piedāvāju faktus, kas pamato argumentus, uzklāsu atšķirīgus viedokļus un iesaistos grupas lēmumu pieņemšanas procesā.			
Tehnoloģijas Izvēlos un lietoju atbilstošas tehnoloģijas, lai paveiktu uzdevumu.			
Informācijas pārzināšana Atrodu un sniedzu informāciju atbilstošā formātā (piemēram, mutiskā, rakstiskā, grafiskā, attēlu formā, multimediju formā).			
Resursu pārzināšana: izprotu finansiālos, materiālos un cilvēku resursus, kas nepieciešami, lai paveiktu uzdevumus un darbības.			
Sistēmas: izprotu sistēmu novērtēšanu un pārveidošanu organizācijā procesus.			

5. aktivitāte. Sev jau piemēroto prasmju izvērtēšana

Skolēni individuāli izvērtē, kādas no nepieciešamajām prasmēm viņiem jau piemīt.

Apsvēris un novērtējis savas prasmes, tu vēl labāk spēsi tās attīstīt un lietot vajadzīgajās brīdī atbilstošā mērā. Protams, atceries, ka šo prasmju nozīmīgums varētu mainīties atkarībā no situācijas, kādā atrodi.

Kā tu domā, kādas prasmes tev piemīt, ko tavs iespējama darba devējs varētu uzskatīt par tavu priekšrocību salīdzinājumā ar citiem darba pretendentiem? Dažas jau ir nosauktas. Papildini sarakstu!

- Spēja rīkoties bez priekšā teikšanas, ko darīt (prasme strādāt patstāvīgi).

- Atbildības sajūta.

-
-
-

Jebkura aktivitāte, kurā tu iesaisties (stundās, pulciņos, sporta vai kultūras aktivitātēs) tev sniegs prasmes, kas tev tālāk palīdzēs potenciālajā darbavietā.

UZŅĒMĒJDARBĪBAI NODERĪGĀS PRASMES

Nodarbība (vidusskolas klasēm)

Mērķis

Iepazīties ar darba devējam nepieciešamajām prasmēm un attīstīt tās sevī.

Uzdevumi

1. Apzināt darba devējam, uzņēmējam nepieciešamās prasmes.
2. Analizēt savu prasmju un personības īpašību atbilstību uzņēmējdarbības veikšanai.

Jēdzieni

Uzņēmējdarbības prasmes.

Līderis.

Apgūstamās prasmes

Spēj apzināties savas prasmes un personības īpašības.

Spēj kritiski novērtēt savu prasmju atbilstību potenciālajai profesijai.

Izkopj savas līdera prasmes.

Resursi

Darba lapa.

Metodes

Saruna.

Pašanalīze.

Anketēšana.

Diskusija.

Darba gaita

1. aktivitāte. Izpratnes veidošana par uzņēmējdarbībai un darba devējam nepieciešamajām prasmēm

Skolēni iepazīstas ar uzņēmējdarbības ideju un prasmēm, kādas nepieciešamas uzņēmējam un darba devējam.

Skola vairāk sagatavo potenciālos darba ņēmējus, taču tikpat būtiski ir sagatavot katru cilvēku iespējām uzsākt uzņēmējdarbību, veidot savu uzņēmumu, būt līderim un darba devējam citiem.

Daži pamatjautājumi par uzņēmējdarbību.

- Ja prāto par privāta uzņēmuma uzsākšanu, vispirms padomā par to, kas tev vislabāk padodas.
- Tad padomā par to, ko jaunu tu varētu piedāvāt tirgum.
- Visbeidzot padomā par to, kā tu tam nopelnīsi naudu.
- Vienmēr notici sev!

Personības īpašības un prasmes, kas nepieciešamas līderim:

- jābūt apveltītam ar nopietnām un pamatīgām zināšanām;
- jābūt labam organizatoram;
- jāspēj iedvesmot citus;
- jābūt konsekventam;
- jāprot tikt galā ar problēmām;
- jābūt patīkamam cilvēkam ar labu humora izjūtu.

Uzņēmējdarbībai noderīgās prasmes ir spēja veikt kaut ko praktisku, pamatojoties uz savām idejām. Tās nepieciešamas, lai varētu uzsākt savu biznesu. Ir vairāki iemesli, kāpēc šādām prasmēm būtu jāpiemīt katram no mums.

Uzņēmējdarbības prasmes un tas, ka esi pats sev priekšnieks, sniedz cilvēkam:

- neatkarību,
- elastīgumu, nepieciešamību un prasmi piemēroties izmaiņām,
- apmierinājumu par veiksmīgi padarītu darbu,
- lepnumu par saviem sasniegumiem,
- finansiālu atbalgojumu,
- iespēju pašam pārvaldīt savu dzīvi,
- iespēju izlemt, kur, kad un kā strādāt,
- attīstīt savu vaļasprieku kā darbu,
- iespēju izmēģināt pašiem savas idejas,
- iespēju būt radošam un novatoriskam,
- iespēju un vajadzību darboties ar visdažādākajiem uzdevumiem.

Ja vēlies attīstīt savas uzņēmējdarbības prasmes, jābūt motivētam attīstīt sevi kā personību. Prasmes, kas nepieciešamas labam uzņēmējam, ir:

- pašpaļāvība – ticība sev un savām spējām,
- radošums – vēlme radīt un meklēt jaunas iespējas,
- riska uzņemšanās – nebaidīšanās kļūdīties un mācīties no kļūdām,
- spēja sadarboties – prasmes darboties komandā,
- prasme komunicēt – prasmes uz klausīt, brīvi kontaktēties un sarunāties ar cilvēkiem,
- atbildība – atbildības uzņemšanās par savas rīcības sekām,
- orientēšanās uz mērķi – vēlme noteikt mērķus un smagi strādāt, lai tos sasniegtu,
- motivācija – nebaidīšanās uzņemties iniciatīvu darba veikšanai.

Lai arī kāda izveidotos tava nākotnes karjera, šīs prasmes būs noderīgas un vērtīgas, lai gūtu panākumus jebkādā jomā. Uzņēmējdarbības prasmju attīstīšanai noder dažādas metodes:

- biznesa ekonomisko pamatu mācību stundas, kuru laikā ir daudz iespēju uzzināt par uzņēmējdarbību un darba dzīvi;
- ārpusstundu pasākumi, tikšanās ar atbilstošo jomu speciālistiem;
- ekskursijas un viesošānās uzņēmumos un organizācijās;
- dažādu profesiju pārstāvju darba izpēte "ēnu dienu" ietvaros;
- iespējas iegūt pieredzi darbam konkrētā uzņēmumā (karjeras dienas, prakses);
- darbošanās skolēnu mācību firmās.

2. aktivitāte. Savu prasmju un personības īpašību izvērtēšana attiecībā uz uzņēmējdarbību

Skolēni pilda testu par savu prasmju un personības īpašību atbilstību uzņēmējdarbības veikšanai.

Tests "Vai tu jau esi uzņēmējs savā sirdī? Vai tevī jau mīt uzņēmējdarbības gars?"

Aizpildi testu, reaģējot uz apgalvojumiem, izvēloties atbildi: "pilnīgi noteikti" – 5 punkti; "piekrītu" – 3 punkti; "zināmā mērā piekrītu" – 2 punkti; "nepavisam" – 0.

Apgalvojums	Pilnīgi noteikti	Piekrītu	Zināmā mērā piekrītu	Nepavisam
1. Man piemīt izturība.				
a) Es cenšos paveikt visu, cik labi vien spēju, neskatoties uz šķēršļiem.				
b) Lai paveiktu visu, cik labi vien spēju, man nepieciešami šķēršļi.				
c) Ja kaut ko ir grūti izdarīt vai rodas problēmas, es mēdzu no tā izvairīties.				
2. Man piemīt atbildība.				
a) Man patīk palīdzēt saviem partneriem.				
b) Pirms domāt par pašu, es padomāju, kas būtu vislabākais maniem draugiem.				
c) Es nekad neko nedaru, nepadomājis par tā ētiskajām sekām.				
3. Esmu pieradis uzņemties iniciatīvu.				
a) Jaunās, neierastās situācijās man patīk uzņemties iniciatīvu.				
b) Es reti uzņemos iniciatīvu.				
c) Reizēm man šķiet, ka man būtu vajadzējis uzņemties iniciatīvu.				
4. Esmu orientēts uz mērķi.				
a) Kad strādāju, es vienmēr koncentrējos uz darba gala rezultātu.				
b) Reizēm es domāju par darba gala rezultātu.				
c) Es vienkārši strādāju; darba gala rezultāts man nav svarīgs				
5. Es sev uzticos.				
a) Man nepieciešams kāds, kas pateiktu, ka mans darbs ir pietiekami labs.				
b) Es nekad nelūdzu palīdzību, lai kāds būtu darbs vai izaicinājums.				
c) Es vienmēr visu zinu labāk nekā citi.				
6. Man patīk uzņemties risku.				
a) Nav svarīgi, vai balvu iegūstu vai neiegūstu.				
b) Man patīk krievu ruletes ideja.				
c) Es iztērēju naudu, pat pirms vēl esmu pārlicināts, ka to nopelnīšu.				
7. Esmu radošs cilvēks.				
a) Man patīk visu darīt pēc sava prāta.				
b) Es cenšos darboties dažādi.				

Apgalvojums	Pilnīgi noteikti	Piekrītu	Zināmā mērā piekrītu	Nepavisam
c) Man ir nepieciešams darboties pēc sava prāta.				
8. Esmu drosmīgs cilvēks.				
a) Es nekad nepiedalos diskusijās.				
b) Man nav iebildumu pret jauniem izaicinājumiem savā ikdienas dzīvē.				
c) Man nepieciešams piedzīvot izaicinājumus, cik bieži vien iespējams.				
9. Man patīk sadarboties ar citiem.				
a) Esmu individuālists, vislabāk strādāju vienatnē.				
b) Vislabāk es strādāju komandas sastāvā.				
c) Dažreiz man patīk darboties komandas sastāvā.				
10. Savstarpējie sakari man ir nozīmīgi.				
a) Es uzskatu, ka sakari ir ļoti svarīgi.				
b) Es nesaskatu sakaru nepieciešamību.				
c) Es allaž meklēju iespējas uzlabot savus sakarus.				

Kad anketa ir izpildīta, skolēni grupās diskutē un izvērtē iegūtos rezultātus, cenšoties formulēt secinājumu, kāda reakcija uz piedāvātajiem jautājumiem vairāk liecina par uzņēmējdarbības prasmēm un iespējām kļūt par uzņēmēju. Ko sevi vajadzētu mainīt, lai šādas iespējas pavērtos?

3. aktivitāte. Savu prasmju un personības īpašību atbilstība uzņēmējdarbības uzsākšanai, uzņēmējdarbības potenciāla noteikšana

Skolēni veic pašanalīzes testu, lai noteiktu savu uzņēmējdarbības potenciālu. Tas sastāv no motivācija, spējas un atbalsta. Ne visi jautājumi ir vienlīdz vērtīgi un nozīmīgi. Skaitot vēlāk iegūtos punktus, atceries, ka:

- sadaļā "Motivācija" pirmajiem diviem jautājumiem: 2 jautājumi x 10 punkti = 20 punkti; pārējiem 10 jautājumiem: 10 jautājumi x 2,5 punkti = 25 punkti;
- sadaļā "Spējas" pirmajiem deviņiem jautājumiem: 9 jautājumi x 2,5 punkti = 22,5 punkti; tālākajiem sešiem jautājumiem: 6 jautājumi x 2,5 punkti = 15 punkti;
- sadaļā "Atbalsts" esošajiem pieciem jautājumiem: 5 jautājumi x 2,5 punkti = 12,5 punkti.

Motivācija

Novērtē savu vispārējo motivāciju, lai uzsāktu un darbotos pats savā uzņēmumā. Vērtē 10 punktu skalā: 10 nozīmē "pilnīgi piekrītu", un 1 nozīmē "minimāli piekrītu" vai "nepiekrītu" apgalvojumam.

- () Pamanu iespējas – es visu laiku saskatu biznesa iespējas vai idejas, kam ir potenciāla komerciāla vērtība.
- () Orientēts uz izaugsmi – man patīk veidot vai attīstīt biznesu vai izmantot idejas, lai kaut ko no tām radītu.
- () Radošs – es esmu radošs un regulāri piedāvāju idejas, kā kaut ko darīt labāk vai efektīvāk.
- () Novatorisks – es esmu novatorisks un spēju atrast risinājumus izaicinājumiem un problēmām.

- () Attapīgs – es esmu attapīgs un spēju atrast risinājumus izaicinājumiem un problēmām.
- () Dinamisks – es esmu dinamisks cilvēks un piedāvāju vīziju, cerību un enerģiju tiem, ar kuriem kopā strādāju un sadarbojos.
- () Centīgs – es esmu centīgs un strādīgs cilvēks un cenšos darīt visu, lai man veiktos darbā.
- () Elastīgs – es esmu elastīgs un spēju ātri un veiksmīgi pielāgoties izmaiņām un pārsteigumiem.
- () Nebaidos riskēt – esmu gatavs riskēt un spēju mierīgi uztvert risku, kas saistīts ar biznesa veidošanu un attīstīšanu.
- () Atvērts mācībām – es tiecos mācīties un nepārtraukti meklēju jaunu informāciju, kas varētu palīdzēt manā biznesā.
- () Konkurējošs – mani motivē veiksmē, un es patiesi vēlos visu izdarīt labi un veiksmīgi.
- () Ar vēlmi sadarboties – man patīk strādāt kopā ar citiem cilvēkiem, kuri var palīdzēt pārvērst manu sapni realitātē.

Spējas

Novērtē savas spējas attiecībā uz minētajām biznesa prasmēm. Apdomā ne tikai savas spējas, bet arī to citu cilvēku spējas, kuri darbojas tevī vadītajā komandā. Vērtē 10 punktu skalā: 1 nozīmē, ka tev nepiemīt šīs spējas, un 10 nozīmē augstu spēju līmeni.

- () Spēja novērtēt tirgus iespējas.
- () Spēja ražot produktus vai sniegt pakalpojumus.
- () Spēja nodrošināt produktus vai pakalpojumus.
- () Mārketinga un komunikācijas spējas.
- () Naudas pārvaldīšana.
- () Spēja iegūt finanšu kapitālu.
- () Personāla vai komandas attīstīšana un vadība.
- () Spēja izveidot un uzturēt partnerattiecības.
- () Kvalitātes kontrole.

Novērtē savas spējas sadarboties ar citām organizācijām un indivīdiem. Vērtē 10 punktu skalā: 10 nozīmē "pilnīgu piekrītu", un 1 nozīmē "minimālu piekrītu" vai "nepiekrītu" apgalvojumam.

- () Es jūtos ērti, ja jāiegūst informācija no citiem.
- () Es regulāri sadarbojos ar citiem, lai iegūtu informāciju savam biznesam.
- () Man nav intensīva resursu tīkla, ko es patlaban attīstītu.
- () Sadarbojoties es jūtos ērti.
- () Man ir divi vai vairāk sadarbības partneru saistībā ar manu biznesu.
- () Esmu apguvis, kā tikt galā ar izaicinājumiem, sadarbojoties ar citiem.

Atbalsts

Novērtē to atbalsta līmeni, kādu tu izjūti no ģimenes un sabiedrības, veicot uzņēmējdarbību. Vērtē 10 punktu skalā: 10 nozīmē "pilnīgu piekrītu", un 1 nozīmē "minimālu piekrītu" vai "nepiekrītu" apgalvojumam.

- () Savā darbā, veidojot uzņēmumu, es jūtos gandarīts un laimīgs.
- () Es uzskatu, ka pastāv optimāls līdzsvars starp manu darbu un privāto dzīvi.
- () Mana ģimene un draugi atbalsta manu darbu, uzmundrina un iedrošina mani.
- () Man apkārt esošā sabiedrība atbalsta manu darbu un biznesa aktivitātes.
- () Man apkārt esošā sabiedrība aktīvi palīdz man veidot savu biznesu.

Ja esi ieguvis:

- 0 – 25 punktu = zems potenciāls,
26 – 50 punktu = potenciāls ir mazliet,
51 – 75 punktu = vidējs potenciāls,
76 un vairāk punktu = augsts potenciāls.

Skolēni individuāli noskaidro savu uzņēmējdarbības potenciālu, pēc tam grupā diskutē par šo pras-
mju nozīmi uzņēmējdarbības veikšanai un iespējām prasmes attīstīt.

NODARBĪBA VECĀKIEM PAR BĒRNU KARJERAS IZVĒLI

Mērķis

Veicināt vecāku iesaistīšanos bērnu karjeras izvēles procesā un atbalsta sniegšanā.

Uzdevumi

1. Rosināt vecāku ieinteresētību bērnu karjeras izvēlē.
2. Iepazīstināt ar ieteikumiem, kā virzīt bērnu karjeras izvēli.

Resursi

Anketa vecākiem.

Metodes

Diskusija.

Anketēšana.

Darba gaita

1. aktivitāte. Vecāku ieinteresētības rosināšana bērnu karjeras izvēlē

Lai palīdzētu bērniem un jauniešiem karjeras veidošanas procesā, būtu ieteicams, lai arī vecāki šajā ziņā būtu palīgi.

Svarīgi ir likt bērniem un jauniešiem apzināties, kādi viņi ir un ko vēlas, kāda ir izvēlēta profesija un kādas prasības tā nosaka strādājošajam. Būtu ļoti labi līdzsvarot to, ko spēj, ar to, kas viņam patīk, un ar to, kas ir konkurētspējīgs darba tirgū. Jo veiksmīgāk sakrīt cilvēka spējas un iespējas, jo lielāka ir viņa apmierinātība ar darbu.

Kad skolēnam jāizvēlas, kāda būs viņa nākotnes karjera, vecākiem šajā jautājumā parasti ir vislielākā ietekme. Taču reizēm vecāki mēdz būt ne tik labi informēti un varbūt pat spēj vairāk kaitēt nekā palīdzēt bērnam. Tieši tāpēc vecākiem, kad viņi ir nolēmuši palīdzēt saviem bērniem pieņemt lēmumu par karjeras izvēli, ir svarīgi uzmeklēt informāciju un padomus.

Kā palīdzēt savam bērnam karjeras izvēlē? Lūk, daži ieteikumi:

- uzklausiet idejas, kuras jūsu bērns izsaka par tālāko dzīvi pēc skolas beigšanas,
- ievadiet sarunas par informāciju, kas ir saistīta ar darbu un karjeras izvēli,
- kopīgi izlasiet tos materiālus par karjeras izvēli, kurus jūsu bērns ir ieguvis,
- runājiet par "lietām", ko jūsu bērns vēlas mācīties un apgūt,
- palīdziet bērnam saprast, kurā izglītības pakāpē viņš atrodas patlaban un kāda varētu būt viņa tālākā izvēle izglītības jomā,
- interesējieties, ar ko jūsu bērns nodarbojas ārpus skolas,
- palīdziet bērnam rast iespēju iegūt nedaudz darba pieredzes,
- piedalieties skolas vecāku sapulcēs, kuru tēma ir karjeras izvēle,
- apkopojiet jaunāko informāciju par karjeras izvēli un iespējām,
- ielūkojieties dažās no ieteiktajām mājas lapām,
- palīdziet savam bērnam noskaidrot, cik labi viņš pazīst pats sevi: savu raksturu, intereses, prasmes,
- padalieties pieredzē par savu karjeras izvēles ceļu,
- neuzspiediet bērnam izvēlēties tādu karjeru, par kādu sapņojāt jūs paši,
- atgādiniet savam bērnam, ka nepieciešams pārdomāt vairākas iespējas,
- nepieciešamības gadījumā aprunājieties ar karjeras konsultantu skolā vai ārpus skolas.

2. aktivitāte. Vecāku atbalsts bērniem karjeras izvēlē

Iepazīstieties ar astoņiem pozitīviem veidiem, kā palīdzēt savam bērnam karjeras izvēlē.

Mudiniet savus bērnus iegūt pēc iespējas pilnīgāku izglītību.

Nozīmīgākais, ko vecāki var izdarīt savu bērnu karjeras labā, ir nodrošināt viņiem labu izglītību un apmācību. Jo labāka ir viņu izglītība un apmācība, jo labākas ir viņu izredzes karjerā, labāks darbs un labāki ienākumi. Tāpēc vecākiem jāvelta laiks, lai uzklausītu bērnus un palīdzētu viņiem, uzmundrinātu, izvirzītu viņiem saprātīgi augstas prasības, sadarbotos ar skolotājiem, kā arī atliktu finanšu līdzekļus bērna turpmākajai izglītībai. Bērna panākumi skolā un apmierinātība ar skolu ir ļoti nozīmīgi viņa nākotnes karjerai. Jautājumi, kam būtu jāpievērš uzmanība: kāda karjeras joma atbilst mana bērna interesēm?, vai skola nodrošina vispusīgu prasmju un interešu attīstību?

Stipriniet viņu izpratni pašiem par sevi.

Jo bērnam ir lielāka skaidrība pašam par sevi – savām interesēm, prasmēm, darba vērtībām un personības īpašībām, jo lielāka ir iespēja, ka viņš izvēlēsies darbu, kas viņam vislabāk der. Ko darīt vecākiem, lai palīdzētu bērnam izprast pašiem sevi? Visam pamatā ir būt labiem vecākiem. Mudiniet bērnu vairāk iepazīt sevi, savas intereses, brīvā laika pavadīšanas veidus, prasmes un vērtības. Mudiniet viņu izmēģināt visdažādākās aktivitātes, lai viņam kļūtu skaidrāks, kas viņu interesē un kas padodas, un arī tas, kas viņam nepatīk. Šīs aktivitātes varētu ietvert mūzikas instrumenta spēlēšanas apmācību, iesaistīšanos sporta pulciņā, jauna fakultatīvā kursa, jauna vaļasprieka vai sporta veida izvēle. Bērnam, izmēģinot kaut ko jaunu un nepazīstamu, iespējams, būs nepieciešams jūsu uzmuntrinājums un atbalsts.

Attīstiet viņu zināšanas par darbu.

Jaunu cilvēku zināšanas par darbu bieži ir diezgan ierobežotas, – ne tikai par dažādiem darbiem, kādi pastāv darba tirgū, bet arī par to, kā viņu mācības skolā ir saistītas ar darbu. Jūs varat palīdzēt dažādos veidos. Stāstiet un skaidrojiet bērnam, kas attiecīgajā profesijā darāms, kāda sagatavotība ir nepieciešama, cik daudz šāds speciālists pelna un tamlīdzīgi. Vēl varētu palīdzēt sarunas ar bērnu interesējošās profesijas pārstāvjiem, to “ēnošana” un brīvprātīgā darba veikšana. Palīdziet savam bērnam saprast, ko mūsdienās nozīmē darbs un kā tas ir saistīts ar viņa mācībām skolā.

Iemāciet viņiem lēmumu pieņemšanas prasmes.

Kad jūsu bērnam vai ģimenei jāpieņem svarīgs lēmums, tā ir lieliska iespēja mācīt bērnam efektīvas lēmumu pieņemšanas prasmes, kura būs būtiskas jebkuru lēmumu pieņemšanā, tajā skaitā arī attiecībā uz karjeru. Šajā procesā svarīgākais ir ievērot noteiktus soļus: 1) pārdomāt visas iespējamās alternatīvas, 2) nospriest, kādas sekas varētu būt katras alternatīvas izvēles gadījumā, 3) apkopot pietiekami daudz informācijas; 4) plānot sava lēmuma īstenošanu. Izmantojiet šo metodi paši un māciet to arī saviem bērniem!

Novērtējiet dzimumu vienlīdzību un kultūru atšķirību.

Demokrātiskā sabiedrībā vajadzētu pastāvēt vienlīdzīgām iespējām iegūt izglītību, apmācību un darbu. Vienas nodarbošanās pārstāvjiem vajadzētu būt vienādi samaksai. Tomēr daudzām sievietēm un minoritāšu pārstāvjiem netiek piedāvāta šāda vienlīdzība. Kā vecāki jūs nedrīkstat piejaut, lai bērnam iesakņotos šovinizisms un rasisms. Tā vietā jums vajadzētu atbalstīt tās vērtības, ko sniedz dažāda sabiedrība. Panākumi darbā ietver prasmes labi sadarboties ar cilvēkiem, kam ir atšķirīga etniskā un sociālā piederība vai izglītība. Jāspēj izprast dažādu etnisko grupu un dzimumu pārstāvju problēmas. Māciet bērnu spriest par citiem cilvēkiem pēc viņu uzvedības, nevis pakļauties stereotīpiem. Māciet izprast citas kultūras un to atšķirības. Māciet cienīt citu cilvēku tiesības un palīdzēt pielāgoties kultūru atšķirības gadījumos.

Apzinieties karjeras resursu daudzveidību.

Lai palīdzētu saviem bērniem, jums arī pašiem labi jāpazīst dažādi resursi karjeras jomā, kurus varētu izmantot gan jūs, gan bērni. Izmantojiet resursus, ko sniedz bērna skola, internets; ja nepieciešams, meklējiet karjeras konsultantu palīdzību.

Palīdziet bērniem orientēties uz prasmēm.

Mūsdienu konkurējošajā globālajā darba tirgū vissvarīgākās ir darbam nepieciešamās prasmes. Cilvēkus nolīgst darbā un viņiem maksā par to, ka viņi demonstrē savas prasmes. Panākumus darbā var gūt vienīgi tad, ja darbiniekam piemīt prasmes, kas ir pieprasītas, “pārnesamas” no vienas dzīves situācijas uz citām. Vecākiem pašiem jāzina un jāizskaidro bērnam, kādas ir šīs prasmes, kā šīs prasmes tiek lietotas darbā un kāpēc tās ir nozīmīgas, jāmudina apgūt jaunas prasmes, noteikt, kādas prasmes viņam jau piemīt, un jāizveido savu prasmju *portfolio*.

Novērojiet efektu, ko sniedz strādāšana nepilnu darbadienu.

Nesen veikts pētījums parāda, ka pusaudži, kuri no mācībām brīvajā laikā strādā, lai nopelnītu, saņem zemākus vērtējumus skolā, mazāk piepūlas mācību darbā, mazāk iesaistās ārpusstundu nodarbībās, un viņiem ir iespējama lielāka nosliece uz narkotiku un alkohola lietošanu, kā arī uz noziedzību. Skolēniem, kuri strādā, pašpajāvības, darba orientācijas un pašvērtējuma ziņā nav nekādu priekšrocību salīdzinājumā ar tiem, kuri nestrādā. Jums jāpasargā savs bērns no šāda efekta, piemēram, ierobežojot bērnu darba laiku, pavērojot, kā darbs ietekmē viņu sasniegumus skolā un sociālo attīstību. Pavaicājiet paši sev, ar ko jūsu bērns darbavietā komunicē? Vai viņa darba kolēģi un vadība sniedz pozitīvu piemēru? Vai tie ir cilvēki, kuri atstāj pozitīvu ietekmi uz jūsu bērna attīstību? Ko šis darbs jūsu bērnam iemāca, kādas vērtības sniedz? Vai tas vairāk balstīts uz īstermiņa ieguvumiem – piemēram, iespēju nopirkt kaut ko stilīgu? (Pozitīva atbilde apliecinātu, kas tas būtu tukšs un uz materiālajām vērtībām balstīts dzīvesveids, salīdzinot ar jūsu bērna izglītību un ilgtermiņa attīstību.)

3. aktivitāte. Vecāku izpratne par sava bērna karjeras izvēli un atbalsta pasākumiem

Skolotājs rosina vecākus aizpildīt anketu un padomāt par savu ieinteresētību un ieguldījumu bērna karjeras izvēlē.

Aizpildiet, lūdzu, anketu, tādējādi noskaidrojot savu attieksmi pret sava bērna karjeras izvēli!

	Jā	Drīzāk jā	Drīzāk nē	Nē
1. Es zinu sava bērna raksturīgākās īpašības.				
2. Es pārzinu sava bērna intereses.				
3. Es zinu sava bērna prasmes un iemaņas.				
4. Manam bērnam ir noteikti pienākumi mājās.				
5. Manam bērnam piemīt atbildības sajūta.				
6. Es mudinu bērnu iegūt pēc iespējas vispusīgāku un pilnvērtīgāku izglītību.				
7. Manam bērnam ir izpratne par darbu, tā veikšanai nepieciešamajām prasmēm; bērns šajā darbības jomā ir guvis pieredzi.				
8. Bērns piedalās dažādu lēmumu pieņemšanā ģimenē.				
9. Varu iztēloties jomu, kurā mans bērns nākotnē varētu veidot karjeru.				
10. Karjeras izglītība ir nozīmīga.				

	Jā	Drīzāk jā	Drīzāk nē	Nē
11. Es atvēlu laiku kopīgām sarunām ar savu bērnu par viņam nozīmīgām interesēm, par nākotnes karjeras izvēli.				
12. Labprāt atbildu uz bērna jautājumiem par karjeras izvēli.				
13. Mans bērns var pats izvēlēties un pieņemt lēmumus, kas ir saistīti ar turpmākās karjeras izvēli.				
14. Esmu gatavs atbalstīt sava bērna karjeras izvēli, pat ja viņa viedoklis nesakrīt ar manējo.				
15. Es pats interesējos par to materiālu izpēti, kuri ir saistīti ar bērna karjeras izvēli.				

Ja uz lielāko daļu jautājumu ir atbildēts ar "Jā"/"Drīzāk jā", tad jūs patiesi interesējaties par sava bērna karjeras izvēli un mudināt viņu attīstīties pareizā virzienā. Turpiniet iesākto un būsiet gandarīts par sava bērna nākotni!

4. aktivitāte. Kopīga darbošanās bērna karjeras labā

Skolotājs rosina vecākus padomāt un izteikties par iespējām bērnam un vecākiem kopīgi darboties karjeras izvēles labā.

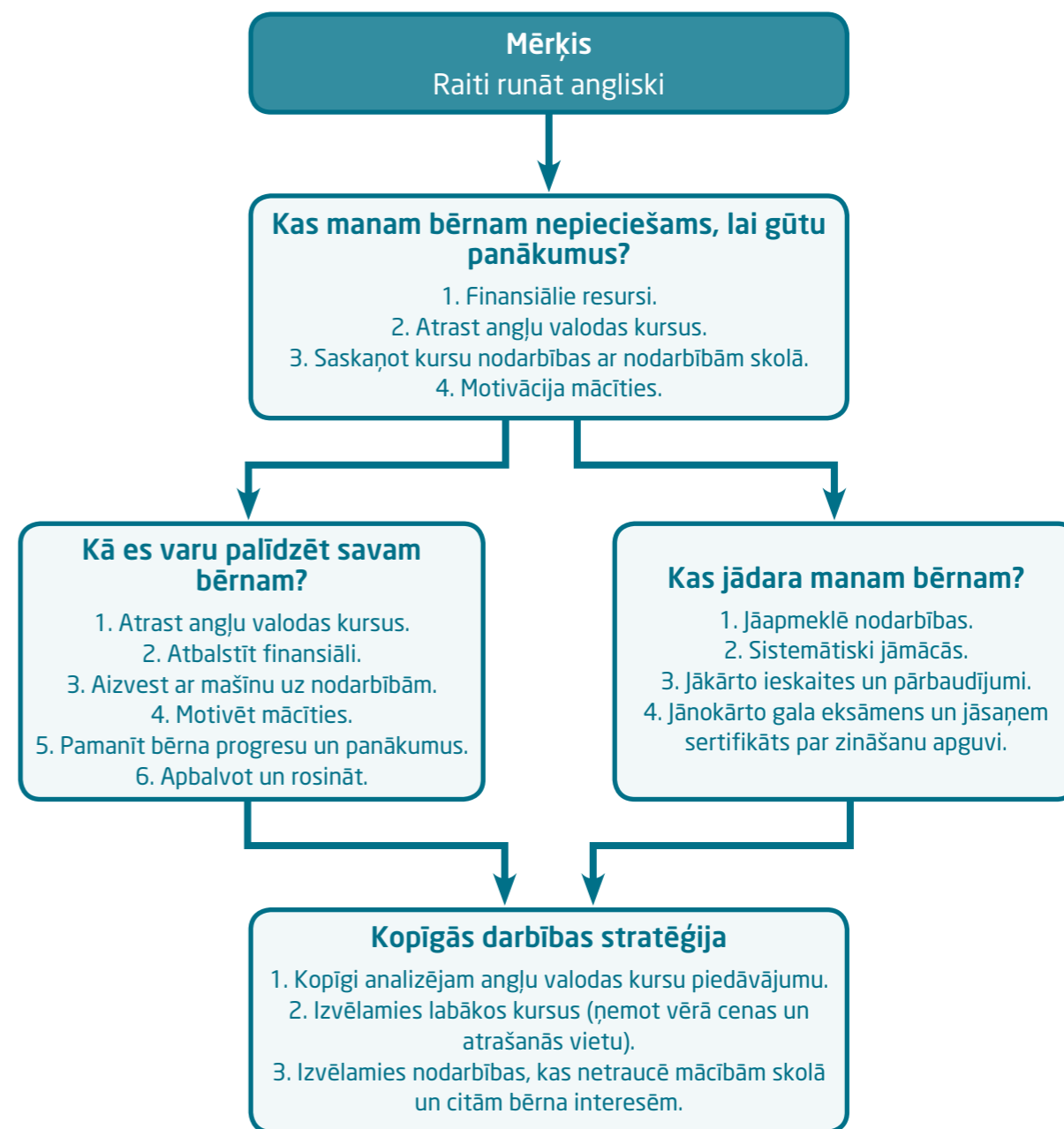
Vecākiem jāatbild uz diviem jautājumiem:

1. Kas man kā vecākam ir svarīgs?
2. Kas ir svarīgs manam bērnam?

Atbildes uz jautājumiem var uzrakstīt atsevišķos stabīņos. Tad jāpavēro, kuras uzrakstītās vai nosauktās atbildes sakrīt; un tās veido bērnu un vecāku kopīgās vērtības, intereses un mērķus, un tiem var piemērot kopīgas darbības stratēģiju.

Kopīgo interešu stratēģiju var izmantot visdažādākajās situācijās, piemēram, kopīgi izvēloties bērnam nākamo skolu, iegādājoties jaunu datoru, meklējot bērnam darbu vasarā.

Kopīgas darbības veikšanas plāna paraugs

Vecāki var līdzīgi izstrādāt jebkāda cita vienkārša mērķa īstenošanas stratēģiju.

Mērķis

.....

Kas manam bērnam nepieciešams, lai gūtu panākumus?

1.
2.
3.
4.

Kā es varu palīdzēt savam bērnam?

1.
2.
3.
4.

Kas jādara manam bērnam?

1.
2.
3.
4.

Kopīgās darbības stratēģija:

1.
2.
3.

5. aktivitāte. Vecāku dažādās lomas sadarbībai ar bērnu, skolu un sabiedrību

Vecāki var veikt dažādas sociālās lomas, lai palīdzētu savam bērnam apgūt nepieciešamās zināšanas un prasmes nākotnes karjerai, kā arī lai palīdzētu citiem bērniem, skolotājiem, skolai un sabiedrībai karjeras izglītības veicināšanā.

Es kā sava bērna vecāks, kam interesē viņa karjeras izvēle, varu:

- aktīvi sadarboties ar skolu, regulāri sazinoties ar klases audzinātāju, karjeras konsultantu; piedaloties skolas pasākumu organizēšanā;
- izmantot savas zināšanas karjeras izglītībā, dodot padomu, kā veiksmīgi mācīties, strādāt, organizēt pasākumus un brīvā laika nodarbes;
- paplašināt bērna interešu loku;
- piedalīties bērna darbību plānošanā un norisē, norādot bērnam uz viņa stiprajām un vājajām pusēm, mudinot uz pašvērtējumu, precizējot viņa mērķus;
- pazīstot sava bērna spējas un talantus, virzīt viņu padomāt par īstermiņa un ilgtermiņa panākumiem;
- rosināt bērnu veikt brīvprātīgo darbu;
- mācīt bērnam būt atbildīgam par saviem lēmumiem;
- censties saprast bērna problēmas un palīdzēt viņam tās atrisināt.

Es kā neformālais karjeras konsultants varu:

- mācīt bērnu, izmantojot savu dzīves pieredzi;
- norādīt bērnam, kā izstrādāt darbības stratēģiju, lai veidotu savu nākotnes karjeru;
- parādīt bērnam, kā veidot darbības stratēģiju, lai tā izrādītos veiksmīga;

- mācīt bērnam izvēlēties stiprās un vājās puses atkarībā no sasniedzamā mērķa;
- palīdzēt bērnam apzināties darba mobilitātes ideju;
- dot padomus un rosināt bērnu rīkoties, bet nedarīt viņa vietā;
- mācīt bērnam būt atbildīgam par savu rīcību;
- censties saprast bērna problēmas un palīdzēt viņam tās atrisināt.

Es kā kāda uzņēmuma darbinieks varu:

- norādīt bērnam, kā izstrādāt darbības stratēģiju, lai veidotu nākotnes karjeru;
- dalīties ar bērnu (vai arī klases bērniem skolā) savā pieredzē darba meklēšanā, dokumentu sagatavošanā (CV, motivācijas vēstule u.c.);
- bērna klasē izstāstīt par savu uzņēmumu;
- dalīties pieredzē, kā izmantot savas prasmes, strādājot konkrētajā uzņēmumā;
- mācīt bērnam apzināties darba mobilitātes ideju.

Es kā kāda uzņēmuma īpašnieks varu:

- klasē dalīties pieredzē un ar savām zināšanām;
- uzaicināt savu bērnu un viņa draugus uz savu uzņēmumu un paskaidrot, ar ko tas nodarbojas;
- nosaukt cilvēku, kas būtu atbildīgs par sadarbību starp manu uzņēmumu un mana bērna skolu;
- savā uzņēmumā organizēt darba prakses iespējas bērniem;
- iemācīt prasmi plānot darbības stratēģiju, lai sasniegtu plānotos mērķus, un runāt par savu karjeru un tajā gūto pieredzi;
- pastāstīt par sava uzņēmuma pašreizējo vietu darba tirgū;
- parādīt uzņēmuma attīstības iespējas .

Es kā vietējās sabiedrības pārstāvis varu:

- aktīvi sadarboties ar skolu visdažādākajās jomās;
- rosināt bērnu veikt brīvprātīgo darbu;
- palīdzēt nodibināt kontaktus starp mana bērna skolu un vietējiem uzņēmumiem;
- mācīt bērnam apzināties darba mobilitātes ideju,

Es kā sava bērna skolas absolvents varu:

- klasē dalīties savā pieredzē un ar savām zināšanām;
- virzīt savu bērnu un palīdzēt viņam veidot nākotnes karjeru, jo zinu skolas mērķus un apzinos, kādas ir tālākās attīstības iespējas pēc skolas pabeigšanas;
- mācīt izzināt savas stiprās un vājās puses atkarībā no mērķa, kādu mans bērns vēlas sasniegt.

Vecāki mēģina izstrādāt vēl dažus vecāku lomu modeļus, lai palīdzētu bērniem karjeras izvēlē.

6. aktivitāte. SVID analīze vecāku potenciāla noteikšanai bērna atbalstam karjeras izvēlē

Vecāki iepazīstas ar paraugu un pēc tam individuāli vai kopīgi izstrādā vienkāršotu SVID analīzes variantu, lai noteiktu savu potenciālu būt neprofesionālam karjeras konsultantam sava bērna karjeras izvēlē.

SVID analīze ir lielisks veids, kā apzināt savas stiprās un vājās puses, ņemot vērā savas zināšanas un prasmes, kā arī raksturu un personības īpašības. Iespēju un draudu apzināšanās ir saistīta ar to ārējo faktoru novērtēšanu, kuri ietekmē uzņēmējdarbības gara veidošanu (piemēram, vietējais

darba tirgus vai ekonomiskā situācija valstī).

SVID analīzes praktiskā nozīme ir saistīta ar savu stipro pušu un iespējas izmantošanu, vienlaikus cenšoties samazināt vai izslēgt draudus un vājās puses. Tādējādi jūsu rīcībā esošā informācija var palīdzēt apzināties savas zināšanas un izmantot tās ikdienā, lai bērns veidotu uzņēmējdarbības attieksmi.

STIPRĀS PUSES	VĀJĀS PUSES
<ul style="list-style-type: none"> Man ir labs kontakts ar savu bērnu. Es zinu viņa intereses un vaļaspriekus. Es zinu viņa dotumus un prasmes. Es zinu viņa draugus. Es protu uzmeklēt informāciju internetā. 	<ul style="list-style-type: none"> Es nepārzinu sava bērna sapņus. Es neprotu motivēt savu bērnu. Es nepievēršu savam bērnam daudz uzmanības. Man nav nekādu zināšanu par darba un karjeras plānošanu brīvdienā laikā.
IESPĒJAS	DRAUDI
<ul style="list-style-type: none"> Man ir labs kontakts ar skolu, un es esmu aktīvs vecāks. Es sadarbojos ar klases audzinātāju. Es zinu, ka skolā ir karjeras konsultants. 	<ul style="list-style-type: none"> Es nepārzinu pašreizējo situāciju darba tirgū. Es nezinu, kādi ir pieprasīto darbu reitingi. Es nezinu, kur atrast informāciju par karjeras konsultācijām ārpus skolas. Es neko nezinu par uzņēmumu stratēģiju un darbā pieņemšanas noteikumiem.

X. IETEICAMIE INFORMĀCIJAS UN METODISKĀ ATBALSTA AVOTI

Latvijas skolu bibliotēkās ir pieejami šādi izdevumi:

1. Metodiskie ieteikumi karjeras izglītības plānošanai un tēmu integrācijai priekšmetu programmās, audzināšanas stundās, ārpusklases pasākumos un darbā ar vecākiem –

- **Karjeras izglītība 7.-9. klasei.** *Skolotāja rokasgrāmata.* V/A PIAA, 2006.
- **Karjeras izglītība 7. klasē.** *Metodiskie ieteikumi.* V/A PIAA, 2006.
- **Karjeras izglītība 8. klasē.** *Metodiskie ieteikumi.* V/A PIAA, 2006.
- **Karjeras izglītība 9. klasē.** *Metodiskie ieteikumi.* V/A PIAA, 2006.
- **Karjeras izglītība 10. – 12. klasei.** *Skolotāja rokasgrāmata.* V/A PIAA, 2006.
- **Karjeras izglītība profesionālās vidējās izglītības iestādēs.** *Skolotāja rokasgrāmata.* V/A PIAA, 2006.
- **Karjeras izglītība profesionālās vidējās izglītības iestādēs.** *Darba burtnīca.* V/A PIAA, 2006.
- **Karjeras iespēju izpēte.** *Metodiskais palīglīdzeklis skolotājiem/klašu audzinātājiem profesionālās orientācijas darbā.* PIAP aģentūra, 2003.
- **Karjeras izglītības mērķi pamatskolā.** *Ieteikumi skolotājiem/klašu audzinātājiem pamatskolas skolēnu zināšanu, prasmju un iemaņu veidošanai starppriekšmetu tēmā.* V/A PIAA, POIC, 2004.
- **Darba pasaules un karjeras izpēte.** *Ieteikumi skolotājiem/klašu audzinātājiem projektu nedēļas vadīšanai 7.- 9. klasēs.* V/A PIAA, POIC, 2004.
- **Karjeras izglītība profesionālajā izglītībā.** *Karjeras izglītības pasākumu plānošana. Profesionālās izglītības iestādes mārketinga. Mācīšanās metodes.* V/A PIAA, POIC, 2004.

2. Informatīvie resursi

Pieejami tiešsaistē:

- www.viaa.gov.lv/Euroguidance
- www.karjerascentrs.lv
- www.niid.lv

Pieejami skolu bibliotēkās:

- pieci informatīvi DVD par karjeras un izglītības iespējām meža, elektrotehnikas un elektronikas, mašīnbūves un metālapstrādes, būvniecības, ķīmijas un farmācijas nozarēs, VIAA, 2007/2008.
- **“Izglītība pēc 9. klases”** (Informācija un padomi/ieteikumi, kam būtu jāpievērš uzmanība, izvēloties nākošo izglītības posmu). PIAA, POIC, 2005.
- **“Izglītība pēc 12. klases”** (Informācija un padomi/ieteikumi, kam būtu jāpievērš uzmanība, izvēloties nākošo izglītības posmu). PIAA, POIC, 2005.
- **“Kurš mācību priekšmets man patīk vislabāk?”** *Padomi veiksmīgai karjeras izvēlei* (informācija par dažādām profesijām, galvenajiem mācību priekšmetiem, kuri jāapgūst izglītības iestādē saistībā ar izvēlēto profesiju; nozīmīgāko prasmju un zināšanu uzskaitījums, kas nepieciešams šīs profesijas pārstāvim; piemēri par darba iespējām un karjeras izaugsmi). VIAA, KAD, 2008.

XI. IZMANTOTĀ LITERATŪRA

- **Karjeras iespēju izpēte.** Metodiskais palīglīdzeklis skolotājiem/klašu audzinātājiem profesionālās orientācijas darbā. PIAA, 2004.
- **Darba pasaules un karjeras izpēte.** *Ieteikumi skolotājiem/klašu audzinātājiem projektu nedēļas vadīšanai 7.- 9. klasēs.* Rīga: PIAP, 2004.
- **Karjeras izglītības mērķi pamatskolā.** *Ieteikumi skolotājiem/klašu audzinātājiem pamatskolas skolēnu zināšanu, prasmju un iemaņu veidošanai starppriekšmetu tēmā.* PIAA, 2004.
- **Karjeras izglītība 7. – 9. klasei.** *Skolotāja rokasgrāmata.* PIAA, 2006.
- **Karjeras izglītība 10. – 12. klasei.** *Skolotāja rokasgrāmata.* PIAA, 2006.
- **Karjeras attīstības atbalsts.** *Rokasgrāmata politikas veidotājiem.* OECD, 2004.
- **Svence G.** *Attīstības psiholoģija.* Mācību līdzeklis. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 1999.
- **Career Education and Guidance in Schools. Career Guidance: A Handbook for Policy Makers – ISBN – 9264015191, OECD/European Communities, 2004.**
- **CEDEFOP.** *Improving guidance policies and systems.* Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005.

Normatīvo aktu bāze

- Izglītības likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 343/344, 1998, 17. nov.
- Vispārējās izglītības likums *Latvijas Vēstnesis*, Nr.213/215, 1999, 30. jūn.
- Profesionālās izglītības likums, *Latvijas Vēstnesis*, Nr.213/215, 1999, 30. jūn.
- Audzināšanas darbības programma 2007. – 2013. gadam. VJIC, 2007.
- Konceptija “Karjeras attīstības atbalsta sistēmas pilnveidošanai” (Ministru kabineta 2006. gada 29. marta rīkojums Nr.214)
- Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013. gadam. (Ministru kabineta 2006. gada 4. jūlija noteikumi Nr.564)
- Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007. – 2013. gadam (Ministru kabineta 2006. gada 27. septembra rīkojums Nr.742)
- Latvijas nacionālā Lisabonas programma 2005. – 2008. gadam (Ministru kabineta 2005. gada 19. oktobra rīkojums Nr.684)
- ESF Nacionālās programmas projekts “Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības sistēmā” (KIPNIS) http://www.viaa.gov.lv/lat/karjeras_atbalsts/informativie_izdevumi/klasu_audzinatajiem/

Citi avoti

- http://www.blueprint.edu.au/index.php/about/what_are_career_management_competencies/
- <http://www.careervision.org/About/CareerManagement.htm>
- http://www.quintcareers.com/job_skills_values.html “What Do Employers Really Want? Top Skills and Values Employers Seek from Job-Seekers”
- <http://www.edb.gov.hk/index.aspx?langno=1&nodeID=2206> “Children’s Career Needs at Different Developmental Stages”
- <http://education.qld.gov.au/students/service/career/principles.html> “Career Education programme
- <http://www.edb.gov.hk/index.aspx?nodeID=2266&langno=1> Career team in secondary schools
- http://careerplanning.about.com/cs/choosingacareer/a/cp_process.htm
- <http://www.unisanet.unisa.edu.au/careers/Career%20Management%20Skills/Career%20Management%20Skills.asp> “Career Management Skills”
- <http://www.tcd.ie/Careers>

Nepublicētie materiāli

- ESF Nacionālās programmas projekta “Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības sistēmā” (KIPNIS) skolotāju tālākizglītības kursu ietvaros izstrādātā Karjeras izglītības programma un izstrādātie materiāli/anketas karjeras izglītības kvalitātes vērtēšanai.

„Karjeras izglītība skolā” ir informatīvi metodisks materiāls par Latvijas skolu pieredzi karjeras izglītības īstenošanā. Tas veidots kā palīglīdzeklis ideju rosināšanai Latvijas vispārizglītojošo skolu administratīvajam, pedagoģiskajam, kā arī atbalsta personālam, integrējot karjeras izglītību pēctecīgā un secīgā izglītības procesā.

Izdevumā apkopota informācija par karjeras izglītības aspektiem un dažādu Latvijas skolu pieredzi karjeras izglītības plānošanā un īstenošanā, izmantojot daudzveidīgus karjeras izglītības pasākumus un metodes. Tajā ir ietverti skolu izstrādātie karjeras izglītības programmu īstenošanas plāni, dažādu karjeras izglītības pasākumu apraksti, izmantotie materiāli un idejas, kas izglītības ieguves procesā palīdz skolēniem sagatavoties savlaicīgai, apzinātai un ar iespējām līdzsvarotai personīgo lēmumu pieņemšanai par turpmāko izglītību vai darbu un nodrošina nepieciešamo pamatzināšanu un pamatprasmju apguvi pašizpētei, iespējamās karjeras izpētei, lēmuma pieņemšanai, karjeras plānošanai un vadībai.